ББК 74.268.1
К53

Документи подано станом на 18 липня 2005 р.

Упорядники:
заступник директора Науково-методичногот центру середньої освіти Міністерства оствіти і науки України *Б. М. Терещук*;
начальник відділу прогнозування розвитку середньої освіти Міністерства освіти і науки України *В. В. Скиба*.

К53 **Книга** керівника навчально-виховного закладу: Довідково-методичне видання / Упоряд. Б. М. Терещук, В. В. Скиба.— Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005.— 688 с.
ISBN 966-670-576-1.

Видання містить чинні нормативно-правові акти вищих органів влади України, Міністерства освіти і науки України у сфері загальної середньої освіти, що регулюють питання управління в галузі; впровадження державних стандартів освіти; ліцензування освітніх послуг; методичного забезпечення; надання платних послуг; безпеки життєдіяльності в навчальних закладах; оформлення документів про освіту; організації навчально-виховного процесу; оплати праці; атестації педагогічних працівників тощо.

Рекомендується для керівників загальноосвітніх навчальних закладів, органів управління з питань освіти, студентів педагогічних навчальних закладів, слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, науково-педагогічних працівників, широкому загалу громадян, які цікавляться питаннями нормативно-правового регулювання середньої освіти в Україні.

ББК 74.268.1

ISBN 966-670-576-1

© Терещук Б. М., Скиба В. В., упорядкування, 2005
© ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005
© Жубр М. С. дизайн обкладинки, 2005

Зміст

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Конституція України
Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року ***(Витяг)*** 13

Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. № 1060-XII 14

Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)
Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896 39

Про порядок створення, реорганізації та ліквідації навчально-виховних закладів
Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1994 р. № 228 57

Про загальну середню освіту
Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV 60

Про Національну доктрину розвитку освіти
Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 80

Розділ II
УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ

Про затвердження Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат
Наказ № 430 від 30.11.93 м. Київ 95

Про затвердження Інструкції про організацію та діяльність гімназії, Інструкції про організацію та діяльність ліцею
Наказ N 217 від 20.07.95 м.Київ 102

Про запровадження шкільної форми для учнів середніх закладів освіти
Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 1004 108

Про затвердження Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу
Наказ № 106 від 09.04.97 м. Київ 110

Про затвердження Інструкції з обліку дітей і підлітків шкільного віку
Постанова Кабінету Міністрів України
від 12 квітня 2000 р. № 646 117

Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад
Постанова Кабінету Міністрів України
від 14 червня 2000 р. № 964 123

Про затвердження Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 5 лютого 2001 р. № 45 136

Про затвердження Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 24 липня 2001 р. № 553 139

Про затвердження Орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 14 лютого 2005 р. № 99 144

Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 20 лютого 2002 р. № 114 146

Про затвердження Примірного статуту загальноосвітнього навчального закладу
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 29 квітня 2002 р. № 284 155

Про затвердження норм матеріального та нормативів фінансового забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також вихованців шкіл-інтернатів
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 17 листопада 2003 р. № 763 174

Про затвердження Положення про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад»
Постанова Кабінету Міністрів України
від 12 березня 2003 р. № 306 184

Про затвердження Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 12 червня 2003 р. № 363 188

Про назви, печатки, штампи, вивіски загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України від 17 лютого 2004 р. № 120 209

Про затвердження Примірного положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу
Наказ Міністерства освіти і науки України від 2 червня 2004 р. № 440 214

Про затвердження Примірного тимчасового положення про освітній округ
Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2004 р. № 653 218

Деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти
Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1095 223

Розділ III
ДЕРЖАВНІ СТАНДАРТИ В ГАЛУЗІ

Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти
Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 24 227

Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку
Постанова Кабінету Міністрів України від 5 липня 2004 р. № 848 227

Розділ IV
ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Про затвердження Інструкції про порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка
Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 18 грудня 2000 р. № 78 233

Про ліцензування освітніх послуг
Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2003 р. № 1380 240

Про затвердження форми ліцензії, додатка до ліцензії на освітню діяльність та порядку їх оформлення
Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 листопада 2003 р. № 781 248

Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Порядку здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг, Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи та Типового положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847. 253

Розділ V
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

Про затвердження Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається
Наказ Міністерства освіти України, Міністерства праці України, Міністерства у справах молоді і спорту України від 2 червня 1995 р. № 159/30/1526 268

Про затвердження Положення про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів і Положення про учнівське лісництво загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів
Наказ Міністерства освіти України від 1 листопада 1995 р. № 307 269

Про затвердження Інструкції про звільнення від перевідних та випускних екзаменів учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я
Наказ Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України від 29 січня 1996 р. № 25/20 281

Про затвердження Інструкції про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності
Наказ Міністерства освіти і науки України від 5 лютого 2001 р. № 44 285

Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та порядку поділів класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах
Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 р. № 128 291

Про затвердження Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності
Наказ Міністерства освіти України від 18 серпня 1998 р. № 305 296

Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання
Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 р. № 1717 318

Про затвердження Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів»
Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 грудня 2000 р. № 579 319

Про затвердження Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні»
Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 грудня 2000 р. № 584 321

Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти
Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 грудня 2000 р. № 588 324

Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах
Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2002 р. № 732 332

Про внесення змін до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах
Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2004 № 797 337

Про затвердження Типових навчальних планів для організації профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах
Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 травня 2003 р. № 306 338

Про затвердження Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)
Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 червня 2003 р. № 389 352

Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 21 липня 2003 р. № 486 360

Про затвердження Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 20 липня 2004 р. № 601 361

Про типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 — 2004/2005 навчальні роки
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 25.04.2001 р. № 342 369

Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів 12-річної школи
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 23 лютого 2004 р. № 132 401

Про внесення змін до наказу МОН №132 від 23.02.2004 року «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів 12-річної школи»
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 9 березня 2005 р. № 145 442

Про навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2005/2006 навчальний рік
Інструктивно-методичний лист Міністерства
освіти і науки України від 17.03.05 р. за № 1/9-129 479

Про подолання проявів бюрократизму в освіті
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 17 травня 2005 р. № 297 480

Про прийом дітей до 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 7 квітня 2005 р. № 204 481

Про організаційні заходи щодо запровадження зовнішнього оцінювання та моніторинг якості освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 21.09.2004 № 745 482

Про внесення змін до Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 24.02.2005 р. № 118 483

Про внесення змін і доповнень до Методичних рекомендацій із питань порядку формування штатів загальноосвітніх навчально-виховних закладів 489

Розділ VI
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Про затвердження Положення про апробацію навчальної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 червня 2001 р. № 447 491

Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс учнівської творчості
Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури і мистецтв України, Державного комітету України у справах сім'ї та молоді від 29 серпня 2003 р. № 585/529/875 495

Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс навчальних програм та підручників для загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 лютого 2004 р. № 108 499

Про затвердження Положення про порядок організації та проведення апробації електронних засобів навчального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів
Наказ Міністерства освіти і науки України від 2 червня 2004 р. № 433 511

Розділ VII
ПЛАТНІ ПОСЛУГИ

Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами
Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 38 516

Про затвердження Порядку надання платних послуг державними навчальними закладами
Наказ Міністерства освіти України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України від 27 жовтня 1997 р. № 383/239/131 520

Про перелік послуг з вищої, середньої, професійно-технічної та початкової освіти, операції з надання яких звільняються від оподаткування податком на додану вартість
Постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 1998 р. № 61 526

Про внесення змін до переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами
Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2004 р. № 1564 527

Розділ VIII
БЕЗПЕКА ЖІТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти
Наказ Міністерства освіти і науки України від 1 серпня 2001 р. № 563 529

Про постанову Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2004 р. № 1591 «Про затвердження норм харчування у навчальних та оздоровчих закладах»
Наказ Міністерства освіти і науки України від 6 грудня 2004 р. № 918. 548

Про затвердження норм харчування у навчальних та оздоровчих закладах
Постанова Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2004 р. № 1591 549

Про постанову Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2004 р. № 1591 «Про норми харчування у навчальних та оздоровчих закладах» 567

Розділ IX
ДОКУМЕНТИ ПРО ОСВІТУ

Про документи про освіту та вчені звання
Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1997 р. № 1260 569

Про затвердження нових зразків деяких документів про загальну середню освіту
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 р. № 300 576

Про затвердження Положення про ІВС «ОСВІТА» та Порядок замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка
Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 грудня 2003 р. № 811. 580

Про затвердження студентського та учнівського квитків державного зразка
Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 грудня 2003 р. № 810 606

Розділ X
ПРАЦІВНИКИ ГАЛУЗІ

Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників України
Наказ Міністерства освіти України від 20 серпня 1993 р. № 310 609

Про Перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років
Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 1993 р. № 909 622

Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України
Наказ Міністерства освіти України від 20 грудня 1993 р. № 455 625

Про затвердження Положення про порядок добору управлінських кадрів загальної середньої освіти
Наказ Міністерства освіти України від 24 лютого 1999 р. № 50 634

Про відзначення призерів і учасників Міжнародних учнівських олімпіад та їх учителів
Указ Президента України від 5 лютого 2000 р. № 169/2000 637

Про затвердження Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року»
Постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 р. № 638 638

Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам
Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 346 ***(Витяг)*** 641

Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток

Постанова Кабінету Міністрів України
від 19 січня 1998 р, № 45 647

Про введення в дію нової редакції Положення про нагрудний знак «Відмінник освіти України»
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 3 лютого 2003 р. № 47 650

Про реалізацію статті 54 Закону України «Про освіту» та статті 48 Закону України «Про вищу освіту»
Постанова Кабінету Міністрів України
від 26 квітня 2003 р. № 632 652

Про встановлення розміру доплати за окремі види педагогічної діяльності
Постанова Кабінету Міністрів України
від 25 серпня 2004 р. № 1096 653

Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 29.03.2001 № 161
Наказ Кабінету Міністрів України
від 8 серпня 2004 р. № 712 654

Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України
Постанова Кабінету Міністрів України
від 17 листопада 2004 р. № 1567 681

Про Рекомендації щодо проведення Першого уроку в 5–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів на тему: «Україна – держава європейська» 682

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Конституція України

Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України
28 червня 1996 року
(Витяг)

Стаття 53. Кожен має право на освіту.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

(Положення *частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність до шкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» у контексті частин першої, другої, четвертої зазначеної статті необхідно розуміти так:*

— доступність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту на принципах рівності, визначених статтею 24 Конституції України, означає, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості для реалізації цього права;

— безоплатність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту означає можливість здобуття освіти в державних і комунальних навчальних закладах без внесення плати у будь-якій формі за освітні послуги визначених законодавством рівня, змісту, обсягу і в межах тих видів освіти, безоплатність яких передбачена частиною третьою статті 53 Конституції України.

Виходячи з положень частин другої, третьої статті 53 Конституції України, за якими повна загальна середня освіта є обов'язковою і безоплатною, витрати на забезпечення навчально-виховного процесу в державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладах здійснюються на нормативній основі за рахунок коштів відповідних бюджетів у повному обсязі.

Безоплатність вищої освіти означає, що громадянин має право здобути її відповідно до стандартів вищої освіти без внесення плати в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі (частина четверта статі 53 Конституції України в межах обсягу підготовки фахівців для загальносуспільних потреб (державного замовлення): (РКС № 5-рп/2004 04.03.2004)

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою або право на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Про освіту

Закон України
від 23 травня 1991 р. № 1060-XII

Зміни тексту:	*ДКМ*	*№ 12-92*	*26.12.1992*
	ДКМ	*№ 23-92*	*31.12.1992*
	Закон	*№ 3180-XII*	*05.05.1993*
	Закон	*№ 69/94-ВР*	*30.06.1994*
	Закон	*№ 183/94-ВР*	*23.09.1994*
	Закон	*№ 200/94-ВР*	*13.10.1994*
	Закон	*№ 498/95-ВР*	*22.12.1995*
	Закон	*№ 96/96-ВР*	*22.03.1996*
Нова редакція:	*Закон*	*№ 100/96-ВР*	*23.03.1996*
Зміни тексту:	*Закон*	*№ 608/96-ВР*	*17.12.1996*
	Закон	*№ 178-XIV*	*14.10.1996*
Інформаційний зв'язок:	*Закон*	*№ 2120-III*	*07.12.2000*
Зміни тексту:	*Закон*	*№ 2628-III*	*11.07.2001*
	Закон	*№ 2887-III*	*13.12.2001*
	Закон	*№ 2905-III*	*20.12.2001*
	Закон	*№ 380-IV*	*26.12.2002*
	Закон	*№ 1158-IV*	*11.09.2003*
	Закон	*№ 1344-IV*	*27.11.2003*
	Закон	*№ 1377-IV*	*11.12.2003*
	Закон	*№ 1801-IV*	*17.06.2004*

(У тексті Закону слова «заклади освіти» в усіх відмінках замінено словами «навчальні заклади» у відповідному відмінку:
Закон № 1158-IV 11.09.2003)

Освіта — основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами.

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1. Законодавство України про освіту

Законодавство України про освіту базується на Конституції України і складається з цього Закону, інших актів законодавства України.

Стаття 2. Завдання законодавства України про освіту

Завданням законодавства України про освіту є регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загально-культурної підготовки громадян України.

Стаття 3. Право громадян України на освіту

1. Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Це право забезпечується:

- розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти;
- відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина;
- різними формами навчання — очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем.

2. Держава здійснює соціальний захист вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів та інших осіб, незалежно від форм їх навчання і типів навчальних закладів, де вони навчаються, сприяє здобуттю освіти в домашніх умовах.

3. Для одержання документа про освіту громадяни мають право на державну атестацію.

4. Іноземні громадяни, особи без громадянства здобувають освіту в навчальних закладах України відповідно до чинного законодавства та міжнародних договорів.

Стаття 4. Державна політика в галузі освіти

1. Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства.

2. Державна політика в галузі освіти визначається Верховною Радою України відповідно до Конституції України і здійснюється органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Стаття 5. Державний контроль за діяльністю навчальних закладів

Державний контроль за діяльністю навчальних закладів незалежно від форм власності здійснюється з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики в галузі освіти. Державний контроль проводиться центральними і місцевими органами управління освітою та Державною інспекцією навчальних закладів при Міністерстві освіти України. Положення про центральні державні органи управління освітою, про Державну інспекцію навчальних закладів при Міністерстві освіти України затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Основні принципи освіти

Основними принципами освіти в Україні є:

- доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою;
- рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку;
- гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей;

- органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями;
- незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій;
- науковий, світський характер освіти;
- інтеграція з наукою і виробництвом;
- взаємозв'язок з освітою інших країн;
- гнучкість і прогностичність системи освіти;
- єдність і наступність системи освіти;
- безперервність і різноманітність освіти;
- поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Стаття 7. Мова освіти

Мова освіти визначається Конституцією України, Законом Української РСР «Про мови в Українській РСР».

Стаття 8. Навчально-виховний процес і громадсько-політична діяльність у навчальних закладах

1. Навчально-виховний процес у навчальних закладах є вільним від втручання політичних партій, громадських, релігійних організацій.

2. Залучення учнів, студентів до участі в політичних акціях і релігійних заходах під час навчально-виховного процесу не допускається.

3. Належність особи до будь-якої політичної партії, громадської, релігійної організації, що діють відповідно до Конституції України, не є перешкодою для її участі в навчально-виховному процесі.

4. Учні, студенти, працівники освіти можуть створювати у навчальних закладах первинні осередки об'єднань громадян, членами яких вони є.

Стаття 9. Навчальні заклади і церква (релігійні організації)

Навчальні заклади в Україні незалежно від форм власності відокремлені від церкви (релігійних організацій), мають світський характер, крім навчальних закладів, заснованих релігійними організаціями.

Стаття 10. Управління освітою

1. В Україні для управління освітою створюються система державних органів управління і органи громадського самоврядування.

2. Органи управління освітою і громадського самоврядування діють у межах повноважень, визначених законодавством.

Стаття 11. Органи управління освітою

До державних органів управління освітою в Україні належать: Міністерство освіти України;

міністерства і відомства України, яким підпорядковані навчальні заклади;

Вища атестаційна комісія України; Міністерство освіти Автономної Республіки Крим; місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управління освітою.

Стаття 12. Повноваження Міністерства освіти України та міністерств і відомств України, яким підпорядковані навчальні заклади

1. Міністерство освіти України є центральним органом державної виконавчої влади, який здійснює керівництво у сфері освіти.

Міністерство освіти України:

- бере участь у визначенні державної політики в галузі освіти, науки, професійної підготовки кадрів, розробляє програми розвитку освіти, державні стандарти освіти;
- встановлює державні стандарти знань з кожного предмета;
- визначає мінімальні нормативи матеріально-технічного, фінансового забезпечення навчальних закладів;
- здійснює навчально-методичне керівництво, контроль за дотриманням державних стандартів освіти, державне інспектування;
- забезпечує зв'язок із навчальними закладами, державними органами інших країн з питань, які входять до його компетенції;
- проводить акредитації вищих та професійно-технічних навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування, видає їм ліцензії, сертифікати; формує і розміщує державне замовлення на підготовку спеціалістів з вищою освітою;
- розробляє умови прийому до навчальних закладів;
- забезпечує випуск підручників, посібників, методичної літератури;
- розробляє проекти положень про навчальні заклади, що затверджуються Кабінетом Міністрів України;
- організовує атестацію педагогічних і науково-педагогічних працівників щодо присвоєння їм кваліфікаційних категорій, педагогічних та вчених звань;
- разом з іншими міністерствами і відомствами, яким підпорядковані навчальні заклади, Міністерством освіти Автономної Республіки Крим реалізує державну політику в галузі освіти, здійснює контроль за її практичним втіленням, дотриманням актів законодавства про освіту в усіх навчальних закладах незалежно від форм власності та підпорядкування;
- здійснює керівництво державними навчальними закладами.

Акти Міністерства освіти України, прийняті у межах його повноважень, є обов'язковими для міністерств і відомств, яким підпорядковані навчальні заклади, Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм органів управління освітою, навчальних закладів незалежно від форм власності.

Міністерство освіти України забезпечує організацію роботи з фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи в навчальних закладах усіх типів I рівня акредитації, здійснює науково-методичне забезпечення цієї роботи в ході навчального процесу і в позанавчальний час.

(частину доповнено абзацом: Закон № 178-X1V 14.10.1998)

2. Міністерства і відомства, яким підпорядковані навчальні заклади, разом з Міністерством освіти України беруть участь у здійсненні державної політики в галузі освіти, науки, професійної підготовки кадрів, у проведенні державного інспектування та акредитації навчальних закладів, здійснюють контрольні функції по дотриманню вимог щодо якості освіти, забезпечують зв'язок із навчальними закладами та державними органами інших країн з питань, що належать до їх компетенції, організовують впровадження у практику досягнень науки і передового досвіду.

Акти міністерств і відомств, яким підпорядковані навчальні заклади, прийняті у межах їх компетенції, є обов'язковими для місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, під-

порядкованих їм органів управління освітою, навчальних закладів відповідного профілю незалежно від форм власності.

3. Міністерство освіти Автономної Республіки Крим здійснює повноваження керівництва освітою, крім повноважень, віднесених до компетенції Міністерства освіти України, міністерств і відомств, яким підпорядковані навчальні заклади.

4. Інші повноваження Міністерства освіти України, міністерств і відомств України, яким підпорядковані навчальні заклади, визначаються положеннями про них.

Стаття 13. Повноваження Вищої атестаційної комісії України

Вища атестаційна комісія України організовує і проводить атестацію наукових і науково-педагогічних кадрів, керує роботою по присудженню наукових ступенів, присвоєнню вченого звання старшого наукового співробітника.

Положення про Вищу атестаційну комісію України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Повноваження місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в галузі освіти

1. Місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування здійснюють державну політику в галузі освіти і в межах їх компетенції:

- встановлюють, не нижче визначених Міністерством освіти України мінімальних нормативів, обсяги бюджетного фінансування навчальних закладів, установ, організацій системи освіти, що є комунальною власністю, та забезпечують фінансування витрат на їх утримання;
- забезпечують розвиток мережі навчальних закладів та установ, організацій системи освіти, зміцнення їх матеріальної бази, господарське обслуговування;
- здійснюють соціальний захист працівників освіти, дітей, учнівської і студентської молоді, створюють умови для їх виховання, навчання і роботи відповідно до нормативів матеріально-технічного та фінансового забезпечення;
- організовують облік дітей дошкільного та шкільного віку, контролюють виконання вимог щодо навчання дітей у навчальних закладах;
- вирішують у встановленому порядку питання, пов'язані з опікою і піклуванням про неповнолітніх, які залишилися без піклування батьків, дітей-сиріт, захист їх прав, надання матеріальної та іншої допомоги;
- створюють належні умови за місцем проживання для виховання дітей, молоді, розвитку здібностей, задоволення їх інтересів; забезпечують у сільській місцевості регулярне безкоштовне підвезення до місця навчання і додому дітей дошкільного віку, учнів та педагогічних працівників;
- організовують професійне консультування молоді та продуктивну працю учнів;
- визначають потреби, обсяги і розробляють пропозиції щодо державного замовлення на підготовку робітничих кадрів для регіону.

2. Місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування створюються відповідні органи управління освітою, діяльність яких спрямовується на:

- управління навчальними закладами, що є комунальною власністю;

- організацію навчально-методичного забезпечення навчальних закладів, вдосконалення професійної кваліфікації педагогічних працівників, їх перепідготовку та атестацію у порядку, встановленому Міністерством освіти України;
- координацію дій педагогічних, виробничих колективів, сім'ї, громадськості з питань навчання і виховання дітей;
- визначення потреб, розроблення пропозицій щодо державного контракту і формування регіонального замовлення на педагогічні кадри, укладання договорів на їх підготовку;
- контроль за дотриманням вимог щодо змісту, рівня і обсягу освіти, атестацію навчальних закладів, що є комунальною власністю.

Місцеві органи управління освітою у здійсненні своїх повноважень підпорядковані місцевим органам державної виконавчої влади, органам місцевого самоврядування та відповідним державним органам управління освітою у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 15. Державні стандарти освіти

1. Державні стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання освіти.

Державні стандарти освіти розробляються окремо з кожного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня і затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вони підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше як один раз на 10 років.

2. Відповідність освітніх послуг державним стандартам і вимогам визначається засновником навчального закладу, Міністерством освіти України, Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, міністерствами і відомствами, яким підпорядковані навчальні заклади, місцевими органами управління освітою шляхом ліцензування, інспектування, атестації та акредитації навчальних закладів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. За результатами ліцензування Міністерство освіти України, Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, місцеві органи управління освітою у межах своїх повноважень надають навчальним закладам незалежно від форм власності ліцензії на право здійснення освітньої діяльності відповідно до державних вимог із встановленням за повними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями обсягів підготовки, які відповідають кадровому, науково-методичному та матеріально-технічному забезпеченню, вносять їх до державного реєстру навчальних закладів.

Невиконання або грубе порушення навчальним закладом умов і правил ліцензійної діяльності, подання та розповсюдження недостовірної інформації щодо її здійснення є підставою для призупинення дії або анулювання ліцензії.

4. За результатами акредитації вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти Міністерство освіти України разом з міністерствами і відомствами, яким підпорядковані навчальні заклади:

- визначає відповідність освітніх послуг державним стандартам певного освітньо-кваліфікаційного рівня за напрямами (спеціальностями), надає право видачі документа про освіту державного зразка;
- встановлює рівень акредитації навчального закладу;
- надає певну автономію навчальному закладу відповідно до отриманого статусу;

- інформує громадськість про якість освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів;
- вирішує в установленому порядку питання про реорганізацію вищого навчального закладу з наданням відповідного статусу або його ліквідацію.

5. За результатами атестації дошкільних, середніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладів Міністерство освіти України, Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, місцеві органи управління освітою у межах своїх повноважень;

- визначають відповідність освітніх послуг, які надаються навчальними закладами, державним стандартам певного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня;
- приймають рішення про створення спеціалізованих навчальних закладів: шкіл, колегіумів, ліцеїв, гімназій тощо;
- вносять пропозиції Міністерству освіти України про надання відповідного статусу професійно-технічним навчальним закладам;
- приймають рішення про створення, реорганізацію або ліквідацію навчальних закладів.

6. За особливі досягнення в роботі навчального закладу Президентом України може бути надано статус національного навчального закладу.

Стаття 16. Органи громадського самоврядування в освіті

1. Органами громадського самоврядування в освіті є: загальні збори (конференція) колективу навчального закладу; районна, міська, обласна конференції педагогічних працівників, з'їзд працівників освіти Автономної Республіки Крим; Всеукраїнський з'їзд працівників освіти.

2. Органи громадського самоврядування в освіті можуть об'єднувати учасників навчально-виховного процесу, спеціалістів певного професійного спрямування.

3. Органи громадського самоврядування в освіті вносять пропозиції щодо формування державної політики в галузі освіти, вирішують у межах своїх повноважень питання навчально-виховної, науково-дослідної, методичної, економічної і фінансово-господарської діяльності навчальних закладів.

Повноваження органів громадського самоврядування в освіті визначає в межах чинного законодавства Міністерство освіти України за участю представників профспілок, всеукраїнських педагогічних (освітянських) об'єднань.

Стаття 17. Самоврядування навчальних закладів

Самоврядування навчальних закладів передбачає їх право на:

- самостійне планування роботи, вирішення питань навчально-виховної, науково-дослідної, методичної, економічної і фінансово-господарської діяльності;
- участь у формуванні планів прийому учнів, студентів, слухачів з урахуванням державного контракту (замовлення) та угод підприємств, установ, організацій, громадян;
- визначення змісту компонента освіти, що надається навчальним закладом понад визначений державою обсяг;
- прийняття на роботу педагогічних, науково-педагогічних, інженерно-педагогічних та інших працівників, а також фахівців з інших держав, у тому числі за контрактами;
- самостійне використання усіх видів асигнувань, затвердження структури і штатного розпису в межах встановленого фонду заробітної плати;

- здійснення громадського контролю за організацією харчування, охорони здоров'я, охорони праці в навчальних закладах.

Стаття 18. Умови створення навчальних закладів

1. Навчальні заклади створюються органами державної виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, громадянами відповідно до соціально-економічних, національних, культурно-освітніх потреб у них за наявності необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази, педагогічних кадрів,

2. Навчальні заклади, засновані на загальнодержавній або комунальній власності, мають статус державного навчального закладу.

3. Навчальні заклади незалежно від їх статусу і належності забезпечують якість освіти в обсязі вимог державних стандартів освіти.

4. Потреба у вищих навчальних закладах незалежно від форм власності та їх мережа визначаються Кабінетом Міністрів України.

Потреба в професійно-технічних навчальних закладах визначається Кабінетом Міністрів України, а їх мережа — Міністерством освіти України.

Потреба в навчальних закладах, заснованих на комунальній власності, визначається місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Порядок створення, реорганізації та ліквідації навчальних закладів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. Діяльність навчального закладу розпочинається за наявності ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освіти і підготовкою фахівців різних рівнів кваліфікації. Ліцензія видається у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

6. Навчальні заклади діють на підставі власних статутів, затверджених:

- Міністерством освіти України стосовно навчальних закладів, що засновані на загальнодержавній власності і перебувають у його системі;
- міністерствами, відомствами України, яким підпорядковані навчальні заклади, засновані на загальнодержавній власності, за погодженням з Міністерством освіти України;
- Міністерством освіти України стосовно вищих навчальних закладів, заснованих на інших формах власності;
- місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування стосовно державних навчальних закладів, що є комунальною власністю, і навчальних закладів (крім вищих навчальних закладів), заснованих на інших формах власності.

7. Навчальний заклад повинен мати власну назву, в якій обов'язково зазначається його тип (дитячий садок, школа, гімназія, ліцей, колегіум, коледж, інститут, консерваторія, академія, університет чи інше) та організаційно-правова форма.

Стаття 19. Наукове і методичне забезпечення освіти

Наукове і методичне забезпечення освіти здійснюють Міністерство освіти України, Національна Академія наук України, Академія педагогічних наук України, міністерства і відомства, яким підпорядковані навчальні заклади, Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, вищі навчальні заклади, академічні, галузеві науково-дослідні інститути, заклади післядипломної освіти, інші науково-методичні і мето-

дичні установи у взаємодії з відповідними підприємствами, творчими спілками, асоціаціями, товариствами, громадськими науковими організаціями.

Стаття 20. Керівник навчального закладу

1. Навчальний заклад очолює його керівник (завідуючий, директор, ректор, президент тощо).

2. Керівники навчальних закладів, що є загальнодержавною власністю і підпорядковані Міністерству освіти України, обираються за конкурсом і призначаються на посаду Міністерством освіти України шляхом укладання з ними контракту відповідно до порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. Керівники навчальних закладів, що є загальнодержавною власністю і підпорядковані іншим міністерствам і відомствам України, обираються за конкурсом і призначаються на посаду (за попереднім погодженням з Міністерством освіти України) відповідними міністерствами і відомствами України шляхом укладання з ними контракту.

4. Керівники навчальних закладів, що є комунальною власністю, призначаються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, відповідними обласними, міськими, районними органами управління освітою за попереднім погодженням з місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

5. Керівники навчальних закладів, заснованих на інших формах власності, призначаються їх засновниками або уповноваженими ними органами за попереднім погодженням з відповідними органами управління освітою місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

6. Керівники вищих навчальних закладів щорічно звітують перед загальними зборами (конференцією) колективу навчального закладу.

Стаття 21. Психологічна служба в системі освіти

У системі освіти діє державна психологічна служба. Психологічне забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах здійснюють практичні психологи. За своїм статусом практичні психологи належать до педагогічних працівників.

Стаття 22. Соціально-педагогічний патронаж у системі освіти

Соціально-педагогічний патронаж у системі освіти сприяє взаємодії навчальних закладів, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їх адаптації до умов соціального середовища, забезпечує консультативну допомогу батькам, особам, які їх замінюють. Педагогічний патронаж здійснюється соціальними педагогами. За своїм статусом соціальні педагоги належать до педагогічних працівників.

Стаття 23. Участь діячів науки, культури та представників інших сфер діяльності у навчально-виховній роботі

Діячі науки, культури та представники інших сфер діяльності за рішенням навчального закладу можуть брати участь у навчально-виховній роботі, керівництві учнівськими, студентськими об'єднаннями за інтересами, сприяти інтелектуальному, культурному розвитку учнівської, студентської молоді, подавати консультаційну допомогу педагогам.

Стаття 24. Організація медичного обслуговування у системі освіти

Організація безкоштовного медичного обслуговування в системі освіти забезпечується місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, здійснюється закладами

Міністерства охорони здоров'я України, відомчими закладами охорони здоров'я відповідно до чинного законодавства.

Стаття 25. Організація харчування в навчальних закладах

Організація та відповідальність за харчування у державних навчальних закладах покладаються на місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, міністерства і відомства України, яким підпорядковані навчальні заклади, керівники навчальних закладів, і здійснюються за рахунок бюджетних асигнувань.

Харчування у навчальних закладах інших форм власності організовують засновник і керівник закладу.

Контроль та державний нагляд за якістю харчування покладається на органи охорони здоров'я.

Стаття 26. Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання

Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у навчальних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника навчального закладу.

Стаття 27. Документи про освіту

Випускнику державного або іншого акредитованого (атестованого) навчального закладу видається відповідний документ про освіту встановленого зразка.

Зразки документів про освіту затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розділ II. Система освіти

Стаття 28. Поняття системи освіти

Система освіти складається із навчальних закладів, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти.

Стаття 29. Структура освіти

Структура освіти включає: дошкільну освіту; загальну середню освіту; позашкільну освіту; професійно-технічну освіту; вищу освіту; післядипломну освіту; аспірантуру; докторантуру; самоосвіту.

Стаття 30. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні

1. В Україні встановлюються такі освітні рівні:

- початкова загальна освіта;
- базова загальна середня освіта;
- повна загальна середня освіта;
- професійно-технічна освіта;
- базова вища освіта;
- повна вища освіта.

2. В Україні встановлюються такі освітньо-кваліфікаційні рівні: кваліфікований робітник; молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст, магістр.

Положення про освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Наукові ступені

1. Науковими ступенями є: кандидат наук; доктор наук.

2. Наукові ступені кандидата і доктора наук присуджуються спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів, наукових установ та організацій у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 32. Вчені звання

1. Вченими званнями є: старший науковий співробітник; доцент; професор.

2. Вчені звання старший науковий співробітник, доцент, професор присвоюються на основі рішень вчених рад вищих навчальних закладів, наукових установ і організацій у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 33. Дошкільна освіта

Дошкільна освіта і виховання здійснюються у сім'ї, дошкільних навчальних закладах у взаємодії з сім'єю і мають на меті забезпечення фізичного, психічного здоров'я дітей, їх всебічного розвитку, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь, навичок, необхідних для подальшого навчання.

Стаття 34. Дошкільні навчальні заклади

(стаття в новій редакції: Закон № 2628-III 11.07.2001)

Дошкільними навчальними закладами є: дошкільні навчальні заклади (ясла); дошкільні навчальні заклади (ясла-садки); дошкільні навчальні заклади (дитячі садки); дошкільні навчальні заклади (ясла-садки) компенсуючого типу; будинки дитини; дошкільні навчальні заклади (дитячі будинки) інтернатного типу; дошкільні навчальні заклади (ясла-садки) сімейного типу: дошкільні навчальні заклади (ясла-садки) комбінованого типу; дошкільні навчальні заклади (центри розвитку дитини); дитячі будинки сімейного типу.

Прийом дітей у дошкільні навчальні заклади проводиться за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють.

Стаття 35. Загальна середня освіта

1. Загальна середня освіта забезпечує всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей, талантів, трудову підготовку, професійне самовизначення, формування загальнолюдської моралі, засвоєння визначеного суспільними, національно-культурними потребами обсягу знань про природу, людину, суспільство і виробництво, екологічне виховання, фізичне вдосконалення.

2. Держава гарантує молоді право на отримання повної загальної середньої освіти і оплачує її здобуття. Повна загальна середня освіта в Україні є обов'язковою і може отримуватись у різних типах навчальних закладів.

3. За рахунок коштів підприємств, установ і організацій, батьків та інших добровільних внесків можуть вводитися додаткові навчальні курси понад обсяг, визначений державним стандартом для відповідного освітнього рівня.

Стаття 36. Середні навчальні заклади

1. Основним видом середніх навчальних закладів є середня загальноосвітня школа трьох ступенів; перший — початкова школа, що забезпечує початкову загальну освіту, другий — основна школа, що забезпечує базову загальну середню освіту, третій — старша школа, що забезпечує повну загальну середню освіту.

2. Школи кожного з трьох ступенів можуть функціонувати разом або самостійно.

3. Навчання у середній загальноосвітній школі починається з шести- або семирічного віку.

4. Школи першого ступеня у сільській місцевості створюються незалежно від наявної кількості учнів. Відкриття таких шкіл, а також

самостійних класів у них здійснюється за рішенням місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

5. За рішенням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для задоволення освітніх потреб населення можуть створюватися навчально-виховні комплекси «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад» або об'єднання з іншими навчальними закладами, а також загальноосвітні навчальні заклади та групи продовженого дня.

В новій редакції: Закон № 2628-III 11.07.2001

6. Для розвитку здібностей, обдарувань і талантів дітей створюються профільні класи (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки), спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми, а також різні типи навчально-виховних комплексів, об'єднань. Особливо обдарованим дітям держава надає підтримку і заохочення (стипендії, направлення на навчання і стажування до провідних вітчизняних та закордонних освітніх, культурних центрів).

7. Для здобуття загальної середньої освіти можуть створюватися вечірні (змінні) школи, а також класи, групи з очною, заочною формами навчання при загальноосвітніх школах.

8. Бажаючим надається право і створюються умови для прискореного закінчення школи, складання іспитів екстерном.

Стаття 37. Навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації

1. Для дітей, які не мають необхідних умов для виховання і навчання в сім'ї, створюються загальноосвітні школи-інтернати.

2. Для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, створюються школи-інтернати, дитячі будинки, в тому числі сімейного типу, з повним державним утриманням.

3. Для дітей, які потребують тривалого лікування, створюються дошкільні навчальні заклади, загальноосвітні санаторні школи-інтернати, дитячі будинки. Навчальні заняття з такими дітьми проводяться також у лікарнях, санаторіях, вдома.

4. Для осіб, які мають вади у фізичному чи розумовому розвитку і не можуть навчатися в масових навчальних закладах, створюються спеціальні загальноосвітні школи-інтернати, школи, дитячі будинки, дошкільні та інші навчальні заклади з утриманням за рахунок держави.

5. Для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання, створюються загальноосвітні школи і професійно-технічні училища соціальної реабілітації.

Стаття 38. Позашкільна освіта

1. Позашкільна освіта та виховання є частиною структури освіти і спрямовуються на розвиток здібностей, талантів дітей, учнівської та студентської молоді, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні.

2. Позашкільна освіта та виховання здійснюються навчальними закладами, сім'єю, трудовими колективами, громадськими організаціями, товариствами, фондами і грунтуються на принципі добровільності вибору типів закладів, видів діяльності.

3. Держава забезпечує умови для одержання учнями і молоддю позашкільної освіти.

Стаття 39. Позашкільні навчальні заклади

1. До позашкільних навчальних закладів належать: палаци, будинки, центри, станції дитячої, юнацької творчості, учнівські та студентські клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, школи мистецтв, студії, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади.

2. Для здійснення навчально-виховної роботи позашкільним навчальним закладам надаються спортивні об'єкти, культурні, оздоровчі та інші заклади безкоштовно та на пільгових умовах. Порядок їх надання визначається місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Стаття 40. Професійно-технічна освіта

1. Професійно-технічна освіта забезпечує здобуття громадянами професії відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, а також допрофесійну підготовку, перепідготовку, підвищення їх кваліфікації.

(частина у новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

2. Професійно-технічна освіта громадян здійснюється на базі повної загальної середньої освіти або базової загальної середньої освіти з наданням можливості здобувати повну загальну середню освіту,

3. Громадяни, які потребують соціальної допомоги і реабілітації, а також громадяни, які навчаються окремим професіям за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України, можуть отримувати професію, не маючи базової загальної середньої освіти.

Стаття 41. Професійно-технічні навчальні заклади

(назва статті в новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

1. До професійно-технічних навчальних закладів належать: професійно-технічне училище відповідного профілю; професійне училище соціальної реабілітації; вище професійне училище; професійний ліцей;

- професійний ліцей відповідного профілю; професійно-художнє училище; художнє професійно-технічне училище; вище художнє професійно-технічне училище; училище-агрофірма; вище училище-агрофірма; училище-завод;
- центр професійно-технічної освіти; центр професійної освіти; навчально-виробничий центр;
- центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів; навчально-курсовий комбінат; навчальний центр;
- інші типи навчальних закладів, що надають професійно-технічну освіту або здійснюють професійно-технічне навчання.

(частина у новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

2. Професійно-технічні навчальні заклади можуть мати денні, вечірні відділення, створювати і входити в різні комплекси, об'єднання.

3. Професійно-технічні навчальні заклали здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації громадян за державним замовленням, а також за угодами з підприємствами, об'єднаннями, установами, організаціями, окремими громадянами.

(частину змінено; Закон № 1158-IV 11.09.2003)

4. Професійно-технічні навчальні заклади можуть мати одно або декілька підприємств (установ, організацій) — замовників підготовки кадрів. Відносини з підприємствами, установами та організаціями — замовниками підготовки кадрів регулюються відповідно до укладених угод.

(частина у новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

5. Учні державних професійно-технічних навчальних закладів із числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і дітей,

які потребують особливих умов виховання, перебувають на повному утриманні держави, інші учні зазначених навчальних закладів забезпечуються безкоштовним харчуванням і стипендією. Порядок повного державного утримання та забезпечення учнів державних професійно-технічних навчальних закладів безкоштовним харчуванням і стипендією визначається Кабінетом Міністрів України.

(частину змінено: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

6. Випускникам професійно-технічних навчальних закладів відповідно до їх освітньо-кваліфікаційного рівня присвоюється кваліфікація «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду (категорії).

Випускникам вищих професійних училищ та центрів професійно-технічної освіти відповідно до їх освітньо-кваліфікаційного рівня може присвоюватися кваліфікація «молодший спеціаліст» тільки з акредитованого напряму (спеціальності).

(частина у новій редакції; Закон № 1158-IV 11.09.2003)

7. Громадяни можуть також одержати професію, підвищити кваліфікацію, пройти перепідготовку безпосередньо на виробництві.

Стаття 42. Вища освіта

1. Вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення їх кваліфікації.

2. Вища освіта здійснюється на базі повної загальної середньої освіти. До вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів, можуть прийматися особи, які мають базову загальну середню освіту.

3. Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах може проводитися з відривом (очна), без відриву від виробництва (вечірня, заочна), шляхом поєднання цих форм, а з окремих спеціальностей — екстерном.

Держава створює умови громадянам України для реалізації їх права на здобуття вищої освіти.

Навчання у вищих навчальних закладах державної форми власності оплачується державою, за винятком випадків, передбачених частиною четвертою статті 61 цього Закону, у вищих навчальних закладах інших форм власності — юридичними та фізичними особами.

Прийом громадян до вищих навчальних закладів проводиться на конкурсній основі відповідно до здібностей незалежно від форми власності навчального закладу освіти та джерел оплати за навчання.

Контроль за дотриманням принципів соціальної справедливості та законності при прийомі громадян до вищих навчальних закладів здійснюється органами, уповноваженими цим Законом.

4. Особливо обдарованим студентам забезпечується навчання та стажування за індивідуальними планами, встановлення спеціальних державних стипендій, створення умов для навчання за кордоном.

Стаття 43. Вищі навчальні заклади

1. Вищими навчальними закладами є: технікум (училище), коледж, інститут, консерваторія, академія, університет та інші.

2. Відповідно до статусу вищих навчальних закладів встановлено чотири рівні акредитації:

- перший рівень — технікум, училище, інші прирівняні до них вищі навчальні заклади;

- другий рівень — коледж, інші прирівняні до нього вищі навчальні заклади;
- третій і четвертий рівні (залежно від наслідків акредитації) — інститут, консерваторія, академія, університет.

3. Вищі навчальні заклади здійснюють підготовку фахівців за такими освітньо-кваліфікаційними рівнями:

- молодший спеціаліст — забезпечують технікуми, училища, інші вищі навчальні заклади першого рівня акредитації;
- бакалавр — забезпечують коледжі, інші вищі навчальні заклади другого рівня акредитації;
- спеціаліст, магістр — забезпечують вищі навчальні заклади третього і четвертого рівнів акредитації.

4. Вищі навчальні заклади певного рівня акредитації можуть здійснювати підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями, які забезпечують навчальні заклади нижчого рівня акредитації.

5. Вищі навчальні заклади у встановленому порядку можуть створювати різні типи навчально-науково-виробничих комплексів, об'єднань, центрів, інститутів, філій, коледжів, ліцеїв, гімназій.

Стаття 44. Напрями діяльності вищого навчального закладу

1. Основними напрямами діяльності вищого навчального закладу є: підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; підготовка та атестація наукових, науково-педагогічних кадрів; науково-дослідна робота;

спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробниче-комерційна робота; здійснення зовнішніх зв'язків.

2. Вищі навчальні заклади здійснюють свою діяльність за державним контрактом (замовленням) та угодами як основною формою регулювання відносин між навчальними закладами та підприємствами, установами, організаціями, громадянами.

Стаття 45. Наукова діяльність у системі вищої освіти

1. Наукова діяльність у системі вищої освіти включає виконання науково-дослідних робіт, підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Науково-дослідна робота є складовою частиною підготовки фахівців і здійснюється науковими колективами, окремими вченими за договорами, контрактами, замовленнями, програмами, проектами. Для цього створюються наукові, науково-виробничі підрозділи, об'єднання, асоціації, технологічні парки, центри нових інформаційних технологій, науково-технічної творчості та інші формування.

2. Держава визнає пріоритет фундаментальних досліджень, що виконуються у системі освіти.

Стаття 46. Автономія вищого навчального закладу

1. Автономія може надаватися вищому навчальному закладу відповідного рівня акредитації і передбачає права закладу на: визначення змісту освіти; визначення планів прийому студентів, аспірантів, докторантів з урахуванням державного контракту (замовлення) та угод з підприємствами, установами, організаціями, громадянами;

- встановлення і присвоєння вчених звань вищого навчального закладу четвертого рівня акредитації;
- інші повноваження, що делегують вищому навчальному закладу відповідно до його статусу державні органи управління освітою.

2. Вищий навчальний заклад може делегувати окремі свої повноваження державним органам управління освітою.

Стаття 47. Післядипломна освіта (спеціалізація, стажування, клінічна ординатура, підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів)

1. Післядипломна освіта — спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

(частина у новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

2. *(частину виключено: Закон № 1158-IV 11.09.2003)*

3. Форми, терміни і зміст навчання, методичної та науково-дослідної діяльності визначаються закладами післядипломної освіти за погодженням із замовником.

Стаття 48. Заклади післядипломної освіти

1. До закладів післядипломної освіти належать:

- академії, інститути (центри) підвищення кваліфікації, перепідготовки, вдосконалення, навчально-курсові комбінати;
- підрозділи вищих навчальних закладів (філіали, факультети, відділення та інші);
- професійно-технічні навчальні заклади;
  (абзац у новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)
- науково-методичні центри професійно-технічної освіти;
  (частину доповнено абзацом: Закон № 1158-IV 11.09.2003)
- відповідні підрозділи в організаціях та на підприємствах.

2. Заклади післядипломної освіти можуть працювати за очною, вечірньою, заочною формами навчання, мати філіали і вести науково-дослідну роботу.

Стаття 49. Самоосвіта громадян

Для самоосвіти громадян державними органами, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, громадянами створюються відкриті та народні університети, лекторії, бібліотеки, центри, клуби, теле-, радіонавчальні програми тощо.

Розділ III. Учасники навчально-виховного процесу

Стаття 50. Учасники навчально-виховного процесу

Учасниками навчально-виховного процесу є:

- діти дошкільного віку, вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти;
  (абзац у новій редакції: Закон № 2628-III 11.07.2001)
- керівні, педагогічні, наукові, науково-педагогічні працівники, спеціалісти;
- батьки або особи, які їх замінюють, батьки — вихователі дитячих будинків сімейного типу;
- представники підприємств, установ, кооперативних, громадських організацій, які беруть участь у навчально-виховній роботі.

Стаття 51. Права вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів

1. Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти відповідно мають гарантоване державою право на:

- навчання для здобуття певного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів;
- вибір навчального закладу, форми навчання, освітньо-професійних та індивідуальних програм, позакласних занять;
- додаткову відпустку за місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням;
- продовження освіти за професією, спеціальністю на основі одержаного освітньо-кваліфікаційного рівня, здобуття додаткової освіти відповідно до угоди із навчальним закладом;
- одержання направлення на навчання, стажування до інших навчальних закладів, у тому числі за кордон;
- користування навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою базою навчального закладу;
- доступ до інформації в усіх галузях знань;
- участь у науково-дослідній, дослідно-конструкторській та інших видах наукової діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах;
- особисту або через своїх представників участь у громадському самоврядуванні, в обговоренні, вирішенні питань удосконалення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту тощо; участь в об'єднаннях громадян;
- безпечні і нешкідливі умови навчання та праці;
- забезпечення стипендіями, гуртожитками, інтернатами в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- трудову діяльність у встановленому порядку в позаурочний час;
- перерву в навчанні у вищих та професійно-технічних навчальних закладах;
- користування послугами закладів охорони здоров'я, засобами лікування, профілактики захворювань та зміцнення здоров'я;
- захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, від дій педагогічних, інших працівників, які порушують права або принижують їх честь і гідність.

2. Відволікання учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів за рахунок навчального часу на роботу і здійснення заходів, не пов'язаних з процесом навчання, забороняється, крім випадків, передбачених рішенням Кабінету Міністрів України.

Стаття 52. Обов'язки вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів

1. Обов'язками вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів відповідно є:
- додержання законодавства, моральних, етичних норм;
- систематичне та глибоке оволодіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищення загального культурного рівня;
- додержання статуту, правил внутрішнього розпорядку навчального закладу.

2. Випускники вищих навчальних закладів, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів, направляються на роботу і зобов'язані відпрацювати за направленням і в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Інші обов'язки осіб, що навчаються, можуть встановлюватися законодавством, положеннями про навчальні заклади та їх статутами.

Стаття 53. Додаткові види соціального і матеріального забезпечення вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів

1. Вихованцям, учням, студентам, курсантам, слухачам, стажистам, клінічним ординаторам, аспірантам, докторантам може надаватися додатково соціальна і матеріальна допомога за рахунок місцевих бюджетів, міністерств і відомств, підприємств, установ, організацій, коштів громадян, юридичних і фізичних осіб за межами України, благодійних організацій, а також з інших надходжень.

2. При загальноосвітніх закладах утворюються фонди загального обов'язкового навчання для надання матеріальної допомоги учням, їх оздоровлення, проведення культурних заходів, інших передбачених законодавством витрат. Фонди загального обов'язкового навчання утворюються за рахунок коштів місцевих бюджетів у розмірі, не меншому трьох відсотків витрат на утримання шкіл, а також за рахунок залучення коштів підприємств, установ, організацій, інших джерел.

3. Для учнів, які проживають у сільській місцевості на відстані понад 3 кілометри від школи, забезпечується безкоштовне регулярне підвезення до школи і зі школи рейсовим транспортом або транспортом підприємств, установ та організацій.

4. На час виробничого навчання, практики учням і студентам забезпечуються робочі місця, безпечні та нешкідливі умови праці.

Порядок оплати виконаної роботи під час виробничого навчання і практики визначається Кабінетом Міністрів України.

П'ятдесят відсотків заробітної плати за виробниче навчання і виробничу практику учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів направляється на рахунок навчального закладу для здійснення його статутної діяльності, зміцнення навчально-матеріальної бази, на соціальний захист учнів, слухачів, проведення культурно-масової і фізкультурно-спортивної роботи.

(абзац у новій редакції: Закон № 1158-IV 11.09.2003)

Стаття 54. Кадрове забезпечення сфери освіти

1. Педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які мають відповідну освіту, професійно-практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати службові обов'язки.

2. Педагогічну діяльність у навчальних закладах здійснюють педагогічні працівники, у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації та закладах післядипломної освіти — науково-педагогічні працівники.

Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. Педагогічні та науково-педагогічні працівники приймаються на роботу шляхом укладення трудового договору, в тому числі за контрактом. Прийняття на роботу науково-педагогічних працівників здійснюється на основі конкурсного відбору.

4. Педагогічні працівники підлягають атестації. За результатами атестації визначаються відповідність працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюються категорії, педагогічні звання.

Порядок атестації педагогічних працівників встановлюється Міністерством освіти України.

Перелік категорій і педагогічних звань педагогічних працівників, порядок їх присвоєння визначаються Кабінетом Міністрів України.

Рішення атестаційної комісії є підставою для звільнення педагогічного працівника з роботи у порядку, встановленому законодавством.

Стаття 55. Права педагогічних та науково-педагогічних працівників

1. Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право на:

- захист професійної честі, гідності;
- вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи;
- індивідуальну педагогічну діяльність;
- участь у громадському самоврядуванні;
- користування подовженою оплачуваною відпусткою;
- забезпечення житлом у першочерговому порядку, пільгові кредити для індивідуального і кооперативного будівництва;
- придбання для працюючих у сільській місцевості основних продуктів харчування за цінами, встановленими для працівників сільського господарства;
- одержання службового житла;
- підвищення кваліфікації, перепідготовку, вільний вибір змісту, програм, форм навчання, навчальних закладів, установ та організацій, що здійснюють підвищення кваліфікації і перепідготовку.

2. Відволікання педагогічних та науково-педагогічних працівників від виконання професійних обов'язків не допускається за винятком випадків, передбачених чинним законодавством.

Стаття 56. Обов'язки педагогічних та науково-педагогічних працівників

Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані:

- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру;
- забезпечувати умови для засвоєння вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, стажистами, клінічними ординаторами, аспірантами навчальних програм на рівні обов'язкових вимог щодо змісту, рівня та обсягу освіти, сприяти розвиткові здібностей дітей, учнів, студентів;
- настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, відданості, патріотизму, гуманізму, доброти, стриманості, працелюбства, поміркованості, інших доброчинностей; виховувати у дітей та молоді повагу до батьків, жінки, старших за віком, народних традицій та звичаїв, національних, історичних, культурних цінностей України, її державного і соціального устрою, дбайливе ставлення до історико-культурного та природного середовища країни;
- готувати учнів та студентів до свідомого життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- додержувати педагогічної етики, моралі, поважати гідність дитини, учня, студента;
- захищати дітей, молодь від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігати вживанню ними алкоголю, наркотиків, іншим шкідливим звичкам.

Стаття 57. Гарантії держави педагогічним, науково-педагогічним працівникам та іншим категоріям працівників навчальних закладів

Держава забезпечує педагогічним та науково-педагогічним працівникам:

- належні умови праці, побуту, відпочинку, медичне обслуговування;
- підвищення кваліфікації не рідше одного разу на п'ять років;
- правовий, соціальний, професійний захист;
- компенсації, встановлені законодавством, у разі втрати роботи, у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці;
- призначення і виплату пенсії відповідно до чинного законодавства;
- встановлення підвищених посадових окладів (ставок заробітної плати) за наукові ступені і вчені звання;
- виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам надбавок за вислугу років щомісячно у відсотках до посадового окладу (ставки заробітної плати) залежно від стажу педагогічної роботи у таких розмірах: понад 3 роки — 10 відсотків, понад 10 років — 20 відсотків, понад 20 років — 30 відсотків;
- надання педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу (ставки заробітної плати) за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків;
- виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі місячного посадового окладу (ставки заробітної плати) при наданні щорічної відпустки;
- встановлення середніх посадових окладів (ставок заробітної плати) науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів третього та четвертого рівнів акредитації на рівні подвійної середньої заробітної плати працівників промисловості;
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001;
  дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002;
  дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- встановлення середніх посадових окладів (ставок заробітної плати) педагогічним працівникам вищих навчальних закладів першого та другого рівнів акредитації та інших навчальних закладів на рівні не нижчому від середньої заробітної плати працівників промисловості.
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001;
  дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002;
  дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)

Перегляд заробітної плати педагогічним та науково-педагогічним працівникам провадиться двічі на рік з щоквартальною індексацією з урахуванням рівня інфляції.

Затвердження схеми посадових окладів (ставок заробітної плати) педагогічним, науково-педагогічним працівникам та підвищення (індексація) їх посадових окладів (ставок заробітної плати) проводиться у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

(установити, що у 2001 році положення і норми, передбачені абзацами восьмим, десятим, одинадцятим і дванадцятим частки першої статті 57 реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2001 рік. Закон № 2120-III 07.12.2000;

установити, що у 2002 році положення і норми, передбачені абзацами восьмим, дев'ятим, десятим, одинадцятим і дванадцятим частини

першої статті 57 реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001.)

1. Держава забезпечує:

- встановлення доплат спеціалістам, які працюють в системі освіти, до рівня середньомісячної заробітної плати працівників у цілому по народному господарству;
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- встановлення середнього розміру посадових окладів (ставок заробітної плати) обслуговуючому персоналу відповідно до схеми посадових окладів (ставок заробітної плати), що визначені Кабінетом Міністрів України.

Перегляд рівня заробітної плати спеціалістам, які працюють у системі освіти, і обслуговуючому персоналу провадиться двічі на рік з щоквартальною індексацією з урахуванням рівня інфляції.

3. У разі захворювання педагогічного чи науково-педагогічного працівника, яке унеможливлює виконання ним професійних обов'язків і обмежує перебування в дитячому, учнівському, студентському колективах, або тимчасового переведення за цих чи інших обставин на іншу роботу, за ним зберігається попередній середній заробіток. У разі хвороби або каліцтва попередній середній заробіток виплачується до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.

4. Педагогічним працівникам, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерам, які раніше працювали педагогічними працівниками в цих населених пунктах і проживають у них, держава відповідно до чинного законодавства забезпечує безплатне користування житлом з опаленням і освітленням у межах встановлених норм.

(дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003; дію абзацу відновлено: Закон № 1801-IV 17.06.2004)

Вони мають право на одержання у власність земельної ділянки відповідно до чинного законодавства.

(абзац змінено: Закон № 1377-IV 11.12.2003)

5. Педагогічним та науково-педагогічним працівникам за рахунок власних коштів навчальних закладів може надаватися матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань.

Стаття 58. Заохочення педагогічних та науково-педагогічних працівників

За особливі трудові заслуги педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть бути нагороджені державними нагородами, представлені до присудження державних премій України, відзначені знаками, грамотами, іншими видами морального та матеріального заохочення.

Стаття 59. Відповідальність батьків за розвиток дитини

1. Виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості.

2. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини.

3. Батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані:

- постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей; поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до державної і рідної мови, сім'ї, старших за віком, до народних традицій та звичаїв;
- виховувати повагу до національних, історичних, культурних цінностей українського та інших народів, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання та навколишнього природного середовища, любов до своєї країни;
- сприяти здобуттю дітьми освіти у навчальних закладах або забезпечувати повноцінну освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу;
- виховувати повагу до законів, прав, основних свобод людини.

4. Держава надає батькам і особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків, захищає права сім'ї.

Стаття 60. Права батьків

Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:

- вибирати навчальний заклад для неповнолітніх дітей;
- обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування навчальних закладів;
- звертатися до державних органів управління освітою з питань навчання, виховання дітей;
- захищати у відповідних державних органах і суді законні інтереси своїх дітей.

Розділ IV. Фінансово-господарська діяльність, матеріально-технічна база навчальних закладів

Стаття 61. Фінансово-господарська діяльність навчальних закладів та установ, організацій, підприємств системи освіти

1. Фінансування державних навчальних закладів та установ, організацій, підприємств системи освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, коштів галузей народного господарства, державних підприємств і організацій, а також додаткових джерел фінансування.

2. Держава забезпечує бюджетні асигнування на освіту в розмірі, не меншому десяти відсотків національного доходу, а також валютні асигнування на основну діяльність.

3. Кошти закладів і установ освіти та науки, які повністю або частково фінансуються з бюджету, одержані від здійснення або на здійснення діяльності, передбаченої їх статутними документами, не вважаються прибутком і не оподатковуються.

4. Додатковими джерелами фінансування є:

- кошти, одержані за навчання, підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів;
- плата за надання додаткових освітніх послуг;
- кошти, одержані за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані навчальним закладом на замовлення підприємств, установ, організацій та громадян;
- доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- дотації з місцевих бюджетів;

- кредити і позички банків, дивіденди від цінних паперів та доходи від розміщення на депозитних вкладах тимчасово вільних позабюджетних коштів;
- валютні надходження;
- добровільні грошові внески, матеріальні цінності, одержані від підприємств, установ, організацій, окремих громадян;
- інші кошти.

5. Розмір плати за весь строк навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг встановлюється навчальним закладом у грошовій одиниці України — гривні, з урахуванням офіційно визначеного рівня інфляції за попередній календарний рік.

Розмір плати за весь строк навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг встановлюється у договорі, що укладається між навчальним закладом та особою, яка навчатиметься, або юридичною особою, що оплачуватиме навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або надання додаткових освітніх послуг, і не може змінюватися протягом усього строку навчання. Типовий договір затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки.

Розмір плати за весь строк навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг публікується у загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та інформаційних збірниках спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки.

Кошти, отримані навчальним закладом як плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг, не оподатковуються і не можуть бути вилучені в доход держави або місцевих бюджетів. Зазначені кошти знаходяться у розпорядженні навчального закладу за умови, якщо вони спрямовуються на статутну діяльність навчального закладу.

Плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання додаткових освітніх послуг може вноситися за весь строк навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів або надання додаткових освітніх послуг повністю одноразово або частками — помісячно, по семестрах, щорічно.

(статтю доповнено частиною, наступні частини вважаються відповідно шостою — восьмою: Закон № 2887-III 13.12.2001)

6. Кошти, матеріальні цінності та нематеріальні активи, що надходять безкоштовно у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, у тому числі нерезидентів, закладам і установам освіти та науки, метою діяльності яких не є одержання прибутку, для здійснення освітньої, наукової, оздоровчої, спортивної, культурної діяльності, не вважаються прибутком і не оподатковуються.

7. У разі одержання коштів з інших джерел бюджетні та галузеві асигнування навчальних закладів та установ, організацій системи освіти не зменшуються.

8. Бюджетні асигнування на освіту та позабюджетні кошти не підлягають вилученню та використовуються виключно за призначенням.

Стаття 62. Фінансування наукових досліджень

1. Фінансування фундаментальних та пошукових наукових досліджень, наукових програм, проектів державного значення у вищих навчальних закладах, науково-дослідних установах системи освіти здійснюється на конкурсній основі в обсязі, не меншому десяти відсотків державних коштів, що виділяються на утримання вищих навчальних закладів.

2. Фінансування прикладних досліджень, розробок здійснюється за рахунок бюджету та інших джерел, а результати досліджень реалізуються як товар відповідно до чинного законодавства.

Стаття 63. Матеріально-технічна база навчальних закладів та установ, організацій, підприємств системи освіти

1. Матеріально-технічна база навчальних закладів та установ, організацій, підприємств системи освіти включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло та інші цінності. Майно навчальних закладів та установ, організацій, підприємств системи освіти належить їм на правах, визначених чинним законодавством.

2. Земельні ділянки державних навчальних закладів, установ та організацій системи освіти передаються їм у постійне користування відповідно до Земельного кодексу України.

3. Навчальні заклади самостійно розпоряджаються прибутками від господарської та іншої передбаченої їх статутами діяльності.

4. Основні фонди, оборотні кошти та інше майно державних навчальних закладів, установ, організацій та підприємств системи освіти не підлягають вилученню, крім випадків, передбачених чинним законодавством.

5. Об'єкти освіти і науки, що фінансуються з бюджету, а також підрозділи, технологічно пов'язані з навчальним та науковим процесом, не підлягають приватизації, перепрофілюванню або використанню не за призначенням.

6. Потреби державних навчальних закладів та установ, організацій системи освіти для розвитку їх матеріально-технічної бази задовольняються державою першочергово відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України нормативів.

Розділ V. Міжнародне співробітництво

Стаття 64. Міжнародне співробітництво у державній системі освіти

1. Навчальні заклади, наукові, науково-виробничі установи системи освіти, органи державного управління освітою мають право укладати договори про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки із навчальними закладами, науковими установами системи освіти зарубіжних країн, міжнародними організаціями, фондами тощо відповідно до чинного законодавства України.

2. Державні навчальні заклади та наукові, науково-виробничі установи державної системи освіти, органи державного управління освітою мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до законодавства на основі договорів, укладених ними з іноземними юридичними, фізичними особами, мати власний валютний рахунок, створювати спільні підприємства.

3. Міністерство освіти України, міністерства і відомства, яким підпорядковані навчальні заклади, Вища атестаційна комісія України разом з іншими державними установами, організаціями проводять роботу,

пов'язану з встановленням еквівалентності атестатів і дипломів, міжнародним визнанням навчальних курсів, кваліфікацій, вчених ступенів і звань.

4. Держава сприяє міжнародному співробітництву навчальних закладів та органів управління освітою, виділяє їм відповідні валютні асигнування, звільняє від оподаткування, сплати мита і митного збору за навчальне, наукове та виробниче обладнання та приладдя, що надходять для них з-за кордону для навчальних і наукових цілей.

(частина втратила чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України: Закон № 608/96-ВР 17.12.1996)

5. Валютні, матеріальні надходження від зовнішньоекономічної діяльності використовуються державними навчальними закладами, науковими, науково-виробничими установами системи освіти для забезпечення їх власної статутної діяльності згідно з чинним законодавством.

Розділ VI. Міжнародні договори

Стаття 65. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про освіту, то застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ VII. Відповідальність за порушення законодавства про освіту

Стаття 66. Відповідальність за порушення законодавства про освіту

Посадові особи і громадяни, винні в порушенні законодавства про освіту, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. Кравчук

Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 3 листопада 1993 р. № 896

Зміни тексту: ПКМ № 576 29.05.1996

На виконання Постанови Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про освіту» та з метою забезпечення розвитку освіти як пріоритетного засобу розбудови Української держави Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити схвалену I з'їздом педагогічних працівників України Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») та заходи щодо її реалізації (додаток 1).

2. Центральним і місцевим органам державної виконавчої влади забезпечити реалізацію Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»).

3. Покласти на Міністерство освіти організаційно-координаційне забезпечення реалізації Програми, підготовку разом із зацікавленими міністерствами і відомствами нормативних документів функціонування системи освіти.

4. Міністерству економіки, Міністерству фінансів передбачати виділення у 1993—2005 роках фінансових ресурсів на реалізацію вказаної Програми в міру підготовки конкретних заходів щодо її виконання та з урахуванням соціально-економічних і фінансових умов країни.

(пункт змінено: ПКМ № 576 29.05.1996)

5. Міністерствам і відомствам, у підпорядкуванні яких є навчальні заклади, місцевим державним адміністраціям розробити протягом 1994 року галузеві та регіональні програми практичної реалізації Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), створити необхідні умови та постійно здійснювати організаційну роботу щодо їх виконання.

6. Взяти до відома, що Академія педагогічних наук спільно з Академією наук, галузевими академіями, творчими спілками і об'єднаннями педагогічних працівників до січня 1994 року розроблять план наукових досліджень відповідно до заходів, передбачених Програмою, та організують його виконання.

7. Укртелерадіокомпанії, засобам масової інформації широко висвітлювати зміст і хід реалізації Програми, її загальнонаціональне значення.

8. Державному комітетові у справах видавництв, поліграфії та книгорозповсюдження забезпечити своєчасне видання навчальної, науково-методичної продукції, передбаченої Програмою.

9. Контроль за виконанням Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») покласти на Віце-прем'єр-міністра України з гуманітарної політики Жулинського М.Г.

Президент України
Л. Кравчук

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 листопада 1993 р. № 896

Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (Витяг)

З перетворенням України на самостійну державу освіта стала власною справою українського народу. Розбудова системи освіти, її докорінне реформування мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні.

Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій в усьому світі — все це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, що постійно навчається.

Існуюча в Україні система освіти перебуває в стані, що не задовольняє вимог, які постають перед нею в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Це виявляється передусім у невідповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням людства; у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності; у спотворенні цілей та функцій освіти; бюрократизації всіх ланок освітньої системи.

Звідси — необхідність у виробленні в Україні цілісної Програми для забезпечення випереджального розвитку цієї галузі в цілому.

Головна мета Програми — визначення стратегії розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу XXI століття, створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації.

Стратегічні завдання реформування освіти в Українській державі:

- відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави, формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я, забезпечення пріоритетності розвитку людини, відтворення й трансляції культури і духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків;
- виведення освіти в Україні на рівень освіти розвинутих країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад; подолання монопольного становища держави в освітній сфері через створення на рівноправній основі недержавних навчально-виховних закладів; глибокої демократизації традиційних навчально-виховних закладів; формування багатоваріантної інвестиційної політики в галузі освіти.

Пріоритетні напрями реформування освіти:

- розбудова національної системи освіти з урахуванням кардинальних змін в усіх сферах суспільного життя України;

- забезпечення моральної, інтелектуальної та психологічної готовності всіх громадян до здобуття освіти;
- досягнення якісно нового рівня у вивченні базових навчальних предметів: української та іноземних мов, історії, літератури, математики та природничих наук;
- створення умов для задоволення освітніх та професійних потреб і надання можливостей кожному громадянину України постійно вдосконалювати свою освіту, підвищувати професійний рівень, оволодівати новими спеціальностями;
- забезпечення у кожному навчально-виховному закладі відповідних умов для навчання і виховання фізично та психічно здорової особи; запобігання пияцтву, наркоманії, насильству, що негативно впливають па здоров'я людей.

Основні шляхи реформування освіти:

- створення у суспільстві атмосфери загальнодержавного, всенародного сприяння розвиткові освіти, неухильної турботи про примноження інтелектуального та духовного потенціалу нації, активізація зусиль усього суспільства для виведення освіти на рівень досягнень сучасної цивілізації, залучення до розвитку освіти всіх державних, громадських, приватних інституцій, сім'ї, кожного громадянина;
- подолання девальвації загальнолюдських гуманістичних цінностей та національного нігілізму, відірваності освіти від національних джерел;
- забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень;
- відхід від засад авторитарної педагогіки, що утвердилися у тоталітарній державі і спричинили нівелювання природних задатків і можливостей, інтересів усіх учасників освітнього процесу;
- підготовка нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професіонального та загальнокультурного рівня;
- формування нових економічних основ системи освіти, створення належної матеріально-технічної бази;
- реорганізація існуючих та створення навчально-виховних закладів нового покоління, регіональних центрів та експериментальних майданчиків для відпрацювання та відбору ефективних педагогічних інновацій та освітніх модулів;
- радикальна перебудова управління сферою освіти шляхом її демократизації, децентралізації, створення регіональних систем управління навчально-виховними закладами;
- органічна інтеграція освіти і науки, активне використання наукового потенціалу вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ, новітніх теоретичних розроблень та здобутків педагогів-новаторів, громадських творчих об'єднань у навчально-виховному процесі;
- створення нової правової та нормативної бази освіти.

Принципи реалізації Програми:

- пріоритетність освіти, що означає випереджальний характер її розвитку, нове ставлення суспільства до освіти, до знань та інтелекту, кардинально нові підходи до інвестиційної політики в освітній сфері;
- демократизація освіти, що передбачає децентралізацію та регіоналізацію управління системою освіти з дотриманням найбільш визначальних принципів освітньої політики Української держави,

надання автономії навчально-виховним закладам у вирішенні основних питань їхньої діяльності, подолання монополії держави на освіту, перехід до державно-громадської системи управління освітою, у якій особистість, суспільство й держава стануть рівноправними суб'єктами, утворення системи партнерства учнів, студентів і педагогів; гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи;

- гуманітаризація освіти, що покликана формувати цілісну картину світу, духовність, культуру особистості і планетарне мислення;
- національна спрямованість освіти, що полягає у невіддільності освіти від національного ґрунту, її органічному поєднанні з національною історією і народними традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу, визнанні освіти важливим інструментом національного розвитку і гармонізації національних відносин;
- відкритість системи освіти, що пов'язана з її орієнтованістю на цілісний неподільний світ, його глобальні проблеми, усвідомленням пріоритетності загальнолюдських цінностей над груповими і класовими, інтеграцією у світові освітні структури;
- безперервність освіти, що відкриває можливість для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні; перетворення набуття освіти у процес, що триває упродовж всього життя людини;
- нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання формуванню цілісної та всебічно розвиненої особистості;
- багатоукладність та варіативність освіти, що передбачає створення можливостей для широкого вибору форм освіти, навчально-виховних закладів, засобів навчання і виховання, які відповідали б освітнім запитам особистості; запровадження варіантного компоненту змісту освіти, диференціацію та індивідуалізацію навчально-виховного процесу, створення мережі недержавних навчально-виховних закладів.

Зміст освіти:

Оновлення змісту освіти є визначальною складовою реформування освіти в Україні і передбачає приведення його у відповідність з сучасними потребами особи і суспільства.

Стратегічні завдання реформування змісту освіти:

- вироблення державних стандартів і відповідне формування системи й обсягу знань, умінь, навичок творчої діяльності, інших якостей особистості на різних освітніх та кваліфікаційних рівнях;
- відбір і структурування навчально-виховного матеріалу на засадах диференціації та інтеграції, забезпечення альтернативних можливостей для одержання освіти відповідно до індивідуальних потреб та здібностей;
- органічне поєднання у змісті освіти його загальноосвітньої та фахової складових відповідно до освітніх рівнів та особливостей регіонів України;
- вивчення української мови в усіх навчально-виховних закладах, утвердження її як основної мови функціонування загальноосвітньої, професійної та вищої школи;

- орієнтація на інтегральні курси, пошук нових підходів до структурування знань як засобу цілісного розуміння та пізнання світу;
- оптимальне поєднання гуманітарної і природничо-математичної складових освіти, теоретичних і практичних компонентів, класичної спадщини та сучасних досягнень наукової думки, органічний зв'язок з національною історією, культурою, традиціями;
- створення передумов для розвитку здібностей молоді, формування готовності і здатності до самоосвіти, широке застосування нових педагогічних, інформаційних технологій;
- сприяння фізичному, психічному здоров'ю молоді, врахування потреб індивідуальної корекційно-компенсаційної спрямованості навчання і виховання дітей з вадами психофізичного розвитку.

Шляхи реформування змісту загальноосвітньої підготовки:

1. Гуманітарна освіта:

- формування гуманітарного мислення, опанування рідною, державною та іноземними мовами;
- прилучання до літератури, музики, образотворчого мистецтва, надбань народної творчості, здобутків української і світової культури;
- осмислення історичних фактів, подій і явищ, різноманітності шляхів людського розвитку;
- формування світоглядної, правової, моральної, політичної, художньо-естетичної, економічної, екологічної культури;
- утвердження пріоритетів здорового способу життя людини;
- відображення у змісті історичної освіти закономірностей історичного розвитку, широке вивчення україно- (народо-)знавства, етнічної історії та етногенези українців, інших народів України;
- забезпечення естетичного розвитку особистості, оволодіння цінностями й знаннями в галузях мистецтв;
- формування етичних цінностей, починаючи з ранньої родинної освіти.

2. Природничо-математична освіта:

- поєднання основ класичних фундаментальних дисциплін і сучасного розуміння закономірностей будови світу;
- обов'язкове вивчення природничо-математичних дисциплін в усіх типах загальноосвітніх навчально-виховних закладів на всіх ступенях освіти;
- посилення гуманістичного спрямування змісту природничо-математичної підготовки.

3. Трудова підготовка:

- вироблення елементарних трудових навичок у період дошкільної освіти;
- розширення трудового досвіду дітей, формування в них навичок самообслуговування;
- формування техніко-технологічних та економічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для залучення учнів до продуктивної праці та оволодіння певною професією;
- розширення політехнічного світогляду учнів і розвиток їхніх творчих здібностей на основі взаємозв'язку трудового навчання з основами наук;
- активне ознайомлення з масовими професіями, виховання потреби у праці та оволодіння певною професією;
- ознайомлення учнів з основами ринкової економіки, різними формами господарської діяльності;

- використання досвіду народної педагогіки, залучення школярів до вивчення народних ремесел, створення умов для органічного включення їх у трудову діяльність.

Шляхи реформування змісту фахової підготовки:

- приведення його у відповідність з рівнем розвитку духовної і матеріальної культури, науки, техніки, змінами, що відбуваються в суспільному житті, економічних відносинах, організації праці тощо;
- запровадження поліваріантності освітніх програм, поглиблення їх практичної спрямованості, широке використання новітніх педагогічних, інформаційних технологій та впровадження модульної побудови навчального матеріалу;
- забезпечення випереджального зростання кваліфікації робітника та спеціаліста, безперервності і наступності у здобутті кваліфікаційних рівнів;
- поєднання споріднених професій та спеціальностей для забезпечення мобільності фахівців на ринку праці.

Національне виховання

Національне виховання в Українській державі має бути спрямоване на формування у молоді і дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури.

Національне виховання є органічним компонентом освіти і охоплює всі складові системи освіти.

В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь.

Головна мета національного виховання — набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Пріоритетні напрями реформування виховання:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії рідного народу;
- формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;
- прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій усіх народів, що населяють Україну;
- виховання духовної культури особистості; створення умов для вільного вибору нею своєї світоглядної позиції;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності, інших доброчинностей;
- формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей і молоді, охорони та зміцнення їх здоров'я;

- виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки;
- формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
- забезпечення високої художньо-естетичної освіченості і вихованості особистості;
- формування екологічної культури людини, гармонії її відносин з природою;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення умов її самореалізації;
- формування у дітей і молоді уміння міжособистісного спілкування та підготовка їх до життя в умовах ринкових відносин.

Основні шляхи реформування виховання:

- реформування змісту виховання, наповнення його культурно-історичними надбаннями українського народу;
- впровадження нових підходів, виховних систем, форм і методів виховання, які відповідали б потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей;
- розроблення теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду;
- об'єднання зусиль державних і громадських інституцій у вихованні молоді, сприяння діяльності дитячих та юнацьких організацій;
- розвиток різноманітних дитячих і молодіжних об'єднань за інтересами, позашкільних освітньо-виховних закладів (будинків школярів, станцій юних техніків, натуралістів, мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл, музичних і художніх студій, малих академій народних мистецтв тощо);
- організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу і забезпечення педагогічного всеобучу батьків;
- активний обмін надбаннями духовної культури між усіма народами, які населяють Україну, а також з українською діаспорою;
- широке використання в навчально-виховному процесі високохудожніх творів літератури та мистецтва;
- докорінні зміни в підготовці і перепідготовці педагогічних кадрів для національного виховання.

Дошкільне виховання

Дошкільне виховання є вихідною ланкою в системі безперервної освіти, становлення і розвитку особистості. Воно здійснюється в родині, дитячих дошкільних виховних закладах у тісній взаємодії з сім'єю і має на меті забезпечення фізичного та психічного здоров'я дітей, їх повноцінного розвитку, готовності до школи, набуття життєвого досвіду.

Дошкільне виховання спрямовується на практичне оволодіння рідною мовою в сім'ї та дошкільному виховному закладі, забезпечення пізнавальної активності, творчих і художніх здібностей в ігровій та інших видах дитячої діяльності; виховання культури спілкування, поваги й любові до батьків, родини, батьківщини; започаткування основ трудового виховання, екологічної культури, моральної орієнтації в національних і загальнолюдських цінностях.

Дошкільне виховання ґрунтується на засадах родинного виховання, народної педагогіки, національної культури сучасних досягнень науки, надбань світового педагогічного досвіду. Воно органічно поєднує родинне і суспільне виховання.

Родинне виховання

На етапі раннього родинного виховання батьки, як перші педагоги, покликані створити умови для повноцінного фізичного та психічного становлення особистості, забезпечити дитині почуття захищеності, рівноваги, довіри, сформувати активне, зацікавлене ставлення до навколишнього світу.

Сім'я несе повну відповідальність за розвиток, виховання і навчання своїх дітей.

Суспільне виховання

Суспільне виховання покликане продовжувати повноцінний і всебічний розвиток дитини на засадах національної культури і духовності з урахуванням різноманітності національного складу та регіональних умов України. Воно доповнює родинне виховання і здійснюється у дошкільних виховних закладах.

Для забезпечення готовності дітей до подальшого навчання, виявлення і розвитку обдарованих дітей, а також тих, що потребують корекції здоров'я, має бути створено необхідну мережу дошкільних виховних закладів різних типів і профілів, а саме:

- загальні з профільними групами художньо-естетичного, фізкультурно-оздоровчого напрямів, гуманітарні з вивченням іноземних мов тощо;
- компенсуючі та комбіновані.

Можуть створюватись групи короткотривалого перебування, прогулянкові, оздоровчі тощо.

Стратегічні завдання реформування дошкільного виховання:

- створення належних соціально-економічних і морально-психологічних умов для повноцінного життя дитини, оптимального її розвитку й виховання, зміцнення здоров'я;
- піднесення пріоритету суспільного дошкільного виховання та подальший розвиток мережі дошкільних виховних закладів з метою позитивних зрушень у демографічній ситуації;
- оновлення змісту, форм і методів дошкільного виховання відповідно до вікових особливостей дітей дошкільного віку.

Пріоритетні напрями реформування дошкільного виховання:

- розвиток у дитини духовності як домінуючого начала у структурі особистості;
- своєчасне виявлення ранньої обдарованості, забезпечення умов для розвитку талановитих дітей;
- дослідження динаміки стану здоров'я та психічного розвитку дошкільників;
- інтеграція родинного та суспільного дошкільного виховання;
- удосконалення навчально-виховного процесу в дошкільних виховних закладах з урахуванням особистісних якостей, стану здоров'я, природних задатків дитини.

Основні шляхи реформування дошкільного виховання:

- комплексне вивчення проблем родинного і суспільного виховання в сучасних соціальних умовах;
- встановлення вікових нормативів фізичного, психічного та духовного розвитку дітей;
- створення організаційно-методичної служби сім'ї, її психолого-педагогічне забезпечення з урахуванням необхідності відродження родинних традицій, сучасної культурно-побутової сфери;

- створення оптимальних науково-методичних, організаційно-педагогічних, санітарно-гігієнічних, матеріально-технічних, естетичних умов функціонування дошкільних виховних закладів різних типів і профілів;
- розроблення державних та авторських програм дошкільного виховання, вироблення критеріїв їх експертизи та оцінки на основі психофізичних, соціально-психологічних, педагогічних, гігієнічних вимог;
- створення мережі дошкільних виховних закладів нового покоління;
- оновлення змісту, форм і методів виховання і розвитку дітей дошкільного віку.

Загальна середня освіта

Загальна середня освіта має забезпечувати продовження всебічного розвитку дитини як цілісної особистості, її здібностей і обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, формування громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору.

Рівні загальної середньої освіти: початкова, основна, повна.

Початкова освіта забезпечує загальний розвиток дитини, вміння впевнено читати, писати, знати основи арифметики, первинні навички користування книжкою та іншими джерелами інформації, формування загальних уявлень про навколишній світ, засвоєння норм загальнолюдської моралі та особистісного спілкування, основ гігієни, вироблення перших трудових навичок.

Основна середня освіта забезпечує досконале оволодіння українською та рідною мовами, засвоєння знань з базових дисциплін, можливість здобуття наступних рівнів освіти, мотиваційну готовність переходу до трудової діяльності або набуття кваліфікації через різні форми професійної підготовки, формування високих громадянських якостей та світоглядних позицій.

Повна середня освіта забезпечує поглиблене оволодіння знаннями з базових дисциплін та за вибором, орієнтацію па професійну спеціалізацію, формування цілісних уявлень про природу, людину, суспільство, громадянської позиції особистості, можливість здобуття освіти вищого рівня,

Загальна середня освіта здобувається у триступеневій системі загальноосвітніх навчально-виховних закладів: початковій школі (I ступінь), основній школі (II ступінь), старшій школі (III ступінь).

Серед загальноосвітніх навчально-виховних закладів вагоме місце відводиться: школам нового типу (гімназіям, ліцеям, спеціальним закладам для обдарованих дітей, школам (класам) з поглибленим вивченням окремих предметів, навчально-виховним комплексам, недільним, приватним школам тощо), загальноосвітнім школам-інтернатам, що зорієнтовані на спеціалізовану поглиблену підготовку з технічного, гуманітарного, спортивного, художньо-естетичного та інших напрямів, на відкриття при цих школах окремих класів для обдарованих дітей.

Стратегічні завдання реформування загальної середньої освіти:

- реформування загальної середньої освіти на національних засадах з урахуванням регіональних особливостей і передового світового досвіду, досягнення соціально необхідного рівня загальноосвітньої підготовки в обсязі державного компонента освіти;
- органічне поєднання навчання і виховання з метою забезпечення розумового, морального, художньо-естетичного, правового, патріотич-

ного, екологічного, трудового та фізичного розвитку дитини, формування здорового способу життя;

- удосконалення та розвиток мережі загальноосвітніх закладів різних спрямувань, форм власності, забезпечення їх законодавчо-правового захисту;
- створення оптимальних організаційно-педагогічних, науково-методичних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних умов функціонування загальноосвітніх навчально-виховних закладів.

Пріоритетні напрями реформування загальної середньої освіти:

- реформування змісту загальної середньої освіти, встановлення раціонального співвідношення між його гуманітарними та природничо-математичними складовими, відповідне науково-педагогічне, методичне та інформаційне забезпечення; широке впровадження досягнень науки і культури, нових технологій навчання;
- запровадження системи варіантного навчання і виховання відповідно до особистісних потреб і здібностей учнів;
- вироблення та запровадження нових організаційно-педагогічних принципів діяльності навчально-виховних закладів;
- розвиток системи загальноосвітніх навчальних закладів нового покоління;
- розбудова сільської школи як важливої умови соціально-культурного розвитку села та збереження традицій українського народу;
- розвиток загальноосвітніх навчально-виховних закладів, у яких навчаються діти національних меншин і приведення їх мережі у відповідність з національним складом регіонів України;
- вдосконалення освіти дітей з вадами психофізичного розвитку у системі закладів суспільного виховання, забезпечення їх повноцінної життєдіяльності, соціального захисту, умов для максимальної психологічної та соціально-трудової реабілітації.

Основні шляхи реформування загальної середньої освіти;

- визначення державних стандартів усіх рівнів загальної середньої освіти;
- визначення змісту загальноосвітньої підготовки і відповідних базових дисциплін, впровадження інтегрального і варіантного принципів навчання;
- реформування структури загальноосвітніх навчально-виховних закладів відповідно до рівнів освіти та потреб регіонів; кооперація загальноосвітніх навчально-виховних закладів із вищими навчальними закладами;
- розвиток мережі загальноосвітніх навчально-виховних закладів, заснованих на різних формах власності;
- формування мережі навчально-виховних закладів з дво- трирічними термінами навчання загальноосвітнього профільного (спеціалізованого) та професійного спрямування;
- наукове та методичне забезпечення загальної середньої освіти, підготовки і впровадження нових навчальних планів і програм, підручників, посібників тощо;
- проведення науково-дослідної та експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних інновацій, інформатизація загальної середньої освіти;
- впровадження у загальноосвітніх навчально-виховних закладах психологічної та соціально-педагогічної служб;

- пріоритетне фінансування, кадрове та матеріально-технічне забезпечення сільської школи;
- розширення можливостей здобуття загальної середньої освіти для тих, хто працює, через систему шкіл, класів, груп з очною, заочною, вечірньою формами навчання або екстерном;
- розроблення науково обґрунтованих методик оцінки якості діяльності навчально-виховних закладів в цілому та кожного педагогічного працівника окремо;
- державна атестація та акредитація загальноосвітніх навчально-виховних закладів усіх типів незалежно від форм власності.

Позашкільне навчання і виховання

Позашкільне навчання і виховання спрямоване на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття дітьми та юнацтвом додаткових знань, умінь, навичок за інтересами, інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку їх до активної професійної і громадської діяльності. Воно здійснюється позашкільними навчально-виховними закладами, навчальними закладами у позаурочний час, творчими, молодіжними об'єднаннями за місцем проживання, на підприємствах, у різних організаціях і установах.

Стратегічні завдання та напрями реформування позашкільного навчання і виховання:

- створення умов для здобуття додаткової освіти дітьми і молоддю шляхом їх участі у науковому, технічному, художньому, декоративно-прикладному, еколого-натуралістичному, туристсько-краєзнавчому, фізкультурно-оздоровчому, військово-патріотичному та інших видах діяльності;
- організація змістовного дозвілля дітей і молоді;
- використання кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду позашкільної роботи з дітьми і молоддю, сприяння впровадженню якісно нових форм, методів і засобів навчання і виховання;
- створення системи пошуку, розвитку, підтримки юних талантів і обдаровань для формування творчої та наукової еліти у різних галузях суспільного життя; стимулювання творчого самовдосконалення дітей та учнівської молоді;
- задоволення потреб дітей і молоді у професійному самовизначенні відповідно до їх інтересів і здібностей.

Шляхи реформування позашкільного навчання і виховання:

- якісне оновлення змісту, принципів, форм, методів та напрямів діяльності позашкільних навчально-виховних закладів, організації позашкільної та позанавчальної роботи з дітьми й молоддю;
- оптимізація мережі комплексних і профільних позашкільних навчально-виховних закладів незалежно від форм власності;
- залучення до навчально-виховної роботи в позашкільних навчально-виховних закладах, у творчих учнівських, молодіжних об'єднаннях за місцем проживання, па підприємствах, у різних організаціях та установах висококваліфікованих працівників і талановитих народних умільців;
- створення системи підготовки та перепідготовки працівників позашкільних навчально-виховних закладів, організаторів позашкільної та позанавчальної роботи з дітьми і молоддю;
- науково-методичне забезпечення діяльності позашкільних навчально-виховних закладів;

- підвищення ролі суспільних інституцій, батьків, громадськості у розвитку позашкільного навчання і виховання, забезпечення його престижу та державної підтримки.

Професійна освіта

Професійна освіта спрямована на забезпечення професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня, створення соціально активного, морально і фізично здорового національного виробничого потенціалу, який має посідати важливе місце у технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень науки і техніки.

Післядипломна освіта

(післядипломна підготовка, аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів)

Післядипломна освіта (післядипломна підготовка, аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів) покликана забезпечувати поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю, здобуття нової кваліфікації, наукового ступеня або одержання нового фаху на основі наявного освітнього рівня і досвіду практичної роботи.

Післядипломна освіта має задовольняти інтереси громадян у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до кон'юнктури ринку праці, виступати засобом соціального захисту; забезпечувати потреби суспільства і держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях.

Стратегічні завдання реформування післядипломної освіти:

- створення умов для постійного підвищення освітнього і кваліфікаційного рівнів, оновлення професійних та загальноосвітніх знань громадян, збагачення духовного та інтелектуального потенціалу суспільства;
- оптимізація мережі навчальних закладів підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів;
- створення національної системи підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації, надання вищій школі провідної ролі у післядипломній освіті спеціалістів.

Напрями реформування післядипломної освіти:

- вдосконалення структури післядипломної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки керівних працівників, спеціалістів, педагогічних кадрів, військовослужбовців, кваліфікованих робітників;
- приведення мережі закладів післядипломної освіти у відповідність з потребами окремих регіонів і галузей господарства та перспектив соціально-економічного та культурного розвитку України;
- реформування змісту післядипломної освіти, забезпечення його національної спрямованості відповідно до економічних, політичних, соціально-культурних умов розбудови Української держави, досягнень науково-технічного прогресу;
- вдосконалення мережі спеціалізованих вчених рад для захисту докторських і кандидатських дисертацій, визначення нової номенклатури спеціальностей наукових і науково-педагогічних працівників; створення вітчизняної структури органів атестації наукових і науково-педагогічних кадрів;
- запровадження гнучкої системи перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з нових напрямів розвитку науки, техніки і технологій, передових методів господарювання й управління;

- забезпечення тісної взаємодії системи післядипломної освіти з державними службами зайнятості, Комітетом соціального захисту військовослужбовців при Кабінеті Міністрів України у вирішенні питань перекваліфікації військовослужбовців, працівників, що вивільняються, та незайнятого населення;
- організація співпраці з громадськими, кооперативними та іншими навчальними закладами, що мають аналогічні функції, надання їм допомоги у питаннях забезпечення якості освіти на рівні державних вимог.

Шляхи реформування післядипломної освіти:

- розроблення науково обґрунтованої методики визначення загальнодержавних та регіональних потреб у наукових та науково-педагогічних працівниках, суспільних і особистісних потреб у підвищенні кваліфікації та перепідготовці у закладах післядипломної освіти;
- проведення акредитації закладів післядипломної освіти, спеціалізація та перепрофілювання існуючих, створення нових закладів післядипломної освіти при вищих навчальних закладах відповідно до інтересів громадян та потреб держави;
- розширення практики направлення на стажування аспірантів, спеціалістів України у провідні зарубіжні навчальні заклади для вдосконалення їхньої наукової та фахової підготовки, ефективного включення в міжнародні науково-технічні та культурно-освітні програми;
- оптимізація термінів та періодичності навчання в системі післядипломної освіти, оновлення її змісту, підготовка і видання навчальних програм, підручників, методичних посібників;
- створення умов для відкриття у кожному вищому навчальному закладі IV рівня акредитації аспірантури і докторантури з пріоритетних напрямів і спеціальностей, що визначають суспільний прогрес;
- використання можливостей навчальних закладів, заснованих на недержавній формі власності, для перепідготовки спеціалістів в галузі бізнесу, маркетингу, менеджменту, соціології, психології тощо;
- створення умов для перекваліфікації вивільнюваних працівників, військовослужбовців та незайнятого населення.

Педагогічні працівники

Педагогічні працівники мають стати основною рушійною силою відродження та створення якісно нової національної системи освіти. В зв'язку з цим головна увага має бути зосереджена на підготовці нового покоління педагогічних працівників, підвищенні загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі у суспільстві.

Пріоритетні напрями кадрової політики:

- задоволення потреб освітньої сфери у педагогічних та науково-педагогічних працівниках;
- створення умов для ефективної професійної діяльності педагогічних працівників, забезпечення їх високого соціального статусу в суспільстві.

Основні шляхи роботи з педагогічними кадрами:

- створення системи педагогічної освіти, що задовольняла б потреби суспільства у педагогах різних спеціальностей і кваліфікаційних рівнів, здатних виконувати основну соціальну функцію — формування цілісної, всебічно розвинутої особистості, відданої інтересам Української держави;

- глибоке реформування змісту, форм, методів підготовки педагогічних працівників усіх ланок освітньої галузі;
- залучення кращих інтелектуальних та духовних сил суспільства в освітню сферу;
- піднесення престижу педагогічної праці, створення педагогічним працівникам соціально-економічних умов, адекватних їх місцю і ролі в суспільстві;
- забезпечення безперервної освіти педагогічних працівників, підвищення їх професіоналізму, освітнього і загальнокультурного рівня;
- істотне вдосконалення наукового, методичного, інформаційного, видавничо-поліграфічного забезпечення педагогічної діяльності;
- створення умов для професійної свободи, творчого пошуку, ініціативи педагогів, прискорення суспільної апробації, відбору і селекції педагогічних новацій;
- розроблення та впровадження нової системи оцінки (атестації) рівня професійної діяльності педагогічних працівників.

Соціальний захист учасників навчально-виховного процесу

Розбудова національної системи освіти в умовах становлення демократичного суспільства і ринкових відносин потребує створення надійної системи соціального захисту учасників навчально-виховного процесу.

Стратегічні завдання соціального захисту учасників навчально-виховного процесу:

- створення економічних, правових, організаційних умов і гарантій для здобуття освіти;
- забезпечення в освітній галузі основних прав людини на працю, освіту, оздоровлення, відпочинок;
- забезпечення гарантій одержання освіти на рівні, не нижчому державних стандартів.

Пріоритетні напрями реалізації стратегічних завдань соціального захисту учасників навчально-виховного процесу:

- створення системи соціального захисту учасників навчально-виховного процесу в нових соціально-політичних і економічних умовах;
- вдосконалення системи юридичних гарантій щодо діяльності учасників навчально-виховного процесу та відносин між ними;
- забезпечення життєвого рівня учасників навчально-виховного процесу відповідно до їх професійних, соціально-культурних та фізіологічних потреб;
- створення системи заохочення щодо підвищення рівня освіти, професійної підготовки, інтелектуального та духовного розвитку учасників навчально-виховного процесу.

Основні шляхи вдосконалення соціального захисту учасників навчально-виховного процесу:

- комплексне вивчення проблем соціального захисту учасників навчально-виховного процесу для створення належних умов праці, побуту, відпочинку, медичного обслуговування;
- створення нормативно-правової бази освітньо-трудової діяльності суб'єктів освіти;
- розроблення та впровадження системи оплати педагогічної і наукової діяльності залежно від її обсягу і якості, з урахуванням досвіду оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників у розвинутих країнах світу;

- вироблення механізму соціального захисту дітей, учнів, студентів та аспірантів, пільгового кредитування, додаткового фінансування для здобуття ними освіти;
- розроблення системи правового та соціально-економічного захисту науковців з урахуванням необхідності ліквідації зрівнялівки в оцінці їх праці;
- здійснення матеріально-технічного забезпечення державних вимог щодо змісту й обсягу освіти як важливого чинника її якості;
- запровадження ранньої медико-психолого-педагогічної діагностики розвитку дітей, створення умов для їх соціальної підтримки, адаптації і реабілітації;
- матеріальна підтримка дітей-сиріт, дітей-інвалідів, а також малозабезпечених сімей, в яких є неповнолітні діти;
- створення сприятливих економічних і правових умов для участі громадськості у соціальній підтримці учасників навчально-виховного процесу.

Наукова діяльність у системі освіти

Наука є органічною частиною освіти, базовим елементом і рушійною силою її розвитку. Наукова діяльність навчальних закладів має забезпечувати відповідність змісту освіти сучасним досягненням у галузі науки, техніки і культури; теоретико-концептуальні, психолого-педагогічні, науково-методичні засади навчально-виховного процесу; проведення комплексних фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень становлення високоосвіченої особистості; відтворення і розвиток інтелектуального потенціалу суспільства; науково-технічний та соціально-економічний поступ держави.

Управління освітою

Управління освітою має бути спрямованим на організацію та забезпечення оптимальних умов функціонування галузі освіти, створення системного механізму її саморегуляції на загальнонаціональному, регіональному, місцевому рівнях та у навчально-виховних закладах та наукових установах освіти.

Визначальним у реформуванні управління освітою має стати забезпечення тісного співробітництва органів державного управління освітою всіх рівнів, навчально-виховних закладів, наукових установ, громадського самоврядування та їх відповідальності у межах повноважень; створення цілісної системи управління освітою в Україні, якій були б властиві: гнучкість, демократизм, динамізм, мобільність, здатність до самоорганізації.

Управління освітою має забезпечити:

- додержання законодавства у галузі освіти;
- створення рівних умов для громадян у здобутті освіти;
- дотримання державних вимог щодо змісту, рівня й обсягу освіти;
- стимулювання творчого пошуку педагогів і науковців;
- автономність у діяльності навчально-виховних закладів та наукових установ;
- можливість індивідуального загальнокультурного і професійного становлення суб'єктів навчання;
- ефективну діяльність системи освіти в умовах державотворення, формування ринкових відносин, ринку інтелектуальних ресурсів і освітніх послуг.

Стратегічні завдання реформування управління освітою:

- перехід від державного до державно-громадського управління; чітке розмежування функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління; забезпечення самоврядування навчально-виховних закладів і наукових установ; утвердження в сфері освіти гармонійного поєднання прав особи, суспільства і держави;
- автономізація функціонування регіональних і місцевих органів управління освітою.

Основні шляхи реформування управління освітою:

- раціональне поєднання діяльності центральних, регіональних та місцевих органів управління освітою з впровадженням подвійного підпорядкування;
- створення єдиної інформаційно-комп'ютерної системи управління освітою;
- визначення повноважень в системі управління освітою центральних і місцевих органів, органів громадського самоврядування;
- створення системи державно-громадської оцінки діяльності навчально-виховних закладів, якості загальноосвітньої та фахової підготовки спеціалістів через систему акредитації та атестації тощо;
- розвиток і вдосконалення всіх напрямів діяльності навчально-виховних закладів і наукових установ, стимулювання через економічні і правові важелі їх самовдосконалення, конкурентоздатності, саморозвитку, автономності в управлінні;
- наукове обґрунтування нової системи управління освітою; відпрацювання інноваційних моделей управління галуззю та важливих управлінських рішень, проведення експериментів на регіональному та місцевому рівнях.

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення освіти

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення освітньої галузі повинне ґрунтуватися на пріоритетності витрат на розвиток освіти з державного та місцевих бюджетів, використанні залучених коштів державних і приватних підприємств, громадських організацій та батьків, громадян, міжнародних освітніх фондів, програм і благодійних організацій, коштів, одержаних за надання додаткових освітніх послуг, виконання науково-дослідних робіт, доходів від виробничої та комерційної діяльності, кредитів і банківських позичок тощо.

Стратегічні завдання і напрями реформування фінансового та матеріально-технічного забезпечення освіти:

- перехід до ефективної моделі фінансування освіти, адекватної ринковій економіці, розвиток нової соціально-економічної структури освітньої сфери;
- стимулювання переходу на нові педагогічні технології та ефективну систему управління освітою, скорочення непродуктивних витрат, істотне збільшення видатків на розвиток наукових досліджень, зокрема з проблем освіти та педагогіки; підготовку і випуск підручників, посібників та іншої навчально-методичної літератури;
- забезпечення навчально-виховних закладів необхідними приміщеннями для проведення навчально-виховного та навчально-виробничого процесів, спортивно-оздоровчої роботи, реабілітації дітей з вадами розвитку, а також необхідним навчальним обладнанням відповідно до науково обґрунтованих нормативів;

- поступове збільшення у загальних витратах на освіту коштів державних і приватних підприємств, громадських організацій, різних фондів, благодійних організацій тощо.

Основні шляхи реформування фінансового та матеріально-технічного забезпечення освіти:

- збереження за державою пріоритету у фінансуванні системи освіти та підвищення ролі регіонів у фінансуванні освітніх потреб;
- звільнення навчально-виховних закладів від податків на прибуток і добавлену вартість;
- створення при Міністерстві освіти централізованих фондів для реалізації загальнодержавних освітніх програм;
- розширення прав місцевих органів державної влади та органів громадського самоврядування навчально-виховних закладів у визначенні шляхів зміцнення навчально-матеріальної бази, вдосконаленні механізмів їх фінансово-господарської діяльності;
- запровадження додаткового фінансування навчально-виховних закладів для обдарованих дітей, що мають відповідну ліцензію, з спеціального фонду Міністерства освіти;
- заохочення навчально-виховних закладів, які за наслідками акредитації і атестації визнані такими, що мають позитивний досвід у розробленні і впровадженні нових прогресивних технологій навчання і виховання учнів та студентів, домагаються високих кінцевих результатів;
- розробка державних нормативів на проектування, будівництво та реконструкцію всіх типів навчально-виховних закладів та наукових установ з урахуванням перспективних норм загальної площі;
- упорядкування системи оплати праці та стипендіального забезпечення відповідно до конкретних результатів діяльності і якості роботи (навчання); запровадження поряд з конкурсною контрактної форми прийому на роботу;
- поступове забезпечення учнів підручниками через торговельну мережу за кошти батьків;
- створення в системі освіти нових банків, фондів, акціонерних товариств тощо;
- заснування державного фонду сприяння громадянам у здобутті освіти в зарубіжних країнах;
- залучення іноземних інвестицій для розвитку інфраструктури навчально-виховних закладів (будівництво міжнародних освітніх закладів, центрів підготовки спеціалістів);
- забезпечення будівництва нових комплексів навчально-виховних закладів з необхідними приміщеннями для проведення навчально-виховного процесу, спортивно-оздоровчої роботи і побуту, реабілітації дітей з вадами розвитку;
- проведення капітального ремонту, реконструкції будівель діючих навчально-виховних закладів, приведення їх площі, технічного стану, оснащення у відповідність з нормативними вимогами;
- домагання створення у загальноосвітніх школах, професійних і вищих навчальних закладах належних матеріально-технічних і санітарно-гігієнічних умов для навчання в одну зміну;
- доукомплектування меблями і обладнанням навчально-виховних закладів, повне оснащення їх новими навчально-наочними посібниками відповідно до потреб;

- зміцнення баз матеріально-технічного постачання та магазинів навчально-наочного приладдя;
- забезпечення потреб дітей у дошкільних навчальних закладах, учнів і студентів — у гуртожитках, їдальнях, оздоровчо-спортивних таборах та санаторіях-профілакторіях; дітей-сиріт, хворих дітей та дітей з вадами фізичного і розумового розвитку — у дитячих оздоровчих таборах, санаторіях.

Міжнародні зв'язки

Міжнародні зв'язки у галузі освіти спрямовані на забезпечення інтеграції України у світовий освітньо-науковий простір з метою прилучення до досягнень зарубіжної освіти, науки, технологій, культури, залучення іноземних інвестицій для розвитку вітчизняної освіти і науки, взаємної підготовки і перепідготовки фахівців.

Стратегічні завдання міжнародного співробітництва у галузі освіти:

- забезпечення процесу інтеграції України у світовий науковий, освітній та культурний простори, гуманізація міжнародних відносин, утвердження етичних норм міждержавного спілкування, діалогу націй і культур;
- забезпечення широкої участі вітчизняної освітньої системи у світовому науковому та педагогічному житті, в міжнародних культурно-освітніх і наукових контактах.

Пріоритетні напрями зміцнення та розвитку міжнародних зв'язків у галузі освіти:

- створення системи прямих зв'язків у галузі освіти й науки з іншими країнами, їх державними та позадержавними освітніми і науковими структурами; впровадження спеціалізованих наукових та молодіжних обмінів;
- розширення співробітництва з ЮНЕСКО та іншими міжнародними організаціями з питань освіти, науки й культури;
- удосконалення системи співпраці з українською діаспорою, надання їй допомоги, ефективне використання можливостей західної діаспори, координація зусиль у сфері національно-духовного відродження, освіти, науки та культури;
- вдосконалення системи підготовки та перепідготовки фахівців для зарубіжних країн.

Основні шляхи розвитку міжнародного співробітництва у галузі освіти:

- створення та впровадження довготермінової програми міжнародного співробітництва в галузі освіти, що передбачала б можливість навчання громадян України за кордоном, широкий обмін учнями, вчителями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами, докторантами та науковими працівниками;
- вироблення ефективних механізмів входження до освітніх й наукових програм ЮНЕСКО, інших міжнародних організацій, фондів тощо; участь у міжнародних конкурсах на отримання наукових грантів;
- впровадження контрактної системи обміну педагогічними і науковими працівниками;
- забезпечення правового та економічного захисту фахівців, які від'їжджають у закордонні відрядження;
- переведення підготовки та перепідготовки фахівців для зарубіжних країн на контрактну, валютну та компенсаційну основи;

- організація курсів, шкіл, семінарів, олімпіад тощо для іноземних громадян на комерційних засадах у різних галузях науки, техніки та культури;
- вдосконалення нормативно-правової бази, яка забезпечувала б центральним, регіональним і місцевим органам управління освітою, навчально-виховним закладам і науково-дослідним установам можливість самостійного визначення форм і методів міжнародного співробітництва; його фінансове забезпечення, включаючи валютне;
- впровадження у галузі освіти системи інформаційного забезпечення міжнародного співробітництва, створення банку даних та інформаційної мережі між навчальними закладами України і зарубіжними країнами;
- створення із зарубіжними країнами спільних центрів освіти, а також підприємств, фірм та тимчасових науково-дослідних колективів, технопарків і консультаційних центрів;
- укладання міжнародних угод щодо нострифікації дипломів, атестатів та інших документів про освіту і кваліфікацію спеціалістів та робітників.

Про порядок створення, реорганізації та ліквідації навчально-виховних закладів

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 5 квітня 1994 р. № 228

Зміни тексту: ПКМ № 316 17.05.1994
ПКМ № 200 12.02.1996

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Положення про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів, що додається.

2. *(пункт втратив чинність: ПКМ № 316 17.05.1994)*

3. Навчально-виховні заклади незалежно від їх належності можуть розпочинати діяльність, пов'язану з наданням послуг для одержання загальної середньої та професійної освіти, підготовкою спеціалістів різних рівнів кваліфікації лише після отримання спеціальних дозволів (ліцензій).

При цьому навчально-виховні заклади, незалежно від форми власності, створені до прийняття цієї постанови, можуть здійснювати діяльність, пов'язану з наданням послуг для одержання загальної середньої та професійної освіти, підготовкою спеціалістів різних рівнів кваліфікації, без отримання спеціальних дозволів (ліцензій) до 1 липня 1995 року.

4. *(пункт втратив чинність: ПКМ № 316 17.05.1994)*

5. Навчально-виховні заклади, які отримали спеціальні дозволи (ліцензії) на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для

одержання загальної середньої та професійної освіти, підготовкою спеціалістів різних рівнів кваліфікації, включаються до Державного реєстру навчально-виховних закладів України. Положення про Державний реєстр навчально-виховних закладів України затверджується Міністерством освіти.

6. Засновникам, Міністерству освіти, уряду Криму, обласним, Київській і Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити в зазначений у пункті 3 цієї постанови термін ліцензування діючих навчально-виховних закладів, що здійснюють діяльність, пов'язану з наданням послуг для одержання загальної середньої та професійної освіти, підготовкою спеціалістів різних рівнів кваліфікації.

7. Запровадження у вищих та професійних навчально-виховних закладах нових напрямів підготовки (спеціальностей) погоджується з місцевими органами державної виконавчої влади і здійснюється після відповідного їх ліцензування Міністерством освіти.

8. Визнати таким, що втратив чинність, пункт 5 Положення про професійний навчально-виховний заклад України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 715.

Виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра України
Ю. Звягільський

Міністр Кабінету Міністрів України
І. Доценко

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 5 квітня 1994 р. № 228

Положення
про порядок створення, реорганізації і ліквідації
навчально-виховних закладів

1. Це Положення відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 16) визначає порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів усіх типів незалежно від їхнього статусу та належності.

2. Навчально-виховні заклади створюються відповідно до соціально-економічних, національних, культурно-освітніх потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази, педагогічних кадрів та статутного фонду (що може включати вартість майна та власні кошти) у розмірі не нижче розрахованої вартості навчання слухачів, кількість яких зумовлена обсягом прийому, що заявляється.

(абзац змінено: ПКМ № 200 12.02.1996)

Засновниками навчально-виховних закладів можуть виступати державні органи, кооперативні, громадські організації, підприємства та установи, приватні особи.

3. Рішення про створення навчально-виховних закладів, заснованих на загальнодержавній власності, приймається:

- вищих навчальних закладів третього й четвертого рівнів акредитації — Кабінетом Міністрів України.

Пропозиції про створення зазначених навчально-виховних закладів вносяться до Кабінету Міністрів України після погодження з Міністерством освіти, Міністерством економіки і Міністерством фінансів за наявності дозволу відповідної Ради народних депутатів:

- вищих навчальних закладів першого та другого рівнів акредитації — Міністерством освіти за погодженням з Міністерством фінансів та Міністерством економіки; іншими міністерствами, відомствами за погодженням з Міністерством освіти, Міністерством фінансів та Міністерством економіки;

  (абзац змінено: ПКМ № 200 12,02.1996)
- професійно-технічних закладів освіти — Міносвіти за поданням місцевих органів державної виконавчої влади, міністерств і відомств, корпорацій, об'єднань тощо.

  (пункт доповнено абзацом: ПКМ № 200 12.02.1996)

Зазначені рішення приймаються після попереднього розгляду цих питань Віце-прем'єр-міністром України та за наявності дозволу відповідної Ради народних депутатів.

4. Рішення про створення навчально-виховних закладів, заснованих на комунальній власності, приймаються:

- вищих навчальних закладів першого й другого рівнів акредитації, професійно-технічних закладів освіти, навчально-виховних закладів для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, — урядом Криму, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями за наявності дозволу відповідної Ради народних депутатів після погодження з Міністерством освіти і відповідними галузевими міністерствами, відомствами;

  (абзац змінено: ПКМ № 200 12.02.1996)
- ліцеїв, гімназій та інших спеціалізованих загальноосвітніх навчально-виховних закладів — виконавчими комітетами міських (міст без районного поділу), районних у містах Рад народних депутатів або районними, районними міст Києва і Севастополя державними адміністраціями за погодженням відповідно з органами управління освітою уряду Криму, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;
- інших типів навчально-виховних закладів — виконавчими комітетами міських (міст без районного поділу), районних у містах Рад народних депутатів або районними, районними міст Києва і Севастополя державними адміністраціями.

5. Рішення про створення навчально-виховних закладів, заснованих на інших формах власності, приймається засновником (засновниками) за наявності дозволу відповідної Ради народних депутатів.

6. Відкриття філій та інших відокремлених підрозділів навчально-виховних закладів провадиться у порядку, встановленому для створення навчально-виховних закладів.

7. Реорганізація навчально-виховних закладів здійснюється відповідно до порядку, визначеного цим Положенням щодо створення відповідних навчально-виховних закладів.

8. Ліквідація навчально-виховних закладів провадиться засновниками або органами, за рішенням яких їх створено, в порядку, встановленому чинним законодавством.

9. Навчально-виховний заклад вважається реорганізованим чи ліквідованим з дня внесення відповідних змін до Державного реєстру навчально-виховних закладів України.

10. При реорганізації чи ліквідації навчально-виховного закладу його працівникам і особам, які навчаються в ньому, гарантується дотримання їх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства з питань праці та освіти.

11. Інформація про створення, реорганізацію і ліквідацію навчально-виховних закладів подається в десятиденний термін до органів державної статистики.

Про День працівників освіти

УКАЗ
Президента України
від 11 вересня 1994 р. № 513/94

На підтримку ініціативи працівників освіти України **постановляю:** Установити в Україні професійне свято працівників освіти

День працівників освіти, яке відзначати щорічно у першу неділю жовтня.

Президент України
Л. Кучма

Про загальну середню освіту

Закон України
від 13 травня 1999 р. № 651-XIV

Зміни тексту:	*Закон*	*№ 1642-III*	*06.04.2000*
Інформаційний зв'язок:	*Закон*	*№ 2120-III*	*07.12.2000*
Зміни тексту:	*Закон*	*№ 2905-III*	*20.12.2001*
	Закон	*№ 380-IV*	*26.12.2002*
	Закон	*№ 1344-IV*	*27.11.2003*

Цей Закон визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи загальної середньої освіти, що сприяє вільному розвитку людської особистості, формує цінності правового демократичного суспільства в Україні.

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1. Законодавство України про загальну середню освіту

Законодавство України про загальну середню освіту базується на Конституції України і складається з Закону України «Про освіту», цього Закону, інших нормативно-правових актів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 2. Основні завдання законодавства України про загальну середню освіту

Основними завданнями законодавства України про загальну середню освіту є:

- забезпечення права громадян на доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти;
- забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку загальної середньої освіти;
- забезпечення нормативно-правової бази щодо обов'язковості повної загальної середньої освіти;
- визначення структури та змісту загальної середньої освіти;
- визначення органів управління системою загальної середньої освіти та їх повноважень;
- визначення прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу, встановлення відповідальності за порушення законодавства про загальну середню освіту.

Стаття 3. Загальна середня освіта

Загальна середня освіта — цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності.

Загальна середня освіта є обов'язковою основною складовою безперервної освіти.

Загальна середня освіта спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Стаття 4. Система загальної середньої освіти

Систему загальної середньої освіти становлять:

- загальноосвітні навчальні заклади всіх типів і форм власності, у тому числі для громадян, які потребують соціальної допомоги та соціальної реабілітації, навчально-виробничі комбінати, позашкільні заклади, науково-методичні установи та органи управління системою загальної середньої освіти, а також професійно-технічні та вищі навчальні заклади I—II рівнів акредитації, що надають повну загальну середню освіту.

Стаття 5. Завдання загальної середньої освіти

Завданнями загальної середньої освіти є:

- виховання громадянина України;
- формування особистості учня (вихованця), розвиток його здібностей і обдарувань, наукового світогляду;
- виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти, підготовка учнів (вихованців) до подальшої освіти і трудової діяльності;
- виховання в учнів (вихованців) поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина;
- реалізація права учнів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань;

- виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей Українського народу та інших народів і націй;
- виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців).

Стаття 6. Здобуття повної загальної середньої освіти

1. Громадянам України незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти у державних і комунальних навчальних закладах.

2. Громадяни України мають право на здобуття повної загальної середньої освіти у приватних навчальних закладах.

3. Здобуття повної загальної середньої освіти у навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності має відповідати вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти.

4. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, здобувають повну загальну середню освіту у порядку, встановленому для громадян України.

5. Відповідальність за здобуття повної загальної середньої освіти дітьми покладається на їх батьків, а дітьми, позбавленими батьківського піклування, — на осіб, які їх замінюють, або навчальні заклади, де вони виховуються.

Стаття 7. Мова (мови) навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах

Мова [мови) навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах визначається відповідно до Конституції України і Закону України «Про мови в Українській РСР».

Розділ II. Загальноосвітні та інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти

Стаття 8. Загальноосвітній навчальний заклад

1. Загальноосвітній навчальний заклад — навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права громадян на загальну середню освіту.

Загальноосвітній навчальний заклад, заснований на приватній формі власності, здійснює свою діяльність за наявності ліцензії, виданої в установленому законодавством України порядку.

2. Загальноосвітній навчальний заклад, що здійснює інноваційну діяльність, може мати статус експериментального. Статус експериментального не змінює підпорядкування, тип і форму власності загальноосвітнього навчального закладу. Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад затверджується Міністерством освіти України.

Стаття 9. Типи загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти

1. Відповідно до освітнього рівня, який забезпечується загальноосвітнім навчальним закладом (початкова загальна освіта, базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта), існують різні типи загальноосвітніх навчальних закладів I, II, III ступенів. Школи кожного з трьох ступенів можуть функціонувати разом або самостійно.

До загальноосвітніх навчальних закладів належать:

- середня загальноосвітня школа — загальноосвітній навчальний заклад I—III ступенів (I ступінь — початкова школа, II ступінь — основна школа, III ступінь — старша школа, як правило, з профільним спрямуванням навчання);
- спеціалізована школа (школа-інтернат) — загальноосвітній навчальний заклад 1—III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів;
- гімназія — загальноосвітній навчальний заклад II—III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів відповідно до профілю;
- ліцей — загальноосвітній навчальний заклад III ступеня з профільним навчанням і допрофесійною підготовкою;
- колегіум — загальноосвітній навчальний заклад III ступеня філологічно-філософського та (або) культурно-естетичного профілів;
- загальноосвітня школа-інтернат — загальноосвітній навчальний заклад з частковим або повним утриманням за рахунок держави дітей, які потребують соціальної допомоги;
- спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат) — загальноосвітній навчальний заклад для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку;
- загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат) — загальноосвітній навчальний заклад I—III ступенів з відповідним профілем для дітей, які потребують тривалого лікування;
- школа соціальної реабілітації — загальноосвітній навчальний заклад для дітей, які потребують особливих умов виховання (створюється окремо для хлопців і дівчат);
- вечірня (змінна) школа — загальноосвітній навчальний заклад II—III ступенів для громадян, які не мають можливості навчатися у школах з денною формою навчання.

2. Інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти:

- позашкільний навчально-виховний заклад — навчальний заклад для виховання дітей та задоволення їх потреб у додатковій освіті за інтересами (науковими, технічними, художньо-естетичними, спортивними тощо);
- міжшкільний навчально-виробничий комбінат — навчальний заклад для забезпечення потреб учнів загальноосвітніх навчальних закладів у профорієнтаційній, допрофесійній, професійній підготовці;
- професійно-технічний навчальний заклад — навчальний заклад для забезпечення потреб громадян у професійно-технічній і повній загальній середній освіті;
- вищий навчальний заклад I—II рівнів акредитації — навчальний заклад для задоволення потреб громадян за освітньо-кваліфікаційними рівнями молодшого спеціаліста і бакалавра з одночасним завершенням здобуття повної загальної середньої освіти.

3. Загальноосвітні навчальні заклади можуть створювати у своєму складі класи (групи) з вечірньою (заочною) формою навчання, класи (групи) з поглибленим вивченням окремих предметів.

Загальноосвітні навчальні заклади незалежно від підпорядкування, типів і форм власності можуть мати у своєму складі інтернати з частковим або повним утриманням учнів (вихованців) за рахунок власника.

Загальноосвітні навчальні заклади можуть створювати навчально-виховні комплекси у складі навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації для задоволення допрофесійних і професійних запитів гро-

мадян, а також навчально-виховні об'єднання з дошкільними та позашкільними навчальними закладами для задоволення освітніх і культурно-освітніх потреб.

4. Перелік спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) визначається Міністерством освіти України за погодженням з Міністерством охорони здоров'я України.

5. Положення про загальноосвітні навчальні заклади затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Загальноосвітній навчальний заклад на основі Положення про загальноосвітні навчальні заклади розробляє статут, який затверджується власником (для державних та комунальних загальноосвітніх навчальних закладів — відповідним органом управління освітою) та реєструється місцевим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування.

Стаття 10. Статус загальноосвітнього навчального закладу

1. Загальноосвітній навчальний заклад є юридичною особою. За своїми організаційно-правовими формами загальноосвітні навчальні заклади можуть бути державної, комунальної та приватної форм власності.

2. Статус державного має загальноосвітній навчальний заклад, заснований на державній формі власності.

3. Статус комунального має загальноосвітній навчальний заклад, заснований на комунальній формі власності.

4. Статус приватного має загальноосвітній навчальний заклад, заснований на приватній формі власності.

Стаття 11. Створення, реорганізація та ліквідація загальноосвітнього навчального закладу

1. Державні та комунальні загальноосвітні навчальні заклади створюються відповідно центральними, місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування з урахуванням соціально-економічних, національних, культурно-освітніх і мовних потреб за наявності необхідної кількості учнів (вихованців) відповідно до встановлених нормативів наповнюваності класів, необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Рішення про створення комунальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, приймаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями за погодженням з Міністерством освіти України.

3. Рішення про створення гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів), заснованих на комунальній формі власності, приймаються за поданням відповідних органів управління освітою Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

4. Рішення про створення загальноосвітнього навчального закладу, заснованого на приватній формі власності, приймається засновником (власником) у порядку, встановленому законодавством України.

5. Рішення про створення шкіл соціальної реабілітації, їх підпорядкованість і джерела фінансування приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства освіти України.

6. Реорганізація і ліквідація загальноосвітніх навчальних закладів проводяться у порядку, встановленому законодавством України.

Реорганізація і ліквідація загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості, заснованих на комунальній формі власності, допускаються лише за згодою територіальних громад.

Розділ III. Організація навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах

Стаття 12. Термін навчання

I. Термін навчання для здобуття повної загальної середньої освіти у загальноосвітніх навчальних закладах I—III ступенів становить 12 років:

- у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня — 4 роки;
- у загальноосвітніх навчальних закладах II ступеня — 5 років;
- у загальноосвітніх навчальних закладах III ступеня — 3 роки.

2. Термін навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. У професійно-технічних та вищих навчальних закладах I—II рівнів акредитації термін здобуття повної загальної середньої освіти встановлюється Міністерством освіти України.

Стаття 13. Форми навчання

Навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється за груповою та індивідуальною формами навчання, положення про які затверджує Міністерство освіти України.

Бажаючим надається право і створюються умови для прискореного закінчення школи, складання іспитів екстерном.

Стаття 14. Наповнюваність класів загальноосвітніх навчальних закладів

1. Наповнюваність класів загальноосвітніх навчальних закладів не повинна перевищувати 30 учнів.

2. У загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, кількість учнів у класах визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менше п'яти осіб. При меншій кількості учнів у класі заняття проводяться за індивідуальною формою навчання.

3. Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів встановлюється Міністерством освіти України за погодженням з Міністерством фінансів України.

4. Для спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) кількість учнів у класі визначається Міністерством освіти України за погодженням із Міністерством охорони здоров'я України і Міністерством фінансів України.

5. Кількість учнів у групах подовженого дня та вихованців у групах загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів визначається перед Міністерством освіти України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Стаття 15. Навчальні плани та навантаження учнів

1. Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів (далі — Базовий навчальний план) визначає структуру та зміст загальної середньої освіти через інваріантну і варіативну складові, які встановлюють погодинне та змістове співвідношення між освітніми галузями (циклами навчальних предметів), гранично допустиме навчальне

навантаження учнів та загальнорічну кількість навчальних годин. Інваріантна складова змісту загальної середньої освіти формується на державному рівні, є єдиною для всіх закладів загальної середньої освіти, визначається через освітні галузі Базового навчального плану. Варіативна складова змісту загальної середньої освіти формується загальноосвітнім навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону та індивідуальних освітніх запитів учнів (вихованців). Базовий навчальний план для загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності затверджується Кабінетом Міністрів України,

2. На основі Базового навчального плану Міністерство освіти України затверджує типові навчальні плани для загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності. У типових навчальних планах освітні галузі реалізуються в навчальні предмети та курси інваріантної та варіативної складових змісту загальної середньої освіти.

Типові навчальні плани встановлюють сумарне гранично допустиме навчальне навантаження учнів. Воно становить таку кількість навчальних годин на рік:

- 1–2 класи — 700 годин;
- 3–4 класи — 790 годин;
- 5 клас — 860 годин;
- 6–7 класи — 890 годин;
- 8–9 класи — 950 годин;
- 10–12 класи — 1030 годин.

3. На основі типових навчальних планів загальноосвітнім навчальним закладом складається робочий навчальний план з конкретизацією варіативної складової і визначенням профілю навчання.

Робочі навчальні плани державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів затверджуються відповідним органом управління освітою. Робочі навчальні плани приватних загальноосвітніх навчальних закладів погоджуються з відповідними органами управління освітою.

Робочі навчальні плани професійно-технічних і вищих навчальних закладів I—II рівнів акредитації, в частині здобуття повної загальної середньої освіти, розробляються на основі типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів та погоджуються з Міністерством освіти України.

Експериментальні робочі навчальні плани складаються, з урахуванням типових навчальних планів, загальноосвітніми навчальними закладами, що мають статус експериментальних.

Запровадження експериментальних робочих навчальних планів, нових освітніх програм, педагогічних новацій і технологій можливе лише за рішенням Міністерства освіти України.

Стаття 16. Навчальний рік та режим роботи загальноосвітнього навчального закладу

1. Навчальний рік у загальноосвітніх навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності розпочинається у День знань — 1 вересня і закінчується не пізніше 1 липня наступного року.

2. Тривалість навчального року в загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня не може бути меншою 175 робочих днів, а в загальноосвітніх навчальних закладах II—III ступенів — 190 робочих днів, без

урахування часу на складання перевідних та випускних іспитів, тривалість яких не може перевищувати трьох тижнів.

3. Структура навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами) та тривалість навчального тижня встановлюються загальноосвітнім навчальним закладом у межах часу, передбаченого робочим навчальним планом, за погодженням з відповідним органом управління освітою.

4. Режим роботи загальноосвітнього навчального закладу визначається ним на основі нормативно-правових актів та за погодженням з відповідним органом державної санітарно-епідеміологічної служби.

5. Тривалість уроків у загальноосвітніх навчальних закладах становить: у перших класах — 33 хвилин, у других – четвертих класах — 40 хвилин, у п'ятих – дванадцятих класах — 45 хвилин. Зміна тривалості уроків допускається за погодженням з відповідними органами управління освітою та органами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Різниця в часі навчальних годин перших — четвертих класів обов'язково обліковується і компенсується проведенням додаткових, індивідуальних занять та консультацій з учнями.

6. Тривалість канікул у загальноосвітніх навчальних закладах протягом навчального року не може бути меншою 30 календарних днів.

Стаття 17. Виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах

1. Виховання учнів (вихованців) у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється в процесі урочної, позаурочної та позашкільної роботи з ними.

Цілі виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах визначаються на основі принципів, закладених у Конституції України, законах та інших нормативно-правових актах України.

2. У загальноосвітніх навчальних закладах забороняється утворення і діяльність органів та структур політичних партій, а також релігійних організацій і воєнізованих формувань.

3. Примусове залучення учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів до вступу в будь-які об'єднання громадян, релігійні організації і воєнізовані формування забороняється.

Стаття 18. Зарахування учнів

1. Місцеві органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування закріплюють за загальноосвітніми навчальними закладами відповідні території обслуговування і до початку навчального року обліковують учнів, які мають їх відвідувати.

2. Зарахування учнів до загальноосвітнього навчального закладу проводиться наказом директора, що видається на підставі заяви, за наявності медичної довідки встановленого зразка і відповідного документа про освіту (крім учнів першого класу).

3. Зарахування учнів до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтсрнатів) проводиться у порядку, встановленому Міністерством освіти України,

4. Зарахування учнів до загальноосвітньої санаторної школи (школи-інтернату) проводиться у порядку, встановленому Міністерством освіти України та Міністерством охорони здоров'я України.

5. Направлення учнів (вихованців) до шкіл соціальної реабілітації та дострокове звільнення їх із цих навчальних закладів здійснюються за рішенням суду.

6. Зарахування та добір дітей для навчання у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах), їх переведення з одного типу таких навчальних закладів до іншого проводиться за висновком відповідних психолого-медико-педагогічних консультацій у порядку, встановленому Міністерством освіти України.

Розділ IV. Учасники навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах

Стаття 19. Учасники навчально-виховного процесу

Учасниками навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах є:

- учні (вихованці);
- керівники;
- педагогічні працівники, психологи, бібліотекарі;
- інші спеціалісти;
- батьки або особи, які їх замінюють.

Стаття 20. Учень (вихованець)

1. Учень (вихованець) — особа, яка навчається і виховується в одному із загальноосвітніх навчальних закладів. Зарахування учнів до загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється, як правило, з 6 років.

2. Статус учнів (вихованців) як учасників навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах, їх права та обов'язки визначаються цим Законом **та** іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 21. Соціальний захист учнів (вихованців)

1. Учням (вихованцям) загальноосвітніх навчальних закладів може подаватися додатково соціальна і матеріальна допомога за рахунок коштів центральних органів виконавчої влади та місцевих бюджетів, коштів юридичних і фізичних осіб України та громадян, які проживають за **її** межами, а також коштів фонду загальнообов'язкового навчання та за рахунок інших надходжень.

Учні (вихованці) загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності мають право на пільговий проїзд міським та приміським пасажирським транспортом у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Учні (вихованці) загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості забезпечуються транспортом до місця навчання і додому безоплатно.

2. Діти з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату забезпечуються засобами індивідуальної корекції в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Вихованці шкіл-інтернатів усіх типів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, перебувають на повному державному утриманні. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які навчаються в інших загальноосвітніх навчальних закладах, забезпечуються харчуванням, одягом та іншими послугами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Утримання вихованців, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) здійснюється за рахунок держави.

4. Діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, працевлаштовуються або продовжують навчання згідно з одержаною освітою у порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 22. Охорона та зміцнення здоров'я учнів (вихованців)

1. Загальноосвітній навчальний заклад забезпечує безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, формує гігієнічні навички та засади здорового способу життя учнів (вихованців).

2. Учні (вихованці) загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності забезпечуються медичним обслуговуванням, що здійснюється медичними працівниками, які входять до штату цих закладів або відповідних закладів охорони здоров'я, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Заклади охорони здоров'я разом з органами управління освітою та органами охорони здоров'я щорічно забезпечують безоплатний медичний огляд учнів (вихованців), моніторинг і корекцію стану здоров'я, проведення лікувально-профілактичних заходів у загальноосвітніх навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності.

(абзац змінено: Закон № 1642-III 06.04.2000)

3. Відповідальність за організацію харчування учнів (вихованців) у загальноосвітніх навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, додержання в них вимог санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм покладається на засновників (власників), керівників цих навчальних закладів. Норми та порядок організації харчування учнів (вихованців) у загальноосвітніх навчальних закладах встановлюються Кабінетом Міністрів України.

(частину змінено: Закон № 1642-III 06.04.2000)

4. Контроль за охороною здоров'я та якістю харчування учнів (вихованців) покладається на органи охорони здоров'я.

Стаття 23. Заохочення учнів (вихованців)

Для учнів (вихованців) встановлюються різні види морального стимулювання та матеріального заохочення, передбачені Міністерством освіти України, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, статутом загальноосвітнього навчального закладу,

Стаття 24. Педагогічні працівники

1. Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах системи загальної середньої освіти.

Перелік посад педагогічних працівників системи загальної середньої освіти встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Посаду керівника загальноосвітнього навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форми власності може займати особа, яка є громадянином України, має вищу педагогічну освіту на рівні спеціаліста або магістра, стаж педагогічної роботи не менше трьох років, успішно пройшла атестацію керівних кадрів освіти у порядку, встановленому Міністерством освіти України.

Стаття 25. Педагогічне навантаження

1. Педагогічне навантаження вчителя загальноосвітнього навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форми власності — час, призначений для здійснення навчально-виховного процесу.

Педагогічне навантаження вчителя включає 18 навчальних годин протягом навчального тижня, що становлять тарифну ставку, а також

інші види педагогічної діяльності в такому співвідношенні до тарифної ставки:

(дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)

- класне керівництво — 20—25 відсотків;
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- перевірка зошитів — 10—20 відсотків;
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- завідування:
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- майстернями — 15—20 відсотків;
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- навчальними кабінетами — 10—15 відсотків;
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)
- навчально-дослідними ділянками — 10—15 відсотків.
  (дію абзацу зупинено на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001; дію абзацу зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію абзацу зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)

(установити, що у 2001 році положення і норми, передбачені абзацами другим – восьмим частини першої статті 25, реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2001 рік: Закон № 2120-III 07.12.2000;

установити, що у 2002 році положення і норми, передбачені абзацами другим – восьмим частини першої статті 25, реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2002 рік: Закон № 2905-III 20.12.2001;

установити, що у 2003 році положення і норми, передбачені абзацами другим – восьмим частини першої статті 25, реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002;

установити, що у 2004 році положення і норми, передбачені абзацами другим – восьмим частини першої статті 25, реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)

Розміри та порядок встановлення доплат за інші види педагогічної діяльності визначаються Кабінетом Міністрів України.

Педагогічне навантаження вихователя загальноосвітнього навчального закладу становить 30 годин, вихователя загальноосвітньої спеціальної школи (школи-інтернату) — 25 годин на тиждень, що становить тарифну ставку.

Розміри тарифних ставок інших педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Розподіл педагогічного навантаження у загальноосвітньому навчальному закладі здійснюється його керівником і затверджується відповідним органом управління освітою.

2. Педагогічне навантаження вчителя загальноосвітнього навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форми власності обсягом менше тарифної ставки, передбаченої частиною першою цієї статті, встановлюється тільки за його згодою.

Перерозподіл педагогічного навантаження протягом навчального року допускається у разі зміни кількості годин з окремих предметів, що передбачається робочим навчальним планом, або за письмовою згодою педагогічного працівника з додержанням законодавства України про працю.

Стаття 26. Трудові відносини в системі загальної середньої освіти

1. Трудові відносини в системі загальної середньої освіти регулюються законодавством України про працю, Законом України «Про освіту», цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

2. Призначення на посаду та звільнення з посади керівника державного та комунального загальноосвітнього навчального закладу здійснює відповідний орган управління освітою. Призначення на посаду та звільнення з посади заступників корівника та інших педагогічних працівників державного та комунального загальноосвітнього навчального закладу здійснюється відповідним органом управління освітою за поданням керівника загальноосвітнього навчального закладу. Призначення на посаду та звільнення з посади інших працівників державного та комунального загальноосвітнього навчального закладу здійснює його керівник. Призначення па посаду та звільнення з посади керівника і заступників керівника приватного загальноосвітнього навчального закладу здійснює його власник за погодженням з відповідним органом управління освітою. Призначення на посаду та звільнення з посади педагогічних та інших працівників приватного загальноосвітнього навчального закладу здійснює його власник.

3. Відволікання педагогічних працівників від виконання професійних обов'язків на виконання робіт, не передбачених трудовим договором, без згоди педагогічного працівника не допускається. Відмова педагогічного працівника від виконання робіт, не передбачених трудовим договором, не може бути підставою для його звільнення з посади, крім випадків, встановлених законодавством.

4. Педагогічному працівнику — призовнику, який має вищу педагогічну освіту і основним місцем роботи якого є загальноосвітній навчальний заклад, надається відстрочка від призову на строкову військову службу на весь період його роботи за спеціальністю.

Стаття 27. Атестація педагогічних працівників

1. Атестація педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності є обов'язковою і здійснюється, як правило, один раз на п'ять років

відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого Міністерством освіти України.

2. За результатами атестації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, присвоюється кваліфікаційна категорія (спеціаліст, спеціаліст другої категорії, спеціаліст першої категорії і спеціаліст вищої категорії) та може бути присвоєно педагогічне звання (старший учитель, учитель-методист, вихователь-методист, педагог-організатор-методист тощо). Положення про кваліфікаційні категорії та педагогічні звання затверджуються Міністерством освіти України.

Стаття 28. Права та обов'язки педагогічних працівників системи загальної середньої освіти

Права та обов'язки педагогічних працівників системи загальної середньої освіти визначаються Конституцією України, Законом України «Про освіту», Кодексом законів про працю України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 29. Права та обов'язки батьків або осіб, які їх замінюють

1. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:

- вибирати навчальні заклади та форми навчання для неповнолітніх дітей;
- приймати рішення щодо участі дитини в інноваційній діяльності загальноосвітнього навчального закладу;
- обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування загальноосвітніх навчальних закладів;
- звертатися до відповідних органів управління освітою з питань навчання і виховання дітей;
- захищати законні інтереси дітей.

2. Батьки або особи, які їх замінюють, зобов'язані:

- забезпечувати умови для здобуття дитиною повної загальної середньої освіти за будь-якою формою навчання;
- постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей;
- поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до сім'ї, старших за віком, державної і рідної мови, до народних традицій і звичаїв;
- виховувати повагу до національних, історичних, культурних цінностей Українського народу, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання та навколишнього природного середовища, любов до України.

3. У разі, якщо батьки або особи, які їх замінюють, всупереч висновку відповідної психолого-медико-педагогічної консультації відмовляються направляти дитину до відповідної спеціальної загальноосвітньої школи (школи-інтернату), навчання дитини проводиться за індивідуальною формою.

Розділ V. Державний стандарт загальної середньої освіти

Стаття 30. Поняття Державного стандарту загальної середньої освіти

1. Державний стандарт загальної середньої освіти — зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти та гарантії держави у її досягненні.

2. Додержання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти є обов'язковим для загальноосвітніх навчальних закладів, а також професійно-технічних та вищих навчальних закладів I—II рівнів акредитації незалежно від підпорядкування, типів і форм власності.

Стаття 31. Розроблення та затвердження Державного стандарту загальної середньої освіти

1. Державний стандарт загальної середньої освіти розробляється Міністерством освіти України разом з Національною академією наук України та Академією педагогічних наук України. Державний стандарт загальної середньої освіти затверджується Кабінетом Міністрів України і переглядається не рідше одного разу на 10 років.

Зміна змісту і обсягу Державного стандарту загальної середньої освіти пішими органами виконавчої влади не допускається.

2. Навчально-методичне забезпечення реалізації Державного стандарту загальної середньої освіти здійснюється Міністерством освіти України.

Стаття 32. Структура Державного стандарту загальної середньої освіти

Структуру Державного стандарту загальної середньої освіти складають;

- базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів;
- загальна характеристика інваріантної та варіативної складових змісту загальної середньої освіти;
- державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (вихованців).

Стаття 33. Додержання Державного стандарту загальної середньої освіти

Обов'язком загальноосвітнього навчального закладу щодо додержання Державного стандарту загальної середньої освіти є:

- виконання інваріантної складової змісту загальної середньої освіти;
- визначення предметної спрямованості варіативної складової змісту загальної середньої освіти, її змістовного наповнення і форм реалізації на кожному ступені загальної середньої освіти за погодженням з відповідними органами управління освітою;
- вибір і використання освітніх програм, навчальних курсів, посібників до варіативної складової змісту загальної середньої освіти у порядку, встановленому Міністерством освіти України.

Стаття 34. Атестація та оцінювання знань учнів (вихованців)

1. Контроль за відповідністю освітнього рівня учнів (вихованців), які закінчили загальноосвітній навчальний заклад I, II і III ступенів, вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти здійснюється шляхом їх державної підсумкової атестації. Зміст, форми і порядок проведення державної підсумкової атестації визначаються і затверджуються Міністерством освіти України.

2. Поточне та підсумкове оцінювання знань учнів та вибір їх форм, змісту та способу здійснює загальноосвітній навчальний заклад.

3. Переведення учнів (вихованців) до наступного класу загальноосвітнього навчального закладу здійснюється у порядку, встановленому Міністерством освіти України.

4. Переведення учнів (вихованців) до іншого загальноосвітнього навчального закладу здійснюється за наявності особових справ учнів (вихованців) встановленого Міністерством освіти України зразка.

5. Випускникам загальноосвітніх навчальних закладів II і III ступенів видається відповідний документ про освіту. Зразки документів про загальну середню освіту затверджує Кабінет Міністрів України. Виготовлення документів про загальну середню освіту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

(установити, що у 2003 році положення і норми, передбачені частиною п'ятою статті 34, реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України, в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002;

установити, що у 2004 році положення і норми, передбачені частиною п'ятою статті 34, реалізуються в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України, в межах видатків, врахованих у розрахунках до Державного бюджету України та місцевих бюджетів на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)

Розділ VI. Управління системою загальної середньої освіти

Стаття 35. Органи управління системою загальної середньої освіти

Управління системою загальної середньої освіти здійснюється Міністерством освіти України, іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади, зазначені у частині другій статті 9 цього Закону, Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, відповідними органами управління освіти обласних, Київської та Севастопольської міських, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, а також органами місцевого самоврядування.

Стаття 36. Основні завдання органів управління системою загальної середньої освіти

Основними завданнями органів управління системою загальної середньої освіти є:

- створення умов для здобуття громадянами повної загальної середньої освіти;
- прогнозування розвитку загальної середньої освіти, мережі загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до освітніх потреб громадян;
- атестація навчальних закладів системи загальної середньої освіти, оприлюднення результатів атестації через засоби масової інформації;
- ліцензування загальноосвітніх навчальних закладів, заснованих на приватній формі власності;
- контроль за додержанням Державного стандарту загальної середньої освіти, навчально-методичне керівництво та державне інспектування загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності;
- забезпечення соціального захисту, охорони життя, здоров'я та захисту прав педагогічних працівників, психологів, бібліотекарів, інших спеціалістів, які беруть участь у навчально-виховному процесі, учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів;
- сприяння розвитку самоврядування у загальноосвітніх навчальних закладах;
- комплектування системи загальної середньої освіти педагогічними працівниками, в тому числі керівними кадрами.

Стаття 37. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в системі загальної середньої освіти

1. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі загальної середньої освіти є Міністерство освіти України,

Міністерство освіти України:

- реалізовує державну політику в сфері загальної середньої освіти;
- здійснює в межах своїх повноважень нормативно-правове регулювання відносин у системі загальної середньої освіти;
- розробляє та подає на затвердження Кабінету Міністрів України нормативи матеріально-технічного та фінансового забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів згідно з Державним стандартом загальної середньої освіти;
- визначає перспективи розвитку системи загальної середньої освіти;
- розробляє, впроваджує і контролює додержання Державного стандарту загальної середньої освіти;
- контролює діяльність органів управління освітою та навчальних закладів системи загальної середньої освіти;
- організовує нормативне, програмне, науково-методичне та інформаційне забезпечення системи загальної середньої освіти;
- визначає порядок атестації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів;
- організовує підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, в тому числі керівних кадрів, у системі загальної середньої освіти;
- приймає рішення щодо організації інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти, координує та контролює її проведення;
- забезпечує підготовку і видання підручників, посібників, методичної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів, схвалює їх видання, організовує замовлення через відповідні місцеві органи управління освітою;
- затверджує типові переліки обов'язкового навчального та іншого обладнання (в тому числі корекційного), навчально-методичних та навчально-наочних посібників, підручників, художньої та іншої літератури;
- забезпечує соціальний захист, охорону життя, здоров'я та захист прав педагогічних працівників, спеціалістів, які беруть участь у навчально-виховному процесі, учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів;
- заохочує педагогічних працівників;
- організовує забезпечення педагогічних працівників підручниками, посібниками та методичною літературою;
- здійснює міжнародне співробітництво у встановленому законодавством порядку.

Акти Міністерства освіти України, прийняті у межах його повноважень, є обов'язковими для інших центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані загальноосвітні навчальні заклади, Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм органів управління освітою, загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від типів і форм власності.

Міністерство освіти України, інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані загальноосвітні навчальні заклади, здійс-

нюють інші повноваження, передбачені законами України та положеннями про них.

2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в галузі загальної середньої освіти в межах їх компетенції:

- забезпечують реалізацію державної політики у сфері загальної середньої освіти на відповідній території;
- контролюють додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів у галузі освіти, обов'язкове виконання Державного стандарту загальної середньої освіти всіма навчальними закладами системи загальної середньої освіти, розташованими на їх території;
- беруть участь у розробленні та реалізації варіативної складової змісту загальної середньої освіти;
- створюють умови для одержання громадянами повної загальної середньої освіти;
- у разі ліквідації в установленому законодавством порядку загальноосвітнього навчального закладу, заснованого на комунальній формі власності, вживають заходів щодо влаштування учнів (вихованців) до інших загальноосвітніх навчальних закладів;
- організовують нормативне, програмне, матеріальне, науково-методичне забезпечення, перепідготовку, підвищення кваліфікації, атестацію педагогічних працівників;
- здійснюють добір, призначення на посаду та звільнення з посади педагогічних працівників, у тому числі керівних кадрів, державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів;
- забезпечують педагогічних працівників підручниками, посібниками, методичною літературою;
- проводять атестацію навчальних закладів системи загальної середньої освіти, розташованих на їх територіях, оприлюднюють результати атестації;
- сприяють проведенню інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти;
- забезпечують соціальний захист педагогічних працівників, спеціалістів, які беруть участь в навчально-виховному процесі, учнів (вихованців);
- здійснюють інші повноваження відповідно до Конституції України, Конституції Автономної Республіки Крим, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про освіту» та положень про них.

Стаття 38. Повноваження загальноосвітнього навчального закладу

Загальноосвітній навчальний заклад:

- реалізує положення Конституції України, Закону України «Про освіту», цього Закону, інших нормативно-правових актів у галузі освіти;
- задовольняє потреби громадян відповідної території в здобутті повної загальної середньої освіти;
- забезпечує єдність навчання і виховання;
- розробляє та реалізує варіативну складову змісту загальної середньої освіти;
- створює науково-методичну і матеріально-технічну бази для організації та здійснення навчально-виховного процесу;
- забезпечує відповідність рівня загальної середньої освіти Державному стандарту загальної середньої освіти;
- охороняє життя і здоров'я учнів (вихованців), педагогічних та інших працівників загальноосвітнього навчального закладу;

- формує в учнів (вихованців) засади здорового способу життя, гігієнічні навички;
- забезпечує добір і розстановку кадрів (крім педагогічних працівників державного і комунального загальноосвітнього навчального закладу);
- встановлює відповідно до законодавства України прямі зв'язки з навчальними закладами зарубіжних країн, міжнародними організаціями тощо;
- додержується фінансової дисципліни, зберігає матеріально-технічну базу;
- видає документи про освіту встановленого зразка;
- здійснює інші повноваження відповідно до статуту загальноосвітнього навчального закладу.

Стаття 39. Управління та громадське самоврядування загальноосвітнього навчального закладу

1. Керівництво загальноосвітнім навчальним закладом здійснює директор.

Колегіальним органом управління загальноосвітнім навчальним закладом є педагогічна рада, повноваження якої визначаються Положенням про загальноосвітні навчальні заклади.

2. Органом громадського самоврядування загальноосвітнього навчального закладу є загальні збори (конференція) колективу загальноосвітнього навчального закладу.

3. У загальноосвітніх навчальних закладах можуть функціонувати методичні об'єднання, що охоплюють учасників навчально-виховного процесу та спеціалістів певного професійного спрямування.

Стаття 40. Державний контроль за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів

1. Державний контроль за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності здійснюється з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики в сфері загальної середньої освіти.

2. Державний контроль за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності здійснюють Міністерство освіти України, інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані загальноосвітні навчальні заклади, Державна інспекція закладів освіти при Міністерстві освіти України, Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управління освітою.

3. Основною формою державного контролю за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності є державна атестація закладу, яка проводиться не рідше одного разу на 10 років у порядку, встановленому Міністерством освіти України. Результати державної атестації оприлюднюються.

Позачергова атестація проводиться, як виняток, лише за рішенням Міністерства освіти України за поданням органу громадського самоврядування загальноосвітнього навчального закладу або відповідного органу управління освітою.

Розділ VII. Науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти

Стаття 41. Завдання науково-методичного забезпечення системи загальної середньої освіти

Завданнями науково-методичного забезпечення системи загальної середньої освіти є:

- координація діяльності інститутів післядипломної педагогічної освіти, методичних кабінетів та методичних об'єднань педагогічних працівників;
- розроблення і видання навчальних програм, навчально-методичних та навчально-наочних посібників;
- організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, у тому числі керівних кадрів, системи загальної середньої освіти;
- вивчення рівня знань, умінь і навичок учнів загальноосвітніх навчальних закладів, вироблення відповідних рекомендацій;
- організація співпраці з вищими навчальними закладами всіх рівнів акредитації для підвищення ефективності навчально-методичного забезпечення;
- висвітлення в засобах масової інформації досягнень педагогічної науки **та** педагогічного досвіду.

Стаття 42. Здійснення науково-методичного забезпечення системи загальної середньої освіти

Науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти здійснюють Міністерство освіти України, підпорядковані йому науково-методичні установи та вищі навчальні заклади, а також Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти Академії педагогічних наук України, Кримський республіканський, обласні, Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти, районні (міські) методичні кабінети, науково-дослідні установи Академії педагогічних наук України та Національної академії наук України.

Розділ VIII. Фінансово-господарська діяльність, матеріально-технічна база загальноосвітніх навчальних закладів

Стаття 43. Фінансово-господарська діяльність загальноосвітніх навчальних закладів

1. Фінансово-господарська діяльність загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про бюджетну систему України», «Про власність», «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших нормативно-правових актів.

2. Педагогічним працівникам, спеціалістам та обслуговуючому персоналу державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування і типів заробітна плата та інші виплати, передбачені статтею 57 Закону України «Про освіту», виплачуються з коштів Державного бюджету України.

(дію частини зупинено на 2003 рік: Закон № 380-IV 26.12.2002; дію частини зупинено на 2004 рік: Закон № 1344-IV 27.11.2003)

3. Утримання та розвиток матеріально-технічної бази загальноосвітніх навчальних закладів фінансуються за рахунок коштів засновників (власників) цих закладів.

Розділ X. Відповідальність у сфері загальної середньої освіти

Стаття 47. Відповідальність за порушення законодавства про загальну середню освіту

1. Посадові особи і громадяни, винні у порушенні законодавства про загальну середню освіту, несуть відповідальність у порядку, встановленому законами України.

2. Шкода, заподіяна учнями (вихованцями) загальноосвітньому навчальному закладу, відшкодовується відповідно до законодавства України.

3. Злісне ухилення батьків від виконання обов'язків щодо здобуття їх неповнолітніми дітьми повної загальної середньої освіти може бути підставою для позбавлення їх батьківських прав.

Розділ XI. Прикінцеві положення

Стаття 48. Набрання чинності цим Законом

1. Закон України «Про загальну середню освіту» набирає чинності з дня його опублікування, крім:

- частини першої статті 12 щодо терміну навчання для здобуття повної загальної середньої освіти у загальноосвітніх навчальних закладах I—III ступенів, яка набирає чинності з 1 вересня 2001 року і поширюється на учнів, які почнуть навчатися в першому класі 2001 року і в наступні роки;
- частини першої статті 14 щодо наповнюваності класів загальноосвітніх навчальних закладів учнями, яка набирає чинності з 1 вересня 1999 року і поширюється на класи, що будуть створені, починаючи з 1 вересня 1999 року;
- частини другої статті 15 щодо навчального навантаження учнів, абзаців першого — восьмого частини першої статті 25 щодо педагогічного навантаження вчителя загальноосвітнього навчального закладу, частини другої статті 43 щодо виплати педагогічним працівникам, спеціалістам та обслуговуючому персоналу державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування і типів заробітної плати та інших виплат, передбачених статтею 57 Закону України «Про освіту», які набирають чинності з 1 вересня 2001 року;
- частини п'ятої статті 16 щодо тривалості уроків у загальноосвітніх навчальних закладах, яка набирає чинності з 1 вересня 1999 року.

Частина перша статті 24 щодо обов'язковості відповідної педагогічної освіти для педагогічного працівника поширюється на осіб, які будуть призначатися на посади педагогічних працівників у навчальних закладах системи загальної середньої освіти, з дня набрання чинності цим Законом.

2. До приведення законів України, інших нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом вони застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України протягом року з дня прийняття цього Закону:

- підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законів України, що випливають з цього Закону;
- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
- забезпечити прийняття відповідно до своєї компетенції нормативно-правових актів, що випливають з цього Закону;
- забезпечити перегляд і скасування центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

4. Друге речення частини першої статті 17 Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» викласти в такій редакції:

«Така відстрочка надається також призовникам — педагогічним працівникам з вищою педагогічною освітою, основним місцем роботи яких є загальноосвітні навчальні заклади, на весь період їх роботи за спеціальністю».

Президент України
Л. Кучма

Про Національну доктрину розвитку освіти

УКАЗ
Президента України
від 17 квітня 2002 р. № 347/2002

З метою визначення стратегії та основних напрямів дальшого розвитку освіти в Україні **постановляю:**

1. Затвердити Національну доктрину розвитку освіти (додається).

2. Кабінету Міністрів України розробити та затвердити у тримісячний строк заходи з реалізації Національної доктрини розвитку освіти на 2002—2004 роки.

3. Центральним і місцевим органам виконавчої влади забезпечити реалізацію Національної доктрини розвитку освіти та передбачати кошти на фінансування відповідних заходів.

Президент України
Л. Кучма

Затверджено
Указом Президента України
від 17 квітня 2002 року № 347/2002

Національна доктрина розвитку освіти

I. Загальні положення

Освіта — основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

За роки незалежності на основі Конституції України визначено пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, здійснюється практичне реформування галузі згідно з Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»).

Водночас стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем.

Актуальним завданням є забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян та дальше утвердження її національного характеру. Мають постійно оновлюватися зміст освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень. Критичним залишається стан фінансування освіти і науки, недостатнім є рівень оплати праці працівників освіти і науки.

Потребують державної підтримки дошкільна, загальна середня освіта у сільській місцевості, професійно-технічна освіта, навчання здібних та обдарованих учнів і студентів, а також дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку.

Необхідно істотно зміцнити навчально-матеріальну базу, здійснити комп'ютеризацію навчальних закладів, впровадити інформаційні технології, забезпечити ефективну підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, запровадити нові економічні та управлінські механізми розвитку освіти. Усі ці проблеми потребують першочергового розв'язання.

В Україні повинні забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя.

Національна доктрина розвитку освіти (далі — Національна доктрина) визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію і основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття.

II. Мета і пріоритетні напрями розвитку освіти

1. Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

2. Пріоритетними напрямами державної політики щодо розвитку освіти є:

- особистісна орієнтація освіти;
- формування національних і загальнолюдських цінностей;
- створення для громадян рівних можливостей у здобутті освіти;
- постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу;
- розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя;
- пропаганда здорового способу життя;
- розширення україномовного освітнього простору;
- забезпечення освітніх потреб національних меншин;

- забезпечення економічних і соціальних гарантій для професійної самореалізації педагогічних, науково-педагогічних працівників, підвищення їх соціального статусу;
- розвиток дошкільної, позашкільної, загальної середньої освіти у сільській місцевості та професійно-технічної освіти;
- органічне поєднання освіти і науки, розвиток педагогічної та психологічної науки, дистанційної освіти;
- запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій;
- створення індустрії сучасних засобів навчання і виховання, повне забезпечення ними навчальних закладів;
- створення ринку освітніх послуг та його науково-методичного забезпечення;
- інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів.

3. Держава повинна забезпечувати:

- виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється;
- збереження та збагачення українських культурно-історичних традицій, виховання шанобливого ставлення до національних святинь, української мови, а також до історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин;
- виховання людини демократичного світогляду, яка дотримується громадянських прав і свобод, з повагою ставиться до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу;
- формування у дітей та молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості;
- підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці;
- створення умов для розвитку обдарованих дітей та молоді;
- підтримку дітей та молоді з особливостями психічного і фізичного розвитку;
- стимулювання у молоді прагнення до здорового способу життя;
- розвиток дитячого та юнацького спорту, туризму;
- етичне, естетичне виховання;
- екологічну, правову, економічну освіту;
- наступність і безперервність освіти;
- інноваційний характер навчально-виховної діяльності;
- різноманітність типів навчальних закладів, варіативність навчальних програм, індивідуалізацію навчання та виховання;
- моніторинг освітнього процесу, зростання якості освітніх послуг;
- створення умов для ефективної професійної діяльності педагогічних, науково-педагогічних працівників відповідно до їх ролі у суспільстві.

III. Національний характер освіти і національне виховання

4. Освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях Українського народу, його традиціях і духовності.

Освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями.

5. Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета — виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури.

6. Національне виховання спрямовується на залучення громадян до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури.

Головними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання.

7. Національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

IV. Стратегія мовної освіти

8. У державі створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опановувати рідну (національну) і практично володіти хоча б однією іноземною мовою. Освіта сприяє розвитку високої мовної культури громадян, вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності у ставленні до носіїв різних мов і культур.

Реалізація мовної стратегії здійснюється шляхом комплексного і послідовного впровадження просвітницьких, нормативно-правових, науково-методичних, роз'яснювальних заходів.

Забезпечується право національних меншин на задоволення освітніх потреб рідною мовою, збереження та розвиток етнокультури, її підтримку та захист державою. У навчальних закладах, в яких навчання ведеться мовами національних меншин, створюються умови для належного опанування державної мови.

V. Освіта — рушійна сила розвитку громадянського суспільства

9. В умовах становлення в Україні громадянського суспільства, правової держави, демократичної політичної системи освіта мас стати найважливішим чинником гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Передумовою утвердження розвинутого громадянського суспільства є підготовка освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, які мають глибоке почуття відповідальності за долю країни, її соціально-економічне процвітання.

Освіта має активно сприяти формуванню нової ціннісної системи суспільства — відкритої, варіативної, духовно та культурно наповненої,

толерантної, здатної забезпечити становлення громадянина і патріота, консолідувати суспільство на засадах пріоритету прав особистості, зменшення соціальної нерівності.

Держава сприяє становленню демократичної системи навчання та виховання.

10. Державна політика в галузі освіти спрямовується на посилення ролі органів місцевого самоврядування, активізацію участі батьків, піклувальних рад, меценатів, громадських організацій, фондів, засобів масової інформації у навчально-виховній, науково-методичній, економічній діяльності навчальних закладів, прогнозуванні їх розвитку, оцінці якості освітніх послуг.

VI. Освіта і фізичне виховання — основа для забезпечення здоров'я громадян

10. Пріоритетним завданням системи освіти є виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності. Це здійснюється шляхом розвитку валеологічної освіти, повноцінного медичного обслуговування, оптимізації режиму навчально-виховного процесу, створення екологічно сприятливого життєвого простору.

Держава разом із громадськістю сприяє збереженню здоров'я учасників навчально-виховного процесу, залученню їх до занять фізичною культурою і спортом, недопущенню будь-яких форм насильства в навчальних закладах, а також проведенню та впровадженню в практику результатів міжгалузевих наукових досліджень з проблем зміцнення здоров'я, організації медичної допомоги дітям, учням і студентам, якісному медичному обслуговуванню працівників освіти, пропаганді здорового способу життя та вихованню культури поведінки населення.

12. В усіх ланках системи освіти шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства.

Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити:

- комплексний підхід до гармонійного формування всіх складових здоров'я;
- удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності на принципах, що забезпечують оздоровчу спрямованість та індивідуальність підходів;
- використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного удосконалення.

Виконання зазначених завдань дасть змогу досягти істотного зниження захворюваності дітей, підлітків, молоді та інших категорій населення, підвищити рівень профілактичної роботи, стимулювати у людей різного віку прагнення до здорового способу життя, зменшити вплив шкідливих звичок на здоров'я дітей та молоді.

13. Фізичне виховання як невід'ємна складова освіти забезпечує можливість набуття кожною людиною необхідних науково обґрунтованих знань про здоров'я і засоби його зміцнення, про шляхи і методи протидії хворобам, про методики досягнення високої працездатності та тривалої творчої активності. В системі освіти держава забезпечує розвиток масового спорту як важливої складової виховання молоді.

VII. Рівний доступ до здобуття якісної освіти

14. Для всіх громадян України незалежно від національності, статі, соціального походження та майнового стану, віросповідання, місця проживання та стану здоров'я забезпечується рівний доступ до якісної освіти. Реалізація зазначеного права передбачає прозорість, наступність системи освіти всіх рівнів, гнучке врахування демографічних, соціальних, економічних змін.

Мережа навчальних закладів повинна задовольняти освітні потреби кожної людини відповідно до її інтересів, здібностей та потреб суспільства.

15. Модернізація системи освіти спрямована на забезпечення її якості відповідно до новітніх досягнень науки, культури і соціальної практики.

Якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту.

На забезпечення якості освіти спрямовуються матеріальні, фінансові, кадрові та наукові ресурси суспільства і держави. Висока якість освіти передбачає взаємозв'язок освіти і науки, педагогічної теорії та практики.

Якість освіти визначається на основі державних стандартів освіти та оцінки громадськістю освітніх послуг.

Держава постійно здійснює моніторинг якості освіти, забезпечує його прозорість, сприяє розвитку громадського контролю.

16. Рівний доступ до здобуття освіти забезпечується шляхом:

а) у дошкільній освіті:

- створення умов для здобуття безоплатної дошкільної освіти у державних та комунальних навчальних закладах;
- збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я дитини, розвитку її творчих здібностей, реалізації потенційних можливостей особистості;
- розвитку матеріально-технічної бази дошкільних навчальних закладів;
- створення широкої мережі дошкільних навчальних закладів різних типів, профілів та форм власності;
- надання державою дотацій на утримання дітей у дошкільних навчальних закладах;
- запровадження соціально-педагогічного патронату сім'ї;

б) у загальній середній освіті:

- обов'язкового здобуття повної загальної середньої освіти в обсягах, визначених Державним стандартом загальної середньої освіти;
- збереження та розвитку єдиного освітнього простору;
- оптимізації структури освітньої мережі для забезпечення навчання в одну зміну, створення умов для профільного, екстернатного і дистанційного навчання;
- здійснення профільного професійного навчання учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі на базі професійно-технічних навчальних закладів;
- посилення відповідальності сім'ї, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за порушення прав дитини щодо обов'язковості навчання;
- надання адресної допомоги соціально незахищеним дітям;

- створення умов для здобуття якісної освіти незалежно від місця проживання;

в) в освіті дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку:

- створення для всіх дітей зазначеної категорії умов для здобуття безоплатної освіти в державних і комунальних навчальних закладах;
- своєчасного виявлення та проведення діагностики дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку, врахування цих даних під час формування мережі закладів корекційної та реабілітаційної допомоги;
- забезпечення варіативності здобуття якісної базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей дітей, зорієнтованої на їх інтеграцію у соціально-економічне середовище;
- створення системи допомоги батькам у навчанні та вихованні дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку;
- розгортання регіональної мережі спеціальних навчальних закладів усіх рівнів освіти для громадян з особливостями психічного і фізичного розвитку, забезпечення їх інтеграції у загальний освітній простір;

г) у позашкільній освіті:

- забезпечення доступності освіти у державних та комунальних позашкільних навчальних закладах;
- розвитку цілісної міжгалузевої багаторівневої системи позашкільних закладів різних типів і профілів для забезпечення розвитку здібностей і таланту обдарованих дітей та молоді, а також задоволення потреб населення у додаткових культурно-освітніх, дослідницьких, спортивно-оздоровчих та інших послугах;
- оновлення змісту й методичного забезпечення, індивідуалізації та диференціації навчання обдарованої молоді;
- створення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів для позашкільної освіти і виховання;

д) у професійно-технічній освіті:

- надання можливості безоплатної первинної професійної підготовки у державних та комунальних професійно-технічних навчальних закладах;
- розвитку мережі професійно-технічних навчальних закладів різних типів, професійних спрямувань та форм власності з урахуванням демографічних прогнозів, регіональної специфіки та потреб ринку праці;
- поєднання професійно-технічної та повної загальної середньої освіти, забезпечення варіативності та гнучкості освітньо-професійних програм з урахуванням змін на ринку праці та попиту на нові професії;
- створення умов для надання професійно-технічними навчальними закладами освітніх та інших послуг населенню, зокрема здобуття або підвищення робітничої кваліфікації, а також перепідготовки незайнятого населення;
- розвитку співпраці з підприємствами, установами, організаціями — замовниками підготовки кадрів, державною службою зайнятості;
- участі роботодавців у забезпеченні функціонування та розвитку професійно-технічної освіти;
- оновлення матеріально-технічної бази та впровадження інформаційних технологій;

е) у вищій освіті:

- запровадження ефективної системи інформування громадськості про можливості здобуття вищої освіти;
- створення умов для здобуття безоплатної вищої освіти на конкурсних засадах у державних і комунальних навчальних закладах;
- удосконалення правових засад здобуття освіти за рахунок бюджетів усіх рівнів та коштів юридичних і фізичних осіб;
- розширення можливостей здобуття вищої освіти шляхом індивідуального кредитування;
- створення умов для здобуття вищої освіти дітьми-сиротами, дітьми, позбавленими батьківського піклування, та дітьми-інвалідами;
- забезпечення високої якості вищої освіти та професійної мобільності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці шляхом інтеграції вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, наукових установ та підприємств, запровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій навчання;
- додержання засад демократичності, прозорості та гласності у формуванні контингенту студентів, у тому числі шляхом об'єктивного тестування; створення умов для забезпечення навчання відповідно до потреб особистості та ринку праці.

VIII. Безперервність освіти, навчання протягом життя

17. Державна політика стосовно безперервної освіти проводиться з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти протягом життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін.

Безперервність освіти реалізується шляхом:

- забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти, що функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку громадян для можливого переходу на наступні ступені;
- формування потреби та здатності особистості до самоосвіти;
- оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації, модернізації системи післядипломної освіти на основі відповідних державних стандартів;
- створення інтегрованих навчальних планів і програм;
- формування та розвитку навчальних науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців;
- запровадження та розвитку дистанційної освіти;
- організації навчання відповідно до потреб особистості і ринку праці на базі професійно-технічних та вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання;
- забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою.

18. Держава прогнозує обсяги та визначає напрями професійної підготовки у навчальних закладах різних типів і форм власності, створює умови для професійного навчання незайнятого населення з урахуванням змін на ринку праці.

IX. Інформаційні технології в освіті

19. Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують дальше удо-

сконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Це досягається шляхом:

- забезпечення поступової інформатизації системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу;
- запровадження дистанційного навчання із застосуванням у навчальному процесі та бібліотечній справі інформаційно-комунікаційних технологій поряд з традиційними засобами;
- розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб, а також випуску електронних підручників;
- створення індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є важливою передумовою реалізації ефективних стратегій досягнення цілей освіти.

20. Держава підтримує процес інформатизації освіти, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі освіти; сприяє забезпеченню навчальних закладів комп'ютерами, сучасними засобами навчання, створенню глобальних інформаційно-освітніх мереж; забезпечує розвиток усеохоплюючої системи моніторингу якості освіти всіх рівнів.

X. Управління освітою

21. Сучасна система управління сферою освіти розвивається як державно-громадська. Вона має враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентоспроможності освітніх послуг.

Першочерговими завданнями є налагодження високопрофесійного наукового, аналітичного, інформаційного супроводу управлінських рішень, подолання розрізненості адміністративних даних.

22. Нова модель системи управління сферою освіти має бути відкритою і демократичною. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, внаслідок чого змінюються навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою.

23. Модернізація управління освітою передбачає:

- оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління;
- перерозподіл функцій та повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами;
- перехід до програмно-цільового управління;
- поєднання державного і громадського контролю;
- запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації;
- прозорість розроблення, експертизи, апробації та затвердження нормативно-правових документів;
- створення систем моніторингу ефективності управлінських рішень, їх впливу на якість освітніх послуг на всіх рівнях;
- організацію експериментальної перевірки та експертизи освітніх інновацій;

- впровадження новітніх інформативно-управлінських і комп'ютерних технологій;
- демократизацію процедури призначення керівників навчальних закладів, їх атестації;
- удосконалення механізму ліцензування, атестації та акредитації навчальних закладів;
- підвищення компетентності управлінців усіх рівнів;
- більш широке залучення до управлінської діяльності талановитої молоді, жінок, а також виховання лідерів у сфері освіти.

XI. Економіка освіти

24. Сучасна економіка освіти повинна створити сталі передумови для розвитку всіх напрямів галузі з метою формування високого освітнього рівня Українського народу.

Досягнення цієї мети передбачає виконання таких завдань:

- визначення фінансування освіти як пріоритетного напряму видатків бюджетів усіх рівнів;
- формування багатоканальної системи фінансового забезпечення освіти;
- фінансування державою здобуття дошкільної, повної загальної середньої та професійно-технічної освіти в державних і комунальних навчальних закладах у обсязі, визначеному державними стандартами;
- стимулювання інвестицій юридичних і фізичних осіб у розвиток освіти;
- створення сучасної системи нормування та оплати праці у галузі освіти;
- визначення пріоритетних напрямів фінансування освіти і концентрація фінансових ресурсів для їх реалізації;
- забезпечення ефективного використання коштів на функціонування та розвиток освіти.

25. Обсяги фінансування освіти і науки мають задовольняти потреби особистості й суспільства в якісній освіті. Держава поступово збільшуватиме видатки на освіту та доводитиме їх до середніх показників європейських держав.

Ефективність використання фінансових ресурсів, спрямованих в освіту, забезпечуватиметься на основі встановлення та неухильного дотримання таких базових принципів її фінансування:

- поступовий перехід до формування видатків державного та місцевих бюджетів на освіту на основі встановлених нормативів;
- чітке розмежування бюджетного та позабюджетного фінансування діяльності навчальних закладів;
- забезпечення підзвітності та прозорості використання коштів;
- забезпечення формування державного замовлення на підготовку фахівців у професійно-технічних та вищих навчальних закладах різних форм власності на конкурсній основі з урахуванням якості освітніх послуг;
- здійснення економічної діяльності навчальними закладами на засадах неприбутковості.

26. Основними джерелами фінансового забезпечення освіти є:

- кошти державного та місцевих бюджетів;
- кошти юридичних і фізичних осіб, громадських організацій та фондів, у тому числі благодійні внески і пожертвування;

- кошти від надання навчальними закладами додаткових освітніх та інших послуг;
- гранти;
- кредити на розвиток навчальних закладів усіх рівнів та здобуття освіти;
- кошти від здійснення навчальними закладами економічної діяльності, регламентованої державою.

27. Основними заходами, спрямованими на удосконалення економічної моделі освіти, мають стати:

- поліпшення технології формування видатків державного та місцевих бюджетів на освіту, удосконалення системи кількісних та якісних показників для нормування зазначених видатків;
- розроблення диференційованих стандартів інфраструктурного забезпечення навчальних закладів різних типів;
- розроблення та запровадження диференційованих нормативів витрат на здійснення діяльності навчальними закладами;
- запровадження змішаного фінансування інноваційних проектів у галузі освіти, зокрема розроблення та запровадження механізму пільгового оподаткування доходів фізичних осіб, які спрямовують власні кошти па оплату навчання;
- удосконалення правового підґрунтя для приватного фінансування діяльності навчальних закладів;
- проведення органами управління освітою (державними та місцевими) моніторингу інвестування навчальних закладів;
- запровадження спільного державного та громадського контролю за формуванням і виконанням бюджетів навчальних закладів;
- застосування енерго- і теплозберігаючих технологій, ощадливе використання та розподіл ресурсів, що спрямовуються на освіту;
- модернізація мережі навчальних закладів.

XII. Освіта і наука

28. Поєднання освіти і науки є умовою модернізації системи освіти, головним чинником її дальшого розвитку, що забезпечується:

- постійним збільшенням обсягів фінансування науки відповідно до потреб її випереджального розвитку;
- фундаменталізацією освіти, інтенсифікацією наукових досліджень у вищих навчальних закладах, науково-дослідних установах Академії педагогічних наук України;
- розвитком освіти на основі новітніх наукових і технологічних досягнень;
- інноваційною освітньою діяльністю у навчальних закладах усіх типів, рівнів акредитації та форм власності;
- правовим захистом освітніх інновацій та результатів науково-педагогічної діяльності як інтелектуальної власності;
- запровадженням наукової експертизи державних стандартів освіти, підручників, інноваційних систем навчання та виховання;
- залученням до наукової діяльності обдарованої учнівської та студентської молоді, педагогічних працівників;
- поглибленням співпраці та кооперації навчальних закладів і наукових установ, широким залученням до навчально-виховного процесу та дослідницької роботи в навчальних закладах учених Національної академії наук України та галузевих академій;

- створенням науково-інформаційного простору, насамперед для дітей та молоді, використанням для цього нових комунікаційно-інформаційних засобів;
- запровадженням цільових програм, що сприяють інтеграції освіти і науки;
- випереджальним розвитком педагогічної та психологічної науки, віднесенням їх до пріоритетних напрямів розвитку науки в Україні.

XIII. Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників

29. Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення — важлива умова модернізації освіти. Для підтримки педагогічних і науково-педагогічних працівників, підвищення їх відповідальності за якість професійної діяльності держава забезпечує:

- розроблення та вдосконалення нормативно-правової бази професійної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- прогнозування та задоволення потреб суспільства у зазначених працівниках;
- розвиток конкурентоспроможної системи навчальних закладів, в яких проводиться підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- розроблення та запровадження державних стандартів педагогічної освіти різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і державних стандартів післядипломної педагогічної освіти;
- оволодіння педагогічними працівниками сучасними інформаційними технологіями;
- періодичне оновлення і взаємоузгодження змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- впровадження системи цільового державного фінансування підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників та їх професійного вдосконалення;
- поліпшення системи стимулювання професійного зростання педагогічних і науково-педагогічних працівників, можливість вивчення іноземних мов.

30. Держава забезпечує умови для підвищення престижу та соціального статусу педагогічних і науково-педагогічних працівників, створює систему професійного відбору молоді до вищих педагогічних навчальних закладів.

XIV. Соціальні гарантії учасників навчального процесу

31. Забезпечення умов для педагогічної, науково-педагогічної та наукової діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників, умов для навчання учнів і студентів, а також соціального захисту учасників навчально-виховного процесу є найважливішим напрямом державної політики у галузі освіти. Громадянам, які навчаються, гарантується:

- захист життя, збереження здоров'я, фізичне виховання;
- регулярне безоплатне підвезення у сільській місцевості до місця навчання і додому дітей дошкільного віку, учнів та педагогічних працівників;
- пільговий проїзд студентів у громадському транспорті;
- надання адресної допомоги, академічних і соціальних стипендій;
- здійснення заходів щодо профілактики бездоглядності і правопорушень серед дітей, учнівської та студентської молоді, їх соціальної реабілітації у суспільстві;

- працевлаштування випускників, які навчалися за державним замовленням.

32. Держава поступово підвищує соціальні витрати на систему освіти, проведення активної соціальної політики.

Бюджетні ресурси спрямовуються на забезпечення першочергових соціальних видатків: на виплату заробітної плати та пенсій педагогічним і науково-педагогічним працівникам, стипендій, а також на соціальну підтримку учнів і студентів.

Держава сприяє розширенню застосування договірного регулювання умов оплати праці, додаткових соціальних гарантій на підставі положень генеральної, галузевої, регіональної угод, колективних договорів.

33. Держава, виходячи з можливостей бюджету і реальної економічної ситуації, сприяє забезпеченню для педагогічних і науково-педагогічних працівників:

- ефективного медичного обслуговування;
- встановлення і дотримання науково обґрунтованих норм навчального навантаження, тривалості робочого часу та основної щорічної відпустки;
- періодичного стажування у наукових центрах, навчальних закладах та на виробництві;
- диференціації оплати праці відповідно до рівня професіоналізму, кваліфікаційної категорії та педагогічного звання, наукового ступеня та вченого звання;
- встановлення педагогічним працівникам фіксованих доплат для придбання навчальної та науково-методичної літератури;
- виплати одноразової допомоги педагогічним працівникам, які призначаються на посаду вперше.

34. Держава створює умови для встановлення педагогічним працівникам пенсійного забезпечення на рівні 80—90 відсотків їх заробітної плати.

XV. Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти

35. Стратегічним завданням державної освітньої політики є вихід освіти, набутої в Україні, на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва, розширення участі навчальних закладів, учених, педагогів і вчителів, учнів, студентів у проектах міжнародних організацій та співтовариств.

Держава сприяє розвитку співробітництва навчальних закладів на дво- і багатосторонній основі з міжнародними організаціями та установами (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Європейським Союзом, Радою Європи), Світовим банком, зарубіжними освітянськими фондами, іншими міжнародними організаціями.

36. Інтеграція вітчизняної освіти у міжнародний освітній простір базується на таких засадах:

- пріоритет національних інтересів;
- збереження та розвиток інтелектуального потенціалу нації;
- миротворча спрямованість міжнародного співробітництва;
- системний і взаємовигідний характер співробітництва;
- толерантність в оцінюванні здобутків освітніх систем зарубіжних країн та адаптації цих здобутків до потреб національної системи освіти.

37. Основними шляхами моніторингу та використання зарубіжного досвіду в галузі освіти є;

- проведення спільних наукових досліджень, співробітництво з міжнародними фондами;
- проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів, симпозіумів; сприяння участі педагогічних та науково-педагогічних працівників у відповідних заходах за кордоном;
- освітні і наукові обміни, стажування та навчання за кордоном учнів, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- аналіз, відбір, видання та розповсюдження кращих зразків зарубіжної наукової і навчальної літератури.

38. Центральні та місцеві органи управління освітою, Академія педагогічних наук України, а також навчальні заклади всіх рівнів сприяють міжнародній мобільності учасників навчально-виховного процесу, забезпечують розвиток системи підготовки фахівців для зарубіжних країн на компенсаційних засадах, створюють філії вищих навчальних закладів України, їх підготовчих факультетів і відділень за кордоном; забезпечують визнання за кордоном документів про освіту, що видаються в Україні.

Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити:

- розроблення та реалізацію державної програми підготовки і закріплення кваліфікованих кадрів для розширення міжнародного співробітництва у галузі освіти, організацію їх постійного навчання та підвищення кваліфікації;
- виконання цільових інноваційних програм, спрямованих на розширення участі України у співробітництві на міжнародному ринку освітніх послуг;
- фінансову та консультаційну підтримку.

39. Освіта в Україні є відкритим соціальним інститутом. Суб'єкти системи освіти співпрацюють з міжнародними інституціями та організаціями, які для здійснення своєї діяльності покликані залучати педагогів, дітей та молодь з метою набуття ними соціальної компетентності й досвіду у питаннях взаєморозуміння, толерантності, побудови спільного європейського дому, культурного різноманіття і водночас для збереження та примноження власних культурних надбань.

Беручи участь у проектах і програмах Ради Європи, ЮНЕСКО, Європейського Союзу, ЮНІСЕФ та інших міжнародних організацій, суб'єкти національної системи освіти не тільки отримуватимуть доступ до інформації про шляхи, засоби і методи розвитку гуманітарної сфери, але й зможуть демонструвати і пропонувати на міжнародному ринку освітні технології та власні напрацювання.

40. Держава сприяє залученню додаткових ресурсів для створення нових потужних каналів інформаційного обміну з усіма країнами світу, розширенню інформаційної бази національної системи освіти, забезпеченню можливості використання світових банків інформації.

41. Як важливий засіб утвердження авторитету України на міжнародній арені, розвитку міжнародного співробітництва та залучення додаткових джерел фінансування освіти держава розглядає можливість збільшення обсягів підготовки спеціалістів з числа іноземців та осіб без громадянства.

XVI. Очікувані результати

42. Реалізація Національної доктрини забезпечить перехід до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, що сприятиме істотному зрос-

танню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства. В результаті цього відбудуться потужні позитивні зміни у системі матеріального виробництва та духовного відродження, структурі політичних відносин, побуті і культурі.

Зростуть самостійність і самодостатність особистості, її творча активність, що зміцнить демократичні основи громадянського суспільства і прискорить його розвиток.

Активізуються процеси національної самоідентифікації особистості, підвищиться її громадянський авторитет, а також статус громадянина України у міжнародному соціокультурному середовищі.

Освіта, здобута в Україні, стане конкурентоспроможною в європейському та світовому освітньому просторі, а людина — захищеною і мобільною на ринку праці.

Зростаючий освітній потенціал суспільства забезпечить впровадження новітніх виробничих та інформаційних технологій, що дасть змогу протягом наступних 10—15 років скоротити відставання у темпах розвитку, а надалі істотно наблизитися до рівня і способу організації життєдіяльності розвинутих країн світу.

Випереджальний розвиток освіти забезпечить рівень життя, гідний людини XXI століття.

Глава Адміністрації Президента України
В.Литвин

Розділ II
УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ

Про затвердження Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат

НАКАЗ
№ 430 від 30.11.93 м. Київ

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
3 грудня 1993 р. за № 177

На виконання ст.28 Закону України «Про освіту», Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») та у відповідності з Положенням про Міністерство освіти України, зважаючи на нагальну потребу у нормативно-правовому регулюванні роботи міжшкільних навчально-виробничих комбінатів.

НАКАЗУЮ

1. Затвердити Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат, що додається.
2. Текст Положення опублікувати в інформаційному збірнику Міністерства освіти України.
3. Вважати таким, що не застосовується, Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат трудового навчання і професійної орієнтації учнів, затверджене наказом Міністерства освіти СРСР від 11 травня 1985 р. № 80.
4. Міністру освіти Республіки Крим, начальникам управлінь освіти обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій, керівникам міжшкільних навчально-виробничих комбінатів організувати роботу комбінатів відповідно до вимог Положення, затвердженого Міністерством освіти України.
5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра О. Г. Мороза.

Міністр
П. М. Таланчук

Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат

I. Загальні положення

1. Міжшкільний навчально-виробничий комбінат (надалі — комбінат) — навчально-виховний комплекс, який задовольняє потреби громадян, держави і суспільства у поглибленні базової трудової підготовки

школярів 8–11 (10–11) класів, здійснює професійне консультування учнівської молоді, організовує їх добровільну продуктивну працю та забезпечує реалізацію потреб особистості в отриманні професії і кваліфікації відповідно до її інтересів, здібностей, наявних умов.

2. Комбінати створюються відповідно до соціально-економічних, освітніх потреб у них і при наявності необхідної матеріально-технічної, методичної бази, педагогічних кадрів.

Комбінат є центром трудової підготовки учнів загальноосвітніх шкіл і може охоплювати різними формами навчання, трудової діяльності не тільки школярів, а й незайняту частину молоді.

3. Засновником комбінату можуть бути підприємства, установи і організації незалежно від форм власності і господарювання, а також фізичні особи. Засновник здійснює фінансування витрат на утримання комбінату, його матеріально-технічне забезпечення, надає необхідні будівлі, інженерні комунікації, обладнання, організовує будівництво і ремонт приміщень, їх господарське обслуговування, харчування учнів.

4. Комбінат здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про освіту», Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, інших актів законодавства України з питань освіти цього Положення та власного статуту.

5. У статуті комбінату зазначаються: мета і завдання діяльності комбінату; органи управління ним, порядок їх формування та повноваження; основні характеристики навчально-виховної, виробничої діяльності комбінату; порядок, підстави приймання, випуску і відрахування учнів, форми поточного і підсумкового контролю їх успішності; порядок комплектації працівників комбінату; права, обов'язки і відповідальність учасників навчально-виховного, виробничого процесу; питання фінансово-господарської та підприємницької діяльності; умови реорганізації або ліквідації комбінату тощо.

Статут комбінату затверджується його радою і реєструється місцевим органом державної виконавчої влади. Комбінат визнається юридичною особою з моменту реєстрації його статуту.

6. Комбінат має печатку зі своїм найменуванням, самостійний баланс, рахунки в установах банків.

7. Комбінат може мати свої базові підприємства (організації), відносини з якими регулюються на основі договорів.

8. Комбінат має право: визначати контингент і форми трудової підготовки учнів; створювати структурні підрозділи, організувати курси, гуртки, клуби, секції, студії тощо; формувати штатний розклад, виробляти товари народного споживання, вирощувати сільськогосподарську продукцію, проводити ремонтно-будівельні та інші види робіт; надавати платні послуги населенню; встановлювати форми заробітної плати і матеріального заохочення в межах власного кошторису; застосовувати гнучкий режим праці.

9. Навчально-методичне та кадрове забезпечення, організація підвищення кваліфікації педагогічних працівників, їх перепідготовки здійснюється комбінатом самостійно або за його замовленням структурним підрозділом місцевого органу державної виконавчої влади.

10. Медичне обслуговування учнів забезпечується місцевими органами державної виконавчої влади і здійснюється відповідними закладами Міністерства охорони здоров'я України, відомчими медичними закладами.

II. Організація трудової підготовки учнів у комбінаті

11. Організація трудової підготовки учнів у комбінаті здійснюється на основі навчального плану, який складається комбінатом на основі базових навчальних планів, розроблених Міністерством освіти. Навчальний план комбінату затверджує його рада.

12. Направлення учнів шкіл до комбінату та їх зарахування провадиться на підставі заяви учнів та письмової згоди батьків учнів з урахуванням профвідбору, який здійснюється профорієнтаційною службою комбінату та психологічними службами шкіл.

13. Школи, які направляють учнів у комбінат для трудової підготовки, передають комбінату педагогічне навантаження з трудового навчання, курсів за вибором, факультативів, гуртків, у обсязі якого забезпечується якісне оволодіння учнями обраним напрямком діяльності.

14. Мережу і наповнюваність навчальних груп визначає комбінат на основі встановлених Кабінетом Міністрів України нормативів фінансування здобуття загальної середньої освіти. При цьому враховуються потреби місцевого населення, можливості матеріальної бази, санітарно-гігієнічні вимоги.

15. Навчання учнів може здійснюватися в кабінетах, навчально-виробничих майстернях, лабораторіях комбінату та, на основі відповідних договорів, у виробничих майстернях інших навчальних закладів Міносвіти України, навчальних господарствах, цехах підприємств, на будівельних майданчиках, полях, фермах тощо.

16. Виробнича практика учнів може проводитися на підприємствах, в установах, організаціях, для яких здійснюється підготовка кадрів.

17. У позанавчальний час комбінат може організовувати роботу учнів з технічної творчості, сільськогосподарського дослідництва, раціоналізаторства, підприємництва.

18. Профорієнтація, професійне навчання незайнятої молоді здійснюється комбінатом спільно з місцевими центрами зайнятості, а також за договорами з підприємствами.

19. Випускникам, які закінчили повний курс навчання, надається право складати екзамен на присвоєння кваліфікації, розряду з видачею відповідного документа, встановленого Кабінетом Міністрів України зразка.

III. Комбінат і загальноосвітні школи

20. Комбінат здійснює координацію профорієнтаційної і методичної роботи з трудового виховання і навчання в загальноосвітніх школах, є центром трудової підготовки старшокласників у районі, надає школам допомогу в організації трудової підготовки учнів, здійснює відбір учнів шкіл до комбінату.

21. Школи беруть участь у комплектуванні навчальних груп, здійснюють систематичний контроль за відвідуванням учнями занять в комбінаті, їх успішністю, поведінкою. Педагогічні колективи шкіл і комбінату забезпечують наступність у профорієнтаційній роботі, навчально-виховному процесі. Школи і комбінат узгоджують спільну роботу, розклад занять, навчальне навантаження.

IV. Учасники навчально-виховного, виробничого процесу. Управління комбінатом

22. Учасниками навчально-виховного, виробничого процесу у комбінаті є:

- учні;
- педагогічні працівники;
- інженерно-технічні працівники та навчально-допоміжний персонал;
- батьки (особи, які їх замінюють);
- представники підприємств, установ, кооперативних, громадських організацій, фондів, асоціацій, які беруть участь у роботі комбінату.

23. Статус учасників навчально-виховного процесу, їхні права й обов'язки визначено Законом України про освіту.

24. Управління комбінатом в системі освіти здійснюється її засновником та відповідним структурним підрозділом місцевого органу державної виконавчої влади.

25. Безпосереднє управління комбінатом здійснює його директор та органи громадського самоврядування.

26. Вищим органом громадського самоврядування в комбінаті є загальні збори (конференція) колективу.

Делегати конференції з правом вирішального голосу обираються від таких категорій:

- працівників комбінату — зборами трудового колективу;
- учнів комбінату — зборами навчальних груп;
- батьків, представників шкіл, громадськості — батьківськими зборами навчальних груп.

Кожна категорія обирає однакову кількість делегатів. Конкретна кількість і термін повноважень делегатів визначаються статутом комбінату.

Загальні збори (конференція) правомочні, якщо в їхній роботі бере участь не менше половини делегатів кожної з трьох категорій. Рішення приймається простою більшістю голосів присутніх делегатів.

Загальні збори (конференція) скликаються не менше одного разу на рік. Право скликати збори (конференцію) мають голова ради комбінату, учасники зборів (делегати конференції), якщо за це висловилось не менше третини їх загальної кількості, директор комбінату, засновник.

Загальні збори (конференція):

- обирають раду комбінату, її голову, встановлюють термін їх повноважень;
- заслуховують звіт директора і голови ради комбінату про їхню роботу, дають їй оцінку відкритим або таємним голосуванням;
- розглядають найважливіші питання діяльності комбінату;
- приймають рішення про стимулювання праці директора, голови ради комбінату; у разі, коли директор не справляється зі своїми обов'язками, порушують клопотання перед відповідним структурним підрозділом місцевого органу державної виконавчої влади про його невідповідність посаді.

27. У період між загальними зборами (конференцією) вищим органом громадського самоврядування є рада комбінату. В окремих випадках функції ради можуть виконувати загальні збори.

До ради комбінату обираються пропорціонально представники від працівників комбінату, учнів, батьків і громадськості загальними зборами (конференцією) відкритим або таємним голосуванням.

Рада комбінату скликається її головою, засновником, а також членами ради, якщо за це висловилось не менше третини її складу, директором комбінату.

Засідання ради є правомочним, якщо у ньому бере участь не менше двох третин її членів.

Рішення ради приймаються простою більшістю голосів присутніх на засіданні її членів.

28. Рада комбінату:

- організовує виконання рішень загальних зборів (конференції);
- затверджує план та режим роботи комбінату;
- підтримує ініціативи щодо вдосконалення трудової підготовки учнів;
- контролює витрачання бюджетних асигнувань, визначає напрямки витрачання коштів;
- погоджує умови оренди приміщень, споруд і обладнання, створення малих підприємств, кооперативів тощо.

Статутом комбінату можуть установлюватися й інші повноваження його ради, що не суперечать чинному законодавству.

29. У комбінаті створюється педагогічна рада — дорадчий колегіальний орган, що об'єднує всіх педагогічних працівників комбінату.

Головою педагогічної ради є директор комбінату.

30. Педагогічна рада:

- розглядає основні питання навчально-виховної та виробничої діяльності комбінату;
- здійснює вибір варіантів навчальних програм та підручників;
- організовує підвищення кваліфікації педагогічних працівників, впровадження досягнень науки, передового педагогічного досвіду тощо.

31. При педагогічній раді можуть створюватись різноманітні профільні об'єднання, секції, педагогічні консиліуми та робочі групи.

32. Керівництво комбінатом здійснює його директор, який призначається і звільняється засновником або уповноваженим ним органом з дотриманням чинного законодавства.

33. Директор комбінату:

- забезпечує реалізацію державної освітньої політики, діє від імені комбінату;
- розпоряджається в установленому порядку майном і коштами комбінату, затверджує після погодження з радою комбінату кошторис та організовує його виконання, укладає угоди, відкриває рахунки в установах банків і є розпорядником кредитів;
- видає в межах своєї компетенції накази та розпорядження, обов'язкові для всіх учасників навчально-виховного, виробничого процесу;
- затверджує мережу класів;
- організовує трудову підготовку учнів, здійснює контроль за її ходом і результатами, відповідає за якість і ефективність роботи педагогічного колективу, дотримання вимог охорони дитинства і праці;
- за погодженням з радою комбінату призначає і звільняє своїх заступників, педагогічних працівників;
- за погодженням із профспілковим комітетом затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку, посадові обов'язки працівників комбінату;
- створює умови для творчого зростання педагогічних працівників, пошуку, застосування ними ефективних форм і методів навчання та виховання;
- несе відповідальність за свою діяльність перед учнями, батьками, педагогічними працівниками та загальними зборами (конференцією), засновником, місцевими органами державної виконавчої влади.

34. Заступник директора з навчально-виховної роботи:

- відповідає за організацію навчально-виховного процесу, виконання навчальних програм, якість трудової підготовки учнів;
- здійснює контроль за ефективністю навчально-виховного процесу, надає методичну допомогу вчителям, майстрам виробничого навчання;
- забезпечує зв'язок і наступність між навчально-виховною роботою шкіл і комбінату.

35. Заступник директора з навчально-виробничої роботи:

- організовує контроль за проведенням роботи з охорони праці, забезпеченням практичної трудової підготовки учнів;
- відповідає за виробництво і реалізацію продукції комбінату.

36. Методист з профорієнтаційної роботи:

- організовує роботу профорієнтаційної служби комбінату;
- надає методичну допомогу з профорієнтації вчителям, майстрам виробничого навчання;
- проводить роботу по забезпеченню професійного самовизначення учнів, упередженню помилок у виборі професії;
- координує роботу психологічних служб з профорієнтації, профорієнтаційну роботу комбінату, шкіл, базових підприємств.

37. Вчителі комбінату здійснюють навчання і виховання учнів, забезпечують належний рівень їх трудової підготовки, охорону праці дітей, проводять профорієнтаційну, позакласну роботу, беруть участь у підготовці обладнання для проведення навчально-виховного процесу.

38. Майстри виробничого навчання відповідають за якість практичної трудової підготовки учнів, створення умов для їх навчально-виробничої діяльності, виконання учнями вимог охорони праці на робочих місцях.

В навчальне навантаження майстра входять години на проведення практичних занять, виробничої практики учнів. В межах робочого часу майстер виконує навчальне навантаження, готує до занять матеріально-технічну базу навчально-виробничого процесу у закріпленій за ним майстерні (цеху, лабораторії тощо), бере участь у проведенні гурткової, профорієнтаційної, виховної роботи.

V. Майно комбінату

39. Майно комбінату становлять основні фонди (приміщення, обладнання тощо), а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі комбінату.

40. Майно комбінату належить йому на праві власності, повного господарського відання або оперативного управління відповідно до чинного законодавства, рішення про заснування, статуту комбінату та укладених ним угод.

41. Вилучення основних фондів, оборотних коштів та іншого майна комбінату може проводитися лише у випадках, передбачених чинним законодавством. Збитки, завдані комбінату внаслідок порушення його майнових прав іншими юридичними та фізичними особами, відшкодовуються відповідно до чинного законодавства.

42. Комбінат відповідно до чинного законодавства користується землею, іншими природними ресурсами і несе відповідальність за дотримання вимог та норм їх охорони.

VI. Фінансово-господарська діяльність

43. Фінансово-господарська діяльність комбінату здійснюється на основі його кошторису.

Джерелами формування кошторису комбінату є:

- кошти місцевого (державного) бюджету, що надходять у розмірі, передбаченому нормативами фінансування загальної середньої освіти для забезпечення вивчення предметів в обсязі державних стандартів освіти;
- прибутки від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень (дільниць);
- плата за надання додаткових освітніх послуг;
- кошти, одержані за підготовку кадрів, відповідно до укладених договорів;
- прибутки від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- добровільні грошові внески і матеріальні цінності, передані підприємствами, установами, організаціями, а також окремими громадянами;
- кредити і позички банків;
- валютні надходження;
- інші прибутки.

44. Кошти комбінату зберігаються на його рахунках в установах банків і знаходяться у повному розпорядженні комбінату.

45. Порядок ведення бухгалтерського обліку в комбінаті визначається Положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 250.

45. Звітність комбінату визначається вимогами державної статистики.

47. Діловодство комбінату організовується відповідно до встановленого Міністерством освіти порядку.

VII. Міжнародні зв'язки

Комбінат має право укладати угоди про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями, окремими громадянами як на території України, так і за її межами.

Комбінат за наявності матеріально-технічної та соціально-культурної бази, власних фінансових коштів має право налагоджувати прямі міжнародні зв'язки на основі самостійно укладених угод про обмін педагогічними працівниками та учнями, створювати у встановленому порядку спільні асоційовані заклади і навчальні центри, проводити спільні заходи (конференції, конкурси тощо), а також вступати до міжнародних організацій відповідно до чинного законодавства.

VIII. Контроль за діяльністю комбінату

49. Контроль за дотриманням комбінатом державних стандартів освіти здійснюється відповідними структурними підрозділами місцевих органів державної виконавчої влади.

50. Основною формою контролю за діяльністю комбінату є атестація, яка проводиться, як правило, один раз на п'ять років у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

51. Зміст, форми, періодичність контролю, не пов'язаного з навчально-виховним процесом, встановлюються засновником комбінату відповідно до чинного законодавства.

IX. Реорганізація або ліквідація комбінату

52. Рішення про реорганізацію або ліквідацію комбінату приймає засновник.

53. Реорганізація або ліквідація комбінату здійснюється згідно з чинним законодавством.

54. Якщо комбінат реорганізується чи ліквідується, учням, які навчалися в ньому, повинна бути забезпечена можливість продовження навчання за обраним профілем, а працівникам, які звільняються або переводяться на інше місце роботи, гарантовано дотримання їхніх прав та інтересів відповідно до законодавства про працю України.

Про затвердження Інструкції про організацію та діяльність гімназії, Інструкції про організацію та діяльність ліцею

НАКАЗ
№ 217 від 20.07.95 м. Київ

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
5 січня 1996 р. за № 7/1032

На виконання Закону України «Про освіту» та у розвиток Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Інструкцію про організацію та діяльність гімназії, Інструкцію про організацію та діяльність ліцею.

2. Ввести в дію вказані інструкції після державної реєстрації в Міністерстві юстиції України.

3. Тимчасове положення про приватний середній загальноосвітній заклад в державній системі освіти, затверджене наказом Міністерства освіти від 20.07.92 № 74, вважати таким, що втратило чинність.

4. Тексти інструкцій опублікувати в Інформаційному збірнику Міністерства освіти України.

5. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій привести мережу середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів у відповідність із затвердженими інструкціями.

6. Контроль за виконанням наказу покласти на першого заступника міністра В.О.Зайчука.

Міністр
М. З. Згуровський

Затверджено
наказом Міністерства освіти України
від 20 липня 1995 року № 217

Інструкція
про організацію та діяльність гімназії

І. Загальні положення

1. Інструкція про організацію та діяльність гімназії (далі — Інструкція) розроблена на основі Закону України «Про освіту», Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 19 серпня 1993 року № 660, Типового статуту середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу, затвердженого наказом Міністерства освіти від 5 серпня 1993 року № 292.

Дана Інструкція регламентує діяльність гімназії незалежно від форм власності.

2. Гімназія — середній загальноосвітній навчально-виховний заклад другого-третього ступеня, що забезпечує науково-теоретичну, гуманітарну, загальнокультурну підготовку обдарованих і здібних дітей.

3. Головні завдання гімназії:

- виховання морально і фізично здорового покоління;
- створення умов для здобуття загальної середньої освіти на рівні державних стандартів;
- розвиток природних позитивних нахилів, здібностей й обдарованості, творчого мислення, потреби і вміння самовдосконалюватися;
- формування громадянської позиції, виховання почуття власної гідності, готовності до трудової діяльності, відповідальності за свої дії;
- створення сприятливих умов для самовираження особистості учнів у різних видах діяльності, їх повноцінного морального, психічного, фізичного розвитку;
- надання учням можливості для реалізації індивідуальних творчих потреб;
- пошук і відбір для навчання творчо обдарованих та здібних дітей;
- оновлення змісту освіти, розробка і апробація нових педагогічних технологій, методів і форм навчання та виховання.

4. Гімназія створюється відповідно до соціально-економічних, національних, культурно-освітніх потреб у ній і за наявності концепції (наукового обгрунтування, комплексу провідних ідей, конструктивних принципів) діяльності гімназії, кадрового, навчально-методичного, фінансового, матеріально-технічного забезпечення її практичної реалізації.

5. Рішення про створення (реорганізацію чи ліквідацію) гімназії приймається відповідно до Положення про порядок створення, організації та ліквідації навчально-виховних закладів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1994 року № 228.

6. Діяльність гімназії будується на принципах гуманізму, демократизму, незалежності від політичних, громадських і релігійних організацій та об'єднань, взаємозв'язку розумового, морального, фізичного і естетичного виховання, органічного поєднання загальнолюдських духовних цінностей із національною історією і культурою, диференціації та оптимізації змісту і форм освіти, науковості, розвиваючого характеру навчання та його індивідуалізації.

7. Гімназія у своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством, Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року N 660, цією Інструкцією та власним статутом, що розробляється на основі чинного законодавства та Типового статуту середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 5 серпня 1993 року № 292, і реєструється в установленому порядку.

Гімназія визнається юридичною особою з моменту реєстрації власного статуту, має печатку, штамп і бланки із своїм найменуванням, рахунки в установах банку України, самостійний баланс.

8. Гімназія несе відповідальність за реалізацію головних завдань, визначених Законом України «Про освіту», Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, дотримання умов, що визначаються за результатами атестації, безпечні умови освітньої діяльності, дотримання договірних зобов'язань і фінансової дисципліни.

II. Структура гімназії

9. Гімназія створюється у складі 1–7 класів (відповідно 5–11 класи середньої загальноосвітньої школи) для учнів віком від 10 до 17 (18) років.

Згідно з рішенням засновника гімназії термін навчання в ній може бути таким, як у школі II—III ступеня або на 1–2 роки більше.

10. До 1 класу гімназії зараховуються учні, які закінчили початкову школу і пройшли конкурсний відбір.

Умови конкурсу розробляються дирекцією гімназії за участі органів громадського самоврядування відповідно до Інструкції про порядок прийому учнів до загальноосвітніх навчально-виховних закладів на конкурсній основі, затвердженої наказом Міністерства освіти України від 20 липня 1994 року № 236.

11. Мікрорайон для гімназії не встановлюється. Учні зараховуються до гімназії незалежно від місця проживання.

12. Кількість учнів у гімназії встановлюється один раз на початок кожного навчального року і затверджується наказом директора.

13. Іноземці приймаються до гімназії відповідно до Закону України від 4 лютого 1994 року «Про правовий статус іноземців».

14. Наповнюваність класів, груп, їх поділ при вивченні профільних та інших предметів визначається Міністерством освіти України на основі встановлених Кабінетом Міністрів України нормативів фінансування здобуття загальної середньої освіти. За рахунок додаткових асигнувань, коштів місцевого бюджету рішенням ради гімназії може встановлюватись менша наповнюваність класів і груп.

15. Згідно з рішенням засновника гімназія може працювати в режимі школи повного дня, школи-інтернату, мати власний гуртожиток, входити до навчально-виховного комплексу.

III. Організація навчально-виховного процесу

16. Гімназія працює за навчальним планом, що складається на основі розроблених Міністерством освіти України базових навчальних планів із конкретизацією профілів навчання.

17. Відповідно до навчального плану гімназії педагогічні працівники самостійно добирають навчальні програми, підручники з предметів державного компонента, що допущені Міністерством освіти України, а також науково-методичну літературу, навчально-наочні посібники та обладнання, форми, методи і засоби навчання.

Навчальні програми, підручники та посібники, що розроблені працівниками гімназії, вищих навчальних закладів, науково-дослідних центрів, можуть використовуватись у навчально-виховному процесі після експертизи в Міністерстві освіти України.

18. Педагогічні працівники гімназії можуть поєднувати навчально-виховну роботу з науково-методичною та експериментальною, використовуючи поряд з традиційними методами і формами організації навчальних занять інноваційні технології навчання.

19. Поглиблена підготовка учнів досягається в результаті вивчення спеціальних курсів, факультативів, курсів за вибором, а також відвідування занять у клубах, студіях, гуртках, творчих об'єднаннях, товариствах тощо. У гімназії може проводитись підготовка учнів за індивідуальними навчальними планами, пошукова та навчально-дослідна робота.

20. Гімназія у межах часу, передбаченого навчальним планом, самостійно встановлює структуру навчального року (за четвертями, півріччями, семестрами), а також тривалість навчального тижня.

Тижневий режим роботи гімназії регламентується розкладом занять.

21. Навчальний рік починається, як правило, 1 вересня. Його тривалість обумовлюється часом виконання навчальних програм з усіх предметів, але не може бути меншою 34 тижнів.

22. Тривалість канікул протягом навчального року не повинна становити менше 30 календарних днів, улітку — 8 тижнів.

23. Система оцінювання знань учнів гімназії, порядок проведення екзаменів, переведення та випуску, звільнення від перевідних та випускних екзаменів, нагородження за успіхи у навчанні визначаються Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, відповідними нормативними актами Міністерства освіти України.

24. Учні, які не встигають, наказом директора відраховуються з гімназії і при сприянні відділів (управлінь) освіти районних (міських) державних адміністрацій переводяться до відповідного класу загальноосвітньої школи.

У разі незгоди батьків або осіб, які їх замінюють, із відрахуванням з гімназії вони мають право оскаржити дії директора до ради гімназії. За поданням ради відповідним структурним підрозділом місцевого органу державної виконавчої влади створюється комісія, що визначає правомірність відрахування. Висновки цієї комісії є остаточними.

За учнями, які навчаються в гімназії, зберігається право вільного переходу до відповідного класу загальноосвітньої школи.

25. Навчання у гімназії завершується складанням випускних екзаменів, за результатами яких видається документ про освіту зразка, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

IV. Учасники навчально-виховного процесу

26. Статус учасників навчально-виховного процесу, їхні права й обов'язки визначаються Законом України «Про освіту», Положенням

про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, та статутом гімназії.

Іноземці, прийняті до гімназії, мають права і обов'язки учнів відповідно до законодавства України.

27. За успіхи у навчанні (праці) для учасників навчально-виховного процесу гімназії встановлюються різні форми морального і матеріального заохочення, в тому числі й передбачені її статутом.

Учням гімназії за успіхи в навчанні рішенням ради може бути призначена стипендія за рахунок власних коштів або цільових надходжень від різних установ, добродійних фондів, товариств, асоціацій тощо.

28. За невиконання учасниками навчально-виховного процесу своїх обов'язків, порушення статуту на них можуть накладатися стягнення, встановлені чинним законодавством, статутом і правилами внутрішнього розпорядку гімназії, а також в установленому порядку виноситись громадський осуд.

29. За умови реорганізації чи ліквідації гімназії її працівникам і учням засновником гарантується дотримання їх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства з питань праці та освіти.

V. Управління гімназією та контроль за її діяльністю

30. Управління гімназією здійснюється її засновником і відповідним структурним підрозділом по управлінню освітою місцевого органу державної виконавчої влади.

Безпосереднє управління гімназією здійснюється її директором та органами громадського самоврядування.

Органи державної виконавчої влади, громадського самоврядування, директор гімназії діють у межах повноважень, визначених Законом України «Про освіту», Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, даною Інструкцією та статутом закладу освіти.

31. Штатний розклад гімназії встановлюється її засновником відповідно до виробничих потреб на основі діючих нормативних документів в галузі освіти та фінансових можливостей.

Прийняття на роботу педагогічних працівників до гімназії може здійснюватися за трудовими договорами, контрактами, в тому числі і на конкурсній основі.

32. Контроль за дотриманням гімназією державних вимог до рівня освіти здійснюється її засновником та відповідним структурним підрозділом по управлінню освітою місцевого органу державної виконавчої влади.

33. Основною формою контролю за діяльністю гімназії є її атестація, яка проводиться, як правило, один раз на п'ять років у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

34. Зміст, форми і періодичність контролю, не пов'язаного з навчально-виховним процесом, встановлюються засновником гімназії відповідно до чинного законодавства.

35. Діловодство гімназії організовується відповідно до порядку, визначеного чинним законодавством України.

Звітність гімназії встановлюється відповідно до вимог чинного законодавства та державної статистики.

VI. Майно гімназії. Фінансово-господарська діяльність

36. Майно гімназії становлять основні фонди (приміщення, обладнання тощо), а також інші цінності, вартість яких відображається в її самостійному балансі.

37. Майно гімназії належить їй на праві власності, повного господарського відання або оперативного управління відповідно до чинного законодавства, рішення про заснування, статуту гімназії та укладених нею угод.

38. Гімназія користується приміщеннями, обладнанням, землею, іншими природними ресурсами згідно з чинним законодавством, Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, власним статутом і несе відповідальність за дотримання вимог та норм з їх охорони. Вилучення основних фондів, оборотних коштів та іншого майна проводиться лише у випадках, передбачених чинним законодавством.

Збитки, завдані гімназії внаслідок порушення її майнових прав іншими юридичними або фізичними особами, відшкодовуються у порядку, передбаченому чинним законодавством.

39. Фінансово-господарська діяльність гімназії здійснюється на основі її кошторису.

Джерелами формування кошторису є:

- кошти засновника(ів);
- кошти місцевого (державного) бюджету, що надходять у розмірі, передбаченому нормативами фінансування загальної середньої освіти для забезпечення вивчення предметів в обсязі державних стандартів освіти;
- кошти, отримані від надання гімназією додаткових освітніх послуг;
- прибутки від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, від здавання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- кредити та інвестиції банків;
- добровільні грошові внески і пожертвування підприємств, установ, організацій та окремих громадян, іноземних юридичних та фізичних осіб.

Оренда приміщень гімназії допускається, якщо вона не погіршує умов навчання учнів та роботи педагогічних працівників.

40. У гімназії утворюється фонд загального обов'язкового навчання (фонд всеобучу). Цей фонд формується відповідно до порядку, визначеного Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660.

41. Кошти гімназії зберігаються на її рахунках в установах банків і знаходяться у повному її розпорядженні. Не використані за звітний період кошти вилученню не підлягають за умови виконання гімназією розрахункових показників її розвитку, якщо інше не передбачено законодавством.

42. За наявності фінансових можливостей (асигнувань) гімназії можуть виділятися додаткові бюджетні кошти на факультативи, консультації, індивідуальне навчання та організацію позакласної (гуртки, лекції, курси тощо), методичної, науково-експериментальної роботи.

43. Гімназія має право фінансувати за рахунок власних коштів заходи, що сприяють поліпшенню соціально-побутових умов колективу.

44. Порядок ведення бухгалтерського обліку у гімназії визначається чинним законодавством. За рішенням засновника гімназії бухгалтерський облік може вестися самостійно, разом з іншими навчально-виховними закладами, підприємствами, установами, організаціями або через централізовану бухгалтерію.

45. Гімназія має право користуватися інвестиціями, коротко- і довготерміновими кредитами. Короткотерміновий кредит використовується гімназією для здійснення її поточної діяльності. Довготерміновий кредит використовується для зміцнення матеріально-технічної та соціально-культурної бази гімназії з наступним погашенням кредиту за рахунок її коштів.

46. Гімназія має право укладати угоди про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями, окремими громадянами як на території України, так і за її межами.

Гімназія за наявності належної матеріально-технічної та соціально-культурної бази, власних фінансових коштів має право налагоджувати міжнародні зв'язки на основі самостійно укладених угод про обмін педагогічними працівниками та учнями, проводити спільні заходи (конференції, олімпіади тощо), а також вступати до міжнародних організацій відповідно до чинного законодавства.

47. Зазначена Інструкція погоджена із Міністерством фінансів України, Міністерством праці України, Міністерством закордонних справ України, Міністерством культури та мистецтв України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством оборони України, Фондом державного майна України, Академією педагогічних наук України.

Про запровадження шкільної форми для учнів середніх закладів освіти

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 22 серпня 1996 р. № 1004

На виконання Указу Президента України від 12 червня 1996 р. № 417 «Про шкільну форму для учнів середніх закладів освіти» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити зразки шкільної форми для учнів середніх закладів освіти за моделями, запропонованими Міністерством промисловості, Міністерством освіти, Міністерством економіки, Міністерством охорони здоров'я, згідно з додатком.

2. Шкільну форму для учнів середніх закладів освіти запроваджувати поетапно: у 1—3 (4) класах — з 1 січня 1997 р., 5—11 (12) класах — з 1 вересня 1997 року.

3. Міністерству економіки, Міністерству промисловості, Міністерству освіти. Міністерству фінансів разом з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями:

- у місячний термін здійснити розрахунки потреби у шкільній формі з визначенням обсягів та відпускної ціни;
- визначити порядок адресного продажу шкільної форми.

4. Міністерству промисловості разом з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями визначити підприємства, на яких буде виготовлятися шкільна форма, і забезпечити пошиття із тканини вітчизняного виробництва.

5. Установити, що діти-сироти, діти, які залишилися без піклування батьків, у тому числі ті, що перебувають під опікою громадян, забезпечуються шкільною формою безплатно відповідно до норм, передбачених для цієї категорії дітей,

Прем'єр-міністр України

Додаток
до постанови Кабінету Міністрів України
від 22 серпня 1996 р. № 1004

Форма одягу для учнів 1—4 класів

1. Комплект шкільної форми для хлопчиків (зразки 1—4)

Костюм напіввовняний, що складається з однобортного або двобортного піджака та штанів (одного кольору або в різній кольоровій гамі). Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Костюм літній, що складається з довгих штанів або шортів, сорочки з довгими або короткими рукавами та футболки. Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

2. Комплект шкільної форми для дівчаток (зразки 5—12)

Костюм напіввовняний, що складається з однобортного або двобортного жакета та спідниці або сарафана (одного кольору, картаті або в різній кольоровій гамі). Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Костюм літній, що складається з сукні, спідниці, сарафана або шортів, блузи та футболки. Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Форма одягу для учнів 5—9 класів

1. Комплект шкільної форми для хлопчиків (зразки 13—16)

Костюм напіввовняний, що складається з однобортного або двобортного піджака та штанів (одного кольору або в різній кольоровій гамі). Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Костюм літній, що складається з довгих штанів або шортів, сорочки з довгими або короткими рукавами та футболки. Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками навчальних закладів освіти.

2. Комплект шкільної форми для дівчаток (зразки 17—22)

Комплект напіввовняний, що складається з однобортного або двобортного жакета та спідниці або сарафана (одного кольору, картаті або в

різній кольоровій гамі). Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Костюм літній, що складається з сукні, спідниці, сарафана або шортів, блузи та футболки. Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Форма одягу для учнів 10—11 (12) класів

1. Комплект шкільної форми для юнаків (зразки 23—25)

Костюм напіввовняний, що складається з двобортного піджака та штанів (одного кольору або в різній кольоровій гамі). Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Костюм літній, що складається з довгих штанів, жилета, сорочки з довгими або короткими рукавами та футболки. Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

2. Комплект шкільної форми для дівчаток (зразки 23—25)

Костюм напіввовняний, що складається з однобортного або двобортного жакета та спідниці, штанів або сарафана (одного кольору, картаті або в різній кольоровій гамі). Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Костюм літній, що складається з сукні, спідниці, сарафана або шортів, блузи та футболки. Кольорова гама тканин, модельні та конструктивні особливості форми визначаються керівниками закладів освіти.

Шкільна форма виготовляється з тканин вітчизняного виробництва.

Міністр Кабінету Міністрів України
В. Пустовойтенко

Про затвердження Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу

НАКАЗ
№ 106 від 09.04.97 м. Київ

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
12 травня 1997 р. за № 169/1973

На виконання Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про освіту» і з метою створення умов для здобуття громадянами повної загальної середньої освіти за вечірньою (змінною) та заочною формами навчання НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу (додається).

2. Вважати Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу, затверджене наказом Міносвіти України № 293 від 17.10.94 р. таким, що втратило чинність.

3. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, директорам середніх закладів освіти забезпечити виконання цього Положення.

4. Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу опублікувати в Інформаційному збірнику Міністерства освіти України.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на Першого заступника міністра Зайчука В.О.

Міністр
М.З. Згуровський

Затверджено
наказом Міністерства освіти
України від 09.04.97 № 106

Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу

1. Загальні положення

1.1. Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу, затверджене наказом Міносвіти від 09.04.97 № 106 (надалі — Положення), розроблено відповідно до Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про освіту».

1.2. Вечірня (змінна) загальноосвітня школа (надалі — вечірня школа) є середнім закладом освіти, покликаним задовольняти потреби громадян у здобутті базової загальної середньої та повної загальної середньої освіти з відривом і без відриву від виробництва. Вечірня школа створює умови для розвитку особистості, є основою для наступної освіти і самоосвіти, усвідомленого вибору і освоєння професії, формування загальної культури особистості учня.

1.3. У своїй діяльності вечірня школа керується Конституцією України, чинним законодавством, Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660, нормативними актами Міністерства освіти України, цим Положенням і власним статутом.

1.4. Вечірня школа створюється місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у ній і за наявності необхідної матеріально-технічної, науково-методичної бази, педагогічних кадрів.

За наявністю контингентів учнів у містах та селищах міського типу можуть створюватися вечірні школи, а в структурі денних загальноосвітніх шкіл — класи (групи) з вечірньою (змінною) формою навчання.

Порядок створення, реорганізації або ліквідації вечірньої школи здійснюється відповідно до чинного законодавства.

1.5. Статут вечірньої школи розробляється відповідно до чинного законодавства та Типового статуту середнього закладу освіти. Статут вечірньої школи затверджується місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

1.6. Для всіх форм одержання освіти в межах конкретної основної загальноосвітньої програми діє державний освітній стандарт.

2. Структура вечірньої школи

2.1. Вечірня школа може бути школою другого ступеня — основною школою (5–9 класи, термін навчання 5 років), третього ступеня — старшою школою (10–12 класи, термін навчання 3 роки або 2-річний термін з очною та заочною формами навчання для учнів, які закінчили основну школу чи інші навчальні заклади переважно на «4» і «5»). Школи кожного з цих двох ступенів залежно від місцевих умов можуть функціонувати разом або самостійно — основна, старша.

2.2. При наявності контингенту учнів з більш низьким загальноосвітнім рівнем у закладі може бути організовано навчання на рівні початкової загальної освіти.

2.3. Вечірня школа може створювати в своєму складі класи з очною і заочною формами навчання, групи заочників, а також організовувати індивідуальне навчання відповідно до чинного законодавства.

Мережу класів, груп очного (заочного) навчання, їх наповнюваність визначає місцевий орган влади (засновник) на основі матеріально-технічних нормативів та нормативів фінансового забезпечення, визначених Міністерством освіти України. При цьому враховуються бажання учнів, кількість поданих заяв громадян, можливості матеріальної бази з обов'язковим дотриманням санітарно-гігієнічних вимог.

Вечірня школа з очною і заочною або тільки очною формами навчання відкривається за наявності не менш як 100, а в сільській місцевості не менш як 80 учнів.

Класи заочників створюються за наявності не менше 9 осіб.

При чисельності в класі менше 9 учнів засвоєння загальноосвітніх програм здійснюється за індивідуальним планом, кількість навчальних годин на тиждень встановлюється із розрахунку — 1 академічна година на кожного учня.

2.4. Заклад може мати класи з поглибленим вивченням окремих предметів, а також класи (групи) компенсуючого навчання згідно встановленого законодавством порядку.

2.5. Бажаючим надається право і створюються умови для прискореного закінчення школи, складання іспитів екстерном відповідно до Положення про державну атестацію (екстернат) для одержання документів про загальну середню освіту, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 27.03.97 № 87.

2.6. До вечірньої школи приймаються всі бажаючі незалежно від місця проживання на підставі: особистої заяви (для неповнолітніх — заяви батьків або осіб, які їх замінюють) або направлення місцевих органів виконавчої влади; свідоцтва про неповну освіту (табеля успішності, виданого закладом, що здійснює загальноосвітню підготовку; академічної довідки із вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації).

Особи, які не мають указаних документів, можуть бути прийняті за їх заявами на основі атестації, проведеної спеціалістами школи.

2.7. Зарахування до вечірньої школи здійснюється, як правило, до початку навчального року і оформляється наказом директора школи.

Особи, які перейшли з інших закладів освіти, зараховуються до відповідного класу вечірньої школи протягом навчального року з урахуванням пройденого ними програмного матеріалу.

2.8. Граничний вік одержання основної загальної і повної загальної середньої освіти не обмежується.

Школа зобов'язана ознайомити учня, батьків (осіб, які їх замінюють) із статутом, правилами внутрішнього розпорядку, іншими документами, які регламентують організацію навчально-виховного процесу в закладі.

2.9. Іноземні громадяни приймаються до вечірньої школи відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців».

2.10. Контингент учнів у вечірній школі встановлюється двічі на рік на початку кожного навчального півріччя і затверджується наказом директора школи.

3. Організація навчально-виховного процесу

3.1. Вечірня школа здійснює навчально-виховний процес за очною і заочною формами навчання.

3.2. Заклад освіти планує свою роботу самостійно. Основним документом, що регулює навчально-виховний процес, є робочий навчальний план, що складається на підставі розроблених Міністерством освіти України базових та інших варіантів навчальних планів з конкретизацією шкільного компонента освіти.

Навчальний план затверджується місцевим органом управління освітою, якому безпосередньо підпорядкована школа.

3.3. Відповідно до навчального плану та режиму роботи вечірня школа самостійно визначає програми, підручники, посібники згідно з щорічним переліком, що публікується Міністерством освіти України.

Форми і методи навчання, виховання, системи оцінювання знань учнів, порядок і періодичність атестації вчителів встановлюються статутом закладу та нормативними актами Міністерства освіти України.

Організація навчального процесу в закладі регламентується навчальним планом, розкладом занять, які розробляються і затверджуються школою самостійно.

3.4. Зміст загальної середньої освіти визначається загальноосвітніми навчальними програмами, які враховують вікові особливості учнів, їх життєвий і виробничий досвід, напрям інтересів і планів, пов'язаних з подальшим одержанням професійної освіти, що приймаються і реалізуються закладом освіти самостійно з урахуванням державних освітніх стандартів.

3.5. Мова навчання у вечірній школі визначається Конституцією України, Законом Української РСР «Про мови в Українській РСР».

3.6. У вечірній школі може вводитись профільне навчання, загальноосвітня підготовка може поєднуватися з професійним навчанням і підвищенням кваліфікації.

3.7. Заклад освіти у відповідності із своїми статутними цілями і завданнями може реалізовувати додаткові освітні програми і надавати додаткові освітні послуги за межами основних загальноосвітніх програм.

Види і форми додаткових освітніх послуг, у тому числі платних, визначаються статутом закладу освіти згідно з чинним законодавством.

3.8. Загальноосвітній заклад за договором, спільно з підприємствами, установами, організаціями може проводити професійну підготовку учнів як додаткові освітні послуги, у тому числі за плату, при наявності ліцензії на даний вид діяльності.

Початкова професійна підготовка у вечірній школі проводиться тільки за згодою учнів і їх батьків (або осіб, які їх замінюють).

3.9. Вечірня школа у межах часу, передбаченого навчальним планом, самостійно встановлює структуру навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами), а також тривалість навчального тижня.

Тижневий режим роботи школи регламентується розкладом занять.

3.10. Навчальний рік починається 1 вересня. Його тривалість обумовлюється часом виконання навчальних програм з усіх предметів.

3.11. Тривалість канікул протягом навчального року не повинна становити менше 30 календарних днів, улітку — 8 тижнів.

3.12. Режим занять у класах і групах із заочною формою навчання під час сесії визначається школою з урахуванням конкретних умов і за погодженням з керівниками підприємств, організацій, установ, де працюють учні.

3.13. Система оцінювання знань учнів вечірніх шкіл, порядок проведення екзаменів, переведення та випуску, звільнення від перевідних та випускних екзаменів, нагородження за успіхи у навчанні визначаються Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660 та нормативними актами Міністерства освіти України.

4. Учасники навчально-виховного процесу

4.1. Учасниками навчально-виховного процесу вечірньої школи є:

- учні, педагогічні працівники, спеціалісти, батьки або особи, які їх замінюють, представники підприємств, установ, організацій, які беруть участь у навчально-виховній роботі закладу.

4.2. Статус учасників навчально-виховного процесу, їхні права, обов'язки і гарантії держави визначаються чинним законодавством, Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660, власним статутом, цим Положенням і правилами внутрішнього розпорядку.

Іноземні громадяни, прийняті до вечірньої школи, мають права і обов'язки учнів відповідно до законодавства України.

4.3. Учні вечірньої школи мають право на:

а) одержання безоплатної початкової загальної, основної загальної і повної загальної середньої освіти у відповідності з єдиними державними стандартами;

б) вибір закладу освіти, форм навчання предметів шкільного компонента;

в) користування навчальною, культурною, спортивною базою закладу освіти;

г) держання додаткових (в тому числі платних) освітніх послуг на договірній основі;

д) участь в управлінні закладом у формі, визначеній статутом.

4.4. Учні закладу освіти зобов'язані:

а) систематично і добросовісно оволодівати знаннями, уміннями, практичними навичками, підвищувати загальнокультурний рівень;

б) додержуватись моральних, етичних норм, відповідально ставитися до збереження шкільного і громадського майна;

в) виконувати статут, правила внутрішнього розпорядку закладу.

4.5. Учні в закладі з очною (вечірньою) і заочною формами, які успішно виконують річний навчальний план, мають право за місцем роботи на додаткову оплачувану відпустку у зв'язку з навчанням, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені чинним законодавством.

4.6. За успіхи в навчанні (праці) для учасників навчально-виховного процесу вечірньої школи встановлюються різні форми морального і матеріального заохочення відповідно до чинного законодавства.

4.7. За порушення законодавства про освіту, статуту вечірньої школи, за невиконання своїх обов'язків учасники навчально-виховного процесу несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України, статутом закладу і правилами внутрішнього розпорядку.

4.8. Особам, які не завершили повного освітнього рівня, видається довідка встановленого зразка.

4.9. До одержання неповнолітніми учнями повної загальної середньої освіти їхні батьки (або особи, які їх замінюють) мають право вибирати форму навчання, заклад освіти, захищати права та інтереси дитини, знайомитися з ходом та змістом навчального процесу, брати участь у громадському управлінні закладом.

4.10. При реорганізації чи ліквідації вечірньої школи її працівникам і особам, які навчаються в ній, гарантується дотримання їх прав та інтересів відповідно до чинного законодавства з питань праці та освіти.

5. Майно вечірньої школи, фінансово-господарська діяльність

5.1. Матеріально-технічна база вечірньої школи включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло та інші цінності.

Школа може мати власні приміщення, розташовуватись у приміщеннях денних загальноосвітніх шкіл, професійних училищ, придбати й орендувати необхідні їй приміщення, обладнання та інші матеріальні ресурси, користуватись послугами будь-якого підприємства, установи, організації або фізичної особи.

5.2. Майно вечірньої школи належить їй на правах, визначених чинним законодавством. Відчуження приміщень і територій вечірньої школи, вилучення власних основних фондів, оборотних коштів та іншого майна проводиться лише у випадках, передбачених чинним законодавством.

Збитки, завдані вечірній школі внаслідок порушення її майнових прав іншими юридичними та фізичними особами, відшкодовуються відповідно до чинного законодавства.

5.3. Вечірня школа, що розташована у приміщеннях денної загальноосвітньої школи, професійного училища, іншого закладу освіти, користується їх навчальним обладнанням, кабінетами та іншим майном згідно із рішенням місцевого органу виконавчої влади.

5.4. Фінансово-господарська діяльність вечірньої школи здійснюється на основі її кошторису.

Джерелами фінансування вечірньої школи є:

а) кошти місцевого (державного) бюджету, що надходять у розмірі, предбаченому матеріально-технічними нормативами та нормативами фінансового забезпечення, встановленими Міністерством освіти України для організації вивчення навчальних предметів в обсязі державних освітніх стандартів;

б) кошти, отримані від надання вечірньою школою додаткових освітніх послуг;
в) доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
г) кредити і позички банків;
д) дотації з місцевих бюджетів;
е) добровільні грошові внески, матеріальні цінності, одержані від підприємств, установ, організацій, окремих громадян, у тому числі іноземних;
є) інші кошти.

5.5. У вечірній школі за наявності неповнолітніх учнів 5—9 класів може утворюватися фонд загального обов'язкового навчання (фонд всеобучу). Цей фонд формується відповідно до порядку, визначеного Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660.

5.6. Кошти вечірньої школи зберігаються на її рахунках в установах банків і знаходяться у повному її розпорядженні. Не використані за звітний період кошти вилученню не підлягають за умови виконання школою розрахункових показників її розвитку, якщо інше не передбачено законодавством.

5.7. Вечірня школа має право фінансувати за рахунок власних коштів заходи, що сприяють поліпшенню соціально-побутових умов колективу.

5.8. Порядок ведення бухгалтерського обліку у вечірній школі визначається чинним законодавством. За рішенням місцевих органів виконавчої влади бухгалтерський облік може вестися самостійно, разом з іншими навчально-виховними закладами, підприємствами, установами, організаціями або через централізовану бухгалтерію.

5.9. Вечірня школа має право користуватися коротко- і довгостроковими кредитами для здійснення її поточної діяльності, а також зміцнення матеріально-технічної та соціально-культурної бази.

5.10. Вечірня школа має право укладати угоди про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями, окремими громадянами як на території України, так і за її межами.

5.11. Діловодство вечірньої школи організується відповідно до порядку, встановленого Міністерством освіти України.

Звітність школи встановлюється відповідно до вимог державної статистики.

5.12. Вечірня школа визнається юридичною особою з моменту реєстрації її статуту місцевими органами виконавчої влади. Вечірня школа має гербову печатку, штамп і бланки із своїм найменуванням, розрахунковий та інші рахунки в установах банків.

6. Управління вечірньою школою та контроль за її діяльністю

6.1. Управління вечірньою школою здійснюється місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і підпорядкованими їм органами управління освітою.

6.2. Формами громадського самоврядування вечірньої школи можуть бути загальні збори, педагогічна рада та ін. Порядок виборів органів са-

моуправління і їх компетенція визначаються Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660, статутом закладу.

6.3. Безпосереднє керівництво вечірньою школою здійснює директор, який повинен мати вищу педагогічну освіти, педагогічний стаж роботи понад 3 роки і пройшов відповідну атестацію.

6.4. Прийом на роботу директора, його заступників, учителів та інших працівників здійснюється в порядку, визначеному законодавством України.

6.5. У вечірній школі з метою розвитку і вдосконалення навчального процесу можуть створюватись методичні творчі об'єднання, в тому числі міжшкільні, а також психологічні служби та соціально-педагогічний патронаж. Їх діяльність здійснюється в порядку, визначеному статутом закладу.

6.6. Місцеві органи державної виконавчої влади, місцевого самоврядування та директор школи у сфері управління діють у межах повноважень, визначених Законом України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про освіту», Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660, власним статутом і цим Положенням.

6.7. Державний контроль за діяльністю вечірньої школи здійснюється відповідно до Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про освіту», Положенням про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 № 660, інших нормативно-правових актів України.

6.8. Основною формою контролю за діяльністю вечірньої школи є атестація, яка проводиться, як правило, один раз на п'ять років у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

6.9. Зміст, форми і періодичність контролю, не пов'язаного з навчально-виховним процесом, встановлюється місцевим органом державної виконавчої влади відповідно до чинного законодавства.

Про затвердження Інструкції з обліку дітей і підлітків шкільного віку

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 12 квітня 2000 р. № 646

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Інструкцію з обліку дітей і підлітків шкільного віку, що додається.

2. Міністерству освіти і науки, Міністерству внутрішніх справ, Державному комітетові статистики, Державному комітетові молодіжної політики, спорту і туризму, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним

адміністраціям у межах своєї компетенції забезпечити разом з органами місцевого самоврядування щорічне проведення обліку дітей і підлітків шкільного віку.

Державному комітетові статистики за поданням Міністерства освіти і науки запровадити відповідну статистичну звітність.

3. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Ради Міністрів УРСР від 9 серпня 1972 р. № 364 «Про затвердження Інструкції по обліку дітей і підлітків шкільного віку в Українській РСР» (ЗП УРСР, 1972 р., № 8, ст. 77).

Прем'єр-міністр України
В. Ющенко

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 квітня 2000 р. № 646

Інструкція з обліку дітей і підлітків шкільного віку

Загальні положення

1. З метою забезпечення здобуття громадянами України повної загальної середньої освіти щороку проводиться облік дітей і підлітків шкільного віку.

2. Обліку підлягають діти і підлітки віком від 6 до 18 років та діти, яким до 1 вересня поточного року виповнюється 5 років, що постійно проживають на території України.

3. Облік дітей і підлітків шкільного віку організовують Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у мм. Києві та Севастополі держадміністрації разом з органами місцевого самоврядування.

Необхідну допомогу у проведенні обліку в межах своєї компетенції надають органи державної статистики, внутрішніх справ, служби у справах неповнолітніх.

Координацію роботи з обліку дітей і підлітків, її методичне забезпечення здійснює Міністерство освіти і науки.

4. Друкування бланків списків дітей і підлітків шкільного віку і забезпечення ними районних, районних у мм. Києві та Севастополі держадміністрацій, органів місцевого самоврядування здійснюють органи управління освітою. Друкування бланків відповідної форми статистичної звітності та забезпечення ними осіб, що відповідають за складання звітів, здійснюють органи державної статистики.

Порядок проведення обліку дітей і підлітків шкільного віку

5. Для забезпечення своєчасного і в повному обсязі обліку дітей і підлітків шкільного віку районні, районні у мм. Києві та Севастополі держадміністрації разом з органами місцевого самоврядування щороку здійснюють такі заходи:

1) призначають уповноважених з числа працівників житлово-експлуатаційних організацій, житлово-будівельних та житлових

кооперативів, об'єднань (товариств) співвласників багатоквартирних будинків, навчальних закладів, органів внутрішніх справ, служб у справах неповнолітніх для виконання роботи, пов'язаної з обліком дітей і підлітків шкільного віку. У разі потреби можуть утворюватися робочі групи;

2) організовують і проводять щороку у період з 23 квітня по 15 травня інструктаж для осіб, що відповідають за складання списків дітей і підлітків шкільного віку, а також забезпечують їх бланками списків;

3) визначають території обслуговування і відповідним рішенням закріплюють їх за загальноосвітніми навчальними закладами, за винятком гімназій, ліцеїв, колегіумів, приватних шкіл, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) з поглибленим вивченням окремих предметів з першого класу.

6. Складання списків, їх уточнення щороку здійснюється уповноваженими районних, районних у мм. Києві та Севастополі держадміністрацій разом з органами місцевого самоврядування у період з 15 травня по 15 серпня.

Кожний список використовується аж поки внесеним до нього підліткам виповниться 18 років.

7. Списки дітей і підлітків шкільного віку складаються у двох примірниках за формою згідно з додатком 1 окремо на: дітей, яким до 1 вересня поточного року виповнюється 5 років, і дітей та підлітків, яким до 1 вересня поточного року виповнюється 6—18 років (на кожний рік народження окремо), на підставі списків первинного обліку громадян, що зберігаються у житлово-експлуатаційних організаціях, правліннях житлово-будівельних кооперативів, органах місцевого самоврядування.

Списки дітей і підлітків шкільного віку з вадами розумового та фізичного розвитку, які повинні навчатися у закладах для дітей, що потребують соціальної допомоги та соціальної реабілітації, а також тих, які не можуть навчатися за висновками психолого-медико-педагогічних консультацій, щороку складаються цими консультаціями у двох примірниках за формою згідно з додатком 2 і не пізніше ніж 20 серпня передаються до відділів освіти районних, районних *у* мм. Києві та Севастополі держадміністрацій (далі — відділи освіти).

8. Після уточнення зазначені в абзаці першому пункту 7 цієї Інструкції списки затверджуються рішенням районної, районної у мм. Києві та Севастополі держадміністрації і не пізніше ніж 20 серпня один примірник передається до відділу освіти.

Відповідальність за зберігання у контрольному стані списків дітей і підлітків шкільного віку несуть районні, районні у мм. Києві та Севастополі держадміністрації разом з органами місцевого самоврядування.

9. Відділи освіти не пізніше ніж 25 серпня поточного року надають списки дітей і підлітків шкільного віку загальноосвітнім навчальним закладам згідно з їх закріпленням за територіями обслуговування.

10. Директори загальноосвітніх навчальних закладів щороку до 5 вересня на підставі списків забезпечують перевірку явки дітей і підлітків до загальноосвітнього навчального закладу і до 10 вересня повертають ці списки відділам освіти з відмітками про те, чи з'явилися учні на навчання, разом з довідками з місця навчання тих учнів, які здобувають загальну середню освіту в інших навчальних закладах.

За наявності у загальноосвітньому навчальному закладі учнів, які проживають на закріпленій за цим закладом території обслуговування і яких не було включено до списку, директор подає додатковий список таких учнів у двох примірниках до відділу освіти, який надсилає один примірник до відповідної районної, районної у мм. Києві та Севастополі держадміністрації.

11. На підставі списків, отриманих від загальноосвітніх навчальних закладів, списків дітей і підлітків з вадами розумового та фізичного розвитку і списків дітей і підлітків, які не можуть навчатися за висновками психолого-медико-педагогічних консультацій, відділи освіти складають статистичні звіти за затвердженою формою про кількість дітей і підлітків шкільного віку, які фактично приступили до навчання, та подають їх до районних відділів статистики.

12. Держкомстат Автономної Республіки Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські управління статистики на підставі отриманих від районних відділів статистики звітів складають зведені звіти і подають в установлені терміни відповідно Головному міжрегіональному інформаційному центру Держкомстату України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським держадміністраціям,

Документація з обліку дітей і підлітків шкільного віку

13. Загальноосвітній навчальний заклад повинен мати:

- рішення відповідної районної, районної у мм. Києві та Севастополі держадміністрації або органу місцевого самоврядування щодо закріплення за загальноосвітніми навчальними закладами території обслуговування;
- книгу обліку учнів;
- класні журнали;
- особові справи учнів;
- список учнів, які не прибули на навчання станом на 5 вересня (із зазначенням причини).

14. У разі коли учень протягом поточного навчального року вибуває з населеного пункту, у загальноосвітньому навчальному закладі повинна бути відповідна заява батьків або осіб, які їх замінюють, із зазначенням причини вибуття.

У разі переходу учня для здобуття загальної середньої освіти до іншого навчального закладу подаються такі документи:

- заява батьків або осіб, які їх замінюють, про перехід дитини (підлітка) до іншого навчального закладу (із зазначенням причини);
- довідка, що підтверджує зарахування дитини (підлітка) до іншого навчального закладу;
- учнівський квиток.

15. Учні, які тимчасово не відвідували загальноосвітній навчальний заклад, подають медичну довідку чи письмове пояснення батьків або осіб, які їх замінюють, про причину відсутності на уроках.

Довідки та пояснення зберігаються в особовій справі учня протягом навчального року.

16. Відділ освіти забезпечує збереження:

- списків дітей і підлітків шкільного віку разом з довідками з місця навчання тих учнів, які здобувають загальну середню освіту в інших навчальних закладах;

- списків дітей і підлітків шкільного віку з вадами розумового та фізичного розвитку, які повинні навчатися у закладах для дітей, що потребують соціальної допомоги і соціальної реабілітації, а також тих, які не можуть навчатися за висновками психолого-медико-педагогічних консультацій.

Контроль за здобуттям повної загальної середньої освіти

17. Контроль за здобуттям повної загальної середньої освіти здійснюють районні, районні у мм. Києві та Севастополі держадміністрації разом з органами місцевого самоврядування.

18. Директор загальноосвітнього навчального закладу вживає заходів до реалізації права дітей і підлітків шкільного віку, які постійно проживають на закріпленій за навчальним закладом території обслуговування, на здобуття повної загальної середньої освіти, а саме:

- здійснює постійний контроль за відвідуванням навчального закладу, з'ясовує причини відсутності на уроках. У разі відсутності учня понад 10 днів, а також неможливості продовження ним навчання у загальноосвітньому навчальному закладі складає відповідний акт та надсилає його до відділу освіти, який у свою чергу повідомляє про це службу у справах неповнолітніх;
- організовує роботу з надання допомоги у засвоєнні навчального матеріалу учням, які тривалий час не відвідували навчальний заклад.

19. Органи управління освітою, загальноосвітні навчальні заклади, органи внутрішніх справ і служби у справах неповнолітніх зобов'язані систематично вести у межах своєї компетенції роз'яснювальну роботу серед населення щодо обов'язковості здобуття дітьми і підлітками повної загальної середньої освіти.

Додаток 1
до Інструкції з обліку дітей і підлітків шкільного віку

Автономна Республіка Крим область _____
місто населений пункт _____
районна, районна у мм. Києві та Севастополі держадміністрація
_____
рішення від _____ № _____

Список дітей і підлітків віком від 6 до 18 років та дітей, яким до 1 вересня виповнюється 5 років _____ року народження

№ п/п	Номер господарства в господарській книзі сільради	Адреса дитини (підлітка) — вулиця, номер будинку і квартири	Прізвище, ім'я та по батькові одного з батьків або осіб, які їх замінюють	Прізвище, ім'я та по батькові, стать, число, місяць, рік народження	Навчання за роками — назва навчального закладу, клас	Дані про тих, які не навчаються (зазначити, скільки класів закінчив і причини невідвідування навчального закладу), у тому числі за висновками психолого- медико-педагогічних консультацій

Примітка. Підписується щороку керівником житлово-експлуатаційної організації (правління житлово-будівельного кооперативу) чи органу місцевого самоврядування, уповноваженим та директором загальноосвітнього навчального закладу.

Додаток 2
до Інструкції з обліку дітей і підлітків
шкільного віку

Автономна Республіка Крим, область, район _____
місто _____
_____
(назва психолого-медико-педагогічної консультації, яка складає список)

Список дітей і підлітків віком від 6 до 18 років та дітей, яким до 1 вересня виповнюється 5 років, з розумовими та фізичними вадами, які повинні навчатися, а також тих, які не можуть навчатися _____ року народження

№ п/п	Адреса дитини (підлітка) — вулиця, номер будинку і квартири	Прізвище, ім'я та по батькові одного з батьків або осіб, які їх замінюють	Прізвище, ім'я та по батькові, стать, число, місяць, рік народження дитини (підлітка)	Висновок психолого-медико-педагогічної консультації

Примітка. Підписується керівником психолого-медико-педагогічної консультації.

14. МОН України є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державного казначейства України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.
(пункт змінено: УП № 280/2004 05.03.2004)

Глава Адміністрації Президента України
В. Литвин

Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 14 червня 2000 р. № 964

Зміни тексту: ПКМ № 1262 26.09.2001

Відповідно до статті 9 Закону України «Про загальну середню освіту» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Положення про загальноосвітній навчальний заклад (додається).

2. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 р. № 660 «Про затвердження Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад».

Прем'єр-міністр України
В. Ющенко

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 11 червня 2000 р. № 964

(Положення змінено: ПКМ № 1262 26.09.2001)

Положення про загальноосвітній навчальний заклад

Загальна частина

1. Загальноосвітній навчальний заклад — це заклад освіти, що забезпечує потреби громадян у загальній середній освіті.

2. Загальноосвітній навчальний заклад у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», іншими законодавчими актами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки, інших центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, цим Положенням та власним статутом.

3. Головним завданням загальноосвітнього навчального закладу є забезпечення реалізації права громадян на загальну середню освіту, формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення, а також створення умов для оволодіння системою наукових знань про природу, людину і суспільство.

Типи загальноосвітніх навчальних закладів та порядок їх утворення

4. Відповідно до освітнього рівня, який забезпечується загальноосвітнім навчальним закладом (початкова загальна освіта, базова за-

гальна середня освіта, повна загальна середня освіта), функціонують різні типи загальноосвітнього навчального закладу I, II, III ступенів:

1) середня загальноосвітня школа — загальноосвітній навчальний заклад I—III ступенів:

I ступінь — початкова школа (1—3 (4) класи — термін навчання 3 (4) роки);

II ступінь — основна школа (5—9 класи — термін навчання 5 років);

III ступінь — старша школа, як правило, з профільним спрямуванням навчання (10—11 (12) класи — термін навчання 2 (3) роки).

Школи всіх трьох ступенів можуть функціонувати разом або самостійно — початкова, основна, старша:

2) загальноосвітня школа-інтернат — загальноосвітній навчальний заклад з частковим або повним утриманням за рахунок держави дітей, які потребують соціальної допомоги;
3) вечірня (змінна) школа — загальноосвітній навчальний заклад II—III ступенів для громадян, які не мають можливості навчатися у школах з денною формою навчання;
4) спеціалізована школа (школа-інтернат) — загальноосвітній навчальний заклад I—III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів;
5) гімназія — загальноосвітній навчальний заклад II—III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів відповідно до профілю (переважно гуманітарного);
6) ліцей — загальноосвітній навчальний заклад III ступеня з профільним навчанням і допрофесійною підготовкою;
7) колегіум — загальноосвітній навчальний заклад III ступеня філологічно-філософського та (або) культурно-естетичного профілю;
8) спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат) — загальноосвітній навчальний заклад для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку;
9) загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат) — загальноосвітній навчальний заклад I—III ступенів з відповідним профілем для дітей, які потребують тривалого лікування;
10) школа соціальної реабілітації — загальноосвітній навчальний заклад для дітей, які потребують особливих умов виховання (створюється окремо для хлопців і дівчат).

5. Загальноосвітній навчальний заклад може бути державної, комунальної чи приватної форми власності.

6. Загальноосвітні навчальні заклади державної та комунальної форми власності утворюються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Рішення про створення школи соціальної реабілітації, її підпорядкування і фінансування приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства освіти і науки.

Рішення про створення загальноосвітнього навчального закладу, заснованого на приватній формі власності, приймається засновником (власником).

Приватний загальноосвітній навчальний заклад проводить свою діяльність за наявності ліцензії, виданої відповідно до законодавства.

7. Положення про відповідний тип загальноосвітнього навчального закладу з урахуванням особливостей і специфіки його діяльності розробляється і затверджується Міністерством освіти і науки.

8. Загальноосвітній навчальний заклад є юридичною особою, має рахунки в установах банків, самостійний баланс, штамп, печатку.

9. Загальноосвітній навчальний заклад діє на підставі статуту, який розробляється навчальним закладом та його засновником на основі цього Положення та положення про відповідний тип загальноосвітнього навчального закладу.

Статут затверджується власником (для державних та комунальних загальноосвітніх навчальних закладів — відповідним органом управління освітою, для приватного загальноосвітнього навчального закладу погоджується з відповідним органом управління освітою) та реєструється місцевим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування.

10. Загальноосвітній навчальний заклад може входити до складу навчально-виховних комплексів, навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації, а також навчально-виховних об'єднань з дошкільними, позашкільними та іншими навчально-виховними закладами для задоволення культурно-освітніх потреб громадян.

11. Загальноосвітній навчальний заклад може мати у своєму складі класи з поглибленим вивченням предметів, класи (групи) з вечірньою (заочною) формою навчання, групи подовженого дня, пришкільні інтернати з частковим або повним утриманням учнів (вихованців) за рахунок власника, а також залежно від потреб населення та місцевих умов при гімназіях, ліцеях, колегіумах — загальноосвітні класи більш ранніх ступенів навчання.

12. Реорганізація загальноосвітнього навчального закладу провадиться у разі зміни його типу або форми власності.

Реорганізація та ліквідація загальноосвітнього навчального закладу провадиться засновником (власником) або органом, за рішенням якого його створено, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Реорганізація та ліквідація загальноосвітнього навчального закладу у сільській місцевості, заснованого на комунальній формі власності, допускається лише за згодою територіальної громади.

Організація навчально-виховного процесу

13. Навчально-виховний процес у загальноосвітньому навчальному закладі незалежно від його підпорядкування, типу і форми власності здійснюється відповідно до робочих навчальних планів, складених на основі типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки.

Робочі навчальні плани державного і комунального загальноосвітнього навчального закладу затверджуються відповідним органом управління освітою, а приватного загальноосвітнього навчального закладу — засновником (власником) за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Експериментальні та індивідуальні робочі навчальні плани загальноосвітнього навчального закладу погоджуються з Міністерством освіти і науки за поданням Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

14. Загальноосвітній навчальний заклад працює за навчальними програмами, підручниками, посібниками, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки, й реалізує навчально-виховні завдання на кожному ступені навчання відповідно до вікових особливостей та природних здібностей дітей.

15. Індивідуалізація і диференціація навчання у загальноосвітньому навчальному закладі забезпечуються реалізацією інваріантної та варіативної частини Державного стандарту загальної середньої освіти. Варіативна частина формується загальноосвітнім навчальним закладом з урахуванням спеціалізації та профілю навчання.

16. Загальноосвітній й навчальний заклад обирає форми, засоби і методи навчання та виховання у межах, визначених законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та статутом закладу.

17. Індивідуальне навчання та екстернат у загальноосвітньому навчальному закладі організовуються відповідно до положень про індивідуальне навчання та екстернат у системі загальної середньої освіти, затверджених Міністерством освіти і науки.

18. Мережа класів у загальноосвітньому навчальному закладі формується па підставі нормативів їх наповнюваності відповідно до кількості поданих заяв (але не більше ніж 30 учнів) та санітарно-гігієнічних умов для здійснення навчально-виховного процесу.

19. Прийом учнів до всіх класів загальноосвітньої школи комунальної форми власності здійснюється на безконкурсній основі і, як правило, відповідно до території обслуговування.

(абзац у новій редакції: ПКМ № 1262 26.09.2001)

За спеціалізованою школою, гімназією, ліцеєм, колегіумом та загальноосвітнім навчальним закладом приватної форми власності територія обслуговування не закріплюється.

20. Прийом учнів до спеціалізованої школи (класу) з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії, ліцею, колегіуму державної та комунальної форми власності проводиться на підставі заяви батьків або осіб, які їх замінюють, на конкурсній основі відповідно до порядку, встановленого Міністерством освіти і науки.

21. Порядок прийому учнів до приватного загальноосвітнього навчального закладу визначається керівником закладу і затверджується його засновником (власником).

22. Зарахування учнів до загальноосвітнього навчального закладу здійснюється, як правило, до початку навчального року за наказом директора, що видається на підставі особистої заяви (для неповнолітніх — заяви батьків або осіб, які їх замінюють) або направлень органів управління освітою, а також свідоцтва про народження (копії), медичної довідки встановленого зразка, документа про наявний рівень освіти (крім дітей, які вступають до першого класу). До першого класу зараховуються, як правило, діти з 6 років.

23. Поділ класів на групи на уроках з окремих предметів у загальноосвітньому навчальному закладі державної та комунальної форми власності здійснюється згідно з нормативами, встановленими Міністерством освіти і науки та погодженими з Мінфіном.

У приватному загальноосвітньому навчальному закладі поділ класів на групи здійснюється за рішенням педагогічної ради з урахуванням умов роботи закладу і пропозицій батьків.

24. Навчально-виховний процес здійснюється за різними формами: у вигляді уроків, лекцій, лабораторно-практичних та семінарських занять, диспутів, навчально-виробничих екскурсій тощо.

У гімназії, ліцеї, колегіумі, спеціалізованій школі (класі) навчально-виховна робота поєднується з науково-методичною, науково-дослідною

та експериментальною; поряд з традиційними методами і формами використовуються інноваційні технології навчання.

25. Загальноосвітній навчальний заклад державної та комунальної форми власності може реалізовувати освітні програми і надавати платні послуги на договірній основі за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Порядок надання платних послуг затверджується Міністерством освіти і науки за погодженням з Мінфіном.

26. Навчальний рік у загальноосвітньому навчальному закладі будь-якого типу і форми власності починається 1 вересня і закінчується не пізніше 1 липня наступного року. Навчальні заняття розпочинаються лише за наявності акта, що підтверджує підготовку приміщення загальноосвітнього навчального закладу для роботи у новому навчальному році. Тривалість навчального року обумовлюється виконанням навчальних програм з усіх предметів, але не може бути менше 175 робочих днів у загальноосвітньому навчальному закладі I ступеня (1—3 (4) класи) та 190 робочих днів — II—III ступенів (5—11 (12) класи).

Структура навчального року (чверті, півріччя, семестри, триместри) та режим роботи встановлюються загальноосвітнім навчальним закладом у межах часу, передбаченого робочим навчальним планом, за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Відволікання учнів від навчальних занять на інші види діяльності забороняється (крім випадків, передбачених законодавством).

27. Тривалість канікул протягом навчального року не повинна становити менш як 30 календарних днів.

28. Тривалість уроків у загальноосвітньому навчальному закладі становить; у перших класах — 35 хвилин, у других — четвертих класах — 40 хвилин, у п'ятих — дванадцятих — 45 хвилин. Зміна тривалості уроків допускається за погодженням з відповідними органами управління освітою та державної санітарно-епідеміологічної служби.

29. Тривалість перерв між уроками встановлюється з урахуванням потреб в організації активного відпочинку і харчування учнів, але не менш як 10 хвилин, великої перерви (після другого або третього уроку) — 20 хвилин.

30. У зонах екологічного лиха місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування може встановлюватися особливий режим роботи загальноосвітнього навчального закладу, який погоджується з органами державної санітарно-епідеміологічної служби.

31. Розклад уроків складається відповідно до робочого навчального плану з дотриманням педагогічних та санітарно-гігієнічних вимог і затверджується директором загальноосвітнього навчального закладу.

32. Зміст, обсяг і характер домашніх завдань визначаються вчителем відповідно до педагогічних і санітарно-гігієнічних вимог з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

33. У загальноосвітньому навчальному закладі здійснюється тематичний облік знань, умінь і навичок учнів (вихованців). Система оцінювання навчальної праці учнів (вихованців) повинна бути стимулюючою.

У першому класі дається словесна характеристика знань, умінь і навичок учнів. У наступних класах вона доповнюється оцінками у балах: 5 (відмінно), 4 (добре), 3 (задовільно), 2 (незадовільно). Оцінки за чверті або півріччя (семестр, триместр), річні, екзаменаційні і підсумкові виставляються обов'язково.

За рішенням Міністерства освіти і науки може запроваджуватися й інша система оцінювання знань учнів.

34. Доцільність виставлення учням оцінки з поведінки, її критерії визначаються статутом загальноосвітнього навчального закладу. У документі про освіту (свідоцтво, атестат) оцінка з поведінки не виставляється.

35. Навчання у випускних 9 і 11 (12) класах загальноосвітнього навчального закладу завершується державного підсумковою атестацією. Зміст, форма і порядок державної підсумкової атестації, а також переведення й випуску учнів загальноосвітнього навчального закладу встановлюються Міністерством освіти і науки.

За результатами навчання учням (випускникам) видається відповідний документ (табель, свідоцтво, атестат, довідка).

Невстигаючі протягом двох років навчання у школі 1 ступеня учні за рішенням психолого-медико-педагогічної консультації можуть продовжити навчання у відповідному спеціальному загальноосвітньому навчальному закладі за згодою батьків або осіб, які їх замінюють. За бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, їх навчання може продовжуватися у класах вирівнювання знань або за індивідуальними навчальними планами і програмами.

У початковій школі, в 5—8 та 10 (11) класах за рішенням педагогічної ради загальноосвітнього навчального закладу проводяться різні форми підсумкової атестації учнів (тестування, заліки, контрольні роботи, екзамени, захисти учнівських науково-дослідних робіт тощо).

36. В окремих випадках учні за станом здоров'я або з інших поважних причин можуть бути звільнені від екзаменів у порядку, що встановлюється Міністерством освіти і науки та МОЗ.

37. Випускники, які закінчили школу II ступеня, одержують свідоцтво про базову загальну середню освіту, що дає право на вступ до школи III ступеня, професійно-технічного навчального закладу, вищого навчального закладу I—II рівнів акредитації.

Випускники, які закінчили загальноосвітній навчальний заклад III ступеня, одержують атестат про повну загальну середню освіту, що дає право на вступ до професійно-технічних та вищих навчальних закладів.

Зразки документів про базову та повну загальну середню освіту затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Загальноосвітній навчальний заклад приватної форми власності видає випускникам документи державного зразка про відповідний рівень освіти за умови проведення атестації цього закладу.

38. За відмінні успіхи в навчанні учні 1—8, 10 (11) класів можуть нагороджуватися похвальним листом, а випускники загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня — похвальною грамотою «За особливі успіхи у вивченні окремих предметів», медалями — золотою «За особливі успіхи у навчанні» або срібною «За успіхи у навчанні». За відмінні успіхи в навчанні випускники загальноосвітнього навчального закладу II ступеня одержують свідоцтво про базову загальну середню освіту з відзнакою.

За успіхи у навчанні (праці) для учасників навчально-виховного процесу статутом загальноосвітнього навчального закладу можуть встановлюватися різні форми морального і матеріального заохочення.

Порядок відзначення встановлюється Міністерством освіти і науки.

39. Контроль за дотриманням порядку видачі випускникам свідоцтв, атестатів, золотих і срібних медалей, похвальних грамот та листів здійснюється Міністерством освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, у підпорядкуванні яких знаходяться загальноосвітні навчальні заклади, відповідними місцевими органами управління освітою.

Учасники навчально-виховного процесу

40. Учасниками навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі є учні (вихованці), педагогічні працівники, психологи, бібліотекарі, інші спеціалісти закладу, керівники, батьки або особи, які їх замінюють.

41. Статус учасників навчально-виховного процесу, їхні права і обов'язки визначаються законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», іншими актами законодавства України, цим Положенням, статутом, правилами внутрішнього розпорядку загальноосвітнього навчального закладу.

42. Учні (вихованці) загальноосвітнього навчального закладу мають гарантоване державою право на:

- доступність і безоплатність повної загальної середньої освіти у державному та комунальному загальноосвітньому навчальному закладі;
- вибір певного загальноосвітнього навчального закладу, форми навчання, предметів варіативної частини навчального плану, факультативів, спецкурсів, позакласних занять;
- переатестацію з навчальних предметів;
- безпечні і нешкідливі умови навчання та праці;
- користування навчально-виробничою, науковою, матеріально-технічною, культурно-спортивною, корекційно-відновною та лікувально-оздоровчою базою загальноосвітнього навчального закладу;
- участь у різних видах навчальної, науково-практичної діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах тощо;
- участь у органах громадського самоврядування загальноосвітнього навчального закладу;
- вільне вираження поглядів, переконань;
- участь у добровільних самодіяльних об'єднаннях, творчих студіях, клубах, гуртках, групах за інтересами тощо;
- захист від будь-яких форм експлуатації, психічного і фізичного насилля, від дій педагогічних та інших працівників, які порушують їх права, принижують честь і гідність, та інші права.

43. Учні загальноосвітнього навчального закладу зобов'язані:

- оволодівати знаннями, вміннями, практичними навичками в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом загальної середньої освіти; підвищувати загальний культурний рівень;
- дотримуватися законодавства, моральних, етичних норм;
- брати посильну участь у різних видах трудової діяльності;
- бережно ставитися до державного, громадського і особистого майна;
- дотримуватися вимог статуту, правил внутрішнього розпорядку загальноосвітнього навчального закладу;
- дотримуватися правил особистої гігієни.

44. Учні загальноосвітнього навчального закладу залучаються за їх згодою та згодою батьків або осіб, які їх замінюють, до самообслуговування, різних видів суспільно-корисної праці відповідно до статуту

і правил внутрішнього розпорядку з урахуванням віку, статі, фізичних можливостей, норм і правил особистої гігієни та охорони здоров'я.

45. Педагогічні працівники загальноосвітнього навчального закладу мають право:

- самостійно обирати форми, методи, засоби навчальної роботи, не шкідливі для здоров'я учнів;
- брати участь у роботі методичних об'єднань, нарад, зборів загальноосвітнього навчального закладу та інших органів самоврядування закладу, заходах, пов'язаних з організацією навчально-виховної роботи;
- обирати форми підвищення своєї кваліфікації;
- проводити в установленому порядку науково-дослідну, експериментальну, пошукову роботу;
- вносити пропозиції керівництву загальноосвітнього навчального закладу і органам управління освітою щодо поліпшення навчально-виховної роботи;
- на соціальне і матеріальне забезпечення відповідно до законодавства;
- об'єднуватися у професійні спілки та бути членами інших об'єднань громадян, діяльність яких не заборонена законодавством.

46. Педагогічні працівники загальноосвітнього навчального закладу зобов'язані:

- забезпечувати належний рівень викладання навчальних дисциплін відповідно до навчальних програм, дотримуючись вимог Державного стандарту загальної середньої освіти;
- сприяти розвитку інтересів, нахилів та здібностей дітей, а також збереженню їх здоров'я;
- утверджувати особистим прикладом і настановами повагу до державної символіки, принципів загальнолюдської моралі;
- виконувати статут загальноосвітнього навчального закладу, правила внутрішнього розпорядку, умови контракту чи трудового договору;
- брати участь у роботі педагогічної ради;
- виховувати в учнів повагу до батьків, жінки, старших за віком, народних традицій та звичаїв, духовних та культурних надбань народу України;
- готувати учнів до самостійного життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- дотримуватися педагогічної етики, моралі, поважати гідність учнів;
- постійно підвищувати свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну і політичну культуру;
- виконувати накази і розпорядження керівника навчального закладу, органів управління освітою.

47. Обсяг навчального навантаження вчителів визначається на підставі законодавства директором загальноосвітнього навчального закладу і затверджується відповідним органом управління освітою, у приватних загальноосвітніх навчальних закладах — засновником (власником).

Обсяг педагогічного навантаження може бути менше тарифної ставки (посадового окладу) лише за письмовою згодою педагогічного працівника.

Перерозподіл педагогічного навантаження протягом навчального року допускається лише у разі зміни кількості годин з окремих пред-

метів, що передбачається робочим навчальним планом, або за письмовою згодою педагогічного працівника з дотриманням законодавства про працю.

48. Керівник загальноосвітнього навчального закладу призначає класних керівників, завідуючих навчальними кабінетами, майстернями, навчально-дослідними ділянками, їхні права і обов'язки визначаються нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки, правилами внутрішнього розпорядку та статутом загальноосвітнього навчального закладу.

49. Не допускається відволікання педагогічних працівників від виконання професійних обов'язків, крім випадків, передбачених законодавством.

50. Керівник і педагогічні працівники загальноосвітнього навчального закладу підлягають атестації відповідно до порядку, встановленого Міністерством освіти і науки.

За результатами атестації педагогічних працівників визначається їх відповідність займаній посаді, присвоюється кваліфікаційна категорія (спеціаліст, спеціаліст другої, першої, вищої категорії) та може бути присвоєно педагогічне звання «старший учитель», «учитель (вихователь)-методист», «педагог-організатор-методист» та інші.

51. Призначення на посаду, звільнення з посади педагогічних та інших працівників загальноосвітнього навчального закладу й інші трудові відносини регулюються законодавством України про працю, Законом України «Про загальну середню освіту» та іншими законодавчими актами.

52. Педагогічні працівники, які систематично порушують статут, правила внутрішнього розпорядку загальноосвітнього навчального закладу, не виконують посадових обов'язків, умови трудового договору (контракту) або за результатами атестації не відповідають займаній посаді, звільняються з роботи згідно із законодавством.

53. Права і обов'язки інженерно-технічних працівників та допоміжного персоналу регулюються трудовим законодавством, статутом та правилами внутрішнього розпорядку загальноосвітнього навчального закладу.

54. Батьки учнів та особи, які їх замінюють, мають право:

- обирати і бути обраними до батьківських комітетів та органів громадського самоврядування;
- звертатися до органів управління освітою, керівника загальноосвітнього навчального закладу і органів громадського самоврядування з питань навчання, виховання дітей;
- приймати рішення про участь дитини в інноваційній діяльності загальноосвітнього навчального закладу;
- брати участь у заходах, спрямованих на поліпшення організації навчально-виховного процесу та зміцнення матеріально-технічної бази загальноосвітнього навчального закладу;
- на захист законних інтересів своїх дітей в органах громадського самоврядування закладу та у відповідних державних, судових органах.

55. Батьки та особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за здобуття дітьми повної загальної середньої освіти і зобов'язані:

- забезпечувати умови для здобуття дитиною повної загальної середньої освіти за будь-якою формою навчання;
- постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей;

- поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, сім'ї, державної та рідної мов; повагу до національної історії, культури, цінностей інших народів;
- виховувати у дітей повагу до законів, прав, основних свобод людини.

56. У разі невиконання батьками та особами, які їх замінюють, обов'язків, передбачених законодавством, загальноосвітній навчальний заклад може порушувати клопотання про відповідальність таких осіб, у тому числі позбавлення їх батьківських прав.

Управління загальноосвітнім навчальним закладом

57. Керівництво загальноосвітнім навчальним закладом здійснює його директор, яким може бути тільки громадянин України, який має вишу педагогічну освіту на рівні спеціаліста або магістра, стаж педагогічної роботи не менш як 3 роки, успішно пройшов атестацію керівних кадрів освіти у порядку, встановленому Міністерством освіти і науки.

58. Директор загальноосвітнього навчального закладу державної та комунальної форм власності та його заступники призначаються на посаду та звільняються з посади відповідним органом управління освітою згідно із законодавством. Призначення та звільнення заступників директора здійснюється за поданням директора.

Директор приватного загальноосвітнього навчального закладу та його заступники призначаються засновником (власником) за погодженням з відповідним органом управління освітою.

59. Директор загальноосвітнього навчального закладу:

- здійснює керівництво педагогічним колективом, забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створює необхідні умови для підвищення фахового і кваліфікаційного рівня працівників;
- організовує навчально-виховний процес;
- забезпечує контроль за виконанням навчальних планів і програм, якістю знань, умінь та навичок учнів;
- відповідає за реалізацію Державного стандарту загальної середньої освіти, за якість і ефективність роботи педагогічного колективу;
- створює необхідні умови для участі учнів у позакласній та позашкільній роботі, проведення виховної роботи;
- забезпечує дотримання вимог охорони дитинства, санітарно-гігієнічних та протипожежних норм, техніки безпеки;
- розпоряджається в установленому порядку шкільним майном і коштами;
- підтримує ініціативи щодо вдосконалення системи навчання та виховання, заохочення творчих пошуків, дослідно-експериментальної роботи педагогів;
- дає дозвіл на участь діячів науки, культури, членів творчих спілок, працівників підприємств, установ, організацій у навчально-виховному процесі, керівництві учнівськими об'єднаннями за інтересами;
- забезпечує права учнів на захист їх від будь-яких форм фізичного або психічного насильства;
- вживає заходів до запобігання вживанню учнями алкоголю, наркотиків; *(абзац виключено: ПКМ № 1262 26.09.2001)*
- контролює організацію харчування і медичного обслуговування учнів;
- видає у межах своєї компетенції накази та розпорядження і контролює їх виконання;

- щороку звітує про свою роботу на загальних зборах (конференціях) колективу.

60. Директор загальноосвітнього навчального закладу є головою педагогічної ради — постійно діючого колегіального органу управління навчальним закладом.

61. Робота педагогічної ради проводиться відповідно до потреб загальноосвітнього навчального закладу. Кількість засідань педагогічної ради визначається їх доцільністю, але не може бути менше чотирьох на рік.

62. Педагогічна рада розглядає питання:

- удосконалення і методичного забезпечення навчально-виховного процесу;
- планування та режиму роботи загальноосвітнього навчального закладу;
- переведення учнів до наступних класів і їх випуску, видачі документів про відповідний рівень освіти, нагородження за успіхи у навчанні;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їхньої творчої ініціативи, впровадження у навчально-виховний процес досягнень науки і передового педагогічного досвіду;
- морального та матеріального заохочення учнів (вихованців) та працівників закладу;
- притягнення до дисциплінарної відповідальності учнів за невиконання ними своїх обов'язків.

63. Органом громадського самоврядування загальноосвітнього навчального закладу є загальні збори (конференція) його колективу, що скликаються не менше одного разу на рік.

(абзац у новій редакції: ПКМ № 1262 26.09.2001)

Порядок скликання, повноваження, чисельність, склад загальних зборів (конференції) колективу встановлюються статутом закладу і колективним договором.

Загальні збори (конференція) заслуховують звіт директора про здійснення керівництва загальноосвітнім навчальним закладом, розглядають питання навчально-виховної, методичної, економічної і фінансово-господарської діяльності закладу.

64. У період між загальними зборами (конференціями) діє рада загальноосвітнього навчального закладу, діяльність якої регулюється статутом загальноосвітнього навчального закладу.

До складу ради загальноосвітнього навчального закладу обираються пропорційно представники від педагогічного колективу, учнів (вихованців) школи II—III ступенів, батьків і громадськості.

Рада загальноосвітнього навчального закладу організовує виконання рішень загальних зборів (конференцій), затверджує режим роботи закладу, розглядає питання здобуття обов'язкової загальної середньої освіти молоді, підтримки ініціатив щодо вдосконалення системи навчання і виховання учнів, дослідно-експериментальної роботи педагогів, зміцнення матеріально-технічної бази, поповнення й використання бюджету закладу, розподілу фонду загального обов'язкового навчання, вносить пропозиції щодо морального і матеріального заохочення учасників навчально-виховного процесу.

65. У загальноосвітньому навчальному закладі за рішенням загальних зборів (конференції) або ради загальноосвітнього навчального закладу можуть створюватися і діяти піклувальна рада, учнівський комітет,

батьківський комітет, методичні об'єднання, комісії, асоціації тощо, положення про які розробляє і затверджує Міністерство освіти і науки.

Члени піклувальної ради загальноосвітнього навчального закладу обираються на загальних зборах (конференціях). Склад піклувальної ради формується з представників органів виконавчої влади, підприємств, установ, навчальних закладів, організацій, окремих громадян,

Піклувальна рада вживає заходів до зміцнення матеріально-технічної і навчально-методичної бази, залучення додаткових джерел фінансування закладу, поліпшення умов для організації навчально-виховного процесу, стимулювання творчої праці педагогічних працівників тощо.

Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність

66. Матеріально-технічна база загальноосвітнього навчального закладу включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло, інші матеріальні цінності, вартість яких відображено у балансі.

67. Фінансування загальноосвітнього навчального закладу здійснюється його засновником (власником) або уповноваженим ним органом відповідно до встановленого законодавством порядку.

68. Фінансово-господарська діяльність загальноосвітнього навчального закладу здійснюється на основі його кошторису.

Джерелами формування кошторису загальноосвітнього навчального закладу є:

- кошти відповідного бюджету (для державних та комунальних загальноосвітніх навчальних закладів) у розмірі, передбаченому нормативами фінансування загальної середньої освіти для забезпечення навчального процесу в обсязі Державного стандарту загальної середньої освіти;
- кошти фізичних, юридичних осіб (для приватних загальноосвітніх навчальних закладів);
- кошти, отримані за надання платних послуг;
- доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, навчально-дослідних ділянок, підсобних господарств, від здачі в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- кредити банків;
- благодійні внески юридичних і фізичних осіб.

69. У загальноосвітньому навчальному закладі державної чи комунальної форми власності створюється фонд загального обов'язкового навчання, який формується з урахуванням матеріально-побутових потреб учнів за рахунок коштів бюджету в розмірі не менше трьох відсотків витрат на його поточне утримання, а також за рахунок коштів, залучених з інших джерел.

Кошти фонду загального обов'язкового навчання зберігаються на рахунку цього навчального закладу в установі банку і витрачаються відповідно до кошторису, що затверджується директором.

Облік і використання коштів фонду загального обов'язкового навчання здійснюється цим навчальним закладом відповідно до законодавства. Витрачання коштів фонду здійснюється згідно з наказом директора, який видається на підставі рішення ради цього закладу.

Контроль за правильним витрачанням коштів фонду загального обов'язкового навчання здійснюють органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування та органи управління освітою.

70. Порядок діловодства і бухгалтерського обліку в загальноосвітньому навчальному закладі визначається законодавством та нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки та інших центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади. За рішенням засновника закладу бухгалтерський облік може здійснюватися самостійно або через централізовану бухгалтерію.

71. Загальноосвітній навчальний заклад має право згідно із законодавством придбавати і орендувати необхідне обладнання та інші матеріальні ресурси, користуватися послугами будь-якого підприємства, установи, організації або фізичної особи, фінансувати за рахунок власних коштів заходи, що сприяють поліпшенню соціально-побутових умов колективу.

72. Звітність про діяльність загальноосвітнього навчального закладу встановлюється відповідно до законодавства.

Міжнародне співробітництво

73. Загальноосвітній навчальний заклад за наявності належної матеріально-технічної та соціально-культурної бази, власних фінансових коштів має право проводити міжнародний учнівський та педагогічний обмін у рамках освітніх програм, проектів, встановлювати відповідно до законодавства прямі зв'язки з міжнародними організаціями та освітніми асоціаціями.

Загальноосвітній навчальний заклад має право відповідно до законодавства укладати угоди про співробітництво з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями інших країн.

74. Участь загальноосвітнього навчального закладу у міжнародних програмах, проектах, учнівських та педагогічних обмінах здійснюється відповідно до законодавства.

Контроль за діяльністю загальноосвітнього навчального закладу

75. Державний контроль за діяльністю загальноосвітнього навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форми власності здійснюється з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики в сфері загальної середньої освіти.

Державний контроль за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності здійснюють Міністерство освіти ї науки, інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані загальноосвітні навчальні заклади, Державна інспекція закладів освіти при Міністерстві освіти і науки, Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управління освітою, органи державної санітарно-епідеміологічної служби та засновники (власники) закладу.

76. Основною формою державного контролю за діяльністю загальноосвітнього навчального закладу будь-якого типу і форми власності є державна атестація закладу, яка проводиться не рідше одного разу на десять років у порядку, встановленому Міністерством освіти і науки.

77. У період між атестацією проводяться перевірки (інспектування) загальноосвітнього навчального закладу з питань, пов'язаних з його навчально-виховною діяльністю. Зміст, види і періодичність цих перевірок визначаються залежно від стану навчально-виховної роботи, але не частіше 1—2 разів на рік. Перевірки з питань, не пов'язаних з навчально-виховною діяльністю закладу, проводяться його засновником (власником) відповідно до законодавства.

Про затвердження Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 5 лютого 2001 р. № 45

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 лютого 2001 р. за № 146/5337

Відповідно до пункту 65 Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964, **наказую:**

1. Затвердити Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу (додається).

2. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Положення про Піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу до відома місцевих органів управління освітою та керівників навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності.

3. Цей наказ та Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу надрукувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 5 лютого 2001 р. № 45

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
19 лютого 2001 р. за № 146/5337

Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу

1. Загальні положення

1.1. Відповідно до пункту 65 Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964, у навчальних закладах усіх типів та форм власності за рішенням загальних зборів (конференції) може створюватись піклувальна рада.

1.2. Піклувальна рада — це орган самоврядування, який формується з представників органів виконавчої влади, підприємств, установ, навчальних закладів, організацій, окремих громадян з метою залучення громадськості до вирішення проблем освіти, забезпечення сприятливих умов ефективної роботи загальноосвітнього навчального закладу.

1.3. У своїй діяльності піклувальна рада керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність навчальних закладів системи загальної середньої освіти, цим Положенням.

1.4. Загальноосвітній навчальний заклад на основі цього Положення розробляє Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу відповідно до свого типу.

2. Мета, завдання і принципи діяльності піклувальної ради

2.1. Метою діяльності піклувальної ради є забезпечення доступності загальної середньої освіти для всіх громадян, задоволення освітніх потреб особи, залучення широкої громадськості до вирішення проблем навчання і виховання.

2.2. Основними завданнями піклувальної ради є:

- співпраця з органами виконавчої влади, організаціями, підприємствами, установами, навчальними закладами, окремими громадянами, спрямована на поліпшення умов навчання і виховання учнів (вихованців) у загальноосвітньому навчальному закладі;
- сприяння зміцненню навчально-виробничої, наукової, матеріально-технічної, культурно-спортивної, корекційно-відновної та лікувально-оздоровчої бази загальноосвітнього навчального закладу;
- сприяння організації та проведенню заходів, спрямованих на охорону життя та здоров'я учасників навчально-виховного процесу;
- організація дозвілля (конкурси, вечори, спортивні змагання тощо) та оздоровлення учнів (вихованців), педагогічних працівників;
- сприяння створенню та раціональному використанню фонду загальнообов'язкового навчання;
- сприяння виконанню чинного законодавства щодо обов'язковості повної загальної середньої освіти;
- запобігання дитячій бездоглядності, сприяння працевлаштуванню випускників загальноосвітнього навчального закладу;
- стимулювання творчої праці педагогічних працівників та учнів (вихованців);
- всебічне зміцнення зв'язків між родинами учнів (вихованців) та загальноосвітнім навчальним закладом;
- сприяння соціально-правовому захисту учасників навчально-виховного процесу.

2.3. Піклувальна рада діє па засадах:

- пріоритету прав людини, поєднання інтересів особи, суспільства;
- самоврядування;
- колегіальності ухвалення рішень;
- добровільності і рівноправності членства;
- законності, гласності.

3. Створення піклувальної ради та організація її діяльності

3.1. Піклувальна рада створюється за рішенням загальних зборів (конференції) або ради загальноосвітнього навчального закладу.

3.2. Піклувальна рада формується у складі 7—15 осіб з представників місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, окремих громадян, у тому числі іноземних.

3.3. Піклувальна рада може створювати комісії, ініціативні групи, до складу яких входять представники громадськості, педагогічного колективу, батьки або особи, які їх замінюють, представники учнівського самоврядування.

3.4. Члени піклувальної ради обираються на загальних зборах (конференції) загальноосвітнього навчального закладу шляхом голосування простою більшістю голосів.

3.5. Члени піклувальної ради працюють на громадських засадах.

3.6. У випадках, коли хтось із членів піклувальної ради вибуває, на загальних зборах (конференції) на його місце обирається інша особа.

3.7. Очолює піклувальну раду голова, який обирається шляхом голосування на її засіданні з числа членів піклувальної ради.

З числа членів піклувальної ради також обираються заступник та секретар.

3.8. Голова піклувальної ради:

- скликає і координує роботу піклувальної ради;
- готує і проводить засідання, затверджує рішення піклувальної ради;
- визначає функції заступника, секретаря та інших членів;
- представляє піклувальну раду в установах, підприємствах та організаціях з питань, віднесених до її повноважень.

Голова піклувальної ради має право делегувати свої повноваження членам піклувальної ради.

3.9. Робота піклувальної ради планується довільно. Кількість засідань визначається їх доцільністю, але, як правило, не менше чотири рази на рік. Засідання можуть проводитись також на вимогу третини і більше її членів.

Засідання піклувальної ради є правомочним, якщо на ньому присутні не менше двох третин її членів.

Рішення піклувальної ради приймається простою більшістю голосів.

3.10. Піклувальна рада інформує про свою діяльність у доступній формі на зборах, у засобах масової інформації, через спеціальні стенди тощо.

3.11. Рішення піклувальної ради в 7-денний термін доводяться до відома колективу загальноосвітнього навчального закладу, батьків, громадськості, їх виконання організовується членами піклувальної ради.

3.12. Не допускається втручання членів піклувальної ради в навчально-виховний процес (відвідування уроків тощо) без згоди керівника загальноосвітнього навчального закладу.

4. Права піклувальної ради

Піклувальна рада має право:

- вносити на розгляд органів виконавчої влади, керівника загальноосвітнього навчального закладу, загальних зборів (конференції) пропозиції щодо зміцнення матеріально-технічної, навчально-виробничої, наукової, культурно-спортивної, корекційно-відновної та лікувально-оздоровчої бази загальноосвітнього навчального закладу;
- сприяти залученню додаткових джерел фінансування загальноосвітнього навчального закладу;

- вживати заходи до зміцнення матеріально-технічної і навчально-методичної бази загальноосвітнього навчального закладу;
- сприяти стимулюванню творчої праці педагогічних працівників, учнів (вихованців);
- брати участь у розгляді звернень громадян з питань, що стосуються роботи загальноосвітнього навчального закладу, з метою сприяння їх вирішенню у встановленому порядку.

Заступник начальника департаменту розвитку дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти
П. Б. Полянський

Про затвердження Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 24 липня 2001 р. № 553

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
8 серпня 2001 р. за № 678/5869

Зміни тексту: Наказ зареєстровано № 1071/9670 31.08.2004

На виконання законів України «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту» з метою державного контролю за діяльністю навчальних закладів **наказую:**

1. Затвердити Порядок державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (додається).

2. Департаменту розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти (Романенко В.П.), Державній інспекції навчальних закладів (Бурлаков О.М.) до 01.09.2001 розробити орієнтовні критерії оцінки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

3. Вважати таким, що втратило чинність, Типове положення про атестацію середніх загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних закладів освіти і закладів освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, затверджене наказом Міністерства освіти України від 05.03.96 № 66 та зареєстроване Міністерством юстиції України від 26.03.96 № 139/1164.

4. Даний наказ та Порядок опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України» та газеті «Освіта України».

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В. О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 липня 2001 р. № 553

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
8 серпня 2001 р. за № 678/5869

Порядок державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів

Нова редакція: Наказ № 658 16.03.2004
зареєстровано МОН № 1071/9670 31.08.2004

1. Цей Порядок визначає основні завдання і принципи проведення атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (далі — навчальні заклади) згідно з вимогами законів України «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про дошкільну освіту», відповідних положень про ці заклади та інших нормативно-правових актів.

2. Атестація є основною формою державного контролю за діяльністю навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування, типу та форм власності і проводиться з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

3. Атестація навчальних закладів проводиться не рідше одного разу на десять років.

Позачергова атестація дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів усіх форм власності може здійснюватись, як виняток, лише за рішенням Міністерства освіти і науки України за поданням органу громадського самоврядування навчального закладу або відповідного органу управління освітою.

Позачергова атестація державних позашкільних навчальних закладів проводиться, як виняток, лише за рішенням спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти або інших центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають позашкільні навчальні заклади.

Позачергова атестація комунальних позашкільних навчальних закладів проводиться, як виняток, лише за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та підпорядкованих їм органів управління, у сфері яких перебувають позашкільні навчальні заклади, та органів місцевого самоврядування.

Позачергова атестація приватних позашкільних навчальних закладів проводиться, як виняток, лише за рішенням власника (засновника) або спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти, інших центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають позашкільні навчальні заклали, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та підпорядкованих їм органів управління, у сфері яких перебувають позашкільні навчальні заклади, та органів місцевого самоврядування.

4. Основним завданням атестації є оцінка:

- реального стану організації та здійснення навчально-виховного процесу, позаурочної виховної, корекційно-відновної, реабілітаційної та лікувальної роботи з урахуванням заявленого статусу та специфіки навчального закладу;
- відповідності навчально-виховних досягнень учнів (вихованців) вимогам навчальних програм, підготовки до продовження навчання або подальшої трудової діяльності;
- умов роботи навчального закладу; матеріально-технічної, науково-методичної, навчально-виробничої, культурно-спортивної, корекційно-відновної, лікувально-оздоровчої бази; санітарно-гігієнічних норм; можливостей здійснення загальної середньої освіти, дошкільної та позашкільної освіти; реалізації навчально-виховних програм закладу і перспектив його розвитку;
- забезпечення використання та навчання українською мовою, задоволення освітніх потреб у вивченні російської та інших мов національних меншин України;
- якісного складу та професійної майстерності керівних і педагогічних працівників;
- ефективності управління навчальним закладом.

5. Основними принципами атестації навчальних закладів є плановість, об'єктивність, науковість, компетентність, гласність, коректність.

6. Атестація навчальних закладів державної форми власності здійснюється Міністерством освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні відповідні навчальні заклади.

7. Атестація загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів комунальної та приватної форм власності здійснюється Міністерством освіти і науки Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Атестація позашкільних навчальних закладів комунальної форми власності здійснюється відповідними органами управління, підпорядкованими Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним державним адміністраціям, до сфери управління яких належать позашкільні навчальні заклади, органам місцевого самоврядування (далі — відповідні органи управління).

Атестація позашкільних навчальних закладів приватної форми власності здійснюється органами управління місцевих органів виконавчої влади відповідно до типу позашкільного навчального закладу та місця його розташування.

8. Атестація навчальних закладів здійснюється шляхом проведення атестаційної експертизи.

Атестаційну експертизу навчальних закладів державної форми власності системи Міністерства освіти і науки проводить Державна інспекція навчальних закладів Міністерства освіти і науки України.

9. Організаційне забезпечення і контроль за проведенням атестаційної експертизи навчальних закладів комунальної і приватної форм власності здійснюють регіональні експертні ради, що створюються при відповідних органах управління.

10. Регіональні експертні ради з урахуванням пропозицій органів управління районних і міських державних адміністрацій, до сфери управління яких належать навчальні заклади, складають план проведення

атестаційної експертизи, який затверджується відповідними органами управління та доводиться до відома керівника навчального закладу не пізніше ніж за рік до початку проведення атестації.

11. Для проведення атестаційної експертизи навчального закладу відповідним органом управління створюється експертна комісія з числа провідних фахівців відповідного органу управління, навчальних закладів і установ освіти, підприємств, організацій, які мають відповідну спеціальну освіту, високу професійну кваліфікацію, практичний досвід роботи, володіють необхідними знаннями та навичками. Склад експертних комісій не повинен перевищувати 15 осіб.

12. До складу експертної комісії у разі потреби можуть входити представники інших органів державного управління, регіональної експертної ради, Державної інспекції навчальних закладів Міністерства освіти і науки.

У складі експертної комісії не можуть перебувати працівники навчального закладу, що атестується, або особи, які мають пряме відношення до діяльності цього навчального закладу.

13. Основою організації діяльності експертної комісії є робоча програма атестаційної експертизи, що складається для конкретного навчального закладу і затверджується керівником відповідного органу управління. Робоча програма доводиться до відома керівника навчального закладу за місяць до початку проведення атестаційної експертизи.

14. Не пізніш як за 2 місяці до проведення атестації навчальний заклад подає експертній комісії матеріали самоаналізу освітньої діяльності, що містять основні відомості про заклад:

- стан матеріально-технічного, кадрового і навчально-методичного забезпечення;
- організація та здійснення навчально-виховного процесу;
- копії навчальних планів і програм тощо.

15. Термін роботи експертної атестаційної комісії у навчальному закладі не повинен бути більшим, ніж 15 календарних днів.

16. Експертна атестаційна комісія у термін до 20 днів після завершення роботи складає акт атестаційної експертизи навчального закладу, у якому містяться висновки з основних напрямів його діяльності та пропозиції щодо визнання закладу освіти: атестованим з відзнакою, атестованим, атестованим умовно або неатестованим.

Акт атестаційної експертизи подається регіональній експертній раді і керівнику навчального закладу.

17. Регіональна експертна рада у двомісячний термін розглядає матеріали атестаційної експертизи і готує вмотивований висновок щодо атестації навчального закладу. На основі цього висновку відповідний орган управління, на який покладено проведення атестації, приймає рішення про атестацію навчального закладу. Указане рішення доводиться до відома керівника навчального закладу та відповідного органу управління у місячний термін з дня надходження висновку від регіональної експертної ради.

18. У разі незгоди керівника навчального закладу з висновками атестаційної комісії протягом 10 днів з моменту отримання акта експертизи керівник навчального закладу може подати апеляцію до регіональної експертної ради. Якщо апеляція визнається правомірною, то регіональна експертна рада призначає експертну комісію у новому складі та в погоджений з навчальним закладом термін проводить повторну експертизу. Висновки цієї експертизи є остаточними.

19. Залежно від рівня освітньої діяльності і результативності навчально-виховного процесу навчальний заклад визнається атестованим з відзнакою, атестованим, атестованим умовно або неатестованим.

20. Атестованому закладу видається свідоцтво встановленого зразка.

21. Атестованому навчальному закладу, що здійснює підготовку за рівнем повної або базової загальної середньої освіти, підтверджується право видачі документа про освіту державного зразка.

22. Для навчальних закладів, які атестовані з відзнакою, можуть застосовуватись заходи щодо матеріального і морального стимулювання праці педагогічних колективів та їх керівників.

23. Навчальний заклад визнається атестованим умовно, якщо в його діяльності наявні недоліки, які істотно не впливають на результати його роботи і можуть бути ліквідовані. У рішенні про умовну атестацію навчального закладу повинні бути визначені конкретні заходи щодо вдосконалення його діяльності, виконання яких у встановлений термін є обов'язковим для збереження права видачі документів про освіту державного зразка.

24. Навчальний заклад визнається неатестованим, якщо результати його освітньої діяльності та/або наявні умови організації навчально-виховного процесу не відповідають установленим державним стандартам. Для таких навчальних закладів установлюються причини незадовільної роботи і, у залежності від можливості їх ліквідації, у встановленому порядку приймаються рішення щодо виправлення недоліків і повторної атестації закладу через 1—2 роки або зміни типу, реорганізації, ліквідації закладу відповідно до чинного законодавства. У такому разі неатестований навчальний заклад позбавляється ліцензії на надання освітніх послуг.

25. У разі незгоди з висновком про неатестацію керівник навчального закладу протягом місяця з моменту отримання рішення, відповідного органу управління, на який покладено проведення атестації, має право подати апеляцію до Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління якого належить заклад.

Міністерство освіти і науки України або інший центральний орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить заклад, протягом місяця розглядає матеріали атестації та приймає рішення, яке доводить до відома керівника навчального закладу та відповідного органу управління.

26. Результати атестації навчальних закладів оприлюднюються через засоби масової інформації.

27. Витрати на організацію і проведення атестації навчальних закладів здійснюються за рахунок коштів відповідних органів виконавчої влади. Позачергова атестація навчального закладу з метою зміни його типу і підвищення статусу здійснюється за рахунок власних надходжень навчального закладу.

28. За особами, які залучаються до роботи в експертних комісіях на час проведення атестації навчальних закладів, зберігається заробітна плата за основним місцем роботи.

29. Програмно-методичне забезпечення атестації навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки та контроль за її проведенням здійснює Державна інспекція навчальних закладів Міністерства освіти і науки України.

Заступник начальника управління виховної роботи,
позашкільної освіти та захисту прав дитини
М. М. Рогожа

Про затвердження Орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
№ 99 від 14 лютого 2005 р.

Відповідно до статті 40 Закону України «Про загальну середню освіту», наказу Міністерства освіти і науки України від 24.07.200 № 553 «Про затвердження Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних, та позашкільних навчальних закладів», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 08.08.01 № 678/5869 (із змінами), **наказую:**

1. Затвердити Орієнтовні критерії оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів (додаються).

2. Міністру освіти та науки Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Орієнтовні критерії оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів до відома місцевих органів управління освітою та керівників навчальних закладів системи загальної середньої освіти.

3. Скасувати наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2003 №352 «Про затвердження Орієнтовних критеріїв оцінки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів».

4. Адміністративно-господарському департаменту (Халюк В.А.) зробити відмітку про відміну наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2003 № 352 «Про затвердження Орієнтовних критеріїв оцінки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів».

5. Опублікувати цей наказ в «Інформаційному збірнику» Міністерства освіти і науки України та розмістити на сайті міністерства.

6. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
С. М. Ніколаєнко

Пояснювальна записка

Орієнтовні критерії оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів (далі — Орієнтовні критерії) розроблені відповідно до вимог Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 964, Порядку державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2001 р. № 553, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 08.08.01 № 678/5869 (із змінами), Загальних критеріїв навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 04.09.2000 № 42В/4В, нормативних актів у галузі загальної середньої освіти з ура-

хуванням вітчизняного і зарубіжного досвідів щодо здійснення контролю та оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

Державний контроль проводиться з метою об'єктивної оцінки реалізації навчальними закладами єдиної державної політики у галузі освіти. Атестація як вид державного контролю спрямована на визначення ефективності роботи загальноосвітнього навчального закладу відповідно до державних стандартів, результативності навчально-виховного процесу, аналізу потенційних можливостей навчального закладу та ступеня їх реалізації.

Орієнтовні критерії є результатом удосконалення Орієнтовних критеріїв оцінки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 06.06.2003 № 352, що пройшли апробацію у навчальних закладах всіх регіонів країни.

При їх розробленні були визначені основні напрями доопрацювання орієнтовних критеріїв оцінки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: удосконалення та уточнення показників освітньої діяльності навчальних закладів, норм та способів їх оцінювання; внесення нових показників діяльності (інноваційна діяльність, соціальний захист учасників навчально-виховного процесу, формування державно-громадської моделі управління освітою, розвиток учнівського самоврядування та ін.).

Внесені зміни сприятимуть більш повному відображенню можливостей та результатів навчально-виховної роботи відповідно до вимог чинного законодавства у галузі освіти.

Об'єктивність оцінювання роботи загальноосвітнього навчального закладу забезпечується всебічним аналізом якісних і кількісних показників його діяльності. Оцінка й аналіз їх проводиться в динаміці; з'ясовуються зміни, що відбулися, з часу попередньої перевірки.

Відповідно до Порядку проведення державної атестації, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2001 р. № 553, у процесі атестаційної експертизи аналізуються й оцінюються рівень організації навчально-виховного процесу (розділ 1), ефективність навчально-виховного процесу (розділ 2), стан управління навчальним закладом (розділ 3) та соціального захисту, збереження та зміцнення здоров'я учнів та працівників (розділ 4).

За наслідками атестації (атестаційної експертизи) встановлюється рівень освітньої діяльності навчального закладу: «високий», «достатній», «середній», «низький» (позначається відповідно «В», «Д», «С», «Н»), на підставі якого виноситься рішення про визнання закладу «атестованим з відзнакою», «атестованим», «атестованим умовно» чи «неатестованим».

Орієнтовні критерії визначаються у балах від максимально можливих значень відповідних показників, що відповідають високому рівню освітньої діяльності.

Загальний висновок щодо рівня діяльності загальноосвітнього навчального закладу робиться на основі аналізу результативності оцінювання (сумарної кількості балів у розділах):

1. «Організація навчально-виховного процесу» (максимальна кількість залікових балів 14);

2. «Ефективність навчально-виховного процесу» (максимальна кількість залікових балів 15);

3. «Управління навчальним закладом» (максимальна кількість залікових балів 18);

4. «Соціальний захист, збереження та зміцнення здоров'я учнів та працівників закладу» (максимальна кількість залікових балів 15).

Високий рівень визначається за умови отримання сумарної кількості балів в межах 62—52; достатній – 51 — 35; середній — 34 — 20; низький — 19 і менше.

Враховуючи значимість усіх блоків, рівень освітньої діяльності закладу не може бути визнаний високим, якщо ефективність навчально-виховного процесу оцінена нижче достатнього рівня. Навчальний заклад не може бути атестованим (навіть «умовно»), якщо ефективність навчально-виховного процесу низька.

Атестаційний висновок визначається за рівнем освітньої діяльності (сумарною кількістю балів у розділах):

- високий рівень — навчальний заклад вважається «атестованим з відзнакою»;
- достатній рівень — навчальний заклад вважається «атестованим»;
- середній рівень — навчальний заклад вважається «атестованим умовно»,
- низький рівень — навчальний заклад вважається «неатестованим».

Орієнтовні критерії можуть застосовуватись також для самооцінки освітньої діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

До прийняття Положення про атестацію керівників загальноосвітніх навчальних закладів одночасно з атестацією загальноосвітніх навчальних закладів проводиться атестація їх керівників. Керівник закладу відповідає займаній посаді («атестований») за умови атестації навчального закладу й, навпаки, не відповідає займаній посаді («неатестований»), якщо рівень освітньої діяльності навчального закладу низький.

Органи управління освітою, на які покладається проведення атестації загальноосвітніх навчальних закладів, можуть вносити до Орієнтовних критеріїв обґрунтовані зміни і доповнення з урахуванням їх типів, специфіки соціально-економічних умов регіону, стартових можливостей роботи конкретних навчальних закладів.

Директор департаменту
П.Б. Полянський

Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 20 лютого 2002 р. № 114

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
13 травня 2002 р. за № 428/6716

На виконання пункту 2 статті 8 Закону України «Про загальну середню освіту», з метою установлення порядку здійснення інноваційної освітньої діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах **наказую:**

1. Затвердити Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (додається).

2. Структурним підрозділам Міністерства освіти і науки України, Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, Головному управлінню освіти і науки Київської міської державної адміністрації, управлінням освіти і науки обласних, Севастопольської міської державних адміністрацій забезпечити організацію роботи експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до норм цього Положення.

3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника державного секретаря Міністерства освіти і науки України Науменка Г.Г.

Міністр
В. Г. Кремень

Погоджено:
Перший віце-президент Академії педагогічних наук України
В.М. Мадзігон

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 20 лютого 2002 р. № 114

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
13 травня 2002 р. за № 428/6716

Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад

1. Загальні положення

1.1. Це Положення розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 964 (далі — Положення про загальноосвітній навчальний заклад).

1.2. Експериментальним загальноосвітнім навчальним закладом є загальноосвітній навчальний заклад, у якому проводиться експеримент з перевірки результативності та можливості застосування освітніх інновацій.

1.3. Загальноосвітньому навчальному закладу надається статус експериментального всеукраїнського або регіонального рівня.

1.4. Статус експериментального всеукраїнського рівня надається загальноосвітньому навчальному закладу, на базі якого проводитиметься експеримент з перевірки результативності та можливості застосування:

— освітніх, дидактичних, виховних систем;
— державних стандартів загальної середньої освіти, інваріантної складової змісту загальної середньої освіти.

1.5. Статус експериментального регіонального рівня надається загальноосвітньому навчальному закладу, на базі якого проводитиметься експеримент з перевірки результативності та можливості застосування:

— варіативної складової змісту загальної середньої освіти;

— систем організації навчально-виховного процесу, методів навчання та виховання у загальноосвітньому навчальному закладі;
— систем внутрішкільного управління або їх компонентів.

1.6. Статус експериментального всеукраїнського рівня надається загальноосвітньому навчальному закладу Міністерством освіти і науки України (далі — МОН України).

Статус експериментального регіонального рівня надається загальноосвітньому навчальному закладу відповідно Міністерством освіти Автономної Республіки Крим (далі — Міносвіти Автономної Республіки Крим), Головним управлінням освіти і науки Київської міської державної адміністрації, управлінням освіти і науки обласної, Севастопольської міської державної адміністрації (далі — управління освіти і науки обл(міськ)держадміністрації).

1.7. Статус експериментального не змінює підпорядкування, тип, форму власності загальноосвітнього навчального закладу.

1.8. Експериментальний загальноосвітній навчальний заклад у своїй діяльності керується законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 р. № 522 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26.12.2000 р. за № 946/5167 (далі — Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності), цим Положенням та власним статутом.

2. Надання статусу експериментального загальноосвітньому навчальному закладу

2.1. Рішення про надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального приймається одночасно з рішенням про проведення експерименту на його базі на підставі висновків експертизи заявки на проведення цього експерименту, експериментальних матеріалів або відповідного подання Президії Академії педагогічних наук України (далі — АПН України).

2.2. Для прийняття рішення про надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального ініціатор експерименту (юридична або фізична особа) подає до відповідного органу управління освітою заявку на проведення експерименту на базі цього навчального закладу (далі — заявка).

2.3. Заявка подається:
— до МОН України для надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального всеукраїнського рівня;
— до Міносвіти Автономної Республіки Крим або до відповідного управління освіти і науки обл(міськ)держадміністрації для надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального регіонального рівня.

2.4. Заявка наукового працівника (працівників) або підвідомчої установи (установ) АПН України на проведення експерименту всеукраїнського рівня може подаватися до Президії АПН України.

2.5. Заявка має містити:
— інформацію про її автора (авторів), за потреби — про наукового керівника (керівників) експерименту (адреса, телефон, місце роботи, посада, кваліфікаційна категорія, педагогічне, вчене звання, науковий ступінь);

— формулювання теми дослідно-експериментальної роботи;
— опис очікуваних результатів експерименту, пропонованої освітньої інновації;
— визначення мети і завдань, гіпотези дослідно-експериментальної роботи;
— перелік загальноосвітніх навчальних закладів, на базі яких пропонується провести експеримент;
— визначення термінів проведення експерименту;
— пропозиції щодо змісту і термінів здійснення контролю за ходом експерименту;
— опис наявного і необхідного забезпечення експерименту (організаційного, науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного, фінансового), його кошторис.

До заявки додаються:
— підтвердження згоди на проведення експерименту загальноосвітнього навчального закладу, органу управління освітою, засновників, яким цей заклад безпосередньо підпорядкований, відповідно Міносвіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обл(міськ)держадміністрації (копії листів до органу управління освітою або до АПН України, що розглядає заявку);
— експериментальні навчальні плани, програми, книги (їх рукописи), за якими пропонується здійснювати навчально-виховний процес;
— інші експериментальні матеріали.

2.6. Експериментальні навчальні плани, програми з предметів інваріантної складової змісту загальної середньої освіти, підручники та навчальні посібники подаються до МОН України з метою отримання дозволу на їх застосування у навчально-виховному процесі експериментального загальноосвітнього навчального закладу.

2.7. Форма заявки встановлюється МОН України або Президією АПН України.

2.8. Експертиза заявки на проведення експерименту всеукраїнського рівня, експериментальних матеріалів здійснюється відповідною комісією Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (далі — експертна комісія).

Експертиза заявки наукового працівника (працівників) або підвідомчої установи (установ) АПН України на проведення експерименту всеукраїнського рівня здійснюється АПН України.

2.9. Експертиза заявки на проведення експерименту регіонального рівня, експериментальних матеріалів здійснюється експертною комісією, що створюється органом управління освітою, до якого подається заявка.

2.10. Термін експертизи заявки та експериментальних матеріалів становить не більше трьох місяців від дати їх надходження.

2.11. Згідно з висновками експертизи заявки автор (автори) доопрацьовує заявку та експериментальні матеріали і подає їх до відповідного органу управління освітою або до Президії АПН України для проведення повторної експертизи.

2.12. Автор (автори) заявки у тримісячний термін може оскаржити висновки експертизи у МОН України. У цьому разі МОН України створює експертну комісію у новому складі, що здійснює повторний розгляд відхиленої заявки.

2.13. Термін повторного розгляду заявки становить не більше трьох місяців від дати її надходження. Висновки повторної експертизи є остаточними.

2.14. За наявності позитивного висновку експертної комісії про доцільність проведення експерименту, надання статусу експериментального загальноосвітньому навчальному закладу автор (автори) заявки подає програму дослідно-експериментальної роботи на затвердження до відповідного органу управління освітою або до Президії АПН України.

2.15. Для прийняття рішення про надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального всеукраїнського рівня Президія АПН України звертається до МОН України з відповідним поданням.

До подання Президії АПН України додаються:

— програма дослідно-експериментальної роботи;
— кошторис експерименту;
— перелік загальноосвітніх навчальних закладів, на базі яких пропонується провести експеримент;
— підтвердження згоди на проведення експерименту загальноосвітнього навчального закладу, органів управління освітою, засновників, яким цей заклад безпосередньо підпорядкований, відповідно Міносвіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обл(міськ) держадміністрації (копії листів до АПН України);
— експериментальні навчальні плани, програми, книги (їх рукописи), за якими пропонується здійснювати навчально-виховний процес;
— пропозиції щодо змісту і термінів здійснення контролю за ходом експерименту.

2.16. Після отримання позитивного висновку експертної комісії про доцільність проведення експерименту, надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального або відповідного подання Президії АПН України орган управління освітою;

а) спільно з автором (авторами) заявки або АПН України визначає:
— загальноосвітній навчальний заклад (заклади), на базі якого проводитиметься експеримент;
— зміни у його діяльності, навчально-виховному процесі;
— терміни проведення експерименту;
— кошторис експерименту;
— осіб, відповідальних за проведення експерименту і його результати, їх повноваження щодо контролю за ходом дослідно-експериментальної роботи;

б) виділяє необхідні для проведення експерименту кошти, за потреби спільно з автором (авторами) заявки залучає юридичних і фізичних осіб, які здійснюватимуть фінансове, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення експерименту;

в) за потреби:
— погоджує питання фінансування, матеріально-технічного забезпечення експерименту з іншими органами державної виконавчої влади, відповідними місцевими органами управління освітою, засновниками загальноосвітнього навчального закладу, на базі якого передбачається провести експеримент;
— укладає угоди з автором (авторами) заявки, науковим керівником (керівниками) експерименту, виконавцями дослідно-експери-

ментальної роботи, юридичними та фізичними особами, які забезпечуватимуть проведення експерименту.

2.17. На підставі позитивного висновку експертної комісії, програми дослідно-експериментальної роботи, укладених угод, підтверджень згоди на проведення експерименту юридичних і фізичних осіб або подання Президії АПН України відповідний орган управління освітою видає наказ про проведення експерименту всеукраїнського або регіонального рівня, надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального всеукраїнського або регіонального рівня, за потреби — спільний з іншими органами виконавчої влади.

Цим наказом дається дозвіл на проведення експерименту, затверджуються програма дослідно-експериментальної роботи, кошторис експерименту, надається статус експериментального загальноосвітньому навчальному закладу (закладам), встановлюються:

— юридичні та фізичні особи, які здійснюватимуть наукове керівництво експериментом, забезпечуватимуть його проведення;
— обсяги та джерела фінансування експерименту;
— особи, відповідальні за проведення і результати експерименту, їх повноваження щодо контролю за ходом дослідно-експериментальної роботи;
— порядок і терміни звітування про хід і результати дослідно-експериментальної роботи. За потреби цим наказом:
— затверджуються експериментальні навчальні плани, індивідуальний штатний розклад експериментального загальноосвітнього навчального закладу;
— дається дозвіл на використання в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі експериментальних навчальних програм, підручників та посібників, інших матеріалів, що пройшли відповідну експертизу.

До наказу додаються:

— програма дослідно-експериментальної роботи і кошторис експерименту;
— за потреби — форма звіту про хід і результати експерименту, перелік загальноосвітніх навчальних закладів, яким надається статус експериментальних, а також перелік наукових керівників експерименту.

3. Повноваження експериментального загальноосвітнього навчального закладу

3.1. Згідно з наказом про проведення експерименту відповідний орган управління освітою надає експериментальному загальноосвітньому навчальному закладу та органу управління освітою, засновникам, яким цей заклад безпосередньо підпорядкований, право вносити передбачені програмою дослідно-експериментальної роботи зміни в:

— зміст освіти (працювати за експериментальним навчальним планом, застосовувати у навчально-виховному процесі експериментальні навчальні програми, книги);
— методи, форми організації навчання та виховання;
— організацію навчально-виховного процесу, режим роботи;
— систему внутрішкільного управління;
— штатний розклад (право вводити додаткові штатні одиниці);
— форми комплектування, підготовки та перепідготовки кадрів, оплати їх праці з наданням права встановлювати доплати до посадо-

вих окладів працівникам експериментального загальноосвітнього навчального закладу, які виконують дослідно-експериментальну роботу.

3.2. Експериментальний загальноосвітній навчальний заклад повинен:

— здійснювати дослідно-експериментальну роботу згідно з наказом про проведення експерименту на його базі;
— вносити передбачені програмою дослідно-експериментальної роботи зміни до своєї діяльності, як правило, на початку навчального року;
— звітувати про хід і результати дослідно-експериментальної роботи перед органом управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту на його базі, та органом управління освітою, засновниками, яким експериментальний загальноосвітній навчальний заклад безпосередньо підпорядкований, у встановлені ними терміни.

4. Особливості управління експериментальним загальноосвітнім навчальним закладом

4.1. Безпосереднє керівництво експериментальним загальноосвітнім навчальним закладом здійснює його директор згідно з повноваженнями та обов'язками, встановленими Положенням про загальноосвітній навчальний заклад.

4.2. Загальне управління експериментом в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі здійснюється органом управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту на його базі, відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності.

4.3. Безпосереднє управління експериментом в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі здійснюється автором (авторами) заявки, науковим керівником (керівниками) експерименту спільно з директором загальноосвітнього навчального закладу.

4.4. Автор (автори) заявки, науковий керівник (керівники) експерименту спільно з директором загальноосвітнього навчального закладу за погодженням з органами його громадського самоврядування, учасниками навчально-виховного процесу:

— готують пропозиції органу управління освітою, що видає наказ про проведення експерименту, органу управління освітою, засновникам, яким загальноосвітній навчальний заклад безпосередньо підпорядкований, про внесення змін до змісту освіти, методів, форм організації навчання та виховання, його організаційної структури і режиму функціонування, системи внутрішкільного управління, штатного розкладу, форм комплектування, організації підготовки керівників і педагогів до роботи за програмою дослідно-експериментальної роботи, їх морального та матеріального заохочення;
— визначають склад учасників експерименту (керівних, педагогічних працівників, учнів);
— планують, організовують дослідно-експериментальну роботу;
— забезпечують дотримання учасниками експерименту умов здійснення інноваційної освітньої діяльності, визначених Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності;
— звітують перед органом управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, перед Президією АПН України (щодо

експерименту, що проводиться на підставі її подання), органом управління освітою, засновниками, яким експериментальний загальноосвітній навчальний заклад безпосередньо підпорядкований, про перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи, виносять на їх розгляд пропозиції щодо внесення змін до її програми, розширення бази, припинення експерименту.

4.5. Автор (автори) заявки, науковий керівник (керівники) експерименту:

— здійснюють наукове керівництво експериментом в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі;

— звітують про перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи перед органом управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, та перед Президією АПН України (щодо експерименту, що проводиться на підставі її подання) у встановлені ними терміни.

4.6. Директор експериментального загальноосвітнього навчального закладу щороку звітує про перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи перед органами громадського самоврядування цього закладу, органом управління освітою, засновниками, яким експериментальний загальноосвітній навчальний заклад безпосередньо підпорядкований, у встановлені ними терміни.

5. Зняття статусу експериментального із загальноосвітнього навчального закладу

5.1. Рішення про зняття статусу експериментального із загальноосвітнього навчального закладу приймається органом управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту на його базі, у разі:

— виконання програми дослідно-експериментальної роботи, завершення експерименту, що проводився на базі експериментального загальноосвітнього навчального закладу;

— невиконання наказу про проведення експерименту, програми дослідно-експериментальної роботи;

— якщо здійснення експерименту негативно позначається на освітньому процесі та його результатах;

— недотримання виконавцями дослідно-експериментальної роботи умов здійснення інноваційної освітньої діяльності, визначених Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності.

5.2. Ініціювати зняття статусу експериментального із загальноосвітнього навчального закладу можуть:

— орган управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, надання статусу експериментального загальноосвітньому навчальному закладу;

— АПН України (щодо експерименту, що проводиться за наказом, виданим на підставі відповідного подання Президії АПН України);

— орган управління освітою, засновники, яким експериментальний загальноосвітній навчальний заклад безпосередньо підпорядкований;

— юридичні та фізичні особи, які виконують дослідно-експериментальну роботу, забезпечують проведення експерименту;

— учасники навчально-виховного процесу в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі.

5.3. З обґрунтованими пропозиціями щодо зняття статусу експериментального із загальноосвітнього навчального закладу можна звертатися до:

— директора експериментального загальноосвітнього навчального закладу;
— органу управління освітою, засновників, яким експериментальний загальноосвітній навчальний заклад безпосередньо підпорядкований;
— Президії АПН України (щодо експерименту, що проводиться за наказом, виданим на підставі її подання);
— органу управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального.

5.4. У разі надходження відповідних обґрунтованих пропозицій щодо зняття із загальноосвітнього навчального закладу статусу експериментального орган управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, надання статусу експериментального загальноосвітньому навчальному закладу, АПН України у двомісячний термін здійснюють експертизу перебігу і результатів дослідно-експериментальної роботи в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі.

5.5. Експертиза перебігу і результатів експерименту здійснюється експертною комісією, що розглядала заявку на його проведення, в порядку, встановленому МОН України.

Експертиза перебігу і результатів експерименту всеукраїнського рівня, що проводився за наказом, виданим на підставі відповідного подання Президії АПН України, здійснюється АПН України у встановленому нею порядку.

5.6. Експертиза результатів експерименту, освітньої інновації здійснюється протягом трьох місяців після його завершення.

5.7. Для проведення експертизи перебігу і результатів експерименту, освітньої інновації автор (автори) заявки (за потреби — спільно з науковим керівником (керівниками) експерименту) складає і подає до відповідного органу управління освітою звіт про хід і результати дослідно-експериментальної роботи.

Звіт про перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи, що проводилася за наказом, виданим на підставі подання Президії АПН України, подається також до АПН України.

5.8. Порядок звітування про перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи встановлюється органом управління освітою, що видав наказ про проведення експерименту, надання загальноосвітньому навчальному закладу статусу експериментального.

Порядок звітування про перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи, що проводилася за наказом, виданим на підставі відповідного подання Президії АПН України, встановлюється МОН України за погодженням з АПН України.

5.9. Автор (автори) заявки, освітньої інновації у тримісячний термін може оскаржити висновки експертизи перебігу і результатів експерименту в МОН України. У цьому разі відповідний орган управління освітою створює експертну комісію в новому складі, що здійснює повторну експертизу перебігу і результатів експерименту, освітньої інновації.

5.10. Повторна експертиза перебігу і результатів експерименту, освітньої інновації здійснюється у тримісячний термін від дати над-

ходження відповідної скарги, її висновки є остаточними і оскарженню не підлягають.

5.11. Рішення про зняття статусу експериментального з загальноосвітнього навчального закладу приймається на підставі висновків експертизи перебігу і результатів експерименту, освітньої інновації або на підставі відповідного подання Президії АПН України.

5.12. На підставі висновків експертизи перебігу і результатів експерименту, освітньої інновації або подання Президії АПН України відповідний орган управління освітою протягом місяця видає наказ про припинення, завершення експерименту, зняття статусу експериментального із загальноосвітнього навчального закладу.

Цим наказом:

— обґрунтовується рішення про припинення, завершення експерименту, зняття статусу експериментального із загальноосвітнього навчального закладу;

— знімається статус експериментального із загальноосвітнього навчального закладу;

— оцінюється робота виконавців дослідно-експериментальної роботи, експериментального загальноосвітнього навчального закладу;

— визначаються умови розповсюдження в системі освіти розробленої в ході експерименту освітньої інновації.

6. Фінансування дослідно-експериментальної роботи в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі

Фінансування дослідно-експериментальної роботи в експериментальному загальноосвітньому навчальному закладі здійснюється органами управління освітою, іншими юридичними та фізичними особами.

Фінансування дослідно-експериментальної роботи може здійснюватися за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, спеціальних коштів, а також інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Начальник департаменту розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти
В.П. Романенко

Про затвердження Примірного статуту загальноосвітнього навчального закладу

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 29 квітня 2002 р. № 284

З метою методичної допомоги керівникам загальноосвітніх навчальних закладів, місцевих органів управління освітою щодо виконання пункту 5 статті 9 Закону України «Про загальну середню освіту», пункту 9 Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 964, **наказую:**

1. Затвердити Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу, погоджений з Міністерством праці та соціальної політики України, Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерством фінансів України, Міністерством охорони здоров'я, як рекомендації (додається).

2. Начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, в.о. міністра освіти Автономної Республіки Крим довести Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу до відома місцевих органів управління освітою та керівників навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності і рекомендувати його до застосування в роботі.

3. Визнати таким, що втратив чинність, Типовий статут середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 05.08.93 № 292 та зареєстрований Міністерством юстиції України 19.10.93 за № 153.

4. Цей наказ та Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 29 квітня 2002 р. № 284

Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу

I. Загальні положення

1.1. _____

_____

створений _____

(вказується повна назва загальноосвітнього навчального закладу)

_____

(назва рішення, дата, № рішення)

знаходиться у _____

_____ власності

(вказується форма власності)

1.2. Юридична адреса загальноосвітнього навчального закладу: ____

_____

_____

(індекс, область, район (місто), селище, село)

_____

(назва вулиці, № будинку, №№ телефонів)

1.3. Загальноосвітній навчальний заклад (далі — навчальний заклад) є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунок в установі банку, печатку, штамп, ідентифікаційний номер.

1.4. Засновником (власником) навчального закладу є: _____

_____

_____

(вказується повна назва засновника (власника)

1.5. Головною метою навчального закладу є забезпечення реалізації права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти.

1.6. Головними завданнями навчального закладу є:

- забезпечення реалізації права громадян на повну загальну середню освіту;
- виховання громадянина України;
- виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй;
- формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, особистості, підготовленої до професійного самовизначення;
- виховання в учнів (вихованців) поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина;
- розвиток особистості учня, його здібностей і обдарувань, наукового світогляду;
- реалізація права учнів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань;
- виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців);
- створення умов для оволодіння системою наукових знань про природу, людину і суспільство;

_____

_____

(вказуються інші завдання, що не суперечать чинному законодавству)

1.7. Навчальний заклад в своїй діяльності керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964, іншими нормативно-правовими актами, власним статутом.

1.8. Навчальний заклад самостійно приймає рішення і здійснює діяльність в межах своєї компетенції, передбаченої законодавством України, та власним статутом.

1.9. Навчальний заклад несе відповідальність перед особою, суспільством і державою за:

- безпечні умови освітньої діяльності;
- дотримання державних стандартів освіти;
- дотримання договірних зобов'язань з іншими суб'єктами освітньої, виробничої, наукової діяльності, у тому числі зобов'язань за міжнародними угодами;
- дотримання фінансової дисципліни.

1.10. У навчальному закладі визначена(і) _____

_____

_____

(назва рішення, дата, № рішення)

мова(и) навчання і запроваджено поглиблене вивчення предметів

_____

_____

(профіль навчання)

1.11. Навчальний заклад має право:

- проходити в установленому порядку державну атестацію;
- визначати форми, методи і засоби організації навчально-виховного процесу за погодженням із власником (засновником);
- визначати варіативну частину робочого навчального плану;
- в установленому порядку розробляти і впроваджувати експериментальні та індивідуальні робочі навчальні плани;
- спільно з вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами та центрами проводити науково-дослідну, експериментальну, пошукову роботу, що не суперечить законодавству України;
- використовувати різні форми морального і матеріального заохочення до учасників навчально-виховного процесу;
- бути власником і розпорядником рухомого і нерухомого майна згідно з законодавством України та власним статутом;
- отримувати кошти і матеріальні цінності від органів виконавчої влади, юридичних і фізичних осіб;
- залишати у своєму розпорядженні і використовувати власні надходження у порядку, визначеному законодавством України;
- розвивати власну соціальну базу: мережу спортивно-оздоровчих, лікувально-профілактичних і культурних підрозділів;

_____

_____

(можуть бути визначені інші, що не суперечать законодавству України)

1.12. У навчальному закладі створюються та функціонують:

_____

_____

_____

(дається перелік методичних об'єднань, творчих, психологічної служби тощо)

1.13. Медичне обслуговування учнів (вихованців) та відповідні умови для його організації забезпечуються засновником (власником) і здійснюються _____

_____

(вказується назва медичного закладу чи установи)

1.14. Взаємовідносини навчального закладу з юридичними і фізичними особами визначаються угодами, що укладені між ними.

II. Організація навчально-виховного процесу

2.1. Навчальний заклад планує свою роботу самостійно відповідно до перспективного, річного _____ плану.

(інший термін планування)

В плані роботи відображаються найголовніші питання роботи навчального закладу, визначаються перспективи його розвитку.

План роботи затверджується радою навчального закладу.

2.2. Основним документом, що регулює навчально-виховний процес, є робочий навчальний план, що складається на основі типових навчальних планів, розроблених та затверджених Міністерством освіти і науки України, із конкретизацією варіативної частини і визначенням профілю навчання.

Робочий навчальний план навчального закладу державної і комунальної форм власності погоджується радою навчального закладу і затверджується відповідним органом управління освітою.

Робочий навчальний план приватного навчального закладу затверджується засновником (власником) та погоджується відповідним органом управління освіти.

У вигляді додатків до робочого навчального плану додаються розклад уроків (щоденний, тижневий) та режим роботи (щоденний, річний).

2.3. Відповідно до робочого навчального плану педагогічні працівники даного навчального закладу самостійно добирають програми, підручники, навчальні посібники, що мають гриф Міністерства освіти і науки України, а також науково-методичну літературу, дидактичні матеріали, форми, методи, засоби навчальної роботи, що мають забезпечувати виконання статутних завдань та здобуття освіти на рівні державних стандартів.

2.4. Навчальний заклад здійснює навчально-виховний процес за _____ формою навчання.

2.5. Зарахування учнів (вихованців) до навчального закладу здійснюється за наказом директора на підставі особистої заяви (для неповнолітніх — заяви батьків або осіб, які їх замінюють) або направлень відповідних органів управління освітою, а також свідоцтва про народження (копії), паспорта, медичної довідки встановленого зразка, документа про наявний рівень освіти (крім дітей, які вступають до першого класу). _____

_____

(вказуються інші умови зарахування, що не суперечать законодавству України)

У разі потреби учень (вихованець) може перейти протягом будь-якого року навчання до іншого навчального закладу. Переведення учнів до іншого навчального закладу здійснюється за наявності особової справи учня встановленого Міністерством освіти і науки України зразка.

2.6. У школах першого-другого ступеню навчання для учнів _____ класів за бажанням їхніх батьків або осіб, які їх замінюють, при наявності належної навчально-матеріальної бази, педагогічних працівників, обслуговуючого персоналу можуть створюватись групи подовженого дня.

Зарахування до груп подовженого дня і відрахування дітей із них здійснюється наказом директора навчального закладу на підставі заяви батьків (осіб, які їх замінюють).

Визначається такий режим роботи груп подовженого дня _____

_____.

2.7. Структура навчального року, а також тижневе навантаження учнів встановлюються навчальним закладом в межах часу, що передбачений робочим навчальним планом.

Навчальні заняття розпочинаються 1 вересня у День знань і закінчуються у перших класах _____, у 2-х — 11(12)-х _____ _____, але не пізніше 1 липня наступного року.

Навчальний рік поділяється на семестри; перший з _____ до _____ ____, другий з _____ до _____.

2.8. Відволікання учнів від навчальних занять на інші види діяльності забороняється (крім випадків, передбачених законодавством України).

2.9. За погодженням з відповідними структурними підрозділами районної (міської) державної адміністрації з урахуванням місцевих

умов, специфіки та профілю навчального закладу запроваджується графік канікул. Тривалість канікул протягом навчального року не повинна становити менш як 30 календарних днів.

2.10. Тривалість уроків у навчальному закладі становить: у перших класах — 35 хвилин, у других — четвертих класах — 40 хвилин, у п'ятих — дванадцятих — 45 хвилин. Зміна тривалості уроків допускається за погодженням з відповідними органами управління освітою та територіальними установами державної санітарно-епідеміологічної служби.

2.11. Щоденна кількість і послідовність навчальних занять визначається розкладом уроків, що складається на кожен семестр відповідно до санітарно-гігієнічних та педагогічних вимог, погоджується радою навчального закладу і затверджується директором.

Тижневий режим роботи навчального закладу затверджується у розкладі навчальних занять.

Крім різних форм обов'язкових навчальних занять, у навчальному закладі проводяться індивідуальні, групові, факультативні та інші позакласні заняття та заходи, що передбачені окремим розкладом і спрямовані на задоволення освітніх інтересів учнів та на розвиток їх творчих здібностей, нахилів і обдаровань.

2.12. Зміст, обсяг і характер домашніх завдають з кожного предмету визначаються вчителем відповідно до педагогічних і санітарно-гігієнічних вимог з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

2.13. У навчальному закладі визначення рівня досягнень учнів у навчанні здійснюється відповідно до діючої системи оцінювання досягнень у навчанні учнів (вихованців), ведеться тематичний облік знань.

У першому класі дається словесна характеристика знань учнів у навчанні, у другому — _____

_____.

(рішення педагогічної ради навчальною закладу)

У документі про освіту (табелі успішності, свідоцтві, атестаті) відображаються досягнення учнів у навчанні за семестри, навчальний рік та державну підсумкову атестацію.

2.14. Результати семестрового, річного, підсумкового оцінювання доводяться до відома учнів класним керівником (головою атестаційної комісії).

2.15. Порядок переведення і випуск учнів навчального закладу визначається Інструкцією про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 05.02.2001 р. № 44 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 08.02.2001 р. за № 120/5311.

2.16. При переведенні учнів з початкової до основної школи передусім беруться до уваги досягнення у навчанні не нижче середнього рівня з української мови, читання, математики та _____

_____

(вказується предмет відповідно до профілю навчання)

2.17. Контроль за відповідністю освітнього рівня учнів, які закінчили певний ступень навчання, вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти здійснюється шляхом їх державної підсумкової атестації. Порядок проведення державної підсумкової атестації визначається Положенням про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у

системі загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 14.12.2000 р. № 588 та зареєстрованим Міністерством юстиції України 19.12.2000р. за № 925/5146.

2.18. Учням, які закінчили певний ступінь навчального закладу, видається відповідний документ про освіту:

- по закінченні початкової школи — табель успішності;
- по закінченні основної школи — свідоцтво про базову загальну середню освіту;
- по закінченні навчального закладу — атестат про повну загальну середню освіту.

2.19. За успіхи у навчанні для учнів (вихованців) встановлюються такі форми морального і матеріального заохочення _____ _____ (в межах коштів, передбачених на ці цілі).

III. Учасники навчально-виховного процесу

3.1. Учасниками навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі є:

- учні (вихованці);
- керівники;
- педагогічні працівники;
- психологи, бібліотекарі;
- інші спеціалісти;
- батьки або особи, які їх замінюють.

3.2. Права і обов'язки учнів (вихованців), педагогічних та інших працівників визначаються чинним законодавством та цим статутом.

3.3. Учні мають право:

- на вибір форми навчання, факультативів, спецкурсів, позашкільних та позакласних занять;
- на користування навчально-виробничою, науковою, матеріально-технічною, культурно-спортивною, корекційно-відновною та лікувально-оздоровчою базою навчального закладу;
- на доступ до інформації з усіх галузей знань; брати участь у різних видах науково-практичної діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах тощо;
- брати участь у роботі органів громадського самоврядування навчального закладу;
- брати участь в обговоренні і вносити власні пропозиції щодо організації навчально-виховного процесу, дозвілля учнів (вихованців);
- брати участь у добровільних самодіяльних об'єднаннях, творчих студіях, клубах, гуртках, групах за інтересами тощо;
- на захист від будь-яких форм експлуатації, психічного і фізичного насилля, що порушують права або принижують їх честь, гідність;
- на безпечні і нешкідливі умови навчання, виховання та праці;

(інші права, що це суперечать законодавству України)

3.4. Учні зобов'язані:

- оволодівати знаннями, вміннями, практичними навичками, підвищувати загальнокультурний рівень;
- дотримуватися вимог статуту, правил внутрішнього розпорядку;
- бережливо ставитись до державного, громадського і особистого майна;
- дотримуватися законодавства, моральних, етичних норм;
- брати посильну участь у різних видах трудової діяльності, що не заборонені чинним законодавством;

- дотримуватися правил особистої гігієни;

_____

(інші обов'язки, що на суперечать законодавству України)

3.5. Педагогічними працівниками навчального закладу можуть бути особи з високими моральними якостями, які мають відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснюють педагогічну діяльність, забезпечують результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я яких дозволяє виконувати професійні обов'язки.

3.6. Призначення на посаду та звільнення з посади педагогічних та інших працівників й інші трудові відносини регулюються законодавством України про працю, Законом України «Про загальну середню освіту» та іншими законодавчими актами.

3.7. Педагогічні працівники мають право на:

- захист професійної честі, гідності;
- самостійний вибір форм, методів, засобів навчальної роботи, не шкідливих для здоров'я учнів (вихованців); участь в обговоренні та вирішенні питань організації навчально-виховного процесу;
- проведення в установленому порядку науково-дослідної, експериментальної, пошукової роботи;
- виявлення педагогічної ініціативи;
- позачергову атестацію з метою отримання відповідної категорії, педагогічного звання;
- участь у роботі органів громадського самоврядування навчального закладу;
- підвищення кваліфікації, перепідготовку;
- отримання пенсії, у тому числі і за вислугу років в порядку, визначеному законодавством України;
- на матеріальне, житлово-побутове та соціальне забезпечення відповідно до чинного законодавства;

_____

(інші права, що не суперечать законодавству України)

Відволікання педагогічних працівників від виконання професійних обов'язків не допускається, за винятком випадків, передбачених законодавством України.

3.8. Педагогічні працівники зобов'язані:

- забезпечувати належний рівень викладання навчальних дисциплін відповідно до навчальних програм на рівні обов'язкових державних вимог;
- сприяти розвитку інтересів, нахилів та здібностей дітей, а також збереженню їх здоров'я, здійснювати пропаганду здорового способу життя;
- сприяти зростанню іміджу навчального закладу;
- настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до державної символіки, принципів загальнолюдської моралі;
- виховувати в учнів (вихованців) повагу до батьків, жінки, старших за віком, народних традицій та звичаїв, духовних та культурних надбань народу України;
- готувати учнів до самостійного життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- дотримуватися педагогічної етики, моралі, поважати гідність учнів;

- захищати учнів від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігати вживанню ними алкоголю, наркотиків, тютюну, іншим шкідливим звичкам;
- постійно підвищувати свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну і політичну культуру; виконувати статут навчального закладу, правила внутрішнього розпорядку, умови контракту чи трудового договору;
- виконувати накази і розпорядження керівника навчального закладу, органів управління освітою;
- брати участь у роботі педагогічної ради;

_____

(інші обов'язки, що не суперечать законодавству України)

3.9. У навчальному закладі обов'язково проводиться атестація педагогічних працівників незалежно від підпорядкування, типів і форм власності. Атестація здійснюється, як правило, один раз на п'ять років відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників України, затвердженого Міністерством освіти і науки України.

3.10. Педагогічні працівники, які систематично порушують статут, правила внутрішнього розпорядку навчального закладу, не виконують посадових обов'язків, умови колективного договору (контракту) або за результатами атестації не відповідають займаній посаді, звільняються з роботи відповідно до чинного законодавства.

3.11. Батьки та особи, які їх замінюють, мають право:
- обирати і бути обраними до батьківських комітетів та органів громадського самоврядування;
- звертатись до органів управління освітою, керівника навчального закладу і органів громадського самоврядування з питань навчання, виховання дітей;
- брати участь у заходах, спрямованих на поліпшення організації навчально-виховного процесу та зміцнення матеріально-технічної бази навчального закладу;
- на захист законних інтересів своїх дітей в органах громадського самоврядування навчального закладу та у відповідних державних, судових органах;

_____

(інші права, що не суперечать законодавству України)

3.12. Батьки та особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за здобуття дітьми повної загальної середньої освіти і зобов'язані:
- забезпечувати умови для здобуття дитиною повної загальної середньої освіти за будь-якою формою навчання;
- постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей;
- поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, сім'ї, державної та рідної мов, повагу до національної історії, культури, цінностей інших народів;
- виховувати у дітей повагу до законів, прав, основних свобод людини;

_____

(інші обов'язки, що не суперечать законодавству України)

3.13. Представники громадськості мають право:
- обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування в навчальному закладі;

- керувати учнівськими об'єднаннями за інтересами і гуртками, секціями;
- сприяти покращенню матеріально-технічної бази, фінансовому забезпеченню навчального закладу;
- проводити консультації для педагогічних працівників; брати участь в організації навчально-виховного процесу;

_____

(можуть бути визначені інші права, що не суперечать законодавству України)

3.14. Представники громадськості зобов'язані:

- дотримуватися статуту навчального закладу, виконувати накази та розпорядження керівника навчального закладу, рішення органів громадського самоврядування, захищати учнів від всіляких форм фізичного та психічного насильства, пропагувати здоровий спосіб життя, шкідливість вживання алкоголю, наркотиків, тютюну тощо.

IV. Управління навчальним закладом

4.1. Управління навчальним закладом здійснюється його засновником (власником) _____

_____

(вказується засновник (власник)

Безпосереднє керівництво навчальним закладом здійснює його директор. Директором може бути тільки громадянин України, який має вищу педагогічну освіту на рівні спеціаліста або магістра, стаж педагогічної роботи не менш як 3 роки.

Директор навчального закладу державної та комунальної форм власності та його заступники призначаються і звільняються з посади відповідним органом управління освітою, а приватного — власником (засновником). Призначення та звільнення заступників директора здійснюється за поданням директора з дотриманням чинного законодавства.

4.2. Вищим органом громадського самоврядування навчального закладу освіти є _____ колективу,

(загальні збори (конференція))

що скликаються не менше одного разу на рік.

Делегати загальних зборів (конференції) з правом вирішального голосу обираються від таких трьох категорій:

- працівників навчального закладу — зборами трудового колективу;
- учнів навчального закладу другого-третього ступеня — класними зборами;
- батьків, представників громадськості — класними батьківськими зборами.

Кожна категорія обирає однакову кількість делегатів. Визначається така кількість делегатів: від працівників навчального закладу _____, учнів _____, батьків і представників громадськості _____.

Термін їх повноважень становить _____.

Загальні збори (конференція) правочинні, якщо в їхній роботі бере участь не менше половини делегатів кожної з трьох категорій.

Рішення приймається простою більшістю голосів присутніх делегатів.

Право скликати збори (конференцію) мають голова ради навчального закладу, учасники зборів (делегати конференції), якщо за це вислови-

лось не менше третини їх загальної кількості, директор навчального закладу, засновник.

Загальні збори (конференція):

- обирають раду навчального закладу, її голову, встановлюють термін їх повноважень;
- заслуховують звіт директора і голови ради навчального закладу;
- розглядають питання навчально-виховної, методичної і фінансово-господарської діяльності навчального закладу;
- затверджують основні напрями вдосконалення навчально-виховного процесу, розглядають інші найважливіші напрями діяльності навчального закладу;
- приймають рішення про стимулювання праці керівників та інших педагогічних працівників;

_____

(визначають інші функції, що не суперечать чинному законодавству)

4.3. У період між загальними зборами (конференцією) діє рада навчального закладу.

4.3.1. Метою діяльності ради є:

- сприяння демократизації і гуманізації навчально-виховного процесу;
- об'єднання зусиль педагогічного і учнівського колективів, батьків, громадськості щодо розвитку навчального закладу та удосконалення навчально-виховного процесу;
- формування позитивного іміджу та демократичного стилю управління навчальним закладом;
- розширення колегіальних форм управління навчальним закладом;
- підвищення ролі громадськості у вирішенні питань, пов'язаних з організацією навчально-виховного процесу;

4.3.2. Основними завданнями ради є:

- підвищення ефективності навчально-виховного процесу у взаємодії з сім'єю, громадськістю, державними та приватними інституціями;
- визначення стратегічних завдань, пріоритетних напрямів розвитку навчального закладу та сприяння організаційно-педагогічному забезпеченню навчально-виховного процесу;
- формування навичок здорового способу життя;
- створення належного педагогічного клімату в навчальному закладі;
- сприяння духовному, фізичному розвитку учнів (вихованців) та набуття соціального досвіду;
- підтримка громадських ініціатив щодо вдосконалення навчання та виховання учнів, творчих пошуків і дослідно-експериментальної роботи педагогів;
- сприяння організації дозвілля та оздоровлення учнів (вихованців);
- підтримка громадських ініціатив щодо створення належних умов у вдосконаленні процесу навчання та виховання учнів;
- ініціювання ідей, що сприяли б неухильному виконанню положень чинного законодавства щодо обов'язковості загальної середньої освіти;
- стимулювання морального та матеріального заохочення учнів (вихованців), сприяння пошуку, підтримки обдарованих дітей;
- зміцнення партнерських зв'язків між родинами учнів (вихованців) та загальноосвітнім навчальним закладом з метою забезпечення єдності навчально-виховного процесу;

(інші права, що не суперечать законодавству України)

4.3.3. До ради обираються пропорційно представники від педагогічного колективу, учнів (вихованців) II—III ступенів навчання, батьків і громадськості. Представництво в раді й загальна її чисельність визначаються загальними зборами (конференцією) загальноосвітнього навчального закладу.

Рішення про дострокове припинення роботи члена ради з будь-яких причин приймається виключно загальними зборами (конференцією).

На чергових виборах склад ради оновлюється не менше ніж на третину.

4.3.4. Рада навчального закладу діє на засадах:

- пріоритету прав людини, гармонійного поєднання інтересів особи, суспільства, держави;
- дотримання вимог законодавства України;
- колегіальності ухвалення рішень;
- добровільності і рівноправності членства;
- гласності.

Рада працює за планом, що затверджується загальними зборами (конференцією).

Кількість засідань визначається їх доцільністю, але має бути не меншою чотирьох разів на навчальний рік.

Засідання ради може скликатися її головою або з ініціативи директора навчального закладу, власника (засновника), а також членами ради.

Рішення ради приймається простою більшістю голосів за наявності на засіданні не менше двох третин її членів.

У разі рівної кількості голосів вирішальним є голос голови ради.

Рішення ради, що не суперечать чинному законодавству та Статуту навчального закладу, доводяться в 7-денний термін до відома педагогічного колективу, учнів (вихованців), батьків, або осіб, які їх замінюють, та громадськості.

У разі незгоди адміністрації навчального закладу з рішенням ради створюється узгоджувальна комісія, яка розглядає спірне питання.

До складу комісії входять представники органів громадського самоврядування, адміністрації, профспілкового комітету навчального закладу.

4.3.5. Очолює раду навчального закладу голова, який обирається із складу ради.

Голова ради може бути членом педагогічної ради.

Головою ради можуть бути директор та його заступники.

Для вирішення поточних питань рада може створювати постійні або тимчасові комісії з окремих напрямів роботи. Склад комісій і зміст їх роботи визначаються радою.

Члени ради мають право виносити на розгляд усі питання, що стосуються діяльності навчального закладу, пов'язаної з організацією навчально-виховного процесу, проведенням оздоровчих та культурно-масових заходів.

4.3.6. Рада навчального закладу;

- організовує виконання рішень загальних зборів (конференцій);
- вносить пропозиції щодо зміни типу, статусу, профільності навчання, вивчення іноземних мов та мов національних меншин;
- спільно з адміністрацією розглядає і затверджує план роботи навчального закладу та здійснює контроль за його виконанням;

- разом з адміністрацією здійснює контроль за виконанням Статуту навчального закладу;
- затверджує режим роботи навчального закладу;
- сприяє формуванню мережі класів навчального закладу, обґрунтовуючи її доцільність в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- приймає рішення спільно з педагогічною радою про представлення до нагородження випускників навчального закладу золотою медаллю «За високі досягнення у навчанні» або срібною медаллю «За досягнення у навчанні» та нагородження учнів похвальними листами «За високі досягнення у навчанні» та похвальними грамотами «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів»;
- разом із педагогічною радою визначає доцільність вибору навчальних предметів варіативної частини робочих навчальних планів, враховуючи можливості, потреби учнів (вихованців), а також тенденції розвитку регіону, суспільства і держави;
- погоджує робочий навчальний план на кожний навчальний рік;
- заслуховує звіт голови ради, інформацію директора та його заступників з питань навчально-виховної та фінансово-господарської діяльності;
- бере участь у засіданнях атестаційної комісії з метою обговорення питань про присвоєння кваліфікаційних категорій вчителям;
- виносить на розгляд педагогічної ради пропозиції щодо поліпшення організації позакласної та позашкільної роботи з учнями (вихованцями);
- виступає ініціатором проведення добродійних акцій;
- вносить на розгляд педагогічної ради та відповідного органу управління освітою пропозиції щодо морального і матеріального заохочення учасників навчально-виховного процесу;
- ініціює розгляд кадрових питань та бере участь у їх вирішенні;
- сприяє створенню та діяльності центрів дозвілля, а також залучає громадськість, батьків (осіб, які їх замінюють) до участі в керівництві гуртками, іншими видами позакласної та позашкільної роботи, до проведення оздоровчих та культурно-масових заходів з учнями (вихованцями);
- розподіляє і контролює кошти фонду загального обов'язкового навчання, приймає рішення про надання матеріальної допомоги учням (вихованцям);
- розглядає питання родинного виховання;
- бере участь за згодою батьків або осіб, які їх замінюють, в обстеженні житлово-побутових умов учнів, які перебувають в несприятливих соціально-економічних умовах;
- сприяє педагогічній освіті батьків;
- сприяє поповненню бібліотечного фонду та передплаті періодичних видань;
- розглядає питання здобуття обов'язкової загальної середньої освіти учнями (вихованцями);
- організовує громадський контроль за харчуванням і медичним обслуговуванням учнів (вихованців);
- розглядає звернення учасників навчально-виховного процесу з питань роботи навчального закладу;
- вносить пропозиції щодо морального і матеріального заохочення учасників навчально-виховного процесу;

- може створювати постійні або тимчасові комісії з окремих напрямів роботи.

Склад комісій та зміст їх роботи визначаються радою.

_____

(визначаються інші функції, що не суперечать законодавству України)

4.4. При навчальному закладі за рішенням загальних зборів (конференції) може створюватися і діяти піклувальна рада та _____

_____

_____

(вказуються інші органи громадського самоврядування)

4.5. Метою діяльності піклувальної ради є забезпечення доступності загальної середньої освіти для всіх громадян, задоволення освітніх потреб особи, залучення широкої громадськості до вирішення проблем навчання і виховання.

4.5.1. Основними завданнями піклувальної ради є:

- сприяння виконанню законодавства України щодо обов'язковості повної загальної середньої освіти;
- співпраця з органами виконавчої влади, організаціями, підприємствами, установами, навчальними закладами, окремими громадянами, спрямована на поліпшення умов навчання і виховання учнів (вихованців) у навчальному закладі;
- зміцнення навчально-виробничої, наукової, матеріально-технічної, культурно-спортивної, корекційно-відновної та лікувально-оздоровчої бази навчального закладу;
- організація змістовного дозвілля та оздоровлення учнів (вихованців), педагогічних працівників;
- вироблення рекомендацій щодо раціонального використання фонду загальнообов'язкового навчання;
- запобігання дитячій бездоглядності;
- сприяння працевлаштуванню випускників навчального закладу;
- стимулювання творчої праці педагогічних працівників та учнів (вихованців);
- всебічне зміцнення зв'язків між родинами учнів (вихованців) та навчальним закладом;

_____

(інші завдання, що не суперечать чинному законодавству України)

4.5.2. Піклувальна рада формується у складі

- ставників місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, окремих громадян, у тому числі іноземних.

Члени піклувальної ради обираються на загальних зборах (конференції) навчального закладу шляхом голосування простою більшістю голосів.

Члени піклувальної ради працюють на громадських засадах.

Не допускається втручання членів піклувальної ради в навчально-виховний процес (відвідування уроків тощо) без згоди керівника загальноосвітнього навчального закладу.

У випадках, коли хтось із членів піклувальної ради вибуває, на загальних зборах (конференції) на його місце обирається інша особа.

4.5.3. Піклувальна рада діє на засадах;

- пріоритету прав людини, гармонійного поєднання інтересів особи, суспільства, держави;

- дотримання вимог законодавства України;
- самоврядування;
- колегіальності ухвалення рішень;
- добровільності і рівноправності членства;

Робота піклувальної ради планується довільно. Кількість засідань визначається їх доцільністю, але, як правило, не менш ніж чотири рази на рік.

Позачергові засідання можуть проводитись також на вимогу третини і більше її членів.

Засідання піклувальної ради є правомочним, якщо на ньому присутні не менше двох третин її членів.

Рішення піклувальної ради приймається простою більшістю голосів.

Піклувальна рада інформує про свою діяльність у доступній формі на зборах, у засобах масової інформації, через спеціальні стенди тощо.

Рішення піклувальної ради в 7-денний термін доводяться до відома колективу загальноосвітнього навчального закладу, батьків, громадськості, їх виконання організовується членами піклувальної ради.

4.5.4. Очолює піклувальну раду голова, який обирається шляхом голосування на її засіданні з числа членів піклувальної ради.

З числа членів піклувальної ради також обираються заступник та секретар.

Голова піклувальної ради:

- скликає і координує роботу піклувальної ради;
- готує і проводить засідання, затверджує рішення піклувальної ради;
- визначає функції заступника, секретаря та інших членів;
- представляє піклувальну раду в установах, підприємствах та організаціях з питань, віднесених до її повноважень.

Голова піклувальної ради має право делегувати свої повноваження членам піклувальної ради.

4.5.5. Піклувальна рада має право:

- вносити па розгляд органів виконавчої влади, керівника загальноосвітнього навчального закладу, загальних зборів (конференції) пропозиції щодо зміцнення матеріально-технічної, навчально-виробничої, наукової, культурно-спортивної, корекційно-відновної та лікувально-оздоровчої бази навчального закладу;
- залучати додаткові джерела фінансування навчального закладу;
- вживати заходи до зміцнення матеріально-технічної і навчально-методичної бази навчального закладу;
- стимулювати творчу працю педагогічних працівників, учнів (вихованців);
- брати участь у розгляді звернень громадян з питань, що стосуються роботи навчального закладу, з метою сприяння їх вирішенню у встановленому порядку;
- створювати комісії, ініціативні групи, до складу яких входять представники громадськості, педагогічного колективу, батьки або особи, які їх замінюють, представники учнівського самоврядування;

(призначаються інші функції, що не суперечать законодавству України)

4.6. Директор навчального закладу:

- здійснює керівництво педагогічним колективом, забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створює необхідні умови для підвищення фахового і кваліфікаційного рівня працівників;

- організовує навчально-виховний процес;
- забезпечує контроль за виконанням навчальних планів і програм, рівнем досягнень учнів у навчанні;
- відповідає за якість і ефективність роботи педагогічного колективу;
- створює необхідні умови для участі учнів у позакласній та позашкільній роботі, проведенні виховної роботи;
- забезпечує дотримання вимог охорони дитинства, санітарно-гігієнічних та протипожежних норм, техніки безпеки;
- підтримує ініціативи щодо вдосконалення системи навчання та виховання, заохочення творчих пошуків, дослідно-експериментальної роботи педагогів;
- забезпечує права учнів (вихованців) на захист їх від будь-яких форм фізичного або психічного насильства;
- призначає класних керівників, завідуючих навчальними кабінетами, майстернями, навчально-дослідними ділянками;
- контролює організацію харчування і медичного обслуговування учнів;
- здійснює контроль за проходженням працівниками у встановлені терміни обов'язкових медичних оглядів і несе за це відповідальність;
- розпоряджається в установленому порядку шкільним майном і коштами;
- видає у межах своєї компетенції накази та розпорядження і контролює їх виконання;
- за погодженням із профспілковим комітетом затверджує правила внутрішнього розпорядку, посадові обов'язки працівників навчального закладу;
- створює умови для творчого зростання педагогічних працівників, пошуку та застосування ними ефективних форм і методів навчання та виховання;
- несе відповідальність за свою діяльність перед учнями, батьками, педагогічними працівниками та загальними зборами (конференцією), засновником, місцевими органами державної виконавчої влади тощо.

4.7. Обсяг педагогічного навантаження вчителів визначається па підставі законодавства директором навчального закладу і затверджується відповідним органом управління освітою, у приватних навчальних закладах — засновником (власником).

Обсяг педагогічного навантаження може бути менше тарифної ставки (посадового окладу) лише за письмовою згодою педагогічного працівника.

Перерозподіл педагогічного навантаження протягом навчального року допускається лише у разі зміни кількості годин з окремих предметів, що передбачається робочим навчальним планом, або за письмовою згодою педагогічного працівника з дотриманням законодавства про працю.

4.8. У навчальному закладі створюється постійно діючий дорадчий колегіальний орган — педагогічна рада.

Головою педагогічної ради є директор навчального закладу.

4.9. Педагогічна рада розглядає питання:

- удосконалення і методичного забезпечення навчально-виховного процесу, планування та режиму роботи навчального закладу;
- переведення учнів до наступних класів і їх випуску, видачі документів про відповідний рівень освіти, нагородження за досягнення у навчанні;

- підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розвитку їхньої творчої ініціативи, впровадження у навчально-виховний процес досягнень науки і передового педагогічного досвіду;
- морального та матеріального заохочення учнів (вихованців) та працівників навчального закладу.

4.10. Робота педагогічної ради планується в довільній формі відповідно до потреб навчального закладу. Кількість засідань педагогічної ради визначається їх доцільністю, але не може бути менше чотирьох разів на рік.

Члени педагогічної ради мають право виносити на її розгляд актуальні питання навчально-виховного процесу.

4.11. У навчальному закладі можуть створюватись учнівські та вчительські громадські організації, що діють відповідно до чинного законодавства України.

V. Матеріально-технічна база

5.1. Матеріально-технічна база навчального закладу включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло, інші матеріальні цінності, вартість яких відображено у балансі навчального закладу.

5.2. Майно навчального закладу належить йому на правах власності, повного господарського відання або оперативного управління відповідно до чинного законодавства, рішення про заснування і статуту навчального закладу та укладених ним угод.

5.3. Навчальний заклад відповідно до чинного законодавства користується землею, іншими природними ресурсами і несе відповідальність за дотримання вимог та норм з їх охорони.

5.4. Вилучення основних фондів, оборотних коштів та іншого майна навчального закладу проводиться лише у випадках, передбачених чинним законодавством. Збитки, завдані навчальному закладу внаслідок порушення його майнових прав іншими юридичними та фізичними особами, відповідно до чинного законодавства.

5.5. Для забезпечення навчально-виховного процесу база навчального закладу складається із навчальних кабінетів, майстерень (слюсарної, токарної, обслуговуючої праці тощо), а також спортивного, актового і читального залів, бібліотеки, архіву, радіоцентру, медичного, лінгафонного і комп'ютерного кабінетів, їдальні та буфету, теплиці, приміщення для інженерно-технічного та навчально-допоміжного персоналу, кімнати психологічного розвантаження тощо.

5.6. Відповідно до рішення_____

_____

(вказується орган державної виконавчої влади)

від «___»_____ _____ р. № _____ навчальний заклад має земельну ділянку, де розміщуються спортивні та географічний майданчики, навчально-дослідна ділянка, зона відпочинку, господарські будівлі тощо.

5.7. Навчальний заклад має для учнів (вихованців) та педагогічних працівників інтернат (гуртожиток).

VI. Фінансово-господарська діяльність

6.1. Фінансово-господарська діяльність навчального закладу здійснюється на основі його кошторису.

6.2. Джерелами формування кошторису навчального закладу є:

- кошти засновника(ів);
- кошти _____ бюджету (для держав-
  (місцевого, державного)
  них та комунальних загальноосвітніх навчальних закладів) у розмірі, передбаченому нормативами фінансування загальної середньої освіти для забезпечення вивчення предметів в обсязі Державних стандартів освіти;
- кошти фізичних, юридичних осіб;
- кошти, отримані за надання платних послуг;
- доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, навчально-дослідних ділянок, підсобних господарств, від здачі в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- кредити банків (для загальноосвітніх навчальних закладів, заснованих на приватній формі власності);
- благодійні внески юридичних і фізичних осіб.

6.3. У навчальному закладі державної чи комунальної форм власності створюється фонд загального обов'язкового навчання, який формується з урахуванням матеріально-побутових потреб учнів за рахунок коштів засновників та бюджету в розмірі не менше трьох відсотків витрат на його поточне утримання, а також за рахунок коштів, залучених з інших джерел.

Кошти фонду загального обов'язкового навчання зберігаються на рахунку цього навчального закладу в установі банку і витрачаються відповідно до кошторису, що затверджується директором навчального закладу.

Облік і використання коштів фонду загального обов'язкового навчання здійснюються цим навчальним закладом згідно з наказом директора, що видається на підставі рішення ради навчального закладу, відповідно до порядку, передбаченого чинним законодавством.

Контроль за правильним використанням коштів фонду загального обов'язкового навчання здійснюють органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, органи управління освітою.

6.4. Навчальний заклад має право на придбання та оренду необхідного обладнання та інші матеріальні ресурси, користуватися послугами будь-якого підприємства, установи, організації або фізичної особи, фінансувати за рахунок власних надходжень заходи, що сприяють поліпшенню соціально-побутових умов колективу.

6.5. Порядок діловодства і бухгалтерського обліку в навчальному закладі визначається законодавством та нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України та інших центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади. За рішенням засновника закладу бухгалтерський облік можна здійснювати самостійно або через централізовану бухгалтерію.

6.6. Звітність про діяльність загальноосвітнього навчального закладу встановлюється відповідно до законодавства.

VII. Міжнародне співробітництво

7.1. Навчальний заклад за наявності належної матеріально-технічної та соціально-культурної бази, власних надходжень має право проводити міжнародний учнівський та педагогічний обмін у рамках освітніх програм, проектів, встановлювати відповідно до законодавства прямі зв'язки з міжнародними організаціями та освітніми асоціаціями.

7.2. Навчальний заклад має право відповідно до чинного законодавства укладати угоди про співробітництво з навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями інших країн.

VIII. Контроль за діяльністю навчального закладу

8.1. Державний контроль за діяльністю навчального закладу здійснюється з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики в сфері загальної середньої освіти.

8.2. Державний контроль здійснюють Міністерство освіти і науки України, Державна інспекція навчальних закладів, засновник та

_____

_____

(вказується орган управління освітою, що здійснює контроль)

8.3. Основною формою державного контролю за діяльністю навчального закладу є атестація, що проводиться не рідше одного разу на десять років у порядку, встановленому Міністерством освіти і науки України.

8.4. У період між атестацією проводяться перевірки (інспектування) навчального закладу з питань, пов'язаних з його навчально-виховною діяльністю. Зміст, види і періодичність цих перевірок визначаються залежно від стану навчально-виховної роботи, але не частіше 1—2 разів на рік. Перевірки з питань, не пов'язаних з навчально-виховною діяльністю, проводяться його засновником (власником) відповідно до законодавства.

IX. Реорганізація або ліквідація навчального закладу

9.1. Рішення про реорганізацію або ліквідацію навчального закладу приймає засновник.

Реорганізація навчального закладу відбувається шляхом злиття, приєднання, поділу, виділення.

Ліквідація проводиться ліквідаційною комісією, призначеною засновником, а у випадках ліквідації за рішенням господарського суду — ліквідаційною комісією, призначеною цим органом.

З часу призначення ліквідаційної комісії до неї переходять повноваження щодо управління навчальним закладом.

9.2. Ліквідаційна комісія оцінює наявне майно навчального закладу, виявляє його дебіторів і кредиторів і розраховується з ними, складає ліквідаційний баланс і представляє його засновнику(ам).

9.3. У випадку реорганізації права та зобов'язання навчального закладу переходять до правонаступників відповідно до чинного законодавства або визначених навчальних закладів.

Про затвердження норм матеріального та нормативів фінансового забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також вихованців шкіл-інтернатів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 17 листопада 2003 р. № 763

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
12 січня 2004 р. за № 27/8626

Відповідно до статті 12 Закону України «Про освіту» та з метою матеріального та фінансового забезпечення вихованців, учнів та студентів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають (навчаються) у навчальних закладах, а також вихованців загальноосвітніх, спеціальних, спеціалізованих та санаторних шкіл-інтернатів (далі — вихованці шкіл-інтернатів), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 № 656 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» та постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2003 № 1381 «Про збільшення норм матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» **наказую:**

1. Затвердити норми матеріального забезпечення:

1.1. Предметами гардероба та текстильної білизни дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що перебувають (навчаються) у навчальних закладах усіх типів і знаходяться на повному державному утриманні, згідно з додатком 1.

1.2. Предметами гардероба та текстильної білизни вихованців дитячих будинків і шкіл-інтернатів, які потребують соціальної підтримки, згідно з додатком 2.

1.3. Предметами першої потреби вихованців дитячих будинків, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що перебувають (навчаються) у школах-інтернатах, згідно з додатком 3.

2. Затвердити нормативи фінансового забезпечення для первісного придбання предметів гардероба та текстильної білизни для вихованців, учнів, студентів:

2.1. Не менше 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян — для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дошкільного віку, які перебувають у дитячих будинках та школах-інтернатах і знаходяться на повному державному утриманні.

2.2. Не менше 35 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян — для вихованців, учнів, студентів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають (навчаються) у навчальних закладах усіх типів і знаходяться на повному державному утриманні.

2.3. Не менше 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян вихованцям дитячих будинків та шкіл-інтернатів, які потребують соціальної підтримки.

3. Установити, що:

3.1. Фінансові витрати на щорічне поповнення предметів гардероба та текстильної білизни не повинні перевищувати 65 відсотків від нормативів, передбачених у пункті 2.

3.2. Щорічні кошти на особисті витрати вихованців з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що перебувають у дитячих будинках та школах-інтернатах на повному державному утриманні, становлять не менше 1,5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Затвердити Перелік предметів гардероба, текстильної білизни та товарів господарського призначення, що видаються вихованцям дитячих будинків, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, які навчалися у навчальних закладах всіх типів на повному державному утриманні при їх працевлаштуванні, згідно з додатком 4.

5. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, керівникам вищих навчальних закладів забезпечити дотримання вказаних норм у межах асигнувань, що передбачаються у відповідних бюджетах на утримання навчальних закладів.

6. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Богомолова А.Г.

Міністр
В. Г. Кремень

Погоджено:
Міністерство фінансів України
Міністерство охорони здоров'я України
Міністерство праці та соціальної політики України

Додаток 1
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 17 листопада 2003 р. № 763

Норми забезпечення предметами гардероба та текстильної білизни дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що перебувають (навчаються) у навчальних закладах усіх типів на повному державному утриманні

Найменування товару	Одиниці виміру	На одного вихованця шкільного віку*		На одного вихованця дошкільного віку	
		кількість	термін служби, років	кількість	термін служби, років
1	2	3	4	5	6
Предмети гардероба					
Верхній зимовий одяг: пальто або шуба з штучного хутра	штук	1	3	1	2
Верхній демісезонний одяг: куртка з плащової (змішаної) або синтетичної тканини	— « —	1	3	1	2
Сорочки для хлопчиків з бавовняної та змішаної тканини	— « —	4	2	3	1
Шкільна форма	комплектів	1	1,5	—	—
Брюки для хлопчиків:					
з джинсової тканини	штук	1	2	1	1,5
з напіввовняної тканини	— « —	1	2	2	2
Брюки для дівчаток	— « —	1	1	1	1
Джемпер, светр	— « —	2	3	2	2
Спортивний костюм	— « —	2	2	1	1
Сукня для дівчаток	— « —	3	2	2	2

1	2	3	4	5	6
Блузка	— « —	2	2	—	—
Халат	штук	2	2	—	—
Спідниця	— « —	1	2	—	—
Натільна білизна:					
труси	— « —	7	1	8	1
футболка	— « —	5	2	3	1
майка	— « —	3	1	3	1
бюстгальтер	— « —	3	1	—	—
піжама, сорочка нічна	— « —	2	1	2	1
купальник (плавки)	— « —	1	1	—	—
Панчішно-шкарпеткові вироби:					
шкарпетки	пар	8	1	4	1
колготки	— « —	6	1	8	1
рейтузи	— « —	1	1	1	1
Головні убори: шапка, шарф з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	комп-лектів	2	3	2	2
Галантерейні вироби: рукавиці з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	пар	2	3	2	2
Взуття зимове: чоботи утеплені	— « —	1	2	1	1
осінньо-весняне: черевики, напівчеревики	— « —	1	2	1	1
літнє та спортивне:					
кросівки	— « —	1	1	—	—
туфлі	— « —	2	1	2	1
домашнє	— « —	2	1	2	1
гумове	— « —	1	2	1	1
Сумка (рюкзак) учнівський	штук	1	2	—	—

1	2	3	4	5	6
Сумка дорожня	— « —	I	5	—	—
Робочий одяг	комп-лектів	1	2	—	—
Інші** (10 відсотків)					
Текстильна білизна					
Ковдра:					
синтапонова	штук	1	6	1	6
напіввовняна	— « —	1	4	1	4
Подушка	— « —	1	8	1	8
Підодіяльник	— « —	2	3	3	3
Простирадло	— « —	3	2	3	2
Наволочка	— « —	3	2	3	2
Рушник:					
простий	— « —	3	2	3	2
махровий	— « —	3	3	3	3
Хустки носові	— « —	4	1	4	1
Інші** (8 відсотків)					

* Дані норми поширюються на учнів професійно-технічних та студентів вищих навчальних закладів, які відповідно до рішень уряду перебувають на повному державному утриманні.

** Визначаються у відсотках до вартості відповідної групи товару.

Додаток 2
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 17 листопада 2003 р. № 763

Норми забезпечення предметами гардероба та текстильної білизни вихованців дитячих будинків і шкіл-інтернатів, які потребують соціальної підтримки

Найменування товару	Одиниця виміру	На одного вихованця, учня	Термін служби, років
1	2	3	4
Предмети гардероба			
Верхній зимовий одяг:			
пальто або шуба з штучного хутра	штук	1	3
Верхній демісезонний одяг:			
куртка з плащової (змішаної) або синтетичної тканини	— » —	1	3
Сорочки для хлопчиків з бавовняної та змішаної тканини	— » —	3	2
Брюки для хлопчиків	— » —	1	2
Брюки для дівчаток	— » —	1	2
Шкільна форма	комплектів	1	2
Джемпер, светр	штук	1	2
Спортивний костюм	— » —	1	2
Сукня для дівчаток	— » —	2	2
Блузка	— » —	1	2
Спідниця	— » —	1	2
Натільна білизна:			
труси	— » —	4	1
майка	— » —	2	1
футболка	— » —	2	1
піжама, сорочка нічна	— » —	2	2
бюстгальтер	— » —	2	1

1	2	3	4
Панчішно-шкарпеткові вироби:			
шкарпетки	пар	5	1
колготки	штук	3	1
рейтузи	— » —	1	1
Головні убори:			
шапка, шарф з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	комплектів	1	3
Галантерейні вироби:			
рукавиці з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	пар	1	3
Взуття			
зимове:			
чоботи утеплені	— » —	1	2
осінньо-весняне:			
черевики, напівчеревики	— » —	1	2
літнє та спортивне:			
кросівки	— » —	1	2
туфлі	— » —	1	2
домашнє	— » —	1	2
Робочий одяг	комплектів	1	3
інші * (10 відсотків)			
Текстильна білизна			
Ковдра:			
синтапонова	штук	1	6
напіввовняна	— » —	1	5
Подушка	— » —	1	10
Підодіяльник	— » —	3	4
Простирадло	— » —	3	3
Наволочка	— » —	3	3
Рушник:			
простий	— » —	2	1
махровий	— » —	2	2
Хустки носові	— » —	4	1
інші * (8 відсотків)			

* Визначаються у відсотках до вартості відповідної групи товару.

Додаток 3
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 17 листопада 2003 р. № 763

Норми забезпечення предметами першої потреби вихованців дитячих будинків, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що перебувають (навчаються) у школах-інтернатах* (на одного вихованця на рік)

Найменування товару	Кількість, штук***
Мийні та чистячі засоби:	
мило туалетне (масою 100 грамів)	14
мило господарське (масою 250 грамів)	11
синтетичні мийні засоби (пакування 500 грамів)	8
шампунь (пакування 250 грамів)	3
крем для взуття (пакування 50 грамів)	2
Засоби гігієни:	
зубна паста (пакування 75 грамів)	6
зубна щітка	2
гребінець	1
санітарно-гігієнічні вироби з паперу	12
санітарно-гігієнічні пакети для дівчат	12
Інші** (0,7 відсотка)	

* Для вихованців дитячих будинків та загальноосвітніх шкіл-інтернатів усіх типів (крім дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування) зазначені норми враховуються з коефіцієнтом 0,75.

** Визначаються у відсотках до вартості відповідної групи товару.

*** Дані норми враховуються лише для визначення коштів при складанні кошторисів навчальних закладів.

Додаток 4
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 17 листопада 2003 р. № 763

Перелік предметів гардероба, текстильної білизни та товарів господарського призначення, що видаються вихованцям дитячих будинків, дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, які навчалися у навчальних закладах всіх типів на повному державному утриманні при їх працевлаштуванні

Найменування товару	Одиниця виміру	Норма на одного вихованця	
		для хлопця	для дівчини
1	2	3	4
Предмети гардероба			
Верхній зимовий одяг:	штук	1	1
пальто або шуба з штучного хутра			
Верхній демісезонний одяг:			
куртка з плащової (змішаної) або синтетичної тканини	— » —	1	1
Сорочки для хлопчиків з бавовняної та змішаної тканини	— » —	1	1
Брюки	— » —	1	1
Джемпер або светр	— » —	1	1
Спортивний костюм	— » —	1	1
Сукня або костюм (святкові)	— » —	1	1
Сукня або костюм з напіввовняної тканини	— » —	1	1
Блузка	— » —	—	1
Спідниця	— » —	—	1
Натільна білизна:			
труси	— » —	2	2
футболка	— » —	1	1

1	2	3	4
майка	— » —	1	1
бюстгальтер	— » —	—	2
сорочка нічна, піжама	— » —	—	1
Панчішно-шкарпеткові вироби:			
шкарпетки	пар	2	—
колготки	— » —	—	2
Головні убори:			
шапка, шарф з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	комплектів	2	2
Галантерейні вироби:			
рукавиці з вовняної, напіввовняної та синтетичної пряжі	пар	1	1
Взуття			
зимове:			
чоботи утеплені	— » —	1	1
осінньо-весняне:			
черевики або напівчеревики	— » —	1	1
літнє та спортивне:			
кросівки	— » —	1	1
туфлі	— » —	1	1
домашнє	— » —	1	1
Текстильна білизна			
Ковдра:			
синтапонова	штук	1	1
напіввовняна	— » —	1	1
Подушка	— » —	1	1
Підодіяльник	— » —	2	2
Простирадло	— » —	2	2
Наволочка	— » —	2	2
Рушник:			
простий	— » —	1	1

1	2	3	4
махровий	— » —	1	1
Хустки носові	— » —	2	2
Товари господарського призначення			
Посуд:			
кухонний	наборів	1	1
столовий	— » —	1	1
Меблі:			
стіл	штук	1	1
стілець	— » —	1	1
ліжко або диван	— » —	1	1
Матрац ватяний	— » —	1	1
Інші * (6 відсотків)			

* Визначено у відсотках до вартості відповідної групи товару.

Про затвердження Положення про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад»

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 12 березня 2003 р. № 306

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

Затвердити Положення про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад» (додається).

Прем'єр-міністр України
В. Янукович

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 березня 2003 р. № 306

Положення про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад»

Загальна частина

1. Навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад» (далі — навчально-виховний комплекс) — це навчальний заклад, що забезпечує реалізацію права громадян на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти.

2. Діяльність навчально-виховного комплексу провадиться відповідно до Конституції України, законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», інших нормативно-правових актів, цього Положення та власного статуту.

3. Основними завданнями навчально-виховного комплексу є:

створення умов для різнобічного розвитку дитини дошкільного віку, учня, формування гармонійної особистості, збереження та зміцнення її фізичного і психічного здоров'я;

формування основних норм загальнолюдської моралі;

створення умов для здобуття дітьми дошкільного віку, учнями безперервної дошкільної та загальної середньої освіти в обсязі державних стандартів дошкільної та загальної середньої освіти, розвитку їх творчих здібностей і нахилів,

4. Навчально-виховний комплекс є юридичною особою, має самостійний баланс, печатку, штамп, рахунки в установах банків.

Створення, комплектування та організація діяльності навчально-виховного комплексу

5. Навчально-виховний комплекс створюється за рішенням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

6. Навчально-виховний комплекс складається з двох підрозділів — дошкільного та шкільного.

Дошкільний підрозділ забезпечує належний рівень дошкільної освіти дітей віком від трьох до шести (семи) років відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Шкільний підрозділ забезпечує відповідний рівень загальноосвітньої підготовки учнів згідно з вимогами Державного стандарту загальної середньої освіти. У складі шкільного підрозділу можуть бути класи з поглибленим вивченням окремих предметів, групи подовженого дня, пришкільний інтернат для учнів, які проживають у віддалених районах, тощо.

Навчально-виховний комплекс може мати спеціалізацію (художньо-естетичну, вивчення іноземних мов, спортивно-оздоровчу тощо).

Для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, тривалого лікування та реабілітації, можуть створюватися навчально-виховні комплекси спеціального та санаторного типу.

7. Навчально-виховний комплекс може входити до складу об'єднання (комплексу) з іншими навчальними закладами.

8. Кількість дошкільних груп, класів, груп подовженого дня у навчально-виховному комплексі встановлюється засновником (власником) на підставі нормативів їх наповнюваності, затверджених МОН за погодженням з Мінфіном, відповідно до поданих заяв батьків або осіб, які їх замінюють, та санітарно-гігієнічних норм.

9. Приймання дітей дошкільного віку до навчально-виховного комплексу комунальної форми власності здійснюється на безконкурсній основі (крім спеціалізованих), як правило, відповідно до території обслуговування.

До першого класу шкільного підрозділу переводяться діти, як правило, із шести років.

10. Порядок приймання та відрахування дітей дошкільного віку, учнів, умови збереження за дитиною дошкільного віку місця у навчально-виховному комплексі визначаються положеннями про загальноосвітній та дошкільний навчальні заклади.

11. Медичне обслуговування та організація харчування дітей дошкільного віку, учнів у навчально-виховному комплексі здійснюються відповідно до законодавства.

12. Режим роботи навчально-виховного комплексу (його підрозділів) встановлюються засновником (власником) відповідно до законодавства про освіту.

13. Навчально-виховний комплекс провадить свою діяльність відповідно до плану роботи, який складається на поточний навчальний рік і оздоровчий період для дошкільного підрозділу.

14. Навчально-виховний процес у дошкільному підрозділі навчально-виховного комплексу здійснюється за програмами розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку, затвердженими МОН, у шкільному — регламентується робочим навчальним планом, складеним на основі типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджених МОН. Організація навчально-виховного процесу у навчально-виховному комплексі здійснюється відповідно до положень про дошкільний, загальноосвітній навчальні заклади та інших нормативних документів МОН.

Управління навчально-виховним комплексом

15. Керівництво навчально-виховним комплексом здійснює його директор.

Директор та заступник (заступники) директора навчально-виховного комплексу призначаються на посаду та звільняються з посади відповідно до законодавства.

Заступник директора, який відповідає за діяльність дошкільного підрозділу, повинен мати відповідну вищу педагогічну освіту.

16. Для вирішення основних питань діяльності навчально-виховного комплексу створюється колегіальний орган управління — педагогічна рада та органи громадського самоврядування, повноваження яких визначаються положеннями про загальноосвітній і дошкільний навчальні заклади та статутом навчально-виховного комплексу. Відповідно до

статуту можуть створюватися піклувальна рада, батьківський комітет тощо, положення про які розробляє і затверджує МОН.

17. Учасниками навчально-виховного процесу в навчально-виховному комплексі є діти дошкільного віку, учні, керівники, педагогічні, медичні та інші працівники й спеціалісти, батьки або особи, які їх замінюють.

Статус учасників навчально-виховного процесу, їхні права й обов'язки визначаються законодавством про освіту, працю, статутом навчально-виховного комплексу.

18. Права, обов'язки, атестація, соціальні гарантії педагогічних працівників навчально-виховного комплексу визначаються законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», іншими нормативно-правовими актами.

Трудові відносини (призначення на посаду та звільнення з посади педагогічних та інших працівників), педагогічне навантаження, інші види педагогічної діяльності визначаються законодавством про працю, освіту та іншими нормативно-правовими актами.

Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність

19. Фінансово-господарська діяльність навчально-виховного комплексу провадиться відповідно до законодавчих та інших нормативно-правових актів.

Утримання та розвиток матеріально-технічної бази навчально-виховного комплексу фінансуються за рахунок коштів його засновника (власника).

20. Підрозділи навчально-виховного комплексу розміщуються в окремих будівлях (початкові класи можуть бути в одній будівлі з дошкільними групами), які повинні відповідати будівельним та санітарно-гігієнічним нормам і правилам, забезпечувати належні умови для різних видів діяльності дітей дошкільного віку та учнів, а також відповідати вимогам Типових переліків обов'язкового обладнання дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів.

21. Штатні розклади навчально-виховного комплексу встановлюються відповідним органом управління освітою на основі Типових штатних нормативів, затверджених МОН за погодженням з Мінфіном.

Про затвердження Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 12 червня 2003 р. № 363

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
27 червня 2003 р. за № 525/7846

Відповідно до пункту 7 Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 964, **наказую:**

I. Затвердити Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат (додається).

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти України від 13.05.93 № 138 «Про затвердження Положення про загальноосвітній інтернатний заклад України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 01.09.93 за № 122.

3. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести до відома керівників навчальних закладів Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат і забезпечити організацію діяльності таких закладів відповідно до цього Положення.

4. Цей наказ і Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника державного секретаря Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Погоджено:

Міністерство фінансів України
В.о. державного секретаря
О. О. Яременко

Міністерство економіки
та з питань європейської інтеграції України
Державний секретар
В. Л. Першин

Міністерство праці
та соціальної політики України
Заступник державного секретаря
Л. М. Дроздова

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 12 червня 2003 р. № 363

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
27 червня 2003 р. за № 525/7846

Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат

1. Загальна частина

1.1. Загальноосвітня школа-інтернат (далі — школа-інтернат) — це загальноосвітній навчальний заклад I—II, I—III ступенів, що забезпечує реалізацію права дітей, які потребують соціальної допомоги, на загальну середню освіту.

Загальноосвітня санаторна школа-інтернат (далі — санаторна школа-інтернат) — це загальноосвітній навчальний заклад I—II, I—III ступенів з відповідним медичним профілем, що забезпечує реалізацію права дітей, які потребують тривалого лікування та реабілітації, на загальну середню освіту.

1.2. Школа-інтернат та санаторна школа-інтернат у своїй діяльності керуються Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», іншими законодавчими актами України, Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964 (далі — Положення про загальноосвітній навчальний заклад), цим Положенням та власним статутом.

1.3. Головним завданням школи-інтернату є утримання, виховання та навчання дітей, які потребують соціальної допомоги (не мають необхідних умов для виховання та навчання в сім'ї), розвиток їх природних здібностей, формування соціально зрілої особистості.

Головним завданням санаторної школи-інтернату є відновлення і зміцнення здоров'я дітей у поєднанні із загальноосвітньою підготовкою, надання їм кваліфікованої медико-психолого-педагогічної допомоги, їх самовизначення.

1.4. Школа-інтернат та санаторна школа-інтернат можуть бути державної, комунальної чи приватної форм власності.

1.5. Створення, реорганізація і ліквідація школи-інтернату та санаторної школи-інтернату проводяться в порядку, установленому законодавством України. Рішення про створення санаторної школи-інтернату комунальної форми власності приймається Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями за погодженням з Міністерством освіти і науки України.

1.6. Школа-інтернат та санаторна школа-інтернат діють на підставі статуту, який розробляється на основі цього Положення та Примірного статуту загальноосвітнього навчального закладу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.04,2002 №284.

1.7. Школа-інтернат та санаторна школа-інтернат є юридичними особами, мають самостійний баланс, печатку, штамп, бланки зі своїм найменуванням.

2. Комплектування школи-інтернату та санаторної школи-інтернату

2.1. Комплектування шкіл-інтернатів комунальної форми власності вихованцями здійснюється Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або районними, міськими відділами освіти.

2.2. Санаторні школи-інтернати комунальної форми власності комплектуються за направленнями, що видаються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, на підставі висновків лікарсько-консультативних комісій дитячих поліклінік, психоневрологічних та туберкульозних диспансерів, центрів медико-соціальної реабілітації дітей; психолого-медико-педагогічних консультацій (для дітей з психоневрологічними захворюваннями).

Відповідно до профілю захворювання в Україні функціонують такі санаторні школи-інтернати: для дітей з психоневрологічними захворюваннями, хворих на сколіоз, із захворюваннями серцево-судинної системи, із хронічними неспецифічними захворюваннями органів дихання, із хронічними неспецифічними захворюваннями органів травлення, хворих на цукровий діабет, з малими і неактивними (фаза згасання) формами туберкульозу.

Направлення дітей та підлітків до санаторних шкіл-інтернатів проводиться один раз на рік до 1 серпня.

2.3. Якщо на даній території немає санаторної школи-інтернату необхідного профілю захворювання, органи управління освітою Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій надсилають щорічно з 1 червня до 1 серпня до відповідних органів управління освітою, на території яких розташована санаторна школа-інтернат потрібного профілю захворювання, списки дітей, які потребують тривалого лікування. Згідно з одержаними списками органи управління освітою, у віданні яких перебуває відповідний профіль санаторної школи-інтернату, видають направлення на навчання (за наявності вільних місць).

2.4. Директори шкіл-інтернатів обох типів на підставі направлення органу управління освітою на навчання дитини не пізніше 15 серпня кожного року надсилають виклик на навчання дитини батькам або особам, які їх замінюють, за адресою фактичного місця проживання дитини.

2.5. Комплектування шкіл-інтернатів та санаторних шкіл-інтернатів, як правило, закінчується 25 серпня.

Протягом навчального року можливе зарахування дітей за умови наявності вільні місць у відповідних класах.

2.6. Зарахування дітей проводиться наказом директора на підставі таких документів:

- направлення відповідного органу управління освітою (для санаторних шкіл-інтернатів із зазначенням рекомендованого терміну);
- заява батьків або осіб, які їх замінюють;
- копія свідоцтва про народження дитини;
- особова справа (витяг з особової справи), документ про наявний рівень освіти (крім дітей, які зараховуються до першого класу);
- витяг з історії розвитку дитини (ф. 112/О) з даними про результати аналізів (загальний аналіз крові та сечі, мазок із зіва на дифтерію, аналіз калу на дезгрупу, яйця глистів, зшкребок на ентеробіоз);

- копія форми Об3/о про профілактичні щеплення;
- довідка дільничного лікаря про відсутність інфекційних захворювань у будинку, де проживає дитина (дійсна протягом 3 днів);
- довідка про стан матеріального забезпечення сім'ї для всіх дітей при зарахуванні до школи-інтернату та для дітей із малозабезпечених сімей при зарахуванні до санаторної школи-інтернату.

В окремих випадках (за місцем проживання опікунів (піклувальників), родичів тощо) в школі-інтернаті можуть утримуватися діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування. Вони зараховуються до школи-інтернату та санаторної школи-інтернату за рішенням органів опіки і піклування та відповідних для цієї категорії дітей документів.

2.7. Для зарахування до санаторної школи-інтернату, крім документів, зазначених у п.2.6, подаються:

- висновок лікарсько-консультативної комісії дитячої поліклініки (психоневрологічного або туберкульозного диспансеру, центру медико-соціальної реабілітації дітей);
- витяг з історії хвороби дитини;
- висновок обласного (міського) дитячого спеціаліста в залежності від профілю санаторної школи-інтернату.

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей з психоневрологічними захворюваннями додаються:

- витяг з протоколу засідання психолого-медико-педагогічної консультації;
- висновок дитячого психіатра;
- витяг з історії хвороби, якщо дитина перебувала на лікуванні в психоневрологічному стаціонарі.

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей, хворих на сколіоз, додаються:

- висновок дитячого ортопеда;
- рентгенознімки хребта.

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи додається висновок дитячого кардіолога.

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів дихання додається висновок дитячого пульмонолога.

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей з малими і неактивними (фаза згасання) формами туберкульозу додаються:

- санаторно-курортна картка, видана районним тубдиспансером або поліклінікою;
- висновок головного дитячого фтизіатра.

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів травлення додається висновок дитячого гастроентеролога на підставі відповідних обстежень (фіброгастродуоденоскопія, кислотність шлункового соку, фракційне дослідження жовчі, аналіз калу на дисбактеріоз, яйця глистів, лямблії).

Для зарахування до санаторної школи-інтернату для дітей, хворих на цукровий діабет, додається висновок дитячого ендокринолога на підставі результатів відповідних обстежень (рівень цукру в крові, сечі, добове навантаження цукру).

2.8. Направлення дітей до санаторної школи-інтернату відповідного профілю захворювання здійснюється на підставі медичних показань і протипоказань (додаток).

2.9. Документи на зарахування дитини до шкіл-інтернатів обох типів подаються особисто батьками або особами, які їх замінюють.

2.10. У школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті можуть навчатися діти віком від 6 (7) років.

Діти і підлітки — члени однієї сім'ї (брати і сестри) — зараховуються до однієї школи-інтернату, за винятком випадків, коли на підставі медичних показань вони не можуть навчатися в одному навчальному закладі.

2.11. Школа-інтернат та санаторна школа-інтернат можуть мати у своєму складі дошкільні групи, класи для учнів.

За наявності відповідних контингентів, матеріально-технічної бази та вчителів-дефектологів школа-інтернат може мати спеціальні класи (групи) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

З метою забезпечення диференційованого підходу до навчання в школі-інтернаті можуть створюватися класи з поглибленим вивченням окремих предметів.

2.12. У школі-інтернаті можуть навчатися учні за умови, що на відстані 3 кілометрів відсутній інший загальноосвітній навчальний заклад та не організовано підвезення до іншого загальноосвітнього навчального закладу. При потребі для таких учнів можуть створюватися групи подовженого дня.

2.13. Мережа класів (виховних груп) у школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті державної та комунальної форм власності формується на підставі нормативів їх наповнюваності, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 06.03.2002 за № 229/6517; відповідно до санітарно-гігієнічних умов, допустимої площі на одного вихованця.

2.14. Тривалість перебування вихованців у санаторній школі-інтернаті встановлюється органом управління освітою при направленні в межах одного року.

Продовження встановленого терміну перебування вихованців у санаторній школі-інтернаті або переведення їх до іншого загальноосвітнього навчального закладу здійснюється на підставі рішення медико-педагогічної комісії санаторної школи-інтернату (для дітей з психоневрологічними захворюваннями погоджується з головою відповідної психолого-медико-педагогічної консультації, яка приймала рішення про направлення дитини).

2.15. За вихованцем санаторної школи-інтернату зберігається місце в загальноосвітньому навчальному закладі, де він навчався попередньо, куди він зараховується у відповідний клас на підставі документа про наявний рівень освіти без будь-якої додаткової перевірки знань.

2.16. Комплектування, порядок приймання вихованців до шкіл-інтернатів обох типів приватної форми власності визначається засновником (власником).

3. Організація діяльності школи-інтернату та санаторної школи-інтернату і соціальний захист вихованців

3.1. Режим роботи шкіл-інтернатів обох типів — цілодобовий, затверджується рішенням ради закладу та погоджується з відповідним

органом управління освітою і територіальною установою державної санітарно-епідеміологічної служби.

3.2. Під час канікул адміністрація школи-інтернату сприяє організації відпочинку та оздоровлення вихованців у дитячих санаторіях, таборах відпочинку тощо.

3.3. За заявою батьків або осіб, які їх замінюють, вихованці шкіл-інтернатів обох типів на період канікул, у недільні та святкові дні, а з поважних причин — і в інші дні можуть виїжджати додому у супроводі дорослих.

3.4. За клопотанням батьків або осіб, які їх замінюють, адміністрація школи-інтернату може давати дозвіл вихованцям, які перебувають на утриманні в закладі, проживати у своїх сім'ях, якщо це не шкодитиме фізичному і психічному здоров'ю дітей і батьки дитини не позбавлені батьківських прав у судовому порядку.

Надання такої можливості на період від одного місяця до повного терміну навчання в школі-інтернаті оформляється наказом директора.

3.5. За утримання дітей у загальноосвітній школі-інтернаті державної та комунальної форм власності з батьків або осіб, які їх замінюють, стягується плата в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України. Плата за утримання дітей в санаторній школі-інтернаті державної та комунальної форм власності не справляється.

3.6. Вихованці шкіл-інтернатів обох типів відповідно до встановлених норм та фактичного матеріально-фінансового забезпечення закладу забезпечуються м'яким інвентарем, предметами особистої гігієни, а також підручниками, технічним та іншим навчальним приладдям, іграшками та іграми, матеріалами для розвитку індивідуальних творчих здібностей, гурткової роботи тощо.

Вихованці школи-інтернату відповідно до встановлених норм забезпечуються одягом і взуттям.

Вихованці санаторної школи-інтернату при прибутті на навчання повинні мати необхідний комплект одягу і взуття.

У санаторній школі-інтернаті державної та комунальної форм власності за рахунок держави частково або повністю можуть забезпечуватися (одягом, взуттям) діти із малозабезпечених сімей у кількості не більше 25 відсотків загального числа вихованців.

Директор школи-інтернату може вносити обґрунтовані корективи до норм і терміну носіння вихованцями одягу та взуття в межах асигнувань і з урахуванням місцевих особливостей.

3.7. Діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, перебувають у школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті на повному державному утриманні відповідно до встановлених норм.

3.8. По закінченні школи-інтернату вихованцям безоплатно видається комплект літнього одягу і взуття, яке було в їхньому користуванні під час навчання в цьому закладі. За потреби, з урахуванням матеріального становища родини, безоплатно може видаватись також комплект зимового одягу і взуття, що був у користуванні дитини під час навчання.

Вихованцям, які вибули зі школи-інтернату з інших причин, безоплатно видається комплект сезонного одягу та взуття, що був у їхньому користуванні на момент вибуття.

3.9. У школах-інтернатах обох типів приватної форми власності утримання вихованців здійснюється за рахунок засновника (власника) та інших не заборонених законодавством України джерел фінансування.

3.10. Медичне обслуговування вихованців школи-інтернату та санаторної школи-інтернату незалежно від підпорядкування і форми власності здійснюється медичними працівниками, які входять до штату цих закладів. У разі відсутності у штаті посад медичних працівників окремих спеціальностей медичне обслуговування здійснюють медичні працівники дитячих лікувально-профілактичних закладів за територіальним принципом.

Заклади охорони здоров'я разом з органами управління освітою та органами охорони здоров'я щорічно (у санаторних школах-інтернатах — двічі на рік) забезпечують безоплатний медичний огляд, моніторинг і подальшу показану корекцію стану здоров'я вихованців в умовах шкіл-інтернатів.

Органи управління освітою забезпечують перевезення вихованців за висновком медичних працівників на консультацію і (або) госпіталізацію та повернення їх до навчальних закладів.

3.11. Відповідальність за організацію харчування вихованців у школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті незалежно від підпорядкування та форми власності покладається на засновника (власника) та керівника цього закладу.

Норми та порядок організації харчування вихованців установлюються Кабінетом Міністрів України.

3.12. Контроль та нагляд за організацією медичних та санітарно-гігієнічних заходів з охорони здоров'я, якістю харчування вихованців покладається на територіальні органи охорони здоров'я і територіальні установи державної санітарно-епідеміологічної служби.

3.13. У школі-інтернаті за наявності не менше 15 дітей різного віку із загальним недорозвитком мовлення вводиться посада вчителя-логопеда. Корекційні заняття проводяться відповідно до Положення про логопедичні пункти системи освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 13.05.93 № 135 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 31.05.93 за № 59.

3.14. Психологічне забезпечення навчально-виховного процесу в школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті здійснюється практичним психологом.

4. Організація навчально-виховного процесу в школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті

4.1. Навчально-виховний процес у школах-інтернатах обох типів незалежно від підпорядкування і форми власності здійснюється відповідно до робочих навчальних планів, складених на основі Типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Лікувально-реабілітаційний процес в санаторній школі-інтернаті здійснюється відповідно до вимог та рекомендацій, установлених Міністерством охорони здоров'я України.

Робочий навчальний план школи-інтернату та санаторної школи-інтернату державної та комунальної форм власності затверджується відповідним органом управління освітою; приватної — засновником (власником) за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Експериментальний робочий навчальний план погоджується у встановленому порядку з Міністерством освіти і науки України.

4.2. Школа-інтернат та санаторна школа-інтернат працюють за навчальними програмами, підручниками, посібниками, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.

Методичні об'єднання санаторних шкіл-інтернатів можуть уносити до навчальних програм зміни та доповнення, які затверджуються відповідним органом управління освітою, що зумовлені особливостями стану здоров'я вихованців та вибором оптимального темпу оволодіння ними програмовим матеріалом.

4.3. Порядок поділу класу на групи на уроках з вивчення окремих предметів у школах-інтернатах обох типів, заняттях з лікувальної фізкультури (у санаторних школах-інтернатах) державної та комунальної форм власності встановлюється відповідно до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 06.03.2002 за № 229/6517.

У школах-інтернатах обох типів приватної форми власності наповнюваність класів, поділ класів на групи визначаються їх засновником (власником) на підставі рішення педагогічної ради, ради навчального закладу, умов роботи закладу, але не більше нормативів, затверджених Міністерством освіти і науки України.

4.4. Індивідуалізація і диференціація навчання, вибір форм, засобів і методів навчання, індивідуальне навчання та екстернат у школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті здійснюються відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад, Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.12.2002 № 732 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 08.01.2003 за № 9/7330 (із змінами), інших нормативних документів, що регулюють навчально-виховний процес.

4.5. Розклад уроків складається відповідно до робочого навчального плану з дотриманням педагогічних і санітарно-гігієнічних вимог та урахуванням типу школи-інтернату, стану здоров'я вихованців.

4.6. Для проведення уроків з трудового навчання і профорієнтації вихованців у школі-інтернаті організовуються навчально-виробничі майстерні, база для вивчення інформаційних технологій, підсобні господарства, навчально-дослідні ділянки тощо. При цьому вихованцям забезпечуються належні санітарно-гігієнічні й безпечні умови праці на робочих місцях з обов'язковим дотриманням вимог навчальної програми, урахуванням профілю навчання та особливостей регіону.

4.7. Тривалість уроків у школі-інтернаті встановлюється відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад.

У санаторній школі-інтернаті тривалість уроків у першому класі — 35 хвилин, в усіх інших — 40 хвилин, при цьому в перших — четвертих класах після 15 хвилин уроку, а в 5—11 (12) класах після 20 хвилин уроку проводяться рухливі внутрішні перерви. Тривалість перерв між уроками встановлюється з урахуванням необхідності організації активного відпочинку і харчування вихованців, але не менше 15 хвилин, і великої перерви після другого або третього уроку — 30 хвилин.

4.8. Тривалість і структура навчального року, терміни і тривалість канікул, оцінювання навчальних досягнень вихованців шкіл-інтернатів обох типів, державна підсумкова атестація, переведення і випуск вихованців, видача документів про базову та повну загальну середню освіту, нагородження вихованців і випускників шкіл-інтернатів золотою і срібною медалями, похвальним листом і похвальною грамотою здійснюють-

ся відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад, нормативних документів Міністерства освіти і науки України.

4.9. Вихованці санаторних шкіл-інтернатів звільняються від складання державної підсумкової атестації згідно з Положенням про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 14,12.2000 № 588 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.12.2000 за № 925/5146.

В окремих випадках (нагородження золотою і срібною медалями) вихованці санаторної школи-інтернату можуть проходити державну підсумкову атестацію за їх письмовою заявою та погодженням із старшим лікарем навчального закладу.

5. Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу у санаторних школах-інтернатах

5.1. Санаторна школа-інтернат створює для вихованців необхідні умови, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти у поєднанні з тривалим лікуванням, оздоровленням та відновленням здоров'я вихованців.

5.2. Усі навчально-виховні, лікувально-профілактичні та реабілітаційні заходи є складовою частиною оздоровчого режиму, додержання якого є обов'язковим для всіх учасників навчально-виховного та лікувально-реабілітаційного процесу.

5.3. Оздоровчий режим санаторної школи-інтернату має такі функції:

- відновлювальну, що передбачає зниження навантаження у розпорядку діяльності дитини до рівня її психосоматичних можливостей;
- дозувальну, що передбачає вибір режиму або окремих його компонентів як однієї з умов відновлення стану здоров'я дитини;
- тренувальну, що дає змогу сформувати і закріпити навички здорового способу життя протягом певного періоду перебування дитини у санаторній школі-інтернаті.

5.4. Організація лікувально-профілактичної та реабілітаційної роботи в санаторній школі-інтернаті проводиться з урахуванням клінічних проявів захворювань та психологічних особливостей вихованців. При цьому береться до уваги:

- основне захворювання;
- соматична ослабленість, нерідко спричинена загальним порушенням нервової регуляції, зниженням резистентності організму під впливом основного захворювання;
- загальна недостатність функцій нервової системи (підвищена виснажливість, емоційна млявість або неврівноваженість, збудливість, схильність до вегетосудинної дистонії).

Наявність цих факторів визначає зміст основних напрямів лікувально-профілактичної та реабілітаційної роботи в санаторній школі-інтернаті.

5.5. Лікувально-профілактичні та реабілітаційні заходи передбачають:

- оцінку фізичного та нервово-психічного розвитку дитини;
- контроль за режимом та організацією харчування в закладі;
- організацію щорічних профілактичних оглядів та планової диспансеризації дітей;
- організацію і контроль за повнотою та своєчасністю проведення профілактичних щеплень дітям;

- контроль і методичну допомогу в організації роботи з фізичного виховання, трудового навчання, загартування та проведення літніх оздоровчих заходів;
- організацію лікування захворювання, з приводу якого дитина направлена у санаторну школу-інтернат;
- забезпечення специфічної немедикаментозної, медикаментозної, фізіотерапевтичної, кліматотерапії, інших видів лікування, у т.ч. з використанням бази лікувально-профілактичних закладів за територіальним принципом;
- санітарно-освітню та інформаційну роботу серед дітей, батьків, педагогічних працівників, технічного персоналу.

5.6. Лікувально-відновлювальна робота ведеться в таких напрямах:

- лікування основного захворювання й реабілітація (специфічна медикаментозна, фізіо-, гідро-, кліматотерапія, лікувальна фізкультура, плавання);
- терапія загальних нервово-психічних відхилень;
- загальне оздоровлення.

5.7. Двічі на рік всі вихованці санаторної школи-інтернату проходять планову диспансеризацію: перший огляд — поглиблений із залученням спеціалістів лікувально-профілактичного закладу за територіальним принципом, другий огляд здійснюється педіатром та дитячими лікарями інших спеціальностей (відповідно до профілю санаторної школи-інтернату).

Подальше лікування та реабілітація вихованців здійснюються з урахуванням висновків поглибленого медичного огляду.

5.8. Санітарно-гігієнічний режим забезпечується оптимальним розподілом розумового та фізичного навантаження, навчальних занять і відпочинку, комплексом заходів з фізичного виховання та загартування, організацією раціонального харчування, профілактикою травматизму, дотриманням протиепідемічних заходів, вимог техніки безпеки.

5.9. З дітьми, які мають труднощі у навчанні, проводяться індивідуальні та групові заняття з окремих предметів за рахунок годин варіативної складової навчального плану. Тривалість індивідуальних та групових занять не повинна перевищувати 20 хвилин.

5.10. Спільна діяльність медичних, педагогічних працівників, психологів полягає у медичних і психолого-педагогічних спостереженнях за учнями в процесі занять та в позаурочний час. Дані спостережень узагальнюються для розроблення системи індивідуального підходу до навчання і виховання дитини. На цій основі уточнюється оздоровчо-щадний режим, даються рекомендації щодо подальшого навчання вихованця у санаторній школі-інтернаті, його професійної орієнтації, посильної участі в суспільно-корисній праці.

5.11. Консультативна методична допомога з питань організації навчально-виховної, лікувально-профілактичної та реабілітаційної роботи здійснюється спеціалізованими науково-дослідними, науково-методичними та лікувальними закладами, на території обслуговування яких розташована санаторна школа-інтернат.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей з психоневрологічними захворюваннями

5.12. Навчально-виховна робота в санаторній школі-інтернаті для дітей з психоневрологічними захворюваннями здійснюється з ураху-

ванням принципів диференційованого та індивідуального підходу на основі педагогічного, психологічного і клінічного вивчення поведінки і стану здоров'я вихованця, форми і методи навчання та виховання в закладі, спрямовані на психологічну корекцію особистості вихованця.

5.13. Залежно від індивідуальних можливостей кожного вихованця, його клінічного стану, етапу лікування та реабілітації обсяг завдань на уроці може бути зменшений учителем у 1,5—3 рази порівняно з навчальним навантаженням, передбаченим для учнів відповідних класів загальноосвітніх навчальних закладів.

5.14. При здійсненні трудового навчання і виховання за програмами загальноосвітньої школи за погодженням з лікарем-психіатром та рішенням педагогічної ради навчального закладу з усіх розділів програми вилучаються об'єкти праці та трудомісткі процеси, пов'язані із статичним напруженням (за умови збереження навчального змісту програми).

Уроки фізичної культури проводяться за програмами спеціальної медичної групи.

Спортивні змагання у позакласній роботі з фізичного виховання не проводяться.

5.15. З метою педагогічної корекції клінічного стану вихованців та сприяння їх психомоторному розвитку вчителі музики або інші спеціалісти проводять музично-ритмічні заняття, які вносяться до розкладу уроків.

5.16. У навчально-виховному процесі вчителі і вихователі, крім рухливих пауз, застосовують перерви (до 3 хв.) у навчальній роботі вихованців, створюють умови для їхньої релаксації.

5.17. Лікувально-профілактичний та реабілітаційний комплекс, що включає лікувальну фізкультуру, фізіотерапію, гідротерапію, масаж, педагогічну корекцію, проводиться тричі на тиждень і вноситься до розкладу уроків та режиму дня.

Комплекс також може включати додаткове проведення приймання лікарями (психіатром, педіатром, стоматологом та іншими спеціалістами), логопедичні заняття, заняття з психологічної корекції особистості.

Педагогічну корекцію особистості дитини під час проведення лікувально-профілактичного та реабілітаційного комплексу процедур здійснюють педагогічні працівники з дітьми, вільними від лікувальних процедур, приймання лікарів-спеціалістів, логопедичних занять, занять з психологічної корекції.

5.18. Заняття з педагогічної корекції особистості та проведення лікувально-профілактичного і реабілітаційного комплексу процедур координуються з діяльністю медичного персоналу на підставі затверджених старшим лікарем процедурних листів.

5.19. Для всіх вихованців організовується денний сон або відпочинок протягом 1 — 1,5 години.

За сприятливої погоди денний сон або відпочинок вихованців, крім дітей, які мають протипоказання, можливо проводити на критих верандах з використанням ліжок та спальних мішків.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей, хворих на сколіоз

5.20. У санаторній школі-інтернаті для дітей, хворих на сколіоз, організація навчально-виховного процесу спрямована на максимальне розвантаження хребта, що передбачає проведення навчальних занять

і виконання домашніх завдань у змішаному режимі за призначенням лікаря: лежачи на кушетці (прогресуюча форма сколіозу), лежачи на кушетці та сидячи за партою або тільки сидячи за партою (для дітей, які готуються до переходу в масову школу). Це передбачає оснащення кімнат, де проводяться уроки, спеціальними меблями для розвантаження хребта (динамічні парти, підгрудники тощо).

5.21. На всіх етапах навчальної і виховної роботи з вихованцями педагогічні працівники організовують їх на виконання особистого ортопедичного режиму.

5.22. Години лікувальної фізкультури та лікувального плавання чергуються в розкладі із загальноосвітніми предметами. Заняття з лікувальної фізкультури і лікувального плавання проводяться за групами.

5.23. Лікувально-профілактичний та реабілітаційний комплекс процедур здійснюється за призначенням лікаря-ортопеда або фізіотерапевта (фізіотерапевтичні процедури, водні, гідромасаж, душ Шарко тощо) та передбачає:

- розвантаження хребта, у тому числі за допомогою носіння функціонально-коригувального корсета;
- обов'язковий денний відпочинок протягом 1—1,5 години;
- функціональне лікування (фізіо-кінезотерапія): проведення лікувальної фізкультури, лікувального плавання 2—3 рази на тиждень, сповивання, масаж, ходіння на лижах, стрільба з лука та інші спортивно-лікувальні ігри;
- виконання інших видів ортопедичних призначень (носіння супінаторів тощо);
- проведення загальнозміцнювальних і загартовувальних процедур та ранкової гімнастики, цільових прогулянок, сонячних ванн, кварцевого опромінювання, режиму аерації.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи

5.24. Система реабілітаційної роботи в школі-інтернаті для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи включає:

- вивчення особистості кожного вихованця;
- організацію відповідного режиму;
- організацію 5—6-разового дієтичного харчування;
- проведення фізкультурно-оздоровчих заходів: динамічних пауз, занять з ЛФК, уроків фізкультури, ранкової зарядки, занять з плавання в басейні, літнє оздоровлення дітей тощо;
- проведення за показаннями медикаментозного лікування.

5.25. При проведенні уроків з трудового навчання за погодженням із старшим лікарем навчального закладу та рішенням педагогічної ради з усіх розділів програми вилучаються (при збереженні навчального змісту) об'єкти праці і трудомісткі процеси, пов'язані з надмірним фізичним навантаженням.

5.26. Уроки фізичної культури проводяться за програмою з фізичної культури для спеціальної медичної групи. Час на вивчення основних розділів програми скорочується вдвічі (при збереженні навчального змісту програми).

5.27. Заняття з лікувальної фізкультури проводяться в усіх класах за групами тричі на тиждень за спеціально розробленими комплексами

з урахуванням захворювання, вікових особливостей дітей і вносяться до розкладу уроків.

За наявності басейну під час уроків ЛФК проводяться гідротерапевтичні заходи.

5.28. Диференційований підхід у реабілітації здійснюється за трьома типами режимів: тренувальним, щадним або індивідуальним.

При визначенні типу режиму враховується фаза процесу хвороби і лікування, характер захворювання, ступінь ураження і функціональна здатність серцево-судинної системи, можливості адаптаційних механізмів організму, ступінь недостатності кровообігу, натренованості дитини.

Тренувальний режим призначається дітям з неактивною фазою запального процесу при відсутності скарг і нормальних реакціях серцево-судинної системи під час навчального та фізичного навантаження.

Щадний режим призначається хворим дітям протягом першого року після перенесеного різкого загострення захворювання серцево-судинної системи у його неактивній фазі, а саме: з недостатністю митрального клапана або без виражених органічних змін; з несприятливими реакціями серцево-судинної системи на навчальне, трудове навантаження, з комбінованими пороками серця при задовільних функціональних пробах серцево-судинної системи незалежно від тривалості захворювання, а також дітям, які перенесли хорею та інші форми ревматичних енцефалітів із тривалим синдромом астенізації нервової системи.

Вихованці, яким призначено щадний режим, звільняються від додаткових навантажень під час навчально-виховного процесу, участі в художній самодіяльності, в окремих видах суспільно корисної праці. Цим вихованцям протипоказана робота, пов'язана з різким переохолодженням та перегріванням тіла.

Індивідуальний режим призначається вихованцям із сполученими та комбінованими пороками серця у стадії нестійкої компенсації серцево-судинної системи. Для таких дітей встановлюється мінімальне трудове навантаження, а руховий режим обмежується комплексом лікувальної фізкультури.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів травлення

5.29. Режим дня в санаторній школі-інтернаті для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів травлення передбачає поєднання навчально-виховного процесу з лікувально-оздоровчою роботою, спрямованою на відновлення здоров'я дитини, і встановлюється з урахуванням навчального навантаження та функціональних можливостей організму вихованця, здійснюваної системи оздоровлення.

5.30. Харчування таких дітей п'ятиразове. Дієтичні столи готуються відповідно до науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо організації харчування дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів травлення. Вживання їжі контролюється педагогічними та медичними працівниками.

5.31. Уроки трудового навчання проводяться під контролем медичних працівників.

Трудове і фізичне навантаження визначається індивідуально з урахуванням стану здоров'я вихованця і систематично контролюється старшим лікарем санаторної школи-інтернату. З усіх розділів програми

з трудового навчання вилучаються види діяльності, що вимагають надмірного фізичного та розумового навантаження (за умови збереження навчального змісту програми).

5.32. Уроки фізичної культури проводяться за програмою для спеціальної медичної групи.

Заняття з лікувальної фізкультури спрямовані на нормалізацію стану дитячого організму, його адаптацію до фізичного навантаження. Під час проведення занять з лікувальної фізкультури виконуються загальнорозвивальні, коригувальні та дихальні вправи, серед яких — діафрагмальне дихання, ходіння, дозований біг, плавання тощо. Ці заняття проводяться у кожному класі за групами тричі на тиждень за спеціально розробленими комплексами з урахуванням стану здоров'я, вікових особливостей дітей.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей з малими і неактивними (фаза згасання) формами туберкульозу

5.33. Режим санаторної школи-інтернату для дітей з малими і неактивними (фаза згасання) формами туберкульозу спрямований на здобуття вихованцями загальної середньої освіти в поєднанні з лікувально-профілактичними та реабілітаційними заходами, які забезпечують лікування дітей до повного їх клінічного одужання, що підтверджується клініко-лабораторними і рентгенологічними обстеженнями.

5.34. У санаторній школі-інтернаті влаштовується огороджена зелена ділянка для проведення відпочинку, ігор, занять вихованців на повітрі та проведення фізкультурно-оздоровчих заходів.

5.35. Перед кожним уроком з вихованцями проводяться фізкультурні заняття (3—4 вправи з елементами дихальної гімнастики; для плечового пояса, спини та ніг — протягом 5 хвилин).

5.36. Уроки з трудового навчання проводяться під контролем лікаря-педіатра і дитячого фтизіатра закладу. Трудове навантаження визначається з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей кожного вихованця.

5.37. Уроки фізичної культури проводяться за програмою з фізичної культури для спеціальної медичної групи.

Заняття з лікувальної фізкультури проводяться в усіх класах за відповідним розкладом за групами тричі на тиждень за спеціально розробленими комплексами.

5.38. У санаторній школі-інтернаті проводяться курси хіміопрофілактики антимікобактеріальними протитуберкульозними препаратами, а також сезонні протирецидивні курси лікування за призначенням фтизіатра.

5.39. При вибутті із санаторної школи-інтернату вихованцю видається довідка про наслідки лікування, яку необхідно подати у протитуберкульозний диспансер (кабінет), а за відсутності такого — у дитячу поліклініку або підлітковий кабінет поліклініки за місцем проживання.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів дихання

5.40. Навчально-виховний процес у санаторній школі-інтернаті для дітей з хронічними неспецифічними захворюваннями органів дихання здійснюється в поєднанні з комплексним лікуванням виявленого захворювання. Одночасно з кліматолікуванням вихованці одержують масаж, інгаляції, медикаментозне та фізіотерапевтичне лікування.

5.41. Уроки фізичної культури проводяться за програмою для спеціальної медичної групи. Заняття з лікувальної фізкультури проводяться в усіх класах за групами тричі на тиждень за спеціально розробленими комплексами з урахуванням захворювання і вікових особливостей дітей.

5.42. Трудове навчання проводиться під контролем лікаря-педіатра і пульмонолога. Трудове навантаження вихованців визначається в індивідуальному порядку з урахуванням стану здоров'я, фізичних можливостей кожного з них і систематично контролюється старшим лікарем навчального закладу.

Особливості навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті для дітей, хворих на цукровий діабет

5.43. Навчально-виховний процес у санаторній школі-інтернаті для дітей, хворих на цукровий діабет, здійснюється в поєднанні з проведенням лікувально-реабілітаційних заходів, що спрямовані на утримання стану компенсації хворих дітей, профілактику соматичних захворювань, підтримання належного рівня психічної активності і працездатності, контроль за фізичним розвитком вихованців.

5.44. Система лікувально-реабілітаційних заходів передбачає:

- приймання медичних препаратів, що підтримують рівень цукру в організмі (застосування різних типів інсуліну для інсулінозалежних дітей);
- дієтотерапію (організація 6-разового дієтичного харчування за столом № 9);
- терапію загальнозміцнювальними препаратами, специфічну медикаментозну терапію, спрямовану на запобігання декомпенсації стану хворого на цукровий діабет;
- помірне фізичне навантаження (дозовані регулярні фізичні заняття, плавання, біг, аеробіка тощо).

Фізичне навантаження визначається індивідуально для кожної дитини, ураховуючи стан її здоров'я на даний момент, і проводиться обов'язково під наглядом медичного персоналу.

Медичні працівники санаторної школи-інтернату навчають вихованців навичкам самоконтролю стану здоров'я, долікарської самодопомоги у разі різкого погіршення самопочуття (коматозний стан).

5.45. Уроки фізичної культури проводяться за програмою для спеціальної медичної групи. При виконанні фізичних вправ, в іграх, що потребують значних фізичних навантажень, самопочуття вихованців повинно постійно контролюватися медичним обстеженням та аналізом крові, щоб уникнути перевантаження.

Заняття з лікувальної фізкультури проводяться в усіх класах за групами тричі на тиждень за спеціально розробленими комплексами з урахуванням стадії захворювання, вікових особливостей вихованців.

5.46. При проведенні уроків трудового навчання, зберігаючи навчальний зміст програм, за погодженням зі старшим лікарем санаторної школи-інтернату вилучаються з усіх розділів програми об'єкти праці і трудомісткі процеси, пов'язані з надмірним фізичним навантаженням.

5.47. Усі вихованці, хворі на цукровий діабет, перебувають на диспансерному обліку в закладах охорони здоров'я.

6. Учасники навчально-виховного процесу в школі-інтернаті, навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті

6.1. Учасниками навчально-виховного процесу в школі-інтернаті, навчально-виховного, лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу в санаторній школі-інтернаті є:

- вихованці (діти, які навчаються і виховуються у навчальному закладі та частково або повністю утримуються за рахунок держави);
- учні (діти, які тільки навчаються у школі-інтернаті);
- керівники;
- педагогічні, медичні працівники, психологи та інші спеціалісти;
- батьки або особи, які їх замінюють.

6.2. Статус учасників навчально-виховного і лікувально-профілактичного та реабілітаційного процесу, їхні права, обов'язки, трудові відносини (призначення і звільнення з посади), навантаження та інші види діяльності, атестація тощо визначаються законодавством про освіту, працю, охорону здоров'я, іншими нормативно-правовими актами, цим Положенням, статутом, Правилами внутрішнього розпорядку школи-інтернату та санаторної школи-інтернату.

7. Управління школою-інтернатом та санаторною школою-інтернатом

7.1. Керівництво школами-інтернатами обох типів здійснює директор.

7.2. Порядок призначення на посаду та звільнення з посади директора та заступника (заступників) директора шкіл-інтернатів обох типів всіх форм власності здійснюється відповідно до законодавства про освіту.

7.3. Директор школи-інтернату та санаторної школи-інтернату:

- здійснює керівництво і контроль за діяльністю закладу;
- діє від імені закладу, укладає угоди з юридичними та фізичними особами, представляє його в усіх державних органах, на підприємствах, в установах і громадських організаціях;
- забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створює необхідні умови для підвищення фахового та кваліфікаційного рівня;
- організовує, спрямовує і координує навчально-виховний та лікувально-реабілітаційний (у санаторній школі-інтернаті) процеси, відповідає за їх якість та ефективність;
- відповідає за реалізацію Державного стандарту загальної середньої освіти, забезпечує контроль за виконанням навчальних планів і програм, за рівнем навчальних досягнень вихованців;
- створює необхідні умови для проведення позанавчальної роботи, організації безпечної життєдіяльності вихованців;
- забезпечує дотримання санітарно-гігієнічних вимог, протиепідемічних правил та норм, протипожежної та правил техніки безпеки;
- вживає заходів щодо пропаганди здорового способу життя, дотримання правил особистої гігієни;

- забезпечує права вихованців на захист від будь-яких форм фізичного або психічного насильства;
- підтримує ініціативи щодо вдосконалення системи навчання та виховання, заохочення творчих пошуків, дослідно-експериментальної роботи педагогів та вихованців;
- дає дозвіл на участь діячів науки, культури, членів творчих спілок, працівників підприємств, установ, а також організацій, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку, у навчально-виховному процесі, керівництві дитячими об'єднаннями за інтересами;
- розпоряджається у встановленому порядку майном і коштами закладу;
- контролює дотримання режиму роботи закладу, організацію харчування і медичного обслуговування вихованців;
- організовує різні форми співпраці з батьками або особами, які їх замінюють;
- видає у межах компетенції накази та розпорядження, контролює їх виконання;
- щороку звітує про роботу закладу на загальних зборах (конференції) колективу.

7.4. Колегіальним органом управління школою-інтернатом та санаторною школою-інтернатом є педагогічна рада, яку очолює директор. До складу педагогічної ради входять заступник (заступники) директора, педагогічні, медичні (у санаторних школах-інтернатах) працівники, інші спеціалісти. У засіданнях педагогічної ради можуть брати участь із дорадчим голосом представники органів управління освітою, охорони здоров'я, підприємств, установ, громадських організацій, батьків або осіб, які їх замінюють.

Організація діяльності та повноваження педагогічної ради визначаються Положенням про загальноосвітній навчальний заклад.

7.5. Органом громадського самоврядування у школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті є загальні збори (конференція) його колективу, що скликаються не менше одного разу на рік,

Порядок скликання, повноваження, склад, чисельність загальних зборів (конференції) колективу здійснюються відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад та статуту навчального закладу.

7.6. У період між загальними зборами (конференціями) діє рада навчального закладу, повноваження якої визначаються Примірним положенням про раду загальноосвітнього навчального закладу, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 27.03.2001 № 159.

7.7. У школі-інтернаті та санаторній школі-інтернаті можуть створюватися піклувальна рада, робота якої здійснюється відповідно до Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 05.02.2001 № 45 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.02.2001 за № 146/5337, а також учнівський комітет, батьківський комітет тощо, положення про які розробляє і затверджує Міністерство освіти і науки України.

8. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність школи-інтернату та санаторної школи-інтернату

8.1. Використання матеріально-технічної бази та фінансово-господарська діяльність шкіл-інтернатів обох типів здійснюються відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад, інших законодавчих та нормативно-правових документів, які регулюють питання фінансово-господарської діяльності цих типів навчальних закладів.

8.2. Школи-інтернати обох типів повинні мати необхідну кількість будівель, приміщень та обладнання для організації навчально-виховного, лікувально-профілактичного і реабілітаційного процесу (санаторна школа-інтернат), проживання вихованців, проведення позанавчальної роботи.

До такого набору приміщень входять: навчальний корпус (блок) з обладнаними кабінетами, класами, лабораторіями, залами; спальний корпус (блок) з навчальними та побутовими кімнатами для самопідготовки, лагодження одягу, відпочинку й дозвілля; медичний блок, що включає фізіотерапевтичний кабінет і кабінет для проведення профілактичних щеплень; їдальня і харчоблок із складськими приміщеннями; господарчо-побутовий комплекс, що включає склади, пральню, гараж, виробничі майстерні тощо.

Санаторна школа-інтернат повинна мати лікувально-реабілітаційний комплекс для здійснення лікувально-профілактичних та реабілітаційних заходів відповідно до профілю захворювання.

8.3. Школи-інтернати обох типів забезпечуються автотранспортом.

8.4. Кошторис і план асигнувань школи-інтернату та санаторної школи-інтернату складаються і затверджуються відповідно до законодавства України.

8.5. Штатний розклад школи-інтернату та санаторної школи-інтернату державної та комунальної форм власності складається згідно з діючими нормативними документами в межах визначеного фонду оплати праці (приватної — власником на основі діючих нормативів).

8.6. Школи-інтернати обох типів можуть здійснювати міжнародне співробітництво в порядку, установленому законодавством України.

9. Контроль за діяльністю школи-інтернату та санаторної школи-інтернату

9.1. Контроль за діяльністю шкіл-інтернатів обох типів незалежно від форми власності здійснюється з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері загальної середньої освіти.

Державний контроль здійснюють Міністерство освіти і науки України, Державна інспекція навчальних закладів, Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управління освітою, органи державної санітарно-епідеміологічної служби, засновники (власники) закладу.

9.2. Державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється не рідше одного разу на квартал та за епідпоказаннями.

9.3. Основною формою державного контролю за діяльністю шкіл-інтернатів обох типів будь-якої форми власності є державна атестація, яка проводиться не рідше одного разу на десять років у порядку, установленому Міністерством освіти і науки України.

9.4. У період між атестаціями проводяться перевірки (інспектування) закладу з питань, пов'язаних з його навчально-виховною, лікувально-реабілітаційною та фінансово-економічною діяльністю, Зміст, види і періодичність цих перевірок визначаються засновником (власником), проводяться, як правило, 1—2 рази на рік; з інших питань — відповідно до законодавства.

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти
П. Б. Полянський

Додаток
до Положення про загальноосвітню
школу-інтернат та загальноосвітню
санаторну школу-інтернат

Показання та протипоказання для направлення дітей до загальноосвітніх санаторних шкіл-інтернатів

І. Захворювання серцево-судинної системи

Показання:

1. Ревматизм в неактивній фазі, не раніше 10 місяців після періоду загострення захворювань без пороку серця або з пороком серця, при помірній компенсованій митральній, аортальній або митрально-аортальній недостатності.

2. Вроджені пороки серця (блідого типу) при відсутності недостатності кровообігу, які не потребують хірургічного втручання.

3. Хронічний тонзиліт з тонзилогенною кардіоміопатією.

4. Первинна артеріальна гіпертонія ІА і ІБ ступенів, вегетосудинна дистонія.

5. Стан після перенесеного інфекційно-алергійного міокардиту не раніше ніж через 6 місяців після періоду загострення захворювання при відсутності активності процесу.

Протипоказання:

1. Ревматизм, інфекційно-алергійний міокардит в активній фазі або безперервно рецидивне протікання процесу.

2. Недостатність кровообігу.

3. Порушення ритму серця: миготлива аритмія, пароксизмальна і кепароксизмальна ектопічна тахікардія, часті (більше 5 за хвилину) або групові екстрасистоли, атривентрикулярна блокада повна або неповна високого ступеня.

ІІ. Хронічні неспецифічні захворювання органів дихання

Показання:

1. Хронічна пневмонія, вроджені пороки розвитку бронхів і легенів при відсутності дихальної або легенево-серцевої недостатності, а також ознак загострення хронічного запального процесу.

2. Стан після операції з приводу хронічних неспецифічних захворювань легенів (не раніше 6 місяців після операції), відсутність дихальної недостатності і активності запального процесу в бронхах і легенях.

3. Рецидивний або астматичний бронхіт у період ремісії.

4. Бронхіальна астма легкого або середнього ступеня в період стійкої ремісії.

5. Різні форми респіраторних алергозів (алергійний ларингіт, трахеїд та ін.) у період ремісії.

Протипоказання:

1. Наявність ознак загострення запального процесу в бронхо-легеневій системі.

2. Наявність дихальної або легенево-серцевої недостатності.

3. Бронхіальна астма в тяжкій формі з частими нападами, нападний період бронхіальної астми.

III. Хвороби органів травлення

Показання:

1. Хронічний гастрит (гастродуоденіт) у період ремісії.
2. Хронічні захворювання тонкого і товстого кишечнику в період ремісії.
3. Хронічні захворювання жовчовивідних шляхів у період ремісії.
4. Виразкова хвороба шлунка або дванадцятипалої кишки в стадії ремісії без стенозування при відсутності пенетрирування, кровотечі протягом 6 останніх місяців і не раніше 3 місяців після перенесеного загострення.
5. Хронічні персистируючі гепатити в неактивній фазі.

Протипоказання:

1. Хронічний гастрит (гастродуоденіт) у період загострення.
2. Хронічні захворювання тонкого і товстого кишечнику в період загострення.
3. Хронічні захворювання жовчовивідних шляхів і печінки в період загострення.
4. Виразкова хвороба дванадцятипалої кишки або шлунка, ускладнена або що безперервно рецидивує.
5. Хронічна дизентерія та інші кишкові інфекційні захворювання.
6. Агресивний хронічний гепатит, цироз печінки з проявами портальної гіпертензії.

IV. Психоневрологічні захворювання

Показання:

1. Неврози.
2. Невротичні форми реактивних станів.
3. Астенічні, церебрастенічні, неврозоподібні стани як наслідок раннього органічного враження центральної нервової системи, травм черепа, нейроінфекції і соматичних захворювань.
4. Неврозоподібні форми психічних захворювань у стадії компенсації.
5. Початкові прояви патологічного формування особистості і патологічних рис характеру без виражених розладів поведінки і соціальної адаптації.
6. Ревматична церебрастенія (не раніше ніж через 6 місяців після травми черепа).

Протипоказання:

1. Захворювання, перераховані в показаннях, у стані вираженої декомпенсації, які потребують лікування в дитячих психіатричних стаціонарах або в санаторіях психоневрологічного профілю.
2. Олігофренія.
3. Психопатія, патологічні формування особистості з вираженими розладами поведінки і соціальної адаптації.
4. Резидуально-органічні і процесуальні психопатоподібні стани.
5. Судомні напади і їх еквіваленти.
6. Шизофренія, крім неврозоподібних форм, у стадії компенсації.

V. Малі і неактивні (фаза згасання) форми туберкульозу

Показання:

1. Локальні форми внутрішньогрудинного туберкульозу у фазі ущільнення і кальцинації.
2. Туберкульозна інтоксикація.
3. Позалегеневі форми туберкульозу у фазі згасання специфічного процесу без нориць.

4. Діти і підлітки, які перенесли туберкульозний менінгіт (при відсутності активних туберкульозних змін в інших органах і порушень інтелекту), через один рік після стаціонарного лікування.

5. Діти і підлітки з групи підвищеного ризику захворювання туберкульозом (віраж, гіперергія до туберкуліну на 6 і більше мм, контакт з хворими відкритої і активної форми туберкульозу). Діти, інфіковані мікобактеріями з хронічними неспецифічними захворюваннями органів і систем, у фазі ремісії.

6. Діти і підлітки, які перенесли оперативні втручання на легенях з приводу туберкульозу і неспецифічних змін, через один рік після операції при відсутності післяопераційних ускладнень і активних специфічних змін в інших органах.

Протипоказання:

1. Активні та бацилярні форми внутрішньогрудинного і позалегеневого туберкульозу.
2. Неспецифічні захворювання в період загострення.
3. Органічні ураження нервової системи з наявністю розумової відсталості і зниження інтелекту.

VI. Цукровий діабет

Показання:

1. Типовий цукровий діабет I типу:
— порушення обміну речовин, здебільшого порушення обміну вуглеводів;
— з частими гіпер- та гіпоглікеміями.
2. Порушення толерантності до вуглеводів.
3. Затримка темпів росту.
4. Затримка статевого розвитку.
5. Конституційне ожиріння.
6. Еутіреоїдне збільшення щитовидної залози.

Протипоказання:

1. Ендокринопатія у стані декомпенсації.
2. Судомні пароксизми як денні, так і нічні.
3. Енурез (денний або стійкий нічний), енкопрез.
4. Різні нервово-психічні розлади, які спричиняють порушення емоційно-вольової сфери, пізнавальної діяльності.

VII. Сколіоз

Показання:

1. Сколіоз диспластичної та вродженої етіології I, II і початку III (до 50%) ступенів з наявністю структурних змін у кісткових елементах хребта та прогресуючим перебігом.
2. Кіфотичні деформації хребта.

Протипоказання:

1. Усі види порушення постави.
2. Сколіози II—III ступенів, що потребують хірургічного лікування.
3. Інфекційний поліартрит.

Загальні протипоказання для направлення дітей до санаторних шкіл-інтернатів

1. Усі захворювання в період загострення.
2. Соматичні захворювання в гострій формі, які вимагають стаціонарного лікування.

3. Усі інфекційні захворювання; стан після перенесення інфекційних захворювань, що супроводжується бацилоносінням.

4. Венеричні захворювання в гострій та хронічній формі.

5. Органічні ураження центральної та периферичної нервової системи зі стійкими і тяжкими залишковими явищами (парези, паралічі, зниження розумової діяльності).

6. Психічні захворювання, що затрудняють адаптацію в колективі або створюють загрозу для оточуючих дітей.

7. Епілепсія та епілептичні напади.

8. Різні форми енурезу, енкопрезу.

9. Захворювання крові (гемофілія, анемія, тяжкі прояви хвороби Верльгофа, хронічний лейкоз тощо).

10. Захворювання нирок (хронічні нефрози та нефрити).

11. Захворювання шкіри грибкової та негрибкової природи.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти
П. Б. Полянськнй

Про назви, печатки, штампи, вивіски загальноосвітніх навчальних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 17 лютого 2004 р. № 120

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
26 лютого 2004 р. за № 248/8847

З метою впорядкування застосування назв загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до статті 18 Закону України «Про освіту», статей 9, 10 Закону України «Про загальну середню освіту» **наказую:**

1. Затвердити зразки написів назв загальноосвітніх навчальних закладів державної, комунальної та приватної форм власності на печатках, вивісках, штампах (додаються).

2. Затвердити описи печаток, штампів і вивісок (додаються).

3. Уповноваженим органам загальноосвітніх навчальних закладів упорядкувати написи в печатках, штампах, вивісках загальноосвітніх навчальних закладів щодо їх назв з урахуванням вимог цього наказу до 31.12.2004.

4. Скасувати наказ Міністерства освіти України від 22.05.2000 № 434 «Про печатки, штампи і вивіски загальноосвітніх навчальних закладів», наказ Міністерства освіти і науки України від 31.12.2003 № 875 «Про назви загальноосвітніх навчальних закладів».

5. Опублікувати наказ в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України» та розташувати на веб-сайті МОН.

6. Департаменту адміністративно-господарської роботи (Ханюк В.А.) зробити відмітку про скасування наказу Міністерства освіти України «Про печатки, штампи і вивіски загальноосвітніх навчальних закладів» від 22.05.2000 № 434 та наказу Міністерства освіти і науки Ук-

раїни «Про назви загальноосвітніх навчальних закладів» від 31.12.2003 № 875, переданих на зберігання до архіву.

7. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра В.О.Огнев'юка.

Міністр
В.Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 17 лютого 2004 р. № 120

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
26 лютого 2004 р. за № 248/8847

Зразки написів назв загальноосвітніх навчальних закладів державної, комунальної та приватної форм власності на печатках, вивісках, штампах

Тип закладу	Приклади	Відповідні освітні рівні
1	2	3
Початкова загальноосвітня школа	Зеленівська загальноосвітня школа I ступеня Зеленівської селищної ради Кіцманського району Чернівецької області Балаклійська загальноосвітня школа I ступеня Балаклійської міської ради Харківської області	Початкова загальна освіта 1—4 класи
Основна загальноосвітня школа	Баранівська загальноосвітня школа I—III ступенів № 2 Баришівської районної ради Житомирської області	Базова загальна освіта 1—9 класи або 5 — 9 класи
Старша загальноосвітня школа	Кіровоградська загальноосвітня школа III ступеня Кіровоградської міської ради Кіровоградської області	Повна загальна середня освіта 10—11 (12) класи
Середня загальноосвітня школа	Одеська загальноосвітня приватна школа I — III ступенів № 1 «Універсал» Одеської області Іваношльська загальноосвітня школа II — III ступенів Костянишівської районної ради Донецької області	Повна загальна середня освіта 1—11 (12) класи або 5—11 (12) класи

1	2	3
Загальноосвітня школа-інтернат	Перечівська загальноосвітня школа-інтернат I — III ступенів Перечівської міської ради Закарпатської області	Початкова загальна, базова загальна, повна загальна середня освіта
Вечірня (змінна) школа	Маріупольська вечірня (змінна) школа № 6 Маріупольської міської ради Запорізької області	Базова загальна, повна загальна середня освіта 5—11 (12) класи або 10—11 (12) класи
Спеціалізована школа	Севастопольська спеціалізована приватна школа I — III ступенів «Мрія» Севастопольська спеціалізована школа I — III ступенів «Крок» Севастопольської міської ради	Повна загальна середня освіта 1—11 (12) класи
Спеціалізована школа-інтернат	Кіровоградська спеціалізована школа-інтернат I — III ступенів № 4 Кіровоградської обласної ради	Повна загальна середня освіта 1—11 (12) класи
Спеціальна загальноосвітня школа	Харківська спеціальна загальноосвітня школа № 7 Харківської обласної ради	Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 № 585 «Про встановлення строку навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку»
Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат	Глинська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат Романського району Сумської обласної ради	
Гімназія	Антрацитівська гуманітарна гімназія № 1 Антрацитівської міської ради Луганської області	Повна загальна середня освіта 5—11 (12) класи
Ліцей	Київський фізико-математичний ліцей Міністерства освіти і науки України Рівненський економіко-правовий ліцей Рівненської міської ради Рівненської області	Повна загальна середня освіта 10—11 (12) класи
Колегіум	Донецький естетичний колегіум № 28 Донецької обласної ради	Повна загальна середня освіта 10—11 (12) класи
Загальноосвітня санаторна школа-інтернат	Красилівська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I — III ступенів Київської обласної ради	Початкова загальна, базова загальна, повна загальна середня освіта

1	2	3
Навчально-виховний комплекс	Новодмитрівський навчально-виховний комплекс Костянтинівської районної ради Донецької області	Початкова загальна, базова загальна, повна загальна середня освіта
Школа соціальної реабілітації	Броварська школа соціальної реабілітації Київської обласної ради	Початкова загальна, базова загальна, повна загальна середня освіта
Навчально-реабілітаційний центр	Херсонський навчально-реабілітаційний центр № 1 Херсонської міської ради	Початкова загальна, базова загальна, повна загальна середня освіта

1. Назви навчальних закладів у таблиці — умовні.

2. У разі делегування органом місцевого самоврядування відповідних повноважень управління майном місцевим державним адміністраціям у назві можливе зазначення відповідних державних адміністрацій.

3. У назвах ліцеїв, гімназій, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) може не вказуватися напрям спеціалізації, наприклад, естетичний, фізико-математичний, природничий та ін.

4. Напрями спеціалізації (реабілітації) шкіл (шкіл-інтернатів) зазначаються в установчих документах (статутах) указаних закладів.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти
П.Б. Полянський

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 17 лютого 2004 р. № 120

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
26 лютого 2004 р. за № 249/8848

Описи печаток, штампів і вивісок

1. Порядок видачі, користування, опис, зберігання та знищення печаток і штампів загальноосвітніх навчальних закладів визначається Інструкцією про порядок видачі міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам дозволів на право відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, а також порядок видачі дозволів на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.01.99 № 17 та зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 28 квітня 1999 р. за № 264/3557.

2. Опис печаток

2.1. На печатках загальноосвітніх навчальних закладів державної та комунальної форм власності по колу розмішуються:

- назва відповідного центрального органу виконавчої влади для загальноосвітніх навчальних закладів державної форми власності;
- назва місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування (власника, засновника) для загальноосвітніх навчальних закладів комунальної форми власності;
- назва загальноосвітнього навчального закладу;
- ідентифікаційний код.

2.2. На печатках загальноосвітніх навчальних закладів приватної форми власності по колу розмішуються: назва власника (засновника); назва загальноосвітнього навчального закладу; ідентифікаційний код.

2.3. Печатки з емблемами з відповідним описом можуть бути виготовлені тільки в тому разі, якщо вони зареєстровані в установленому законодавством України порядку або передбачені в статуті чи положенні загальноосвітнього навчального закладу, затверджених відповідним міністерством чи іншим центральним органом виконавчої влади, місцевою державною адміністрацією або органом місцевого самоврядування.

3. Опис кутових штампів

3.1. На кутових штампах загальноосвітніх навчальних закладів у верхній частині розміщується напис «Україна», нижче — назва засновника (власника):

- для загальноосвітніх навчальних закладів державної форми власності — відповідного центрального органу виконавчої влади;
- для загальноосвітніх навчальних закладів комунальної форми власності — місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування;
- для загальноосвітніх навчальних закладів іншої форми власності — фізичної чи юридичної особи;
- назва загальноосвітнього навчального закладу;
- ідентифікаційний код.

3.2. На кутових штампах Державний Герб України не зображується.

3.3. Текст, зображений на кутовому штампі, має відповідати тексту, зображеному на печатці.

3.4. На печатках і штампах кожен реквізит зазначається українською або одночасно українською і російською мовами.

4. Опис вивісок

4.1. На вивісках загальноосвітніх навчальних закладів усіх форм власності розміщуються: Державний Герб України, нижче — назва відповідного центрального органу виконавчої влади, у системі якого перебуває навчальний заклад (Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури і мистецтв України та ін),

далі:

- для загальноосвітніх навчальних закладів державної форми власності — назва загальноосвітнього навчального закладу;
- для загальноосвітніх навчальних закладів комунальної форми власності — місцевий орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, назва загальноосвітнього навчального закладу;

- для загальноосвітніх навчальних закладів іншої форми власності — назва загальноосвітнього навчального закладу. Також може бути вказана фізична чи юридичної особа (власник, засновник).

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти
П.Б. Полянський

Про затвердження Примірного положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 2 червня 2004 р. № 440

На виконання статті 65 Закону України «Про загальну середню освіту», з метою надання організаційної допомоги керівникам загальноосвітніх навчальних закладів, місцевим органам управління освітою та впровадження державно-громадського управління освітою **наказую:**

1. Затвердити Примірне положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу (додається).

2. Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести до відома місцевих органів управління освітою, керівників загальноосвітніх навчальних закладів Примірне положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу та керуватися ним.

3. Вважати таким, що втратило чинність, Положення про батьківський комітет загальноосвітньої школи, затверджене Міністерством освіти УРСР 13 січня 1971 року.

4. Опублікувати наказ та Примірне положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України», газеті «Освіта України» та розмістити на веб-сайті МОН.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра В.О. Огнев'юка.

Міністр
В.Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 2 червня 2004 р. № 440

Примірне положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітніх навчальних закладів

1. Загальні положення

1.1. Примірне положення про батьківські комітети (ради) (далі — комітети) загальноосвітніх навчальних закладів визначає їх функції у державно-громадській системі управління загальноосвітнім навчальним закладом (далі — заклад).

1.2. Комітети (ради) є добровільними громадськими формуваннями, створеними на основі єдності інтересів батьків щодо реалізації прав та обов'язків своїх дітей під час їх навчання у загальноосвітньому навчальному закладі.

1.3. У своїй діяльності комітети керуються Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про об'єднання громадян», Конвенцією ООН «Про права дитини», «Положенням про загальноосвітній навчальний заклад», статутом загальноосвітнього навчального закладу, цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами в галузі освіти і міжнародного законодавства з прав дитини.

1.4. Рішення про заснування батьківських комітетів класів (класу) або закладу приймаються на загальних зборах батьків відповідних класів (класу) або закладу.

1.5. Легалізація (офіційне визнання) батьківських комітетів є обов'язковою і здійснюється шляхом письмового повідомлення про заснування (реєстрацію) керівництва навчального закладу.

1.6. Припинення діяльності батьківських комітетів може бути проведено шляхом реорганізації або ліквідації (саморозпуску, примусового розпуску).

1.7. Заклад на підставі Примірного положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітніх навчальних закладів розробляє власне положення про батьківські комітети з урахуванням специфіки діяльності свого закладу та вимог до статутних документів, визначених у статті 13 Закону України «Про об'єднання громадян».

2. Мета, завдання, основні принципи діяльності

2.1. Метою діяльності комітетів є захист законних інтересів своїх дітей в органах громадського самоврядування закладу, у відповідних державних, судових органах, а також надання допомоги педагогічному колективу в реалізації завдань загальної середньої освіти.

2.2. Основними завданнями діяльності комітетів є сприяння створенню умов для:

- формування та розвитку особистості учня та його громадянської позиції, становленню учнівського самоврядування;
- виховання в учнів шанобливого ставлення до державних святинь, української мови і культури, історії і культури народів, які проживають в Україні;
- формування загальнолюдської культури і моралі, культури міжетнічних відносин;

- захисту здоров'я та збереження життя і здоров'я дітей;
- здобуття учнями обов'язкової загальної середньої освіти, розвитку їх природних здібностей та підтримки обдарованої молоді;
- запобігання бездоглядності дітей у вільний від занять час і безпритульності;
- всебічного зміцнення зв'язків між родинами, навчальним закладом і громадськістю з метою встановлення єдності їх виховного впливу на дітей;
- залучення батьківської громадськості до професійної орієнтації учнів, позакласної та позашкільної роботи;
- організації роботи з розповсюдження психолого-педагогічних і правових знань серед батьків, підвищення їх відповідальності за навчання і виховання дітей;
- вирішення питань розвитку матеріально-технічної бази навчального закладу та його благоустрою.

2.3. Основними принципами діяльності комітетів є:

— законність,

— гласність,

— колегіальність,

— толерантність,

— виборність,

— організаційна самостійність в межах повноважень, визначених цим Положенням та законодавством;

— підзвітність і відповідальність перед загальними зборами батьків закладу, класів (класу).

3. Організація діяльності комітетів

3.1. Комітет класу (класів) формується з батьків або осіб, які їх замінюють, одного класу чи декількох класів, і діє від їх імені.

Комітет класу (класів), голова та заступник голови обираються на зборах батьків класу (класів) на початку навчального року. Кількісний склад та термін повноважень комітету визначаються зборами батьків класу (класів).

3.2. Збори батьків класу (класів) проводяться за рішенням комітету класу (класів) не рідше двох разів на семестр.

3.4. Кількісний та якісний склад комітету закладу, термін його повноважень визначаються радою цього закладу.

3.5. Комітет закладу у разі необхідності може скликати збори батьків закладу. Правомочний склад зборів становить не менше як дві третини від загальної кількості дітей у закладі. Рішення приймаються простою більшістю голосів.

У разі неможливості проведення загальних зборів батьків закладу, питання, що потребують розгляду загальними зборами, можуть виноситься на обговорення зборів батьків класів, яких стосуються ці питання. У такому випадку рішення приймається з урахуванням рішень зборів батьків класів на засадах простої більшості голосів згідно з протоколами засідань батьківських комітетів класів.

3.6. Рішення зборів батьків, комітетів доводиться до відома батьків, керівництва закладу, а, за необхідності, і відповідного органу управління освітою у 10-денний термін.

3.7. Комітети можуть створювати постійні або тимчасові комісії з окремих напрямів роботи. Чисельність комісій та зміст їх роботи визначаються комітетами та затверджуються їх головами.

3.8. У випадку, коли член комітету достроково складає свої повноваження, вибори нового члена відбуваються на батьківських зборах.

3.9. Комітети закладів, що формують освітній округ або знаходяться у складі навчально-виховного об'єднання, можуть створювати батьківський комітет округу.

3.10. Комітети планують свою роботу на підставі плану роботи закладу, рішень зборів батьків, рекомендацій директора, класного керівника, органів учнівського самоврядування, громадськості. План роботи має вільну форму і затверджується головою відповідного комітету.

Плани роботи комісій, створених при комітеті, є складовими плану роботи комітету.

3.11. При недосягненні згоди між директором школи і більшістю членів комітету закладу питання вирішуються районним, районним у містах органом управління освітою або радою закладу; між класним керівником і комітетом класу — керівництвом або радою цього закладу.

3.12. Комітети звітують про свою роботу перед зборами батьків один раз на рік — в день виборів нового складу комітетів.

3. 13. Комітети ведуть протоколи своїх засідань і зборів, що зберігаються у голови комітету, і передаються за актом новому складу відповідних комітетів.

Керівництво і класні керівники закладу не несуть відповідальності за стан оформлення протоколів.

4. Права та обов'язки комітетів

4.1. Комітети мають право:

- брати участь в обстеженні житлово-побутових умов учнів, які перебувають у несприятливих соціально-економічних умовах;
- встановлювати зв'язки з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, органами внутрішніх справ, громадськими організаціями, підприємствами, навчальними та науковими установами, сільськогосподарськими господарствами щодо надання фінансової та матеріально-технічної допомоги загальноосвітньому навчальному закладу, захисту здоров'я і життя учнів, навчальної та виховної роботи, організації підвозу та харчування учнів, благоустрою та з питань забезпечення санітарно-гігієнічних умов у навчальному закладі;
- вносити на розгляд керівництва (педагогічної, піклувальної рад) навчального закладу пропозиції щодо змін типу навчального закладу, його статусу, вдосконалення умов організації навчально-виховного процесу, організаційно-господарських питань, які мають бути розглянуті керівництвом навчального закладу в місячний термін і результати розгляду доведені до відома батьків;
- звертатися до директора, класного керівника, піклувальної, педагогічної та ради загальноосвітнього навчального закладу щодо роз'яснення стану і перспектив роботи навчального закладу та з окремих питань, що турбують батьків;
- порушувати клопотання щодо позбавлення чи обмеження батьківських прав;
- за необхідності заслуховувати звіти батьківських комітетів і надавати допомогу щодо поліпшення їх роботи;
- скликати позачергові батьківські збори (конференції);

- створювати благодійні фонди відповідно до чинного законодавства, у т.ч. контролювати надходження і розподіл грошей, брати участь у вирішенні інших питань, передбачених статутом цих фондів;
- надавати пропозиції щодо матеріальної допомоги учням, стимулювання діяльності педагогічних працівників і результативності виступів учнів-переможців олімпіад (конкурсів, змагань тощо), батьків;
- сприяти покращенню харчування учнів;
- сприяти дотриманню санітарно-гігієнічних та матеріально-технічних умов функціонування навчального закладу;
- брати участь у прийнятті рішень стосовно організації оздоровлення учнів (вихованців);
- контролювати раціональне використання фондів загального обов'язкового навчання;

Про затвердження Примірного тимчасового положення про освітній округ

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 11 серпня 2004 р. № 653

Відповідно до статті 36 Закону України «Про освіту» та статей 9, 37 Закону України «Про загальну середню освіту», **наказую**.

1. Затвердити Примірне тимчасове положення про освітній округ (додається).

2. Начальникам управлінь освіти і науки Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Львівської, Миколаївської, Рівненської обласних державних адміністрацій організувати протягом 2004–2005 років апробацію Примірного тимчасового положення про освітній округ і до 15 жовтня 2005 року внести Міністерству освіти і науки України пропозиції щодо його подальшого удосконалення.

3. За результатами апробації затвердити Положення про освітній округ в установленому порядку.

4. Опублікувати цей наказ в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України» та розмістити на сайті міністерства.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В.Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 11 серпня 2004 р. № 653

Примірне тимчасове положення про освітній округ

1. Загальні положення

1.1. Освітній округ (далі — округ) — добровільне об'єднання загальноосвітніх навчальних закладів різних типів і форм власності з дошкільними, позашкільними та іншими навчальними закладами (далі — суб'єкти округу) і установами створюється для забезпечення освітніх та культурно-освітніх потреб громадян, які проживають в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці (району, міста або їх частин).

1.2. Округ у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про позашкільну освіту», Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, Положенням про дошкільний навчальний заклад, Положенням про порядок здійснення інноваційної діяльності, цим Положенням, іншими нормативно-правовими документами, що регулюють діяльність навчальних закладів та установ.

1.3. На створення округу державні й комунальні навчальні заклади отримують дозвіл органів управління майном цих закладів.

1.4 Метою створення і діяльності округу є забезпечення дітям дошкільного віку, учням (вихованцям) навчальних закладів системи загальної середньої освіти рівного доступу до якісної дошкільної, загальної середньої освіти, допрофесійної підготовки, неперервної освіти на територіях обслуговування; координація діяльності навчальних закладів, установ культури, фізичної культури та спорту, охорони здоров'я та інших, що входять до округу (далі — суб'єкти округу), з питань реалізації законодавства в галузі освіти, ефективного використання кадрового потенціалу, навчально-методичної, матеріально-технічної бази.

1.5. Суб'єктами округу можуть бути навчальні заклади всіх типів і форм власності та відомчої підпорядкованості, а саме:

- загальноосвітні навчальні заклади (у т. ч. навчально-виховні комплекси);
- дошкільні навчальні заклади;
- позашкільні навчальні заклади;
- міжшкільні навчально-виробничі комбінати;
- професійно-технічні навчальні заклади,

а також:

- установи культури (бібліотеки, музеї, будинки культури та інші),
- установи охорони здоров'я, що сприяють здійсненню освітньої діяльності.

1.6. Округ утворюється за наявності не менше двох загальноосвітніх навчальних закладів, один з яких обов'язково надає повну загальну середню освіту.

1.7. Округ, як правило, не є юридичною особою. Усі його суб'єкти зберігають юридичну та фінансову самостійність.

В окремих випадках за згодою усіх суб'єктів округ може функціонувати як юридична особа.

1.8. Завданнями округу є:

- забезпечення єдиного освітнього простору у межах округу; раціональне використання творчого потенціалу педагогічних працівників; створення належних умов для навчання обдарованих учнів; координація навчально-виховного процесу у суб'єктах округу; забезпечення реалізації профільного навчання;
- раціональне використання навчально-методичної літератури, матеріально-технічної бази суб'єктів округу, її зміцнення та модернізація; впровадження в навчально-виховний процес сучасних навчальних та виховних технологій.

2. Створення округів

2.1. Округ створюється на підставі установчої угоди про спільну діяльність між суб'єктами округу, що укладається відповідно до законодавства.

2.2. Установча угода визначає:

- місце реєстрації та знаходження округу;
- особливості організації навчально-виховного процесу; права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу; організацію підвезення учнів і педагогічних працівників до місця навчання та додому.

2.3. На підставі установчої угоди про спільну діяльність та цього Положення округ реєструється у відділі (управлінні) освіти за місцем його створення.

2.4. Округ може мати власну назву.

2.5. Відділом (управлінням) освіти на підставі рішення ради округу визначаються один чи декілька опорних загальноосвітніх навчальних закладів I–Ш ступенів (далі — опорний заклад).

2.6. У складі опорних закладів округу можуть бути інтернати з частковим або повним утриманням учнів (вихованців) за рахунок засновників (власників).

2.7. Опорний заклад визначається з урахуванням:

- потреби у забезпеченні певних напрямків спеціалізації, профільного навчання, освітні послуги з яких він надає;
- ефектнішого менеджменту та кадрового забезпечення;
- наявного стану матеріально-технічної бази (у т. ч. комп'ютерного забезпечення);
- наявного фонду підручників, науково-методичної, художньої літератури;
- зручності розташування та (або) наявності відповідного транспортного забезпечення.

2.8. Опорний заклад забезпечує:

- почергове проведення на своїй базі навчальних занять, що відповідають його спеціалізації, профільному навчанню і потребують технічного та іншого відповідного обладнання, для учнів загальноосвітніх навчальних закладів округу;
- проведення факультативних занять, спецкурсів для учнів базової та старшої школи суб'єктів округу;
- культурно-просвітницьку роботу з батьківською громадськістю.

2.9. Опорний заклад може надавати загальноосвітню допрофесійну та (або) професійну підготовку учнів.

2.10. В районах (містах) можуть функціонувати навчальні заклади поза межами округів.

3. Організація навчально-виховного процесу в суб'єктах округу

3.1. Організація навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах округу незалежно від їх підпорядкування, типів і форм власності визначається робочими навчальними планами, складеними на основі типових навчальних планів, та згідно положень про відповідні типи навчальних закладів.

Навчально-виховний процес у дошкільних навчальних закладах округу здійснюється за програмами виховання і навчання дітей дошкільного віку.

3.2. Суб'єкти округу можуть здійснювати інноваційну діяльність. Експериментальні робочі навчальні плани погоджуються з Міністерством освіти і науки України у встановленому порядку.

3.3. За поданням ради округу відділ (управління) освіти районної державної адміністрації або міської ради (для міста) приймає рішення про перерозподіл годин робочих навчальних планів суб'єктів округу.

4. Рада округу

4.1. Рада округу — колегіальний орган, що здійснює управління округом, узгоджує дії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування і суб'єктів округу.

4.2. Рада округу створюється з числа керівників всіх суб'єктів округу, представників місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, громадськості.

4.3. Засідання Ради округу відбуваються за потребою. Їх рішення фіксуються у книгах протоколів засідань. Рішення приймаються простою більшістю голосів за умови наявності 2/3 загального складу ради.

4.4. Раду округу очолює голова, якого обирають члени Ради округу зі свого складу. Голова Ради округу та його заступники обираються на один рік і працюють на громадських засадах.

4.5. Рада округу:

4.6. Надає та узгоджує пропозиції щодо організації профільного навчання у старшій школі суб'єктів округу.

4.7. Надає пропозиції відділу (управлінню) освіти щодо перерозподілу навчальних годин для забезпечення належного рівня навчально-виховного процесу в суб'єктах округу.

4.8. Забезпечує роботу міжбібліотечного абонементу для тимчасового перерозподілу бібліотечного фонду підручників, науково-методичної, художньої літератури суб'єктів округу.

4.9. Інформує громадськість про здобутки та проблеми діяльності через районні методичні кабінети та засоби масової інформації.

4.10. Здійснює спільно з районним (міським) методичним кабінетом (центром) координацію методичної роботи в окрузі за такими напрямами:

- організація навчально-методичного консультування педагогічних, керівних та інших працівників навчальних закладів округу;
- координація діяльності методичних об'єднань навчальних закладів округу;
- координація методичної діяльності з вищими педагогічними навчальними закладами, закладами післядипломної педагогічної освіти, установами культури, що не є суб'єктами округу;
- організація та методичне забезпечення діяльності соціальної, психологічної та логопедичної служб округу;
- організація і проведення представницьких педагогічних заходів:

- педагогічних виставок, творчих звітів, конкурсів, методичних конференцій, педагогічних читань.

4.11. Здійснює координацію виховної роботи в окрузі щодо: організації участі дітей, учнів, вихованців у гуртках, клубах, творчих об'єднаннях, студіях, секціях суб'єктів округу;

- використання можливостей суб'єктів округу для організації дозвілля дітей, учнів, вихованців та їх родин;
- проведення клубної, фізкультурно-оздоровчої та туристично-краєзнавчої роботи з дітьми, учнями, вихованцями та їх родинами із залученням підприємств, установ та організацій, що здійснюють свою діяльність на території округу, організації правового виховання та проведення роботи з профілактики шкідливих звичок.

4.12. Вносить пропозиції щодо встановлення надбавок до заробітної плати керівникам, педагогічним працівникам опорних закладів згідно існуючих нормативних документів.

4.13. Рада округу вносить пропозиції до формування бюджету, виходячи з перспектив комплексного розвитку регіону, сприяння поліпшенню демографічної ситуації, пріоритетів фінансового, матеріально-технічного та кадрового забезпечення найбільш віддалених населених пунктів, малих сіл і хуторів округу.

4.14.Органом громадського самоврядування округу є загальні збори (конференція) його колективу, що скликаються за потребою.

4.15. Рада округу звітує про свою діяльність перед батьками та громадськістю.

5. Фінансово-господарська діяльність

5.1. Фінансово-господарська діяльність округу здійснюється відповідно до чинного законодавства: Законів України «Про освіту», «Про бюджетну систему України», «Про власність», «Про місцеве самоврядування» та нормативно-правових актів, що врегульовують фінансово-господарську діяльність навчальних закладів.

5.2. Утримання та розвиток суб'єктів округу здійснюється за рахунок коштів їх засновників (власників), інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

5.3. Кошти суб'єктів округу використовуються на діяльність, передбачену їх статутами та установчою угодою про створення округу.

5.4. Фінансування суб'єктів округу здійснюється їх засновниками (власниками) або уповноваженими ними органами через фінансування навчальних закладів, що є учасниками округу.

5.5. Засновники (власники) або уповноважені ними органи мають право здійснювати перерозподіл коштів між суб'єктами округу, що належать до їх власності, на підставі рішення Ради округу.

6.1. Якщо суб'єктами округу є навчальні заклади й установи, що належать різним власникам, то власники мають право здійснювати фінансування їх діяльності через спільні цільові програми відповідно до установчої угоди чи окремих напрямків.

Директор департаменту
П.Б. Полянський

Деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 25 серпня 2004 р. № 1095

З метою забезпечення реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до вищої освіти Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Затвердити Порядок зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти (додається).

2. Погодитися з пропозицією Міністерства освіти і науки щодо створення у 2005 році Українського центру оцінювання якості освіти як бюджетної установи і його регіональних підрозділів у мм. Вінниці, Дніпропетровську, Донецьку, Івано-Франківську, Києві, Львові, Одесі, Сімферополі та Харкові.

3. Міністерству освіти і науки:

1) забезпечити, починаючи з 2009 року, повний перехід до проведення вступних випробувань до вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації для навчання за державним замовленням шляхом зовнішнього оцінювання із зарахуванням його результатів як державної підсумкової атестації випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти;

2) здійснити поетапне запровадження зовнішнього оцінювання:

- I етап — 2005 рік — утворення Українського центру оцінювання якості освіти і його регіональних підрозділів; проведення однієї сесії тестування з певного навчального предмета для 10 тис. випускників (3 навчальні предмети на вибір) із зарахуванням результатів зовнішнього оцінювання за бажанням випускників і за рішенням приймальних комісій вищих навчальних закладів як вступних випробувань до цих закладів;
- II етап — 2006 рік — проведення під час двох сесій тестування з одного навчального предмета для 90 тис. випускників (3 навчальні предмети на вибір) із зарахуванням його результатів за бажанням випускників і рішенням приймальних комісій вищих навчальних закладів як вступних випробувань до цих закладів;
- III етап — 2007—2008 роки — проведення під час двох сесій тестування з одного навчального предмета для 238 тис. випускників, вступних випробувань до вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації для навчання за державним замовленням шляхом зовнішнього оцінювання з обов'язковим зарахуванням його результатів як державної підсумкової атестації випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти;
- IV етап — 2009 рік — проведення під час двох сесій двох тестувань з української мови і навчального предмета на вибір випускника; проведення вступних випробувань до вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації для навчання за державним замовленням шляхом зовнішнього оцінювання з обов'язковим зарахуванням його результатів як державної підсумкової атестації випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти;

3) забезпечити участь загальноосвітніх навчальних закладів у проведенні міжнародних обстежень якості освіти.

4. Академії педагогічних наук:

- здійснювати наукове супроводження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти;
- розробити критерії оцінювання якості освіти;
- проводити аналіз моніторингових досліджень і подавати Міністерству освіти і науки інформацію про його результати.

5. Міністерству освіти і науки розробити та подати Кабінетові Міністрів України проекти положень про Український центр оцінювання якості освіти і його регіональні підрозділи.

6. Міністерству освіти і науки разом з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, Вінницькою, Дніпропетровською, Донецькою, Івано-Франківською, Львівською, Одеською, Харківською обласними та Київською міською державними адміністраціями забезпечити розміщення Українського центру оцінювання якості освіти і його регіональних підрозділів.

Прем'єр-міністр України
В. Янукович

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 25 серпня 2004 р. № 1095

Порядок зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти

1. Зовнішнє оцінювання та моніторинг якості освіти (далі — оцінювання якості освіти) запроваджується з метою забезпечення реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до освіти, здійснення контролю за дотриманням Державного стандарту загальної середньої освіти, аналізу стану системи освіти та прогнозування її розвитку.

2. Оцінювання якості освіти здійснюється шляхом:

- зовнішнього оцінювання навчальних досягнень випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів, за результатами якого проводиться їх державна підсумкова атестація та конкурсний відбір для навчання у вищих навчальних закладах;
- участі учнів у міжнародних обстеженнях якості освіти;
- збирання, аналізу та поширення інформації щодо соціально-економічних і педагогічних показників, які визначають стан функціонування системи освіти на локальному, регіональному, державному і міжнародному рівні;
- підготовки узагальнених аналітичних матеріалів про якість освіти в Україні на різних освітніх рівнях і з різних предметних галузей, визначення стану функціонування системи загальної середньої освіти та прогнозування її подальшого розвитку.

3. МОН встановлює строки, перелік навчальних предметів, програми та порядок проведення оцінювання якості освіти і визначає загальну стратегію моніторингу якості освіти та забезпечує його проведення, контролює виконання запланованих заходів.

4. Організаційно-методичне і технологічне забезпечення оцінювання якості освіти здійснюється Українським центром оцінювання якості освіти і його регіональними підрозділами.

5. Національна система оцінювання якості освіти включає електронні бази даних, які створюються і ведуться згідно із законодавством у сфері інформаційної безпеки, зокрема:

- навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів;
- відомості щодо педагогічних працівників, які залучаються до зовнішнього оцінювання;
- тестових завдань, які використовуються для зовнішнього оцінювання.

6. Оцінювання якості освіти здійснюється з метою забезпечення об'єктивності оцінки навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, поєднання державної підсумкової атестації з вступними випробуваннями до вищих навчальних закладів, забезпечення їх прозорості.

Оцінювання якості освіти, починаючи з IV етапу його запровадження, є обов'язковим для всіх випускників, які виявили бажання навчатися у вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації за державним замовленням. За його результатами випускникам видається документ, зразок якого затверджується МОН.

7. Оцінювання якості освіти здійснюється на засадах конфіденційності. Перелік документів, інформація у яких належить до конфіденційної, визначається МОН за поданням Українського центру оцінювання якості освіти. На ці документи поширюється дія Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 1998 р. № 1893 (Офіційний вісник України, 1998 р., № 48, ст. 1764; 2001 р., № 49, ст. 2190; 2002 р., № 11, ст. 515).

8. Загальноосвітні навчальні заклади беруть участь у міжнародних обстеженнях якості освіти, зокрема порівняльних оцінюваннях навчальних досягнень учнів різних вікових груп з різних галузей знань, які проводяться міжнародними організаціями.

9. Для участі у міжнародних обстеженнях якості освіти МОН у порядку, встановленому законодавством, визначає базову установу чи організацію, яка виконує всю необхідну підготовчу роботу і узгоджує свою діяльність з відповідними міжнародними організаціями. За результатами цих обстежень готуються аналітичні матеріали.

10. Моніторинг якості освіти проводиться на основі обстеження об'єктів освітньої діяльності шляхом оцінки певних показників та проведення аналізу результатів визначення стану функціонування освітньої системи, здійснення обґрунтованого прогнозу її розвитку, зокрема:

- на локальному рівні — системного аналізу діяльності навчального закладу щодо досягнення поставленої перед ним мети, успішності випускників, які вступили до вищих навчальних закладів, прогнозування психолого-педагогічних результатів, а також стану функціонування муніципальної системи освіти в цілому та її порівняльних елементів з урахуванням специфіки функціонування кожного суб'єкта освітньої системи, прогнозування діяльності навчальних закладів;

- на регіональному рівні — аналізу стану функціонування регіональної системи освіти, її специфіки та завдань інтеграції з урахуванням державної політики в галузі освіти;
- на загальнодержавному рівні — аналізу стану функціонування освітньої системи в цілому, визначення перспектив її розвитку, які враховуються у процесі формування державної політики в галузі освіти;
- на міжнародному рівні — визначення рівня функціонування освітньої системи в контексті міжнародних стандартів, який враховується у процесі формування державної політики в галузі освіти.

11. МОН враховує результати зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти під час проведення аналізу стану функціонування освітньої системи, визначає перспективні напрями її розвитку та розробляє заходи щодо реалізації державної політики в галузі освіти. Зазначені заходи оприлюднюються в засобах масової інформації, висвітлюються у фахових виданнях для ознайомлення з ними педагогічної громадськості.

Розділ III
ДЕРЖАВНІ СТАНДАРТИ В ГАЛУЗІ

Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 14 січня 2004 р. № 24

Відповідно до статті 31 Закону України «Про загальну середню освіту» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (додається).

2. Міністерству освіти і науки, Академії педагогічних наук розробити до 1 червня 2004 р. навчальні плани та програми для учнів основної і старшої школи.

Прем'єр-міністр України
В. Янукович

Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 5 липня 2004 р. № 848

Відповідно до статті 31 Закону України «Про загальну середню освіту» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (додається).

2. Міністерству освіти і науки, Академії педагогічних наук на основі Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, затвердженого цією постановою, розробити і запровадити протягом 2004—2008 років науково-методичне забезпечення початкової загальної освіти таких дітей.

Прем'єр-міністр України
В. Янукович

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 5 липня 2004 р. № 848

Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку

Загальна частина

1. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (далі — Державний стандарт), встановлює державні вимоги до змісту освіти таких дітей, а також державні гарантії у набутті такої освіти.

2. Цей Державний стандарт застосовується з метою забезпечення:

- рівного доступу до якісної освіти дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку;
- наступництва між дошкільною та початковою загальною освітою;
- особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу;
- створення передумов для запровадження інтегрованого навчання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

3. Цей Державний стандарт базується на Державному стандарті початкової загальної освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 р. № 1717.

4. Об'єктами стандартизації є зміст освіти та система його формування.

5. Цей Державний стандарт містить:

- Базовий навчальний план;
- вимоги до складання типових навчальних планів;
- державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку;
- напрями корекційно-розвиткової роботи.

Базовий навчальний план

6. Базовий навчальний план початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, визначає структуру обов'язкової складової змісту освіти відповідно до державних вимог щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів з урахуванням особливостей психофізичного розвитку таких дітей (сліпих та зі зниженим зором, глухих та зі зниженим слухом, розумово відсталих, з тяжкими порушеннями мовлення, порушеннями опорно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку).

7. Базовий навчальний план складається з таких освітніх галузей: «Мови і література», «Математика», «Людина і світ», «Мистецтво», «Технології», «Здоров'я і фізична культура».

Кожна освітня галузь побудована за змістовими лініями з обов'язковим корекційно-розвитковим спрямуванням.

Зміст освітніх галузей реалізується шляхом викладання окремих навчальних предметів та інтегрованих курсів.

8. Структура Базового навчального плану охоплює дві складові: інваріантну і варіативну.

9. Інваріантна складова формується на державному рівні і є обов'язковою для всіх загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування, типу і форми власності.

Інваріантна складова передбачає проведення корекційно-розвиткових занять, що зумовлено особливістю організації навчально-виховного процесу з учнями, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

10. У початковій школі навчальні години варіативної складової використовуються головним чином для загальноосвітньої підготовки учнів, індивідуальних занять та консультацій, факультативного навчання, підготовки учнів, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, до засвоєння змісту початкової загальної освіти.

11. Змістове наповнення освітніх галузей інваріантної складової визначається Державним стандартом початкової загальної освіти.

12. Змістове наповнення варіативної складової формується навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону, типу закладу, індивідуальних освітніх потреб учнів.

Базовий навчальний план
загальноосвітнього навчального закладу I ступеня
(для дітей із затримкою психічного розвитку)

Освітня галузь	Кількість годин на тиждень у класах					Разом
	підготовчий	1	2	3	4	
Інваріантна складова						
Мови і література	8	8	8	9	9	42
Математика	4	3	4	4	4	19
Людина і світ	2	1	1	2	2	8
Мистецтво	2	2	I	1	1	7
Технології	1	2	2	2	2	9
Здоров'я і фізична культура	2	3	3	3	3	14
Усього	19	19	19	21	21	90
Корекційно-розвиткові заняття	10	10	10	10	10	50
Варіативна складова						
Додаткові години на освітні галузі, індивідуальні консультації та групові заняття	2	2	2	3	3	12

Базовий навчальний план
загальноосвітнього навчального закладу І ступеня
(для дітей з тяжкими порушеннями мовлення)

Освітня галузь	Кількість годин на тиждень у класах					Разом
	підго-товчий	1	2	3	4	
Інваріантна складова						
Мови і література	8	9	9	9	9	44
Математика	3	4	4	4	4	19
Людина і світ	2	1	2	2	2	9
Мистецтво	2	1	1	2	2	8

Базовий навчальний план
загальноосвітнього навчального закладу І ступеня
(для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату)

Освітня галузь	Кількість годин на тиждень у класах					Разом
	підго-товчий	1	2	3	4	

Базовий навчальний план
загальноосвітнього навчального закладу І ступеня
(для дітей із зниженим слухом)

Освітня галузь	Кількість годин на тиждень у класах					Разом
	підго-товчий	1	2	3	4	
1	2	3	4	5	6	7
Інваріантна складова						
Мови і література	8	8	8	10	10	44
Математика	4	5	5	5	5	24
Людина і світ	2	2	2	2	2	10
Мистецтво	1	1	1	1	1	5
Технології	2	1	1	1	1	6
Здоров’я і фізична культура	2	2	2	2	2	10

1	2	3	4	5	6	7
Усього	19	19	19	21	21	99
Корекційно-розвиткові заняття	16	16	16	16	16	80
Варіативна складова						
Додаткові години на освітні галузі, індивідуальні консультації та групові заняття	2	2	2	3	3	12

Базовий навчальний план
загальноосвітнього навчального закладу I ступеня
(для глухих дітей)

Освітня галузь	Кількість годин на тиждень у класах					Разом
	підготовчий	1	2	3	4	
Інваріантна складова						
Мови і література	9	9	9	9	9	45
Математика	5	4	4	4	4	21
Людина і світ	1	1	1	2	2	7
Мистецтво	—	1	1	1	1	4
Технології	2	2	2	3	3	12
Здоров'я і фізична культура	2	2	2	2	2	10
Усього	19	19	19	21	21	99
Корекційно-розвиткові заняття	14	14	14	14	14	70

Вимоги до складання типових навчальних планів

13. На основі Базового навчального плану МОН розробляє типові навчальні плани для загальноосвітніх навчальних закладів, що забезпечують здобуття початкової загальної освіти дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

14. У типових навчальних планах зазначається перелік навчальних предметів і курсів відповідно до змісту освітніх галузей, а також кількість годин, відведених на їх вивчення у кожному класі.

15. Типові навчальні плани можуть відображати різні варіанти структурування, інтеграції та розподілу змісту основних освітніх галузей за роками навчання у межах годин, визначених Базовим навчальним планом.

16. Під час складення типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів, що забезпечують здобуття початкової загальної освіти дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, дозволяється перерозподіляти між освітніми галузями до 15 відсотків навчального часу, визначеного інваріантною частиною Базового навчального плану.

17. Загальноосвітні навчальні заклади складають на основі типових навчальних планів робочі навчальні плани, у яких конкретизується варіативна складова з урахуванням специфіки організації навчально-виховного процесу відповідно до особливих освітніх потреб учнів (сліпих та із зниженим зором, глухих та із зниженим слухом, розумово відсталих, з тяжкими порушеннями мовлення, порушеннями опорно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку).

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку

18. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів визначаються за освітніми галузями «Мови і література», «Математика». «Людина і світ», «Мистецтво», «Технології», «Здоров'я і фізична культура», зміст яких визначено Державним стандартом початкової загальної освіти.

19. Оптимальний рівень загальноосвітньої підготовки учнів, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, забезпечується реалізацією змісту освітніх галузей у поєднанні з корекційно-розвитковою роботою.

Напрями корекційно-розвиткової роботи

20. Для здійснення корекції порушень у фізичному та психічному розвитку учнів з особливими освітніми потребами провадиться відповідна корекційно-розвиткова робота, яка передбачає вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учнів. Така робота потребує впровадження особистісно орієнтованих програм навчання, розвитку та корекції, корекційно спрямованого індивідуального та диференційованого навчання.

21. Корекційно-розвиткова робота спрямована на: розвиток зорового чи слухового сприймання, мовлення, корекцію пізнавальної діяльності, фізичний розвиток, формування навичок.

Розділ IV
ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Про затвердження Інструкції про порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка

НАКАЗ
Державного комітету України
з питань регуляторної політики та підприємництва
від 18 грудня 2000 р. № 78

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
10 січня 2001 р. за № 3/5194

Зміни тексту:	*Наказ зареєстровано*	*№ 551/5742*	*27.06.2001*
	Держпідприємництво	*№ 87*	*19.06.2001*
	Наказ зареєстровано	*№ 837/7125*	*22.10.2002*
	Держпідприємництво	*№ 107*	*14.10.2002*

Відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2000 року № 1719 «Про запровадження ліцензії єдиного зразка для певних видів господарської діяльності», **наказую:**

1. Затвердити Інструкцію про порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка (додається).

2. Управлінню державних реєстрів Департаменту реєстрації та ліцензування (Єлісєєв О.В.) подати Інструкцію про порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка в п'ятиденний термін на державну реєстрацію в Міністерство юстиції України.

3. Управлінню справами (Мінцевич Е.М.):

3.1. У десятиденний термін надіслати до органів ліцензування Інструкцію про порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка.

3.2. У місячний термін розробити та впровадити комплекс заходів щодо обладнання приміщення за адресою: вул. Дмитрівська, 30 (кімн. № 312) відповідно до вимог зберігання документів суворої звітності — бланків ліцензії єдиного зразка.

4. Департаменту реєстрації та ліцензування (Музичук В.Т.) забезпечити замовлення та належний обіг бланків ліцензії єдиного зразка.

5. Управлінню ліцензування видів господарської діяльності Департаменту реєстрації та ліцензування (Єфремов О.В.) у тижневий термін розробити Інструкцію про порядок заповнення бланків ліцензії єдиного зразка.

6. Покласти відповідальність за зберігання, видачу та облік бланків ліцензії єдиного зразка на начальника Управління державних реєстрів Департаменту реєстрації та ліцензування Єлісєєва О.В.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника голови Третьякова С.І.

Голова
О. В. Кужель

Затверджено
наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва
від 18 грудня 2000 р. № 78

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
10 січня 2001 р. за № 3/5194

Інструкція про порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка

Зміни тексту:	*Наказ зареєстровано*	*№ 551/5742*	*27.06.2001*
	Держпідприємництво	*№ 87*	*19.06.2001*

(у тексті Інструкції слово «Департамент» в усіх відмінках замінено словами «Головне управління» у відповідному відмінку)

Наказ зареєстровано	*№ 837/7125*	*22.10.2002*
Держпідприємництво	*№ 107*	*14.10.2002*

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція розроблена у відповідності до статті 5 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», підпунктів 52, 25, 28 пункту 4 та пункту 7 Положення про Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, затвердженого Указом Президента України від 25 травня 2000 року № 721/2000, постанови Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2000 року № 1719 «Про запровадження ліцензії єдиного зразка для певних видів господарської діяльності». Вона визначає порядок замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання бланків ліцензії єдиного зразка (надалі — бланк).

1.2. Бланки є необхідною складовою частиною документарного забезпечення процесу ліцензування.

1.3. Бланки є документами суворої звітності і виготовляються з друкарською нумерацією (2 літери серії та 6 цифр номера).

1.4. Облік надходження, витрачання бланків здійснюється Головним управлінням реєстрації та ліцензування Держпідприємництва України (надалі — Головне управління) в електронному вигляді в Єдиному ліцензійному реєстрі (надалі — Реєстр).

2. Замовлення бланків

2.1. Організацію централізованого замовлення бланків для органів ліцензування здійснює Держпідприємництво України.

2.2. Органи ліцензування щорічно до 1 липня поточного року подають до Держпідприємництва України заявки на необхідну кількість бланків на наступний рік.

2.3. Держпідприємництво України провадить узагальнення потреби у бланках та організовує замовлення на їх виготовлення спеціалізованими поліграфічними підприємствами України, які мають ліцензію на виготовлення бланків цінних паперів, документів суворої звітності.

2.4. Доставку виготовлених бланків від поліграфічного підприємства здійснює Держпідприємництво України.

3. Облік бланків

3.1. Прийняття тиражу виготовлених поліграфічним підприємством бланків здійснюється комісією, яка створюється наказом Голови Держпідприємництва України.

3.2. До складу комісії повинно входити не менше трьох осіб: головний бухгалтер або його заступник, начальник управління справами або його заступник, посадова особа Головного управління, що відповідає за зберігання, видачу та облік бланків (надалі — посадова особа Головного управління). До роботи комісії може залучатися представник поліграфічного підприємства, що виготовило бланки.

3.3. Комісія провадить розкриття пачок з бланками, перевіряє відповідність одержаних від поліграфічного підприємства бланків супровідним документам та складає акт про прийняття бланків ліцензії єдиного зразка (додаток 1).

3.4. У разі виявлення нестачі бланків, їх браку, пошкодження тощо акт разом з копіями супровідних документів, контрольним ярликом з пачки та маркувальним ярликом, який міститься на пачці, надсилається поліграфічному підприємству, яке виготовляло ці бланки.

3.5. Прийняті бланки реєструються у розділі «Оприбуткування» Журналу обліку оприбуткування й витрачання бланків ліцензії єдиного зразка (надалі — Журнал) за формою додатка 2.

3.6. Журнал повинен бути прошнурований, аркуші — пронумеровані. На внутрішньому боці обкладинки Журналу робиться відмітка про загальну кількість аркушів у Журналі, яка підписується керівником органу або його заступником, та засвідчується печаткою.

3.7. Записи в Журналі слід робити чорнилом або кульковою ручкою.

3.8. Неправильно зроблений запис закреслюється, а потрібне записується поряд чітким почерком. Кожне виправлення має бути підписано посадовою особою Головного управління та засвідчено штампом «Вірно».

3.9. Про прийнятий тираж бланків вноситься інформація до Реєстру:

- дата приймання тиражу на облік;
- номер акта про прийняття бланків ліцензії єдиного зразка;
- найменування поліграфічного підприємства;
- кількість прийнятих бланків;
- серія, номер першого бланка тиражу;
- серія, номер останнього бланка тиражу;
- вартість одного примірника бланка;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи Головного управління.

3.10. Також у Реєстрі формується окремий запис даних для кожного бланка, у який вносяться: дата приймання бланка на облік; серія, номер бланка; позначка щодо того, де перебуває бланк.

3.11. З метою перевірки наявності бланків, які передані на зберігання посадовій особі Головного управління, один раз на рік повинна провадитися інвентаризація бланків.

3.12. Інвентаризація також обов'язково провадиться:

при зміні посадової особи Головного управління;

після стихійного лиха, пожежі;

при виявленні пошкодження або втрати облікової документації;

при встановленні факту розкрадання бланків.

4. Постачання бланків

(пункт 4.1 виключено, наступні пункти 4.2—4.7 вважаються відповідно пунктами 4.1—4.6: наказ Держпідприємництва № 107 14.10.2002)

4.1. Головне управління провадить передачу бланків органам ліцензування за умови своєчасного звітування про витрачання раніше отриманих бланків та відомостей до Реєстру. Бланки передаються певними партіями з 5, 10, 20, 50 примірників.

(пункт змінено: наказ Держпідприємництва № 87 19.06.2001

пункт у новій редакції: наказ Держпідприємництва № 107 14.10.2002)

4.2. Бланки передаються посадовій особі органу ліцензування за довіреністю і видатковим документом, про що робиться відповідний запис у розділі «Видаток» Журналу.

4.3. Бланки передаються в обсягах, що не перевищують середньої квартальної потреби в них органу ліцензування.

4.4. Передача бланків супроводжується складанням відповідного акта про прийняття-передачу бланків ліцензії єдиного зразка (додаток 3).

Акт заповнюється у двох примірниках, один з яких залишається у Головному управлінні для контролю та звітності, а другий — передається посадовій особі органу ліцензування.

4.5. Про передачу бланків органу ліцензування до Реєстру вноситься інформація:

- дата передачі бланків до органу ліцензування;
- номер акта про прийняття-передачу бланків ліцензії єдиного зразка;
- код за ЄДРПОУ органу ліцензування;
- кількість переданих бланків;
- серія, номер першого переданого бланка;
- серія, номер останнього переданого бланка;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, що передала бланки;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, що отримала бланки;
- номер довіреності, за якою прийняті бланки;
- дата видачі довіреності, за якою прийняті бланки.

4.6. Також у запис даних Реєстру кожного переданого бланка вносяться:

- дата передачі бланка до органу ліцензування; код за ЄДРПОУ органу ліцензування; позначка щодо того, де перебуває бланк.

5. Зберігання бланків

5.1. Бланки є документами суворої звітності. Бланки повинні зберігатися у металевих шафах (сейфах), установлених в окремих ізольованих приміщеннях, що обладнані надійними засобами захисту від стороннього проникнення.

5.2. У неробочий час металеві шафи (сейфи), а також спеціально обладнані для зберігання бланків приміщення повинні бути опечатані.

5.3. Відповідальність за зберігання, видачу та облік бланків несе посадова особа, яка призначається наказом Держпідприємництва України або органу ліцензування.

5.4. На час відсутності посадової особи (відпустка, відрядження тощо) бланки і відповідна облікова документація повинні передаватися іншій посадовій особі, яка призначається наказом Держпідприємництва України або органу ліцензування. Посадова особа, що тимчасово виконує обов'язки, повинна бути проінструктована про порядок обліку, зберігання, правильного витрачання бланків.

5.5. Керівник Головного управління або підрозділу органу ліцензування, у якому виявлено факт утрати (викрадання) бланків, зобов'язаний у той самий день повідомити про це керівництво, конкретно зазначивши обставини утрати, кількість, серію та номери утрачених (викрадених) бланків, а також чи були порушені вимоги цієї Інструкції щодо їх зберігання. Про факт утрати (викрадення) одночасно повідомляються органи внутрішніх справ за місцем їх викрадення для вжиття заходів щодо їх розшуку.

5.6. Орган ліцензування про факт викрадення або утрати бланків зобов'язаний негайно повідомити Головне управління, зазначивши дату та обставини викрадення або утрати, кількість, серію та номери викрадених бланків, а також чи були порушені вимоги цієї Інструкції щодо їх зберігання.

6. Звіт про витрачання бланків

6.1. Орган ліцензування щомісяця подає до Головного управління звіт про використання бланків ліцензії єдиного зразка (додаток 4) або лист з повідомленням, що бланки не використовувалися. У разі ліквідації органу ліцензування або припинення ним ліцензійної діяльності невикористані бланки повинні повертатися до Головного управління згідно зі звітом про використання бланків ліцензії єдиного зразка протягом 10 робочих днів з дня прийняття відповідного рішення.

(пункт змінено: наказ Держпідприємництва № 87 19.06.2001

пункт у новій редакції: наказ Держпідприємництва № 107 14.10.2002)

6.2. Недійсними бланками вважаються: зіпсовані при оформленні ліцензії, пошкоджені, утрачені або викрадені.

6.3. Зіпсовані при оформлені ліцензії та пошкоджені бланки підлягають поверненню до Головного управління для списання та знищення.

6.4. Орган ліцензування повинен подавати до Головного управління щомісяця (не пізніше ніж 15 числа наступного місяця) відомості з ліцензійних реєстрів до Реєстру в електронному вигляді про суб'єктів господарської діяльності, які отримали ліцензії на певні види господарської діяльності, та звіт про використання бланків ліцензії єдиного зразка. Звіт заповнюється у двох примірниках, один з яких залишається у Головному управлінні для контролю та звітності, а другий — передається до органу ліцензування.

(пункт 6.4 у новій редакції: наказ Держпідприємництяа № 87 19.06.2001)

6.5. Перелік використаних бланків необхідно формувати із застосуванням кодів, які наводяться у табл. 1.

Таблиця 1

№ п/п	Значення
1	Бланк, на якому оформлена ліцензія
2	Бланк, на якому переоформлена ліцензія
3	Бланк, на якому оформлено дублікат ліцензії
4	Бланк ліцензії, замість якої видана переоформлена ліцензія
5	Бланк, на якому оформлена та не отримана суб'єктом господарської діяльності в установлений законодавством термін ліцензія
6	Бланк, який зіпсовано при оформленні ліцензії
7	Бланк, який пошкоджено при зберіганні
8	Бланк, який утрачено (викрадено)
9	Бланк, який повертається невикористаним до Головного управління

6.6. До Головного управління для занесення до Реєстру подаються такі відомості:

1) про видачу нової ліцензії:

- код витрачання бланка — 1;
- серія, номер бланка;
- відомості про суб'єкта господарської діяльності, якому видана ліцензія;
- вид господарської діяльності, на право провадження якого видана ліцензія;
- види окремих робіт, операцій, послуг відповідно до встановлених для цього виду господарської діяльності ліцензійних умов;
- термін дії ліцензії;
- дата видача ліцензії;
- посада, прізвище та ініціали посадової особи, що підписала ліцензію;

2) про видачу переоформленої ліцензії або дубліката ліцензії:

- код витрачання бланка — 2 або 3;
- серія, номер бланка, на якому переоформлено ліцензію або оформлено дублікат ліцензії;
- серія, номер бланка ліцензії, замість якої видана переоформлена ліцензія або виданий дублікат ліцензії;
- відомості про суб'єкта господарської діяльності, якому видано ліцензію;
- вид господарської діяльності, на право провадження якого видана ліцензія;

- види окремих робіт, операцій, послуг відповідно до встановлених для цього виду господарської діяльності ліцензійних умов;
- термін дії ліцензії;
- дата видача ліцензії;
- підстави для переоформлення ліцензії або видачі дубліката ліцензії;
- посада, прізвище та ініціали посадової особи, що підписала ліцензію;

3) про бланки ліцензій, що не отримані суб'єктом господарської діяльності в установлений законодавством термін, або про бланки ліцензій, замість яких видані переоформлені ліцензії:

- код витрачання бланка — 4 або 5;
- серія, номер бланка;

4) про списані бланки:

- код витрачання бланка — 6 або 7;
- серія, номер бланка;

5) про повернення невикористаних бланків:

- код витрачання бланка — 9;
- серія, номер бланка;

6) про видану копію ліцензії:

- серія, номер бланка;
- види окремих робіт, операцій, послуг відповідно до встановлених для цього виду господарської діяльності ліцензійних умов; найменування філії (відокремленого підрозділу);

7) про визнання ліцензії недійсною:

- серія, номер бланка;
- підстави, дата і номер рішення про визнання ліцензії недійсною;

8) про визнання ліцензії анульованою:

- серія, номер бланка;
- підстави, дата і номер рішення про регулювання ліцензії.

6.7. Не отримані суб'єктом господарської діяльності в установлений законодавством термін ліцензії зберігаються у ліцензійних справах.

(пункт змінено: наказ Держпідприємництва № 107 14.10.2002)

6.8. Отримані від органів ліцензування списані бланки знищуються комісією, склад якої затверджується відповідним наказом Держпідприємництва України.

До складу комісії повинні бути включені: головний бухгалтер або його заступник, начальник управління справами або його заступник, посадова особа Головного управління, один або декілька представників органів ліцензування (за згодою).

6.9. Списані бланки знищуються у паперорізальній машині, про що складається акт про знищення бланків ліцензії єдиного зразка, зіпсованих при оформленні ліцензій або пошкоджених під час зберігання (у двох примірниках) за формою додатка 7, який затверджується Головою Держпідприємництва України або його заступником.

6.10. На першому примірнику акта про знищення бланків проти кожного вказаного в ньому бланку наклеюються вирізані у відповідному бланку серія й номер. Перший примірник акта передається до Управління фінансування та звітності (бухгалтерії), а другий (без вирізаних номерів) залишається в Головному управлінні.

6.11. Посадова особа Головного управління щомісяця передає звіт та первинні прибутково-видаткові документи до Управління фінансування та звітності (бухгалтерії).

У звіті повинні зазначатися такі дані:

- залишок на початок періоду (кількість бланків, сума);
- від кого одержано і кому видано;
- підстава (найменування документа, номер і дата);
- прибуток (кількість, серія і номер бланків, сума);
- видаток (кількість, серія і номер бланків, сума);
- залишок на кінець періоду (кількість, сума).

6.12. Акти про прийняття-передачу бланків, про списання недійсних бланків та звіти про витрачання бланків органами ліцензування зберігаються у Головному управлінні 5 років, а далі підлягають знищенню.

Про ліцензування освітніх послуг

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 29 серпня 2003 р. № 1380

Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Затвердити такі, що додаються: Порядок ліцензування освітніх послуг; Положення про Державну акредитаційну комісію.

2. Установити, що плата за видачу ліцензії на надання освітніх послуг (далі — ліцензія) справляється в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для послуг у сфері дошкільної, загальної середньої і позашкільної освіти та двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян — послуг у сфері вищої та професійно-технічної освіти, а за переоформлення ліцензії, а також за видачу копії та дубліката ліцензії — в розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Плата за видачу та переоформлення ліцензії, а також за видачу копії та дубліката ліцензії вноситься суб'єктом освітньої діяльності на рахунки територіального органу Державного казначейства № 3510 в установах Національного банку та № 2510, в установах комерційних банків (код бюджетної класифікації за доходами 1406200, символ звітності банку 069).

3. Міністерству освіти і науки затвердити у тримісячний строк:

- ліцензійні умови надання освітніх послуг;
- порядок здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг;
- положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи.

4. Визнати такими, що втратили чинність, Положення про ліцензування навчальних закладів та Положення про Державну акредитаційну комісію, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1996 р. № 200 «Про ліцензування, атестацію та акредитацію закладів освіти» (ЗП України, 1996 р., № 7, ст. 216; Офіційний вісник України, 1997 р., число 35, ст. 86).

5. Ця постанова набирає чинності з 1 вересня 2003 року.

Прем'єр-міністр України
В. Янукович

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 29 серпня 2003 р. № 1380

Порядок ліцензування освітніх послуг

1. Цей Порядок, що розроблений відповідно до законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», встановлює єдині вимоги до ліцензування освітніх послуг.

2. Ліцензування освітніх послуг є процедурою проведення ліцензійної експертизи, прийняття рішень, їх оформлення, видачі, переоформлення ліцензій, видачі їх дублікатів, а також прийняття рішень про обмеження діяльності суб'єктів у сфері освіти.

3. Ліцензуванню підлягають такі послуги:

1) у сфері дошкільної освіти:
- догляд за дітьми дошкільного віку;
- розвиток, виховання, навчання дітей дошкільного віку;
- корекція психологічного і фізичного розвитку дітей дошкільного віку;

2) у сфері загальної середньої освіти:
- надання початкової загальної освіти;
- надання базової загальної середньої освіти;
- надання повної загальної середньої освіти;

3) у сфері позашкільної освіти — навчання за художньо-естетичним, туристсько-краєзнавчим, еколого-натуралістичним, науково-технічним, дослідницько-експериментальним, фізкультурно-спортивним або спортивним, військово-патріотичним, бібліотечно-бібліографічним, соціально-реабілітаційним, оздоровчим, гуманітарним напрямами;

4) у сфері професійно-технічної освіти:
- курсове професійно-технічне навчання;
- первинна професійна підготовка;
- перепідготовка робітників;
- підвищення кваліфікації робітників;
- підготовка (в тому числі первинна професійна), перепідготовка та підвищення кваліфікації іноземців, які прибули в Україну на навчання;

5) у сфері вищої освіти:
- підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів за напрямами (спеціальностями);
- військова підготовка студентів вищих навчальних закладів за програмою офіцерів запасу;
- перепідготовка за спеціальностями;
- спеціалізація, розширення профілю (підвищення кваліфікації);
- підготовка іноземців до вступу у вищі навчальні заклади;
- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації іноземців;
- підготовка до вступу у вищі навчальні заклади.

4. Юридичні особи (далі — навчальні заклади) та фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності розпочинають діяльність з надання послуг, зазначених у пункті 3 цього Порядку, після отримання

відповідної ліцензії, а відокремлені структурні підрозділи (філії, представництва тощо) — після проведення ліцензування (внесення їх до ліцензії навчального закладу).

5. Послуги щодо професійної підготовки, перепідготовки, курсового професійно-технічного навчання, підвищення кваліфікації робітників підлягають ліцензуванню за умови, що відповідні професії включено до Державного класифікатора професій ДК-003–95, затвердженого наказом Держстандарту від 27 липня 1995 р. № 257.

Ліцензування підприємств, установ та організацій, що надають послуги у сфері професійно-технічної освіти, проводиться з урахуванням специфіки навчання та за умови видачі особам, що навчаються, документа про освіту державного зразка.

6. Підготовка та перепідготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів ліцензується за умови включення напрямів та спеціальностей до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507.

7. Ліцензування послуг з післядипломного навчання у сфері професійно-технічної та вищої освіти (за винятком перепідготовки) здійснюється у разі, коли передбачається видача документа про освіту державного зразка.

8. Ліцензія на освітні послуги іноземцям, які прибули в Україну на навчання, може видаватися лише атестованим професійно-технічним та акредитованим вищим навчальним закладам.

9. Навчальні заклади іноземних держав або їх структурні підрозділи (філії, представництва тощо), що функціонують в Україні, підлягають ліцензуванню незалежно від переліку освітніх послуг, які ними надаються.

10. Ліцензування освітніх послуг здійснюють МОН — щодо надання послуг у сфері професійно-технічної та вищої освіти і Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, органи управління освітою обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій — щодо надання послуг у сфері дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти (далі — органи ліцензування).

11. Ліцензування послуг здійснюється за заявою навчального закладу. У заяві зазначається найменування послуги, на надання якої заявник бажає отримати ліцензію.

12. До заяви додаються:

1) установчі документи;
2) копії рішення власника (власників) або уповноваженого ним (ними) органу про створення навчального закладу. Якщо власників або уповноважених ними органів два і більше, подається копія установчого договору;
3) копія свідоцтва про державну реєстрацію навчального закладу та копія довідки про включення його до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України — юридичною особою;
4) копія довідки про ідентифікаційний номер фізичної особи — платника податків та інших обов'язкових платежів — фізичною особою — суб'єктом підприємницької діяльності;
5) концепція діяльності за заявленим напрямом (освітньою послугою), яка базується на результатах моніторингу регіонального ринку праці та освітніх послуг, погоджена відповідно з Радою

міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською чи Севастопольською міською держадміністрацією, на території якої планується надання заявлених послуг;

6) копії затверджених в установленому порядку навчальних, освітньо-професійних програм, освітньо-кваліфікаційних характеристик, навчальних планів:
7) інформація про кількісні показники матеріально-технічного, науково-методичного та кадрового забезпечення освітньої діяльності, наявність бібліотеки (крім дошкільних і позашкільних навчальних закладів) та обсяг її фондів, відомості про інформаційну базу відповідно до нормативів, затверджених в установленому порядку;
8) копії документів, що засвідчують право власності або право оперативного управління, чи право користування основними засобами для здійснення навчально-виховного процесу на строк не менше ніж необхідний для завершення надання послуги;
9) довідка банківської установи про сформований статутний фонд навчального закладу (якщо законодавством передбачено формування статутного фонду);
10) висновок органів державного пожежно-технічного, санітарного нагляду, охорони праці про відповідність наявних приміщень та матеріально-технічної бази встановленим вимогам, нормам і правилам;
11) копії документів, що засвідчують рівень освіти, кваліфікації та громадянство керівника закладу: дипломів про вищу освіту, про науковий ступінь та вчене звання (за їх наявності), першої сторінки паспорта;
12) паспортні дані (прізвище, ім'я та по батькові, серія, помер паспорта, коли і ким виданий, місце проживання), копії документів, що засвідчують рівень освіти і кваліфікації фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності щодо надання послуг у сфері дошкільної освіти;
13) погодження органів виконавчої влади, якщо таке погодження передбачене законодавством і необхідне для організації навчання за професіями, спеціальностями і напрямами підготовки;
14) за наявності у структурі навчального закладу відокремлених структурних підрозділів (філій, представництв тощо), що надаватимуть послуги, копії рішень про їх створення, реєстрацію та положення про структурні підрозділи, а також інші документи, зазначені у цьому пункті.

13. Навчальні заклади іноземних держав або їх структурні підрозділи, що функціонують в Україні, крім зазначених у пункті 12 Порядку документів, додатково подають:

- копію документа, що засвідчує створення навчального закладу чи структурного підрозділу (філії, представництва тощо) на території України (дозвіл МОН, міжнародні угоди);
- документ, що засвідчує дозвіл державного центрального органу управління освітою країни знаходження навчального закладу на створення та діяльність навчального закладу чи структурного підрозділу на території України;
- документ, що підтверджує визнання програми, за якою буде проводитися навчання, країною, в якій функціонує навчальний заклад;
- програму та навчальний план, за якими буде проводитися навчання, погоджені з МОН.

14. Підприємства, установи та організації, що планують проведення професійного навчання безпосередньо на виробництві, до заяви додають документи, передбачені підпунктами 3, 6, 7, 10 і 13 пункту 12 цього Порядку.

15. Навчальні заклади, які планують провадження діяльності за освітніми програмами навчальних закладів — іноземних юридичних осіб, крім зазначених у пункті 12 цього Порядку документів, також подають:

- документ про реєстрацію навчального закладу — іноземної юридичної особи в країні знаходження, легалізований в установленому порядку;
- дозвіл навчального закладу — іноземної юридичної особи на право використання його програм освітньої діяльності та видачу документа за результатами навчання, погоджений з державним центральним органом управління освітою країни знаходження навчального закладу;
- довідку державного центрального органу управління освітою країни знаходження навчального закладу про акредитацію (визнання) освітніх програм, за якими передбачається провадження освітньої діяльності;
- програми та навчальні плани, за якими буде проводитися навчання, погоджене з МОН.

16. У разі подання заяви про збільшення ліцензованого обсягу документи, зазначені у підпунктах 1—6 і 8—12 пункту 12, не вимагаються,

Ліцензований обсяг навчального закладу — це максимальна кількість осіб, які можуть одночасно отримувати освітні послуги у навчальному закладі на наявній у нього матеріально-технічній базі та за умови кадрового забезпечення відповідно до нормативів.

Ліцензований обсяг освітньої послуги — це максимальна кількість осіб на кожному курсі навчання, які можуть отримати освітню послугу, виходячи з можливостей навчального закладу у наданні такої послуги відповідно до встановлених нормативів.

Перевищення ліцензованого обсягу допускається у разі поновлення осіб, які робили перерву у навчанні в цьому навчальному закладі з об'єктивних причин.

17. У разі коли заявником подано документи не в повному обсязі чи з недостовірною інформацією або виявлено невідповідність установчих документів вимогам законодавства, орган ліцензування повертає їх у десятиденний строк від дня надходження навчальному закладу з мотивованою письмовою відмовою у видачі ліцензії.

18. Спроможність навчального закладу провадити освітню діяльність (надавати освітні послуги) підтверджується експертним шляхом — проведенням ліцензійної експертизи.

19. Орган ліцензування розглядає подану заяву і протягом 15 днів після її надходження формує експертну комісію для проведення ліцензійної експертизи.

Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи затверджується МОН.

20. МОН може делегувати місцевим органам управління освітою свої повноваження з формування експертних комісій для проведення ліцензійної експертизи.

21. Експертна комісія після отримання від органу ліцензування всіх необхідних документів перевіряє фактичний стан матеріально-технічного, кадрового, навчально-, науково-методичного, інформаційного забезпечення навчального закладу, наявність бібліотеки, достовірність поданої нав-

чальним закладом іншої інформації та готує висновок про спроможність (неспроможність) навчального закладу надавати заявлені освітні послуги.

22. Відшкодування витрат на відрядження експертів для проведення ліцензійної експертизи здійснюється заявником відповідно до законодавства.

Оплата праці експертів здійснюється заявником з розрахунку п'яти годин на день, але не більш як 15 годин (голови комісії — шести годин на день, але не більш як 18 годин) за строк проведення ліцензійної експертизи з розрахунку ставки погодинної оплати праці:

- осіб, які проводять навчальні заняття у школах, професійно-технічних навчальних закладах, гімназіях, ліцеях, — за проведення ліцензійної експертизи послуг у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти;
- професорів, які проводять навчальні заняття зі студентами вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації, — за проведення ліцензійної експертизи послуг у сфері вищої освіти.

23. Відшкодування витрат, пов'язаних із забезпеченням проведення ліцензійної експертизи, здійснюється за рахунок заявників у розмірі двадцяти чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Оплата витрат, пов'язаних з ліцензуванням послуг у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти, здійснюється заявниками з внесенням коштів на рахунки регіональних експертних рад, а послуг у сфері вищої освіти — на рахунок Державної акредитаційної комісії.

Відшкодування витрат, пов'язаних із забезпеченням ліцензійної експертизи послуг, що надаються фізичними особами — суб'єктами підприємницької діяльності у сфері дошкільної освіти, здійснюється за їх рахунок у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

24. Результати роботи експертної комісії оформляються висновком.

Висновок експертної комісії передається органу ліцензування, що сформував комісію.

Орган ліцензування передає висновок експертної комісії, заяву навчального закладу з доданими до неї документами для попереднього розгляду його відповідною експертною радою Державної акредитаційної комісії або регіональною експертною радою.

Відсутність представників навчального закладу не може бути підставою для неприйняття рішення Державною акредитаційною комісією або регіональною експертною радою.

25. На підставі рішення Державної акредитаційної комісії, регіональної експертної ради про можливість (неможливість) надання ліцензії навчальному закладу, що подав заяву на ліцензування своєї освітньої діяльності, орган ліцензування приймає рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії заявнику.

Орган ліцензування має право перевірити законність та обґрунтованість прийнятих рішень на будь-якому етапі ліцензування.

26. Загальний строк прийняття органом ліцензування рішення за заявою навчального закладу не може перевищувати двомісячний строк з дати отримання його заяви та всіх необхідних документів.

27. У ліцензії зазначається:

- найменування органу ліцензування;
- найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності;

- місцезнаходження навчального закладу або місце проживання фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності;
- ідентифікаційний код юридичної особи або ідентифікаційний номер фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності — платника податків та інших обов'язкових платежів:
- дата прийняття та номер рішення про видачу ліцензії;
- перелік відокремлених структурних підрозділів (філій, представництв тощо) навчального закладу, що надають освітні послуги, та їх місцезнаходження;
- перелік послуг, які має право надавати навчальний заклад та його відокремлені структурні підрозділи (філії, представництва тощо). Для підприємств, установ та організацій, що здійснюють професійне навчання кадрів на виробництві, робиться запис: «Професійне навчання кадрів на виробництві» та зазначається код і назва підрозділу класифікаційних угруповань професій;
- ліцензований обсяг навчального закладу та ліцензований обсяг послуги для навчального закладу та кожного відокремленого структурного підрозділу (філії, представництва тощо);
- посада, прізвище та ініціали особи, яка підписала ліцензію;
- дата видачі та строк дії ліцензії.

У разі коли вся необхідна інформація щодо переліку освітніх послуг, на які видається ліцензія, не може бути розміщена на бланку ліцензії, оформляється додаток.

Відокремленим структурним підрозділам (філіям, представництвам тощо), переліченим у ліцензії, видається копія ліцензії, завірена органом ліцензування.

28. Ліцензія видається на строк від 3 до 12 років, але не менше ніж на строк завершення циклу навчання.

Строк дії ліцензії визначає орган ліцензування.

Продовження строку дії ліцензії здійснюється у порядку, встановленому для її отримання.

Навчальним закладам, що пройшли атестацію або акредитацію, видається ліцензія на строк дії свідоцтва про атестацію або сертифіката про акредитацію.

29. Переоформлення виданої ліцензії здійснюється органами ліцензування у разі зміни:

- найменування навчального закладу (якщо така зміна пов'язана з реорганізацією юридичної особи або заново створений навчальний заклад є правонаступником реорганізованого) або прізвища, ім'я, по батькові фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності;
- місцезнаходження навчального закладу або місця проживання фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності, якщо така зміна не тягне за собою зміни нормативів його матеріально-технічного забезпечення;
- ліцензованого обсягу.

30. У разі втрати або пошкодження виданої ліцензії чи додатка до неї навчальному закладу видається дублікат ліцензії.

У разі втрати ліцензії навчальний заклад зобов'язаний звернутися до відповідного органу ліцензування із заявою про видачу дубліката, до якої додається документ, що засвідчує внесення плати за видачу дубліката ліцензії.

У разі пошкодження ліцензії навчальний заклад подає відповідному органу ліцензування заяву про видачу дубліката ліцензії, непридатну для користування ліцензію, документ, що підтверджує внесення плати за видачу дубліката ліцензії.

Строк дії дубліката ліцензії не може перевищувати строку, який зазначався у втраченій або пошкодженій ліцензії.

31. Навчальний заклад, що подав заяву та документи, зазначені у пункті 30 цього Порядку, для видачі дубліката ліцензії замість втраченої або пошкодженої, може провадити освітню діяльність на підставі довідки органу ліцензування про подання заяви про видачу дубліката ліцензії.

Орган ліцензування протягом десяти робочих днів після отримання заяви про видачу дубліката ліцензії видає заявникові дублікат ліцензії.

32. У разі видачі дубліката ліцензії орган ліцензування приймає рішення про визнання недійсною ліцензії, що була втрачена або пошкоджена.

33. Нормативи щодо забезпечення навчальних закладів матеріально-технічною, навчально-методичною та інформаційною базою, науково-педагогічними та педагогічними кадрами, необхідними для ліцензування (далі — ліцензійні умови надання освітніх послуг), затверджуються МОН.

Контроль за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг здійснюють органи управління освітою, Державна Інспекція навчальних закладів при МОН, міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, що мають у підпорядкуванні навчальні заклади, власники навчальних закладів.

Порядок здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг затверджується МОН.

34. За результатами перевірки стану дотримання ліцензійних умов надання освітніх послуг органи ліцензування мають право:

- анулювати видані ліцензії;
- вносити пропозиції навчальному закладу, власникам навчальних закладів про усунення порушень ліцензійних умов надання освітніх послуг.

35. Підставами для анулювання ліцензії є:

- заява навчального закладу або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності про анулювання ліцензії;
- порушення ліцензійних умов у сфері освіти, які не можуть бути усунені протягом трьох місяців;
- акт про повторне протягом року порушення навчальним закладом ліцензійних умов надання освітніх послуг або вимог інших нормативно-правових актів;
- рішення про скасування державної реєстрації навчального закладу.

Про затвердження форми ліцензії, додатка до ліцензії на освітню діяльність та порядку їх оформлення

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 24 листопада 2003 р. № 781

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
12 грудня 2003 р. за № 1154/8475

Відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про ліцензування повних видів господарської діяльності», **наказую:**

1. Установити, що формою ліцензії на освітню діяльність є бланк ліцензії єдиного зразка, зразок та опис якого затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2000 № 1719.

2. Затвердити форму та опис додатка до ліцензії, що додаються,

3. Затвердити Інструкцію про порядок заповнення бланка ліцензії та бланка додатка до ліцензії, що додається.

4. Установити, що у зв'язку з використанням бланків ліцензій єдиного зразка порядок їх замовлення, постачання, зберігання, обліку і звітності витрачання регулюється наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики і підприємництва від 18.12.2000 № 78, що зареєстрований Міністерством юстиції України 10 січня 2001 року за № 3/5194.

5. Скасувати наказ Міністерства освіти України від 01.04.96 № 100 «Про затвердження опису та бланків ліцензій на провадження освітньої діяльності, пов'язаної з одержанням загальної середньої, професійно-технічної освіти, підготовкою спеціалістів різних рівнів кваліфікації, сертифікатів про акредитацію та свідоцтв про атестацію закладів освіти».

6. Начальнику управління ліцензування, акредитації та нострифікації Домнічу В.І. забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника міністра Степка М.Ф.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 листопада 2003 р. № 781

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
12 грудня 2003 р. за № 1154/8475

Інструкція
про порядок заповнення бланка ліцензії та бланка додатка до ліцензії

Бланк ліцензії та додаток до ліцензії оформляються згідно із цією інструкцією.

Текст бланка ліцензії та бланка додатка до ліцензії друкується на комп'ютері.

Під словом «ЛІЦЕНЗІЯ» на відстані 1 см вписується найменування органу, що видає ліцензію, згідно із законодавством (назва друкується великими літерами напівжирним шрифтом 14 розміру).

Нижче вписується назва освітньої послуги (освітніх послуг), на яку видана ліцензія (відповідно до законодавства). Якщо така інформація за своїм обсягом не може бути розміщена у цій графі, то вона вписується в додатку до ліцензії, про що вказується у графі; номер (номери) бланка (бланків) додатка до ліцензії вписується на зворотному боці бланка ліцензії.

Далі вписується найменування юридичної особи (для юридичної особи) або прізвище ім'я та по батькові фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності (для фізичної особи).

Напроти слів «Ідентифікаційний код юридичної особи або ідентифікаційний номер фізичної особи — платника податків та інших обов'язкових платежів» цифрами вписується відповідно ідентифікаційний код (для юридичних осіб) або ідентифікаційний номер фізичної особи — платника податків та інших платежів (для фізичної особи).

Напроти слів «Місцезнаходження юридичної особи або місце проживання фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності» вписується місцезнаходження юридичної особи або місце проживання фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності.

Напроти слів «Дата прийняття та номер рішення про видачу ліцензії» цифрами вписуються номер та дата прийняття рішення (наказу) про видачу ліцензії.

Напроти слів «Строк дії ліцензії» цифрами вписується строк дії ліцензії.

Нижче вписується посада, прізвище та ініціали посадової особи, яка підписала ліцензію.

Нижче напроти слів «дата видачі ліцензії» цифрами вписується дата видачі ліцензії.

З лівого краю бланка ліцензія засвідчується печаткою органу, що видав ліцензію.

При заповненні бланка додатка до ліцензії під словами «ДОДАТОК ДО ЛІЦЕНЗІЇ» на відстані 1 см робиться запис «серії ____ № _____», де вказується серія і номер бланка ліцензії, до якої оформляється бланк додатка до ліцензії.

При оформленні додатка до ліцензії для освітніх послуг з вищої освіти використовується табл. 1:

- у графі «Напрям» записуються шифр та назва напряму підготовки відповідно до переліку, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.05.97 № 507 «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими ведеться підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями»;
- у графі «Спеціальність» записуються шифр та назва спеціальності відповідно до названого вище переліку;
- у графі «Ліцензований обсяг» записується цифрами відповідний ліцензований обсяг за кожною спеціальністю та іншими освітніми послугами, зазначеними в цьому документі.

Якщо у структурі вищого навчального закладу є структурні підрозділи, у тому числі й відокремлені, які надають освітні послуги, то в додатку до ліцензії всі записи для розділів робляться у порядку, що встановлений для вищого навчального закладу.

У додатку до ліцензії для освітніх послуг з професійно-технічної освіти використовується табл. 2:

- у графі «Код за Державним класифікатором України» цифрами вписується код професії відповідно до Державного класифікатора професій ДК 003–95, затвердженого наказом Держстандарту від 27 липня 1995 р. № 257;
- у графі «Назва професії» вписується назва професії відповідно до вищеназваного класифікатора;
- у графі «Ліцензований обсяг» записується цифрами відповідний ліцензований обсяг за кожною професією та іншими освітніми послугами, зазначеними в цьому документі.

Під таблицею зазначається перелік попередніх рішень Міжгалузевої акредитаційної комісії, Державної акредитаційної комісії, Міністерства освіти і науки України щодо ліцензування, акредитації, зміни назв, зміни ліцензійних обсягів тощо, які стосуються зазначених у переліку освітніх послуг;

- у додатку до ліцензії (в таблиці) також при потребі вказуються інші освітні послуги, на які надається ліцензія, наприклад «підвищення кваліфікації», де вказується напрям, за яким здійснюється підвищення кваліфікації, «підготовка до вступу до вищих навчальних закладів», «підготовка (перепідготовка) іноземних громадян» тощо.

Якщо бланків додатка до ліцензії більше ніж один, на кожному аркуші під словами «ДОДАТОК ДО ЛІЦЕНЗІЇ» па відстані 1 см робиться запис «Продовження додатка до ліцензії серії ____ № _____», де вказуються серія і номер бланка ліцензії, до якої оформляється бланк додатка до ліцензії та зазначається номер сторінки додатка.

Начальник управління ліцензування,
акредитації та нострифікації
В. І. Домніч

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 листопада 2003 р. № 781

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
12 грудня 2003 р. за № 1154/8475

Опис додатка до ліцензії

Бланк додатка до ліцензії є документом суворої звітності.

Бланк виготовляється на папері щільністю не менш як 100 г/м^2 ± 5 відсотків, розміром 297 х 210 мм з нефіксованим водяним знаком.

Бланк з обох боків видруковано способом офсетного друку: з лицьового боку в чотири фарби, із зворотного — у дві фарби, має захист від підроблення та несанкціонованого тиражування.

З лицьового боку бланка по периметру на відстані 6 мм від краю розміщується рамка заввишки 12 мм, у середині верхньої частини якої розміщується зображення малого Державного Герба України.

По зовнішньому периметру рамки надруковано мікротекст в негативному зображенні «УКРАЇНА» літерами заввишки 0,35 мм, а по внутрішньому — мікротекст у позитивному зображенні «ДОДАТОК ДО ЛІЦЕНЗІЇ» літерами заввишки 0,25 мм.

На площі, обмеженій внутрішнім периметром рамки, видруковано сітку, яка створює фон бланка. У центрі контурне зображення сітки поступово переходить з одного кольору в інший. Під впливом ультрафіолетового проміння сітка та рамка набувають зеленого свічення в середній частині бланка.

У верхній частині лицьового боку бланка надруковано чорною фарбою слова «ДОДАТОК ДО ЛІЦЕНЗІЇ».

У нижньому правому кутку впресовано голограму діаметром 23 мм із зображенням малого Державного Герба України та слів «УКРАЇНА UKRAINE».

У середині бланка невидимою при денному світлі фарбою надруковані слова «ДОДАТОК ДО ЛІЦЕНЗІЇ» та контурне зображення території України, які набувають зеленого свічення під впливом ультрафіолетового проміння.

Із зворотного боку бланка по периметру надруковано рамку заввишки 7 мм. На площі, обмеженій внутрішнім периметром рамки, видруковано сітку. У нижній частині бланка термофарбою виконано приховане зображення слова «ДІЙСНИЙ», яке з'являється під час нагрівання фарби до температури понад 35 °С.

У лівому нижньому кутку бланка надруковано шестизначний номер. Номер надруковано чорною фарбою, що проявляється на зворотному боці червоним кольором.

Начальник управління ліцензування,
акредитації та нострифікації
В. І. Домніч

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 листопада 2003 р. № 781

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
12 грудня 2003 р. за № 1154/8475

Форма

Додаток до ліцензії

серії _____ № _____

Таблиця 1
(для освітніх послуг З ВИЩОЇ ОСВІТИ)

Напрям	Спеціальність	Ліцензований обсяг		
		Денна форма	Заочна	Вечірня
Підготовка молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів, магістрів				
(Шифр, назва)	5. (шифр, назва)			
	6. (шифр)			
	7. (шифр, назва)			
	8. (шифр, назва)			

Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Порядку здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг, Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи та Типового положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 24 грудня 2003 р. № 847

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 січня 2004 р. за № 71/8670

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2003 № 1380 «Про ліцензування освітніх послуг» **наказую**:

1. Затвердити такі документи (додаються):

- Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти[1];
- Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти;
- Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері позашкільної освіти;
- Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти[2];
- Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері вищої освіти[3];
- Порядок здійснення контролю за дотриманням Ліцензійних умов надання освітніх послуг;
- Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи;
- Типове положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів.

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти України від 11.03.1996 №72 «Про затвердження Типового положення про фахову раду з ліцензування та акредитації вищих закладів освіти та Типового положення про регіональну експертну раду (центр) з ліцензування та атестації закладів освіти, які здійснюють діяльність, пов'язану з одержанням загальної середньої та професійної освіти», зареєстрований в Мін'юсті 26.03.96 за № 141/1166.

3. Начальнику управління ліцензування, акредитації та нострифікації (Домніч В.І.) забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на першого заступника міністра Журавського В.С.

Міністр
В. Г. Кремень

---

[1] Не публікується.
[2] Не публікується.
[3] Не публікується.

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 грудня 2003 р. № 847

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 січня 2004 р. за № 72/8671

Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти

1. Загальні умови

1.1. Ці Ліцензійні умови розроблені відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2003 № 1380 «Про ліцензування освітніх послуг» та інших нормативно-правових актів, встановлюють мінімальні нормативи матеріально-технічного, кадрового, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів для надання ними освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти.

1.2. Ліцензійні умови є обов'язковими для навчальних закладів, які надають освітні послуги і підлягають ліцензуванню відповідно до законодавства у сфері загальної середньої освіти.

1.3. Навчальні заклади, які отримали ліцензію на надання освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти, зобов'язані:

- виконувати ці Ліцензійні умови;
- забезпечувати під час своєї діяльності дотримання вимог Конституції України, законів України у сфері загальної середньої освіти, інших законодавчих та нормативно-правових актів;
- надавати учням та їх батькам (особам, які їх замінюють) достовірну інформацію (у тому числі через засоби масової інформації) про тип і форму власності навчального закладу, умови приймання, плату за навчання, зміст і профілі навчання, вид документів, що видаватимуться після його закінчення.

1.4. У навчальному закладі мають бути органи самоврядування, передбачені установчими документами цього закладу.

1.5. Навчальний заклад зобов'язаний забезпечити організацію харчування та медичне обслуговування учнів.

2. Нормативи кадрового забезпечення

2.1. Загальноосвітній навчальний заклад має бути забезпечений педагогічними кадрами відповідно до навчального плану, норм тижневого педагогічного навантаження в межах штатного розпису, затвердженого засновником (власником).

Допускається наявність вакантних посад не більше 5% від загальної чисельності педагогічних працівників за штатним розкладом.

2.2. Фахова освіта педагогічних працівників має відповідати предметам (навчальним дисциплінам), що ними викладаються.

З метою реалізації профільного навчання та поглибленого вивчення окремих предметів (дисциплін) до педагогічної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах можуть залучатися науково-педагогічні працівники.

Працівники, які мають іноземну освіту, допускаються до педагогічної діяльності після нострифікації іноземних документів про освіту.

2.3. Навчальний заклад забезпечує умови для підвищення кваліфікації педагогічних працівників і контролює процес її проходження (проведення курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється відповідними регіональними інститутами післядипломної педагогічної освіти).

2.4. Кожен працівник навчального закладу повинен мати медичну книжку та проходити періодичні медичні огляди.

2.5. Забезпечення медичними (медичним) працівниками здійснюється на підставі угоди про медичне обслуговування навчального закладу із закладом охорони здоров'я.

3. Нормативи матеріально-технічного забезпечення

Загальноосвітній навчальний заклад має бути забезпечений:

а) площами та приміщеннями:

- класними кімнатами у достатній кількості для здійснення навчально-виховного процесу;
- кімнатою для керівника навчального закладу та педагогічних працівників;
- приміщеннями для рекреації (для початкової школи) та гардеробом;
- приміщеннями для спеціалістів (технічного персоналу) за наявності у навчальному закладі 30 і більше учнів;
- навчальними кабінетами (лабораторіями) з вивчення окремих дисциплін — не менше 2;
- кабінетами за профілем навчання (спеціалізацією) для спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів), ліцеїв, гімназій, колегіумів (кабінети можуть бути об'єднаними для споріднених предметів, допускається оренда необхідних приміщень для проведення занять з фізичної культури та профільного навчання);
- класами (майстернями) для трудового навчання (технологій) відповідно до робочого навчального плану;
- спальними приміщеннями в школах-інтернатах; в інших навчальних закладах — за наявності учнів 6-річного віку;
- універсальним залом (для фізкультури, хореографії тощо) з інвентарною кімнатою або мати угоду про оренду відповідного приміщення на поточний навчальний рік;
- бібліотекою;
- окремим приміщенням для медичного працівника за наявності у навчальному закладі 30 і більше учнів;
- приміщенням для збереження інвентарю, інших матеріальних цінностей;
- окремою шафою — для навчальних закладів з чисельністю до 30 учнів;
- окремими туалетами для дівчаток та хлопчиків за наявності у навчальному закладі більше 10 учнів одної статі;
- спортивним майданчиком для проведення занять з фізичної культури;
- їдальнею;

б) меблями:

- столами, стільцями (партами) для кожного учня у класних кімнатах, навчальних кабінетах, лабораторіях;

- столами і стільцями для обладнання кожного робочого місця педагогічного працівника в класних кімнатах, навчальних кабінетах, лабораторіях;
- спеціальними учнівськими лабораторними столами для кабінетів фізики, хімії, біології;
- шафами — одна у кожному навчальному кабінеті, навчальній лабораторії;

в) обладнанням:

- класними дошками для кожної класної кімнати, навчального кабінету;
- лабораторним обладнанням, приладами, хімічними реактивами тощо для забезпечення виконання практичних, лабораторних і дослідних робіт згідно з робочим навчальним планом та навчальними програмами;
- верстатами (металообробний — 1, деревообробний — 1 на кожні 15 учнів) для майстерні з трудового навчання (технологій), швейними машинами, прасками (1 шт. на кожні 5 учнів) для кабінетів обслуговувальної праці, якщо вивчення зазначеного предмета передбачено робочим планом, іншим приладдям та засобами відповідно до навчальних програм;
- навчальними комп'ютерними комплексами (конфігурація 1 + 10) з легалізованим програмним забезпеченням — 1 комплекс на навчальний заклад;
- іншими верстатами, механізмами, обладнанням згідно з обраним профілем навчальної діяльності (одна одиниця обладнання, механізму, пристрою на 10 учнів).
- Майно навчального закладу має бути в його власності, в оперативному управлінні чи у користуванні на правах оренди (майнового найму) із відображенням майнових відносин у даних бухгалтерського обліку.

Термін дії договору оренди майна (майнового найму) має бути не меншим, ніж термін дії ліцензії, про який заявив навчальний заклад.

4. Нормативи інформаційного забезпечення

4.1. Бібліотечний фонд навчального закладу має складатися з:

- художньої літератури у достатній кількості для забезпечення виконання чинних навчальних програм з української, зарубіжної літератури, літератури національних меншин відповідно до робочого навчального плану;
- художньої літератури поза навчальною програмою;
- наукової, науково-популярної, публіцистичної літератури;
- довідкової літератури: словники перекладні — 1 примірник на 5 учнів (з кожної іноземної мови згідно з навчальним планом);
- тлумачних, орфографічних словників, словників іншомовних слів (українською мовою) — 5 примірників кожного;
- періодичних видань: газета «Освіта України», «Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України», методичні видання (журнали, газети) з кожного предмета — 1 примірник.

4.2. Перелік ділової документації має відповідати нормативам, установленим Міністерством освіти і науки України щодо ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах.

5. Нормативи навчально-методичного забезпечення

Навчальний заклад повинен мати:

- річний і перспективний плани роботи навчального закладу;
- робочий навчальний план;
- розклад уроків;
- розклад занять для групи подовженого дня, якщо така функціонує у навчальному закладі;
- розклад занять гуртків, факультативів, індивідуальних занять;
- навчальні програми з усіх дисциплін, зазначених в інваріантній та варіативній складових робочого навчального плану;
- підручники та навчальні посібники з кожної дисципліни з грифом Міністерства освіти і науки України (з переліку, рекомендованого до використання Міністерством освіти і науки України) — один примірник на кожного учня.

Начальник управління ліцензування,
акредитації та нострифікації
В. І. Домніч

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 грудня 2003 р. № 847

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 січня 2004 р. за № 73/8672

Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері позашкільної освіти

1. Загальні положення

1.1. Ці Ліцензійні умови розроблені відповідно до законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2003 № 1380 «Про ліцензування освітніх послуг» та інших нормативних документів у галузі освіти.

1.2. Ліцензійні умови визначають мінімальні вимоги до навчально-методичного, матеріально-технічного, кадрового та інформаційного забезпечення суб'єктів, які надають освітні послуги у сфері позашкільної освіти.

2. Вимоги до кадрового забезпечення

2.1. Укомплектованість навчального закладу педагогічними працівниками (з урахуванням сумісників).

2.2. Кваліфікаційні вимоги до педагогічних і керівних працівників визначаються законами України та постановами Кабінету Міністрів України в галузі освіти, нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки України, що зареєстровані Міністерством юстиції України.

До роботи в позашкільних навчальних закладах у виняткових випадках можуть залучатися особи, які не мають професійної освіти або стажу роботи, що встановлені кваліфікаційними вимогами, але мають достатній практичний досвід і якісно виконують доручені роботи.

2.3. Забезпечення перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Проходження атестації педагогічними працівниками в установленому порядку.

3. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення

3.1. Наявність навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень та ін., (передбачених для даного типу закладу.

3.2. Забезпеченість навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень та ін. необхідним обладнанням, інструментами, матеріалами відповідно до навчальних програм та профілю гуртка, групи або іншого творчого об'єднання.

3.3. Дотримання техніки безпеки, температурного режиму та санітарно-гігієнічних норм.

3.4. Навчальний заклад повинен бути власником або орендарем навчально-матеріальної бази (приміщень, відповідного обладнання, устаткування тощо). Термін дії договору оренди має бути не меншим, ніж термін дії ліцензії.

4. Вимоги до організаційного та навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу

4.1. Наявність річного плану роботи навчального закладу, погодженого із засновником (власником), навчальних планів і програм для гуртків, груп та інших творчих об'єднань, затверджених відповідними місцевими органами виконавчої влади.

4.2. Забезпеченість посібниками, навчально-методичною та довідковою літературою.

4.3. Відповідність розкладу занять гігієнічним вимогам організації навчання.

5. Інші вимоги

Суб'єкти, які отримали ліцензію на провадження освітньої діяльності (індивідуальні та колективні форми), зобов'язані: виконувати ці Ліцензійні умови;

- забезпечувати дотримання вимог законів України та постанов Кабінету Міністрів України в галузі освіти, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, що зареєстровані Міністерством юстиції України;
- провадити діяльність відповідно до річного плану, погодженого із засновником (власником), навчальних планів і програм для гуртків, груп та інших творчих об'єднань, затверджених відповідними місцевими органами виконавчої влади;
- надавати учням, які вступають до навчального закладу, та їх батькам (особам, які їх заміщають) достовірну інформацію про тип навчального закладу і форму власності, умови приймання, плату за навчання, зміст і профілі навчання, вид документів, що видаватимуться після його закінчення;
- бути власником або орендарем матеріально-технічної бази (приміщень, відповідного обладнання, устаткування тощо). Термін дії договору оренди має бути не меншим, ніж термін дії ліцензії;
- надавати інформаційно-методичну допомогу педагогічним колективам навчальних закладів регіону, молодіжним, дитячим і громадсь-

ким організаціям згідно з рішенням засновника (власника) на підставі відповідних угод;

- мати положення про структурні підрозділи закладу, передбачені його установчими документами.

Начальник управління ліцензування,
акредитації та нострифікації
В. І. Домніч

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 грудня 2003 р. № 847

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 січня 2004 р. за № 76/8675

Порядок здійснення контролю за дотриманням Ліцензійних умов надання освітніх послуг

Контроль за дотриманням Ліцензійних умов надання освітніх послуг (далі за текстом — Ліцензійні умови) здійснює Міністерство освіти і науки України, органи управління освітою Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Державна інспекція навчальних закладів (далі за текстом — органи контролю) у межах своїх повноважень шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

1. Організація перевірок

1.1. Планові перевірки дотримання суб'єктами господарювання, що отримали ліцензію на надання освітніх послуг (далі — навчальні заклади), Ліцензійних умов проводяться органами контролю не частіше одного разу на рік згідно з річним планом перевірок, який затверджується наказом органу контролю.

1.2. Позапланові перевірки здійснюються органами контролю на підставі надходження до них у письмовій формі заяви (повідомлення) про порушення навчальними закладами Ліцензійних умов або з метою перевірки виконання розпоряджень про усунення порушень Ліцензійних умов.

1.3. Для проведення перевірки органи контролю видають наказ (розпорядження) про призначення голови та членів комісії або уповноваженої особи, який (яке) підписується керівником органу контролю (його заступником) і засвідчується печаткою.

1.4. При необхідності перевірки проводяться із залученням фахівців центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представників навчальних закладів, громадських організацій, науково-дослідних установ тощо (за їх згодою).

1.5. Орган контролю за три робочі дні до початку проведення планової перевірки повідомляє навчальний заклад про проведення перевірки в письмовій формі.

Термін проведення перевірки становить не більше трьох робочих днів, у разі необхідності термін перевірки може бути продовжено до 10 календарних днів.

2. Права комісії (уповноваженої особи)

Комісії (уповноваженій особі) надається право:

- ознайомлення з необхідними для проведення перевірки документами;
- доступу на територію, у виробничі та інші приміщення навчального закладу для їх обстеження і з'ясування питань, безпосередньо пов'язаних з перевіркою;
- отримання копій (ксерокопій) необхідних документів;
- одержання від навчального закладу письмових пояснень з питань, що виникають під час перевірки.

3. Обов'язки комісії (уповноваженої особи)

Голова та члени комісії (уповноважена особа) зобов'язані: керуватися у своїй роботі нормами законодавства та правильно їх застосовувати;

- об'єктивно відображати стан речей щодо дотримання навчальними закладами Ліцензійних умов;
- забезпечувати дотримання державної та комерційної таємниць.

4. Відповідальність комісії (уповноваженої особи)

Голова та члени комісії (уповноважена особа) несуть відповідальність згідно з чинним законодавством за:

- необ'єктивне відображення в акті перевірки даних про діяльність навчального закладу;
- приховування фактів порушень чи зловживань, допущених навчальним закладом.

5. Предмет та порядок перевірки

5.1. Для проведення перевірки голова комісії (уповноважена особа) повинен пред'явити керівнику навчального закладу наказ (розпорядження) про перевірку та документи, які засвідчують відповідних осіб.

5.2. Навчальний заклад під час перевірки дотримання ним Ліцензійних умов надає всі необхідні для проведення перевірки документи та забезпечує умови для її проведення.

5.3. При перевірці навчального закладу комісія (уповноважена особа) перевіряє:

- дотримання Ліцензійних умов надання освітніх послуг;
- дотримання законодавства у сфері освіти;
- відповідність діяльності, яку здійснює навчальний заклад, установчим документам та вимогам чинного законодавства;
- виконання розпоряджень про усунення порушень Ліцензійних умов;
- відповідність відомостей, наведених у ліцензії, відомостям, зазначеним у свідоцтві про державну реєстрацію навчальних закладів та в установчих документах;
- наявність копії ліцензії, що підтверджує право відокремленого структурного підрозділу навчального закладу (філії, представництва тощо) надавати освітні послуги;

- своєчасність повідомлення органу ліцензування та органу державної реєстрації, у якому зареєстрований навчальний заклад, про зміну місцезнаходження, організаційно-правової форми, форми власності, назви тощо;
- своєчасність переоформлення ліцензій;
- у разі відсутності ліцензії — наявність довідки про прийняття заяви про переоформлення ліцензії на надання освітніх послуг або про прийняття заяви про видачу дубліката ліцензії тощо.

6. Документи, які видаються за результатами перевірок. Акт перевірки дотримання навчальним закладом Ліцензійних умов. Розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов

6.1. За наслідками перевірки складається акт перевірки додержання навчальним закладом Ліцензійних умов надання освітніх послуг (додаток 1) у двох примірниках. Один примірник акта перевірки видається керівнику (уповноваженому представнику) навчального закладу, який перевірявся, другий — органу, який здійснив перевірку.

6.2. Усі примірники акта перевірки підписуються особами, які проводили перевірку. Керівник навчального закладу або його уповноважений представник особисто засвідчує, що ознайомлений з актом і отримав один примірник, ставить свій підпис, дату та печатку. Фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності засвідчує, що ознайомлений з актом і отримав один примірник, ставить свій підпис та дату.

6.3. У разі відмови навчального закладу від підписання акта перевірки голова комісії (уповноважена особа) робить відповідний запис про те, що ця особа з актом ознайомлена і від підпису відмовилася. Керівник навчального закладу або вповноважений представник має право дати пояснення та викласти зауваження щодо змісту акта та проведення перевірки. Ці документи є невід'ємною частиною акта.

6.4. Порушення, викладені в акті перевірки, повинні мати посилання на конкретні пункти, розділи, статті нормативно-правових актів. Довільне викладення або трактування вимог нормативно-правових актів не допускається.

6.5. Забороняється включати до акта перевірки відомості та порушення, які не підтверджені документально.

6.6. Орган контролю не пізніше десяти робочих днів з дати складання акта перевірки дотримання навчальним закладом Ліцензійних умов видає розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов (у разі їх встановлення).

6.7. Навчальний заклад, який одержав розпорядження про усунення ним порушень Ліцензійних умов, зобов'язаний в установлений у розпорядженні термін подати органу, який видав це розпорядження, інформацію про усунення порушень.

6.8. Якщо навчальний заклад не виконав розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов, орган ліцензування складає акт про невиконання розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов, що є підставою для розгляду на засіданні ДАХ (РЕР) питання про анулювання ліцензії.

Акт про невиконання розпорядження про усунення порушення Ліцензійних умов може бути складений за результатами повторної перевірки.

7. Рішення про анулювання ліцензії

7.1. Підстави для анулювання ліцензії визначені пунктом 35 Порядку ліцензування освітніх послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2003 № 1380.

7.2. У разі створення перешкод з боку навчального закладу щодо проведення перевірки складається відповідний акт, який є підставою для прийняття органом ліцензування рішення про анулювання ліцензії.

7.3. Орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії протягом десяти робочих днів з дати виникнення підстав для анулювання ліцензії, про що повідомляється навчальному закладу із зазначенням підстав анулювання не пізніше п'яти робочих днів з дати його прийняття.

7.4. Розгляд питань про анулювання ліцензії здійснюється з обов'язковим запрошенням представників навчального закладу.

7.5. У разі повторної неявки представників навчального закладу розгляд питань про анулювання ліцензії здійснюється без їх участі.

7.6. Запис про підставу, дату та номер рішення про анулювання ліцензії вноситься до Державного реєстру навчальних закладів та Єдиного ліцензійного реєстру.

7.7. У разі анулювання ліцензії за рішенням навчальний заклад може подати заяву про одержання нової ліцензії на надання освітніх послуг не раніше ніж через рік з дати прийняття органом ліцензування рішення про анулювання попередньої ліцензії.

8. Оскарження рішення про анулювання ліцензії

Рішення про анулювання ліцензії може бути оскаржено в судовому порядку.

9. Відповідальність навчальних закладів за надання освітніх послуг без наявності ліцензії

За надання освітніх послуг без ліцензії до навчальних закладів застосовуються санкції відповідно чинного законодавства.

Начальник управління ліцензування,
акредитації та нострифікації
В. І. Домніч

Додаток 1
до п. 6.1 Порядку здійснення контролю
за дотриманням Ліцензійних умов
надання освітніх послуг

Акт перевірки додержання навчальним закладом Ліцензійних умов надання освітніх послуг від «___»_____ 200__ р. № _____

_____ _____
(назва населеного пункту, де проводиться перевірка) (номер та дата розпорядчого документа)

Голова комісії _____
(посада, ініціали, прізвище)

члени комісії _____
_____

За участі представника(ків) _____
_____
(назва закладу, ініціали, прізвище)

з «_____» _____ 200__ р. до «_____» _____ 200__ р.

у _____
(назва навчальною закладу)

ідентифікаційний код (номер) _____

місцезнаходження _____

місце здійснення діяльності _____

свідоцтво про державну реєстрацію _____

від _____
_____
(назва органу, що видав)

ліцензія серія _____ № _____ дата видачі ліцензії _____

назва органу, що її видав _____
_____

вид освітніх послуг, що ліцензуються _____
_____
_____

у присутності керівника або уповноваженого представника
_____
_____
(посада, ініціали, прізвище керівника, уповноваженого представника навчального закладу)

проведено перевірку діяльності навчального закладу з питань надання освітніх послуг.

Перевіркою ВСТАНОВЛЕНО:

(кожне порушення, записане в акті перевірки, має бути підкріплено посиланням на відповідний нормативно-правовий акт)

_____
_____
_____
_____

_____
_____
_____

Акт складено в двох примірниках.

Голова комісії
(уповноважена особа) _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ _____
_____ _____
_____ _____

З актом ознайомлений та один примірник отримав:

Керівник або уповноважений представник навчального закладу, в присутності якого проведено перевірку
(уповноважена особа) _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 24 грудня 2003 р. № 847

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 січня 2004 р. за № 76/8675

Положення
про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи

Це Положення розроблене відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2003 № 1380 «Про ліцензування освітніх послуг» і визначає основні засади формування експертних комісій та порядку проведення ними ліцензійної експертизи навчальних закладів.

1. Про експертну комісію

1.1. Експертна комісія (уповноважений представник) — це сформована (призначена) Міністерством освіти і науки України, Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, органом управління освітою обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій (далі — Орган ліцензування) група експертів (експерт), яка (який) проводить ліцензійну експертизу з метою встановлення відповідності кадрового, науково-, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчального закладу державним вимогам (Ліцензійним умовам надання освітніх послуг).

1.2. Експерти — це провідні фахівці центральних та місцевих органів виконавчої влади, навчальних закладів та наукових установ незалежно від форм власності та підпорядкування, спеціалісти підприємств, установ та організацій, які мають відповідну освіту та кваліфікацію, практичний досвід роботи, володіють необхідними навичками та виявили бажання здійснювати ліцензійну експертизу навчальних закладів і які включені до списку експертів.

1.3. Кандидатури для включення ДО списку експертів за зверненням Органу ліцензування вносять навчальні заклади, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, підпорядкування та видів діяльності, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Відбір кандидатів здійснює Орган ліцензування в залежності від їх кваліфікації, практичного досвіду роботи, наявності вчених звань та наукових ступенів тощо, а також потреби у таких фахівцях.

1.4. Список експертів формує і затверджує Орган ліцензування.

1.5. Керівники органів виконавчої влади, навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, працівники яких зараховані до списку експертів, зобов'язані забезпечити їх участь у проведенні ліцензійної експертизи.

1.6. Склад експертної комісії та її голову (уповноваженого представника) для проведення ліцензійної експертизи конкретного навчального закладу затверджує (призначає) Орган ліцензування.

Голова організовує роботу та відповідає за діяльність експертної комісії.

1.7. До складу експертної комісії не можуть входити експерти, місцем роботи яких є навчальний заклад (у т. ч. за сумісництвом), у якому проводиться ліцензійна експертиза.

1.8. Експерт повинен знати:

- ліцензійні умови надання освітніх послуг та інші норми в галузі освіти;
- правові засади створення та діяльності навчальних закладів усіх типів та форм власності;
- вимоги до організації навчального процесу;
- вимоги законодавства щодо ліцензування;
- способи та методи контролю діяльності навчального закладу;
- методи оцінки забезпечення навчального закладу щодо надання освітніх послуг.

1.9. Експерт зобов'язаний:

- забезпечувати об'єктивність та своєчасність проведення експертизи, достовірність висновку;
- забезпечувати збереження інформації, що містить державну та комерційну таємниці;
- постійно підвищувати свій фаховий рівень.

1.10. Експерти, які підписали недостовірний експертний висновок ліцензійної експертизи, приховали факти порушень чи наявності недостовірних відомостей у документах, поданих для отримання ліцензії, виключаються зі складу експертів та несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

2. Порядок проведення ліцензійної експертизи

2.1. Орган ліцензування протягом 15 днів з моменту надходження ліцензійних матеріалів проводить попередню експертизу поданих доку-

ментів і, в разі їх відповідності встановленим вимогам, формує експертну комісію та направляє її до навчального закладу. Склад експертної комісії затверджується розпорядчим документом, у якому встановлюється строк проведення експертизи.

2.2. Кількість експертів, що направляються до навчального закладу, залежить від кількості заявлених для ліцензування освітніх послуг, але не може бути більше 3 експертів на одну освітню послугу.

2.3. Строк роботи експертної комісії безпосередньо в навчальному закладі не може перевищувати 3 робочих днів.

2.4. Експертна комісія у навчальному закладі перевіряє: достовірність інформації, поданої до Органу ліцензування навчальним закладом разом із заявою про ліцензування;

- фактичний стан кадрового, навчально-, науково-методичного, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення навчального закладу та його відповідність установленим законодавством вимогам.

2.5. Комісія (уповноважена особа) має право:

- доступу на територію та в приміщення навчального закладу для їх обстеження і з'ясування питань, безпосередньо пов'язаних з експертизою;
- ознайомлюватись з необхідною документацією щодо діяльності навчального закладу, отримувати копії (ксерокопії) необхідних документів;
- отримувати від навчального закладу, інших установ та організацій, що діють у сфері освіти, в установленому порядку будь-яку інформацію про його діяльність, що стосується ліцензування;
- інформувати письмово за результатами експертизи навчальний заклад щодо поліпшення організації його діяльності.

2.6. Комісія (уповноважена особа) зобов'язана:

- керуватись нормами законодавства та правильно їх застосовувати;
- об'єктивно відображати стан речей щодо відповідності забезпечення навчального закладу встановленим нормативам;
- підписувати експертний висновок (у разі незгоди окремих членів комісії з експертним висновком додавати до нього викладену письмово свою окрему думку);

інформувати навчальний заклад про результати експертизи.

2.7. За результатами експертизи експертна комісія готує у двох примірниках мотивований висновок про етап забезпечення навчального закладу для надання заявленої освітньої послуги. Один примірник висновку видається керівнику (уповноваженому представнику) навчального закладу, другий у тижневий термін з дня закінчення експертизи — до Органу ліцензування.

2.8. Усі примірники висновку підписуються членами комісії (уповноваженою особою), голова комісії підписує кожну сторінку висновку. Керівник навчального закладу (юридична особа) або його уповноважений представник особисто засвідчує, що ознайомлений з висновком ліцензійної експертизи і отримав один примірник, ставить свій підпис, дату та печатку навчального закладу. Заявник — фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності засвідчує, що ознайомлений з висновком і отримав один примірник, ставить свій підпис та дату.

2.9. У разі відмови керівника навчального закладу (уповноваженого представника) від підписання висновку голова комісії (уповноважена особа) робить відповідний запис про те, що ця особа з висновком оз-

найомлена і від підпису відмовилась. Керівник навчального закладу (уповноважений представник) має право дати пояснення та викласти зауваження щодо змісту висновку та проведення експертизи. Ці документи є невід'ємною частиною висновку.

2.10. Порушення чи недоліки, викладені у висновку, повинні мати посилання на конкретні пункти, розділи, статті нормативно-правових актів. Довільне викладення або трактування вимог нормативно-правових актів не допускається.

2.11. У разі створення перешкод з боку навчального закладу щодо проведення ліцензійної експертизи складається відповідний акт, який є підставою для Органу ліцензування припинити подальший розгляд ліцензійної справи та прийняти рішення про відмову у видачі ліцензії.

Начальник управління ліцензування,
акредитації та нострифікації
В. І. Домніч

Розділ V
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

Про затвердження Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається

НАКАЗ
Міністерства освіти України,
Міністерства праці України,
Міністерства у справах молоді і спорту України
від 2 червня 1995 р. № 159/30/1526

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
3 липня 1995 р. за № 198/734

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 року/ № 467-р і заходів, передбачених Концепцією державної системи професійної орієнтації населення, та з метою нормативного регулювання і забезпечення соціальної допомоги молоді, яка навчається, у свідомому професійному самовизначенні **наказуємо:**

1. Затвердити Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається (додається).

2. Вважати таким, що не застосовується на території України, п. 1.1 Положення про шкільний навчально-методичний кабінет професійної орієнтації учнів середньої загальноосвітньої школи, затверджений наказом Міносвіти СРСР від 10 листопада 1983 року № 134.

3. Текст Положення опублікувати в Інформаційному збірнику Міністерства освіти України після державної реєстрації в Міністерстві юстиції України.

Заступник Міністра освіти України
В. О. Зайчук

Заступник Міністра праці України
А. П. Сорокін

Заступник Міністра у справах молоді і спорту України
С. А. Ясинський

Про затвердження Положення про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів і Положення про учнівське лісництво загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти України
від 1 листопада 1995 р. № 307

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
29 травня 1996 р. за № 256/1281

1. Відповідно до вимог Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.93 р. № 896, щодо формування екологічної культури учнів, залучення їх до еколого-натуралістичної діяльності, а також з метою формування працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря та забезпечення умов самореалізації індивідуальних здібностей і талантів молоді наказую:

1. Затвердити Положення про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів (додається).

2. Затвердити Положення про учнівське лісництво загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів.

3. Вважати наказ Міністерства народної освіти УРСР від 16.06.86 р. «Про затвердження Положення про навчально-дослідницьку ділянку загальноосвітніх шкіл» таким, що втратив чинність.

4. Вважати рішення колегії Міністерства народної освіти УРСР від 13.08.68 р. в частині затвердження «Положення про учнівське лісництво» таким, що втратило чинність.

5. Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти виконкомів обласних, Київської та Севастопольської міських Рад народних депутатів:

довести Положення про навчально-дослідну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів і Положення про учнівське лісництво загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів до відома керівників закладів освіти.

6. Контроль за виконанням наказу покласти на управління гуманітарної освіти та виховання і Головне управління загальної середньої освіти.

Міністр освіти
М.З.Згуровський

Затверджено
наказом Міністерства освіти України
від 1 листопада 1995 р. № 307

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
29 травня 1996 р. за № 256/1281

Положення про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів

I. Основні положення

1. Навчально-дослідна земельна ділянка закладу освіти є базою проведення навчальних та практичних занять, передбачених програмами з природознавства, біології, трудового навчання, засвоєння знань, формування вмінь і навичок, організації позакласної юннатівської, дослідницької, природоохоронної роботи, продуктивної праці учнів.

2. Навчально-дослідна земельна ділянка може існувати при всіх типах середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів і позашкільних навчально-виховних закладах* відповідно до Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 р. № 660, та Положення про позашкільний навчально-виховний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.94 р. № 45.

3. Навчально-дослідна земельна ділянка надається у порядку, встановленому Земельним кодексом України. На вказані земельні ділянки поширюються пільги щодо плати за землю, визначені для закладів освіти згідно з Законом України «Про плату за землю».

II. Вимоги до функціонування навчально-дослідної земельної ділянки

4. Розміри навчально-дослідної земельної ділянки встановлюються залежно від кількості учнів, які навчаються в освітньому закладі, і місцевих умов (додаток № 1).

Під навчально-дослідну земельну ділянку рекомендуються такі площі:

— для початкових шкіл — не менше 5 тис.кв.м;
— для основної і старшої — не менше 10 тис.кв.м;
— для міських шкіл — не менше 10 тис.кв.м;
— для обласних станцій юних натуралістів (еколого-натуралістичних центрів) — не менше 20 тис.кв.м;
— для районних станцій юних натуралістів (еколого-натуралістичних центрів) — не менше 10 тис.кв.м;
— для міських станцій юних натуралістичних (еколого-натуралістичних центрів) — не менше 5 тис.кв.м.

5. Установам і закладам освіти може бути надана додаткова площа, яка зайнята багаторічними насадженнями (сад, дендрарій, парк тощо або площа для ведення сільськогосподарських робіт).

---

* Далі — навчально-виховні заклади.

6. Навчально-дослідна земельна ділянка може включати: відкритий і закритий ґрунт, ферму, підсобне приміщення тощо.

7. На навчально-дослідній земельній ділянці розміщуються відділки: польових, овочевих, плодово-ягідних культур; квітково-декоративний, колекційний, селекційно-генетичний, зоолого-тваринницький, а також відділки: виробничий, дендрологічний.

Площа кожного відділку визначається завідуючим земельною ділянкою (вчитель біології або трудового навчання) з урахуванням місцевих умов і кількості учнів, які залучаються до роботи, і погоджується з керівником навчально-виховного закладу.

8. Для початкових класів в основній та старшій школах виділяються окремі земельні ділянки в овочевому, плодово-ягідному, квітково-декоративному відділках.

9. Навчально-дослідна земельна ділянка міських шкіл може мати: колекційний, квітково-декоративний, селекційно-генетичний, дендрологічний відділки та інші.

10. У відділках польових та овочевих культур, в системі сівозмін вирощуються основні сільськогосподарські культури даної зони.

11. Сівозміни запроваджуються згідно з рекомендаціями господарств, науково-дослідних установ, з урахуванням навчальних програм з природознавства, біології, трудового навчання.

12. У відділку плодово-ягідних культур (сад, ягідник або виноградник, плодово-ягідний розсадник) вирощуються кращі районовані і місцеві сорти плодових і ягідних культур, а також нові для даної місцевості плодово-ягідні культури, проводиться дослідницька робота з ними.

13. Квітково-декоративний відділок складається з колекційної ділянки одно-, дво- та багаторічних квіткових рослин, квітників (клумби, рабатки, рокарії, міксбордюри та ін.) та декоративних насаджень.

14. У селекційно-генетичному відділку проводяться досліди, які використовуються при вивченні відповідних тем курсу загальної біології.

Селекційно-генетичний відділок повинен бути просторово ізольованим і складається з селекційної, генетичної ділянок.

Для основної школи може вводитися лише селекційна земельна ділянка.

15. На колекційній земельній ділянці вирощуються типові представники основних сільськогосподарських і систематичних груп рослин:

1. Технічні (прядильні, олійні, ефіроолійні).
2. Лікарські.
3. Овочеві (коренеплоди, бульбоплоди, цибулинні, бобові).
4. Кормові (злакові і бобові трави, кормові коренеплоди).
5. Декоративні (однорічні, дворічні, багаторічні).
6. Корисні дикоростучі.

16. У зоолого-тваринницькому відділку залежно від місцевих умов, етнічних особливостей певних регіонів України можуть бути крільчатник, пташник, пасіка тощо. До складу відділку входить також куточок живої природи. У зоолого-тваринницькому відділку утримується така кількість тварин, яка б забезпечувала проведення навчальної і дослідної роботи.

Догляд за тваринами та їх годівлю відповідно до встановленого режиму здійснюють за графіком учні 2—10 класів.

Кормова база для тварин забезпечується продукцією сільськогосподарських культур, що вирощуються в польовому та овочевому відділках.

17. Закритий ґрунт (теплиця, парники, розсадники) створюється для проведення занять, дослідницької роботи, вирощування овочевих і квітково-декоративних рослин, розсади, розмноження плодово-ягідних і декоративних рослин.

18. У виробничому відділку вирощування сільськогосподарських культур, тварин проводиться з урахуванням прогресивних технологій, рекомендацій наукових закладів. Вирощена продукція може бути використана для потреб школи, позашкільного закладу або реалізована. Кошти від реалізації продукції перераховуються на спецрахунок закладу освіти для поповнення матеріальної бази та оплату праці школярів.

19. У дендрологічному відділку створюється колекція дерев'янистих і кущових рослин, висаджених за систематичним, географічним або господарським принципом. Можна, враховуючи їх декоративність, створювати художньо-декоративні композиції, садово-паркові архітектури, використовуючи і площі зелених насаджень. При відділку може бути закладена шкілка саджанців, що вирощуються з насіння історичних та знаменитих дерев.

20. У підсобному приміщенні зберігаються сільськогосподарський інвентар і механізми, аптечка першої допомоги. Добрива зберігаються відповідно до вимог виробничої санітарії у спеціальній тарі з чіткими написами назв.

Біля підсобного приміщення встановлюється протипожежний інвентар.

21. Посадковий і посівний матеріал, вирощена продукція зберігаються на території земельної ділянки школи у спеціальному сховищі.

22. Навчально-дослідна земельна ділянка забезпечується сільськогосподарським інвентарем відповідно до місцевих умов та вимог агротехнічного обробітку ґрунту.

Навколо земельної ділянки створюється живопліт з витких рослин або штучна огорожа. Земельна ділянка забезпечується водою для поливу рослин.

23. В районах, що зазнали наслідків від аварії на Чорнобильській АЕС, роботи на навчально-дослідній земельній ділянці зводяться до навчально-дослідної діяльності у закритому ґрунті за умови завезення ґрунту з екологічно чистих зон.

III. Зміст і організація роботи учнів на навчально-дослідній земельній ділянці

24. Основними напрямами діяльності учнів на земельній ділянці є: вирощування рослин і тварин, спостереження за їх ростом і розвитком, проведення сільськогосподарських дослідів згідно з програмами трудового навчання, природознавства, біології, гурткових занять.

25. Дослідно-практичні роботи на земельній ділянці проводяться на основі знань, які набувають учні в процесі вивчення основ наук з широким використанням досягнень сучасної науки і досвіду вирощування якісної сільськогосподарської продукції.

26. Для роботи на земельній ділянці з учнів кожного класу формуються ланки.

27. Робота учнів на земельній ділянці організовується відповідно до плану, який є складовою частиною загального навчально-виховного плану школи.

До плану роботи на навчально-дослідній земельній ділянці доцільно включити такі розділи:

— планування території навчально-дослідної земельної ділянки (розміщення відділків, полів сівозміни, розподіл території ділянки між класами, ланками, гуртками, групами подовженого дня); для ефективної роботи на навчально-дослідній земельній ділянці учні (юннати) організовуються в гуртки, клуби, ланки та інші форми учнівських об'єднань;

— зміст і організація роботи (перелік рослин, що вирощуються на земельній ділянці, тварин; тематика спостережень та дослідів між класами, ланками, гуртками; список навчально-наочних посібників, що будуть виготовлятися; календарні строки і порядок виконання учнями робіт, розклад навчальних, гурткових занять, графік роботи учнів у процесі суспільнокорисної праці, у тому числі в період літніх канікул);

— керівництво роботою учнів на земельній ділянці (закріплення вчителів, класних керівників, вихователів груп подовженого дня за відділками ділянки, графік їх роботи в період літніх канікул);

— матеріальне забезпечення роботи на земельній ділянці (визначення потреб в інвентарі, обладнанні, добривах, посівному і посадковому матеріалах, кормах для тварин та ін.).

28. Навчально-виховна, дослідницька робота у теплиці здійснюється за окремим планом, який є складовою частиною загального плану на навчально-дослідній земельній ділянці.

29. Кошти закладів і установ освіти та науки, які повністю або частково фінансуються з бюджету, одержані від здійснення або на здійснення діяльності, передбаченої їх статутними документами, не вважаються прибутком і не оподатковуються (ст. 61 Закону).

30. Щорічно, на початку навчального року, підбиваються підсумки робіт на земельній ділянці, організовується виставка, проводиться «Свято врожаю» тощо.

31. Керівником навчально-дослідної земельної ділянки, як правило, директор освітнього закладу призначає вчителя біології або ж з трудового навчання, а в початковій школі — з числа педагогічних працівників.

32. Заступник директора по господарській частині вживає заходів по своєчасному забезпеченню навчально-дослідної земельної ділянки інвентарем, посівним і посадковим матеріалом, кормами для тварин, водою для поливу рослин; організовує забезпечення і реалізацію продукції, одержаної на навчально-дослідній земельній ділянці, організовує охорону земельних ділянок.

33. Завідуючий навчально-дослідною земельною ділянкою за його бажанням може бути звільнений від обов'язків класного керівника.

34. За завідування навчально-дослідною земельною ділянкою надається додаткова оплата відповідно до Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти «Додаткова оплата»,

затвердженої наказом Міністерства освіти від 15.04.93 р. № 102 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України від 27.05.93 р. № 56.

35. Завідуючий навчально-дослідною земельною ділянкою:я

а) відповідає за стан навчально-дослідної земельної ділянки, організацію роботи учнів на ній;

б) організовує змагання між класами, ланками, окремими учнями і юннатами на краще проведення дослідницької роботи і одержання високого врожаю сільськогосподарських культур, щороку, восени після збирання врожаю, підводить підсумки роботи учнів на навчально-дослідній земельній ділянці, проводить «Свято врожаю» та інші форми масових натуралістичних заходів, організовує виставку, на якій демонструються результати роботи всіх учнів і гуртків юних натуралістів, частина матеріалів оформлюється як наочні посібники (натуральні експонати, гербарії, щоденники спостережень тощо);

в) координує роботу вчителів початкових класів, хімії, географії та трудового навчання на навчально-дослідній земельній ділянці, консультує вчителів, керівників гуртків юних натуралістів та класоводів при складанні ними планів роботи в процесі проведення дослідів і спостережень на навчально-дослідній ділянці, складанні інструктивних карток та ін.;

г) складає на початку навчального року річний план роботи та господарсько-фінансовий кошторис ділянки на підставі загального плану школи;

д) інструктує вчителів, працівників позашкільних закладів, лаборантів, яких залучає під час літніх канікул до керівництва працею учнів на земельній ділянці, знайомить їх з планом роботи, методикою і технікою проведення робіт;

е) відповідає за створення на навчально-дослідній земельній ділянці умов, що відповідають правилам техніки безпеки і санітарно-гігієнічним вимогам;

є) разом з класним керівником, керівником гуртка контролює виконання кожним класом та гуртком плану робіт на земельній ділянці й забезпечує ведення обліку дослідницької роботи;

ж) надсилає кращі експонати на районні, обласні та всеукраїнські виставки;

з) допомагає вчителям у виготовленні наочних посібників та роздаткового матеріалу;

и) подає пропозиції директорові закладу, педагогічній раді щодо використання коштів, які отримуються в результаті реалізації продукції, вирощеної на навчально-дослідній земельній ділянці, одержаного врожаю з ділянки, про відзначення кращих класів, ланок, гуртків, окремих учнів;

і) складає річний звіт про навчальну і дослідницьку роботу на ділянці та подає його на розгляд педагогічної ради.

36. Вчителі, які залучаються до керівництва заняттями, працею учнів на навчально-дослідній земельній ділянці, навчають їх агротехнічних прийомів роботи, забезпечують дотримання школярами правил техніки безпеки і санітарно-гігієнічного режиму, а також здійснюють нагляд за станом і безпечною експлуатацією обладнання, інвентаря.

37. В процесі роботи на земельній ділянці забезпечується раціональний режим праці і відпочинку учнів.

38. У разі відсутності шкільної земельної ділянки робота учнів переноситься на земельні ділянки станції юних натуралістів, у господарства, парки, ботанічні сади тощо.

IV. Охорона праці учнів

39. Згідно з Правилами охорони праці в сільському господарстві, затвердженими наказом Міністерства сільського господарства і продовольства від 27.10.95 р. № 291, та Правилами внутрішнього розпорядку, що діють у загальноосвітніх школах та позашкільних навчально-виховних закладах, з дітьми, зайнятими дослідницькою роботою та виробничою діяльністю на навчально-дослідній ділянці, проводяться відповідні заняття, які обов'язково організовує спеціаліст (вчитель біології або інший, відповідальний за навчально-дослідні земельні ділянки).

40. На кожній ділянці повинна бути розроблена та затверджена директором освітнього закладу Інструкція з техніки безпеки (окремо з усіх видів робіт, що проводяться).

Діти допускаються до роботи після проведення з ними інструктажу та перевірки знань з охорони праці. Учні працюють лише в денний час та не допускаються до роботи з отрутохімікатами.

Вчителі, спеціалісти сільського господарства, які залучені до керівництва роботою на навчально-дослідній ділянці, здійснюють контроль за дотриманням трудового законодавства, правил, норм, інструкцій з техніки безпеки, виробничої санітарії і пожежної безпеки.

Додаток № 1
до Положення про навчально-дослідну
земельну ділянку

Орієнтовний розподіл площі шкільної навчально-дослідної земельної ділянки всіх ґрунтово-кліматичних зон України, за винятком гірських районів та Чорноморського узбережжя Криму та районів, що зазнали наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, орієнтовно рекомендується таким:

а) у початковій школі

№№	Назва об'єктів ділянки	Площа в квадратних метрах
1.	Овочева сівозміна	1000
2.	Ягідник або виноградник	450
3.	Квітники	300
4.	Плодові і декоративні насадження	3000
5.	Парники	50
6.	Крільчатник	200
		5000 кв. м

б) в основній і старшій школі

№ п/п	Назва об'єктів ділянки	Площа в квадратних метрах	
		в основній школі	у старшій школі
I. Ботаніко-рослинницький відділ			
1.	Польова сівозміна	2500	3000
2.	Овочева сівозміна	3000	4000
3.	Плодовий сад	6000	8000
4.	Плодово-декоративна шкілка розсадник	600	1000
5.	Ягідник або виноградник	400	700
6.	Колекційна ділянка і ділянка систематики	300	700
7.	Селекційно-генетична ділянка	300	700
8.	Квітники, жива огорожа, декоративні насадження	900	1000
9.	Закритий ґрунт	400	4000
II. Зоолого-тваринницький відділ			
10.	Крільчатник, пасіка, відділ дикої фауни	500	500
		15000 кв.м	20000 кв.м

Примітки:

в) в районах зрошуваного землеробства розміри пришкільних навчально-дослідних земельних ділянок відводяться в половинному розмірі;

б) орієнтовний розподіл площі шкільної земельної ділянки для шкіл гірських районів та Чорноморського узбережжя Криму встановлюють управління освіти Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій разом з обласними відділами освіти і обласними управліннями сільського господарства;

в) для шкіл, які розташовані в містах і робітничих селищах

№№	**Назва об'єктів ділянки**	**Площа в квадратних метрах**
1	**2**	**3**
I. Ботаніко-рослинницький відділ		
1.	Польова сівозміна	800
2.	Овочева сівозміна	1200
3.	Плодові і декоративні насадження	3600

1	2	3
4.	Плодово-декоративна шкілка і розсадник	1000
5.	Ягідник або виноградник	400
6.	Колекційна ділянка і ділянка систематики	700
7.	Селекційно-генетична ділянка	600
8.	Квітники, жива огорожа, декоративні насадження	1100
9.	Закритий ґрунт	400
II. Зоолого-тваринницький відділ		
10.	Крільчатник, пасіка, відділ дикої фауни	200
		10000 кв.м

Примітки:

а) розміри дослідних ділянок від 10 кв. м до 100 кв. м. в колекційному відділі ділянки можуть бути розміром від 2 до 5 кв. м;

б) розміри доріжок між полями 1 м, між ділянками 30 см, центральна — 2м.

Затверджено
наказом Міністерства освіти України
від 1 листопада 1995 р. № 307

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
29 травня 1996 р. за № 257/1282

Положення про учнівське лісництво загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів

I. Загальні положення

1. Учнівське лісництво — це структурний підрозділ закладу освіти, який забезпечує потребу школярів, учнівської молоді в здобутті знань, умінь і навичок у галузі лісівництва, сприяє вихованню свідомого ставлення до праці, до охорони природи, використання та відтворення лісових ресурсів та вибору майбутньої професії.

2. Учнівське лісництво створюється на базі середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів різних типів, позашкільних навчально-виховних закладів, відповідно до Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.93 р. № 660, Положення про позашкільний навчально-виховний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.94 р. № 45.

3. Учнівське лісництво керується в своїй діяльності основними положеннями Закону України «Про освіту», Лісового кодексу України.

II. Організація і зміст роботи

4. Учнівське лісництво створюється за спільним рішенням засновників, якими можуть бути; держлісгосп, міжгосподарський лісгосп, лісопаркове господарство, колективне сільськогосподарське підприємство, лісницькі науково-дослідні установи та інші підприємства, а також адміністрації шкіл, гімназій, ліцеїв, позашкільних навчально-виховних закладів, ради дитячих та юнацьких організацій. Учнівське лісництво організовується в екологічно чистих зонах лісів України.

5. Для участі у діяльності учнівського лісництва залучаються учні VII—XI класів.

Членами учнівського лісництва можуть бути учні, педагоги, науковці, спеціалісти лісового господарства тощо.

Учнівське лісництво організовує свою роботу протягом року в позаурочний час.

6. Основою діяльності учнівського лісництва є організація навчально-виховного процесу, експериментальної й дослідницької роботи та продуктивної праці учнів.

Відповідно до цього керівництвом складається та затверджується план роботи, розділами якого можуть бути:

— навчально-виховна робота;
— експериментальна й дослідницька робота;
— виробнича практика;
— організація змістовного дозвілля.

7. Навчання учнів здійснюється за програмами і навчальними планами, в яких передбачено теоретичні теми, практичні завдання та дослідницька робота для учнів вікових категорій II—VIII, IX—XI класів.

8. Основними завданнями навчально-виховного процесу в учнівському лісництві є:

— розвиток знань і навичок учнів з лісівництва, біології, екології тощо;
— оволодіння теорією і практикою ведення лісового господарства. Експериментальна і дослідницька робота учнів — членів учнівського лісництва проводиться відповідно до угод з науковими установами, вищими навчальними закладами за програмами або планами, затвердженими організаціями-засновниками.

9. Учнівське лісництво працює на спеціально закріпленій за ним території, відповідно до договору між засновниками (дирекцією лісогосподарського підприємства з навчальним закладом).

Площа учнівського лісництва поділяється на лісогосподарські ділянки (обходи).

10. При проведенні виробничої практики режим праці і відпочинку має відповідати санітарно-гігієнічним вимогам, віковим особливостям учнів:

— тривалість робочого дня не повинна перевищувати 4-х годин. Члени учнівського лісництва з урахуванням вікових особливостей можуть залучатися до виконання таких видів роботи:
— посадка і посів лісу, догляд за лісонасіннєвими плантаціями, вирощування посадкового матеріалу, озеленення населених пунктів та інше;
— заліснення ярів та балок, створення полезахисних лісосмуг та захисних лісових насаджень по берегах річок і водойм, виявлення і охорона рідкісних рослин, пам’ятників природи;

— постановка дослідів за завданнями господарства, наукових установ;
— заготівля лікарської сировини, грибів, збирання насіння деревних і чагарникових порід;
— підгодівля диких корисних тварин, охорона і приваблення птахів, розселення і охорона мурашників тощо.

Виховна робота і організація змістовного дозвілля учнів в учнівському лісництві здійснюється навчально-виховним закладом та виробничим підрозділом, які є засновниками і планують відповідні заходи як на навчальний рік, так і на канікулярний період.

III. Управління в учнівському лісництві

11. Управління учнівським лісництвом здійснюється організаціями-засновниками.

12. Загальне керівництво діяльністю учнівського лісництва здійснюється директорами базових шкіл, позашкільних навчально-виховних та інших освітніх закладів спільно з базовим лісництвом (господарством).

13. Директор базового навчально-виховного закладу, керівник лісництва (господарства) тощо з однаковою мірою відповідають за стан роботи в учнівському лісництві; створення безпечних умов праці учнів; дотримання ними правил техніки безпеки, забезпечення необхідних умов праці, побуту і відпочинку.

14. План роботи учнівського лісництва затверджується адміністраціями базових навчально-виховних закладів та підприємств.

15. Керівництво лісництва (господарства) виділяє спеціаліста, відповідального за роботу учнівського лісництва, виробничо-господарську, навчально-дослідницьку та інші види діяльності.

16. Директор навчально-виховного закладу призначає педагога, відповідального за роботу учнівського лісництва, у разі потреби виділяє додатково учителів для проведення виховної і оздоровчої роботи з членами учнівського лісництва.

17. Вищим органом самоврядування в учнівському лісництві є загальні збори його членів, які скликаються не менше двох разів на рік.

18. У період між загальними зборами вищого органу учнівського самоврядування діє рада учнівського лісництва, до якої входять представники організацій-засновників (лісничий, його помічник, директор школи, інших навчально-виховних закладів, інші спеціалісти лісового господарства), учні.

19. Загальні збори учнівського лісництва:
— обирають з числа своїх членів раду лісництва: лісничого голову ради і його заступника (помічника лісничого) та майстрів лісу, бухгалтера, лісників;
— обговорюють план роботи і визначають шляхи його виконання;
— вирішують питання про зарахування, виключення з членів учнівського лісництва;
— визначають розмір відрахувань від зароблених коштів у громадський фонд учнівського лісництва;
— підбивають підсумки роботи за рік.

20. Рада учнівського лісництва:
— керує всією діяльністю учнівського лісництва;
— бере участь у складанні плану роботи;
— підбиває підсумки роботи обходів і лісництва в цілому;

— планує змістовне дозвілля в лісництві під час літніх канікул;
— обговорює роботу і, у необхідних випадках, поведінку окремих членів учнівського лісництва;
— звітує про свою роботу перед загальними зборами членів учнівського лісництва.

21. Лісничий і його помічники відповідають за виконання плану роботи в лісництві, звітують про роботу перед загальними зборами лісництва.

Поточну роботу обходу організовує лісник. Він розподіляє роботу між учнями, стежить за її виконанням, організовує змагання і взаємодопомогу, стежить за дотриманням встановленого режиму дня і виробничої дисципліни, обліковує працю, звітує про роботу на зборах членів або ради лісництва.

Лісник обирається на загальних зборах або призначається радою лісництва і, як правило, входить до складу ради.

IV. Охорона праці учнів

22. Згідно з Правилами охорони праці в лісовій, деревообробній промисловості і в лісовому господарстві, затвердженими Міністерством лісової та паперової промисловості СРСР 22.02.85 р., і Державним комітетом лісового господарства СРСР, затверджені 28.02.85 р., та Правилами внутрішнього розпорядку, що діють у загальноосвітніх школах та позашкільних навчально-виховних закладах, з членами учнівського лісництва проводяться відповідні заняття, їх обов'язково організовує спеціаліст лісового господарства, відповідальний за роботу лісництва.

23. Члени учнівського лісництва допускаються до роботи після проведення з ними інструктажу та перевірки знань з охорони праці.

24. Члени учнівського лісництва працюють лише у денний час. Учні не допускаються до роботи з отрутохімікатами.

25. Вчителі, спеціалісти лісового господарства, які залучені до керівництва роботою учнівського лісництва, здійснюють контроль за дотриманням трудового законодавства, правил, норм, інструкцій з техніки безпеки, виробничої санітарії і пожежної безпеки.

V. Обов'язки керівництва лісництва (господарства) по організації роботи учнівського лісництва. Матеріальна база

26. Дирекція підприємства-засновника створює умови для виконання юними лісоводами всього комплексу навчально-виробничих завдань, з цією метою:
— закріплює за учнівським лісництвом лісову площу та інші виробничі об'єкти;
— забезпечує закріплену за учнівським лісництвом ділянку та інші виробничі об'єкти необхідними матеріалами, інвентарем, машинами, знаряддям праці;
— забезпечує гаряче харчування членів учнівського лісництва за рахунок коштів, зароблених учнями, а також за рахунок додаткових коштів, що виділяються на оздоровчі заходи;
— забезпечує підвезення учнів від місця проживання до місця роботи і назад;
— видає членам учнівського лісництва посвідчення, розпізнавальні знаки, забезпечує, по можливості, форменим одягом;
— заохочує учнів учнівського лісництва.

27. Кращим учням, які виявили особливі здібності в галузі лісівництва, видається характеристика-рекомендація для вступу у лісові навчальні заклади, яка затверджується керівництвом навчально-виховного закладу та керівництвом лісництва.

VI. Облік і оплата праці

28. В учнівському лісництві систематично ведеться облік роботи кожного його члена, ланки, лісництва в цілому. Кошти, зароблені учнями, крім відрахування, розподіляються між членами учнівського лісництва. Частина коштів за рішенням загальних зборів може відраховуватись в громадський фонд на колективні заходи (турпоходи, екскурсії, відвідування театрів та ін.).

29. Оплата праці учнів проводиться за фактично виконану роботу у відповідності з розцінками і системою оплати праці, прийнятими в лісництві (господарстві). Господарства можуть встановлювати учням доплату до заробітної плати стимулюючого характеру.

30. Оплата праці педагогів здійснюється в установленому порядку. Працівникам лісового господарства, які здійснюють керівництво учнівським лісництвом, проводиться додаткова оплата праці в розмірі до 20 відсотків посадового окладу.

31. Керівництвом лісогосподарських, лісопаркових, міжколгоспних та інших підприємств вживаються заходи щодо морального та матеріального стимулювання працівників лісового господарства та педагогічних працівників, які беруть участь в організації роботи учнівського лісництва.

Про затвердження Інструкції про звільнення від перевідних та випускних екзаменів учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я

НАКАЗ
Міністерства освіти України,
Міністерства охорони здоров'я України
від 29 січня 1996 р. № 25/20

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
28 лютого 1996 р. за № 98/1123

Відповідно до Закону України «Про освіту» та з метою упорядкування звільнення учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів від перевідних та випускних екзаменів за станом здоров'я, **наказуємо:**

1. Затвердити Інструкцію про звільнення від перевідних та випускних екзаменів учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я (додається).

2. Текст Інструкції опублікувати в Інформаційному збірнику Міністерства освіти України.

3. Міністерству освіти та Міністерству охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, обласним, міським і районним органам освіти, охорони здоров'я, керівникам навчально-виховних закладів, медичних установ забезпечити дотримання вимог даної Інструкції щодо звільнення учнів від екзаменів за станом здоров'я.

4. Вважати наказ Міносвіти України і Мінохорони здоров'я України № 27/28 від 11.02.92 р./14.02.92 р. «Про звільнення від перевідних і випускних екзаменів учнів загальноосвітніх шкіл України» таким, що втратив чинність.

5. Контроль за виконанням наказу та Інструкції про звільнення від перевідних і випускних екзаменів учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я покласти на Головне управління загальної середньої освіти Міністерства освіти України (Романенко В.П.) і Головне управління організації медичної допомоги дітям і матерям Міністерства охорони здоров'я України (Гойда Н.Г.).

Заступник Міністра освіти України
О. Я. Савченко

Заступник Міністра охорони здоров'я України
А. П. Картиш

Затверджено
наказом Міністерства освіти України,
Міністерства охорони здоров'я України
від 19 січня 1996 р. № 25/20

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
28 лютого 1996 р. за № 98/1123

Інструкція про звільнення від перевідних та випускних екзаменів учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я

1. Дана Інструкція розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1993 року № 660, з метою поліпшення охорони життя і здоров'я дітей, попередження рецидивів захворювань і визначає порядок звільнення учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів від перевідних і випускних екзаменів за станом здоров'я згідно з Переліком захворювань, що можуть бути підставою для звільнення учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів від перевідних та випускних екзаменів за станом здоров'я (додаток № I).

2. Учні перевідних і випускних класів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів, в тому числі і ті, які проживають чи проживали у зонах безумовного або гарантованого добровільного відселення

у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС, можуть бути звільнені від екзаменів наказом директора навчально-виховного закладу на підставі висновку лікарсько-контрольної комісії і рішення ради навчально-виховного закладу, якщо вони мають позитивні річні оцінки з усіх навчальних предметів.

3. Звільнення учнів за станом здоров'я від уроків праці і занять фізичною культурою не може бути підставою для звільнення їх від екзаменів.

4. Звільняються від перевідних і випускних екзаменів учні загальноосвітніх санаторних шкіл-інтернатів для хворих дітей на період перебування їх у цих закладах, шкіл-інтернатів для дітей з наслідками поліомієліту і церебральним паралічем, важкими порушеннями мови, затримкою психічного розвитку, глухих і слабочуючих, сліпих і слабозорих, а також учні вечірніх (змінних) спеціальних шкіл для сліпих і слабозорих, глухих і слабочуючих.

5. Від перевідних і випускних екзаменів звільняються жінки — учениці вечірніх (змінних) і заочних шкіл, які знаходяться у відпустці по вагітності, пологах і догляду за дитиною. У такому випадку підставою для звільнення є довідка, видана жіночою консультацією.

6. Свідоцтво про неповну загальну середню освіту або атестат про повну середню освіту випускникам, звільненим від екзаменів, видаються на підставі річних оцінок знань учнів.

7. Учням перевідних і випускних класів, які не мають можливості складати екзамени в установлений термін через хворобу, не включену до Переліку захворювань, що можуть бути підставою для звільнення учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів від перевідних і випускних екзаменів, рішенням ради навчально-виховного закладу дозволяється складати екзамени в інший час, але не пізніше 31 серпня кожного року, а в окремих випадках — протягом перших двох місяців нового навчального року.

8. Рішення про звільнення учнів з хронічними захворюваннями від перевідних і випускних екзаменів приймає лікарсько-контрольна комісія (ЛКК) відповідного лікувально-профілактичного закладу за місцем їх проживання за поданням дирекції середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу.

Комісія працює під головуванням головного лікаря відповідного лікувально-профілактичного закладу.

9. Учні, які мають право на звільнення від перевідних і випускних екзаменів за станом здоров'я, за їх бажанням та за наявності дозволу лікувально-профілактичного закладу і відповідних документів навчально-виховного закладу можуть складати ці екзамени на загальних підставах.

10. Лікарсько-контрольним комісіям відомчих і спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів (ПНД, тубдиспансер, ендокринологічний диспансер тощо), де учні знаходяться на спеціалізованому обліку і лікуванні, дозволяється звільняти їх від перевідних та випускних екзаменів.

11. Звільнення учнів від випускних екзаменів повинно бути зафіксовано у статистичних формах: № 026/о «Медична карта дитини», № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого», № 025–1/о «Вкладний лист на підлітка до медичної карти амбулаторного хворого» з одночасним обов'язковим занесенням до облікової форми № 086/о «Ме-

дична довідка (лікарський професійний висновок)», а від перевідних екзаменів — у статистичних формах № 026/о «Медична карта дитини», № 112/о «Історія розвитку дитини».

Додаток № 1
до Інструкції про звільнення від перевідних та випускних екзаменів учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я, затвердженої наказом Міністерства освіти України та Міністерства охорони здоров'я України від 29 січня 1996 року № 25/20

Перелік захворювань, що можуть бути підставою для звільнення учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів від перевідних і випускних екзаменів за станом здоров'я

Показання для звільнення від перевідних і випускних екзаменів	Допуск до екзаменів
1. Соматичні хвороби у гострий період (середньої тяжкості або з тяжким перебігом)	Після одужання під контролем клініко-лабораторних обстежень
2. Гострі дитячі інфекційні хвороби	Те ж саме
3. Хронічні хвороби у період загострення, які потребують постільного режиму вдома чи у стаціонарі, середньої тяжкості або з тяжким перебігом	Після клініко-лабораторної ремісії та відновлення працездатності
4. Онкологічні хвороби	Звільняються від екзаменів постійно
5. Рецидивуючі гематологічні хвороби,	Звільняються від екзаменів постійно
в тому числі гіпохромна анемія різної етнології з рівнем гемоглобіну нижче 90 г/л	Після одужання під контролем клініко-лабораторних обстежень
6. Аутоімунні хвороби з рецидивуючим та хронічним перебігом	Звільняються від екзаменів постійно
7. Інвалідизація із втратою самообслуговування	Звільняються від екзаменів постійно
8. Будь-які патологічні стани, що призвели до стійких виражених порушень функцій життєво-важливих органів та систем: серцево-судинної, легень, шлунково-кишкового тракту, печінки, нирок, сечового міхура, шкіри, центральної, периферичної нервової системи, опорно-рухового апарату, імунної системи, ендокринної системи	Звільняються від екзаменів постійно
9. Лікування за кордоном	Після повернення питання вирішується індивідуально згідно з показаннями

Головний педіатр МОЗ України професор
В. В. Бережний

Про затвердження Інструкції про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 5 лютого 2001 р. № 44

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
8 лютою 2001 р. за № 120/5311

Інформаційний зв'язок: Лист МОН № 1/9–165 02.04.2002

Відповідно до ст. 34 Закону України «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964 «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад», **наказую:**

1. Затвердити Інструкцію про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності (додається).

2. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Інструкцію про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти всіх типів та форм власності до відома місцевих органів управління освітою та керівників навчальних закладів системи загальної середньої освіти всіх типів та форм власності і забезпечити виконання вимог цієї Інструкції.

3. Цей наказ та Інструкцію про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної освіти усіх типів та форм власності надрукувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 5 лютого 2001 р. № 44

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
8 лютого 2001 р. за № 120/5311

Інструкція про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності

Інформаційний зв'язок: Лист МОН № 1/9–165 02.04.2002

Відповідно до статті 34 Закону України «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964 «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад», цією Інструкцією визначається порядок переведення та випуску учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти.

1. Порядок переведення та випуску учнів

1.1. Учні (вихованці) 1—3(4)-х, 5—8-х і 10(11)-х класів на підставі підсумкового оцінювання за рішенням педагогічної ради, яке затверджується наказом директора загальноосвітнього навчального закладу, переводяться до наступних класів, а 9-х і 11(12)-х класів — випускаються із загальноосвітнього навчального закладу.

1.2. Річне оцінювання з предметів навчального плану здійснюється не пізніше ніж за 5 днів до закінчення навчального року.

1.3. Підсумкові оцінки з предметів, з яких проводиться державна підсумкова атестація, виставляються на підставі атестаційних та річних оцінок, з інших предметів річні оцінки є підсумковими.

1.4. Підсумкове оцінювання здійснюється:

— для учнів 1—3(4)-х класів — з урахуванням навчальних екскурсій;
— для учнів 5—8-х класів — з урахуванням навчальної практики, практикумів з навчальних предметів чи екскурсій;
— для учнів 10-х класів — з урахуванням навчальної практики, занять з допризовної і медико-санітарної підготовки;
— для учнів 9, 11(12)-х класів — після проведення державної підсумкової атестації.

При цьому залишається незмінною тривалість навчального року (у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня не менше 175 робочих днів, у загальноосвітніх навчальних закладах II—III ступенів — 190 робочих днів).

1.5. Підсумкове оцінювання з професійного навчання проводиться на підставі річної оцінки за 11(12)-й клас. У випадках, коли учень склав екзамен на присвоєння кваліфікації, розряду, результат екзамену може бути врахований як підсумкове оцінювання.

1.6. Для вирішення спірних питань, що виникають під час проведення річного та підсумкового оцінювання, у загальноосвітніх навчальних

закладах та у відповідних органах управління освітою створюються апеляційні комісії згідно з Положенням про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 14.12.2000 № 588 і зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.12.2000 за № 925/5146.

1.7. У разі незгоди учня (батьків або осіб, які їх замінюють) з результатами річного оцінювання (кількість предметів не обмежується) йому надається право протягом 5 днів після оголошення результатів оскаржити їх, подавши письмову заяву до апеляційної комісії загальноосвітнього навчального закладу, та пройти повторну річну атестацію з метою підвищення балів з відповідних предметів, що передбачені навчальним планом.

Повторна річна атестація проводиться не пізніше 10 днів після звернення до апеляційної комісії за матеріалами і завданнями, підготовленими відповідними апеляційними комісіями.

У разі невирішення спірного питання апеляційною комісією загальноосвітнього навчального закладу учню (батькам або особам, які їх замінюють) надається право в 3-денний термін звернутися до районної (міської) апеляційної комісії. Висновки цієї комісії є остаточними.

1.8. Усі учні незалежно від річного оцінювання переводяться до наступного класу (з урахуванням випадків, викладених у пп. 1.10, 1.11, 1.12), допускаються до державної підсумкової атестації, випускаються із загальноосвітнього навчального закладу.

1.9. При переведенні учнів з початкової до основної школи передусім беруться до уваги досягнення ними не нижче середнього рівня у навчанні з української мови та читання, математики, а в загальноосвітніх навчальних закладах з мовами навчання національних меншин — також і з мови навчання.

Учні, які закінчили 2(3)-й клас початкової школи і мають початковий рівень у вивченні предметів, зазначених вище, отримують завдання на літній період. Завдання готуються вчителем з урахуванням індивідуальних здібностей учня.

Протягом серпня вчителем проводиться повторна атестація учня з зазначених вище предметів, під час якої визначається рівень його досягнень у навчанні з цих предметів. Якщо учень не підвищив рівень досягнень у навчанні, то для нього складається індивідуальна, скоригована відповідно до його індивідуальних здібностей навчальна програма з предмета (предметів) (українська мова, читання, математика), за якою він навчатиметься протягом 3(4)-го класів. Якщо ж учень після закінчення початкової школи не засвоїв зазначену скориговану програму на середньому рівні, то він може бути залишений на повторний курс навчання за рішенням педагогічної ради та за згодою батьків (осіб, які їх замінюють).

1.10. Учні, які впродовж двох років навчання у початковій школі не засвоїли програму з предметів навчального плану, за поданням педагогічної ради направляються на обстеження спеціалістами психолого-медико-педагогічної консультації за згодою батьків (осіб, які їх замінюють). За її висновками такі учні можуть продовжувати навчання в спеціальних загальноосвітніх школах, залишатись на повторний курс навчання або навчатися за індивідуальною формою чи за індивідуальними навчальними програмами за згодою батьків (осіб, які їх замінюють).

1.11. Учні, які через поважні причини (хвороба, сімейні обставини) за результатами річного оцінювання отримали бали початкового рівня,

(1, 2, 3 бали) можуть бути, як виняток, залишені для повторного навчання у тому самому класі за рішенням педагогічної ради та за згодою батьків (осіб, які їх замінюють).

1.12. Для учнів, які не мають річної атестації з будь-яких причин (пропустили більше ніж 50 відсотків робочих днів: із 175 днів — більше ніж 88 днів, із 190 днів — більше ніж 95 днів або протягом навчального року систематично відмовлялися відповідати тощо) за рішенням педагогічної ради та відповідного наказу директора річна атестація (кількість предметів не обмежується) проводиться у серпні-вересні поточного року. День, час проведення такої річної атестації визначається загальноосвітнім навчальним закладом, але не пізніше 5 вересня поточного року.

1.13. Річна атестація в серпні-вересні проводиться за матеріалами і завданнями, підготовленими шкільними методичними об'єднаннями вчителів (вчителем), що затверджуються директором загальноосвітнього навчального закладу.

1.14. З учнями, які підлягають річній атестації в серпні-вересні, впродовж літнього періоду організовуються консультації, індивідуальні заняття з відповідних предметів, форми й методи цієї роботи визначаються методичними об'єднаннями вчителів (вчителем) та погоджуються з адміністрацією загальноосвітнього навчального закладу.

1.15. За наслідками річної атестації, яка проводилась у серпні-вересні, педагогічна рада загальноосвітнього навчального закладу приймає остаточне рішення щодо подальшого навчання учня (переведення його до наступного класу, на індивідуальну форму навчання, на навчання за скоригованою навчальною програмою з окремих предметів). На підставі рішення педагогічної ради директор загальноосвітнього навчального закладу видає наказ, який у письмовій формі доводиться до відома учня, батьків (осіб, які їх замінюють).

Учні 2—3(4)-х, 5—8-х та 10(11)-х класів, які не пройшли річну атестацію в серпні-вересні, зараховуються до наступного класу, де їх навчання відбуватиметься за скоригованими навчальними програмами з відповідних предметів, Пройти річну атестацію за попередній клас такі учні можуть протягом навчального року, відповідно до часу засвоєння навчальних програм за матеріалами і завданнями, підготовленими шкільними методичними об'єднаннями вчителів (вчителем), що затверджуються директором загальноосвітнього навчального закладу. За підсумками цієї атестації на підставі рішення педагогічної ради видається наказ директора загальноосвітнього навчального закладу.

1.16. Випускники 9-х класів, які не атестовані з одного і більше предметів, можуть зараховуватись до 10-х класів середніх загальноосвітніх шкіл, вечірніх (змінних) шкіл, професійно-технічних навчальних закладів.

1.17. Випускники основної школи (9-й клас), які не атестовані, тобто не мають річного оцінювання та не пройшли державну підсумкову атестацію з будь-яких предметів, для отримання документа про базову загальну середню освіту можуть пройти державну підсумкову атестацію протягом року, за завданнями, спеціально розробленими відповідним органом управління освітою. За підсумками цієї атестації на підставі рішення педагогічної ради видається відповідний наказ директора загальноосвітнього навчального закладу.

1.18. Випускники 11(12)-х класів, які не атестовані, тобто не мають річного оцінювання та не пройшли державну підсумкову атестацію з

будь-яких предметів, для отримання документа про повну загальну середню освіту можуть пройти державну підсумкову атестацію на загальних підставах не раніше ніж через рік.

1.19. В окремих випадках, зокрема пов'язаних з призовом на військову службу, виїздом на постійне місце проживання за кордон тощо, дозволяється достроково проводити підсумкову державну атестацію.

У таких випадках Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій готують відповідні матеріали і завдання та встановлюють інакші, ніж визначені Міністерством освіти і науки України, строки проведення підсумкової державної атестації.

Інформаційний зв'язок: Лист МОН № 1/9–165 02.04.2002

1.20. Учні гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів, які мають за підсумками річного оцінювання початковий рівень досягнень у навчанні (1, 2, 3 бали) хоча б з одного предмета, за рішенням педагогічної ради та відповідного наказу директора можуть відраховуватися із зазначених вище закладів. Про що письмово в двотижневий термін до можливого відрахування повідомляється орган управління освітою за місцем проживання учня. За сприяння відповідного органу управління освітою цей учень переводиться до іншого навчального закладу.

Інформаційний зв'язок: Лист МОН № 1/9–165 02.04.2002

2. Оформлення й видача документів про освіту

2.1. У першому класі дається словесна оцінка досягнень учнів у навчанні, у наступних класах вона обов'язково доповнюється балами за діючою системою оцінювання.

2.2. Після закінчення учнем 1-го класу вчителем складається характеристика, що заноситься до особової справи учня. У характеристиці зазначаються рівень розвитку учня та результати оволодіння ним усіма компонентами навчальної діяльності.

2.3. Після закінчення 2—3 (4)-х, 5—8-х та 10 (11)-х класів учням видається табель успішності, в якому відповідно до діючої системи оцінювання відображаються досягнення учнів у навчанні за семестри та навчальний рік.

2.4. Документ про базову або повну загальну середню освіту (свідоцтво, атестат) видається лише державного зразка, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1997 року № 1260 «Про документи про освіту та вчені звання».

2.5. Учням, які закінчили основну школу (9-й клас) і пройшли державну підсумкову атестацію, згідно з рішенням педагогічної ради загальноосвітнього навчального закладу та наказу директора видається свідоцтво про базову загальну середню освіту.

Випускникам 9-х класів, які будуть продовжувати навчання у тому самому загальноосвітньому навчальному закладі з метою здобуття повної загальної середньої освіти, на підставі письмової заяви батьків (осіб, які їх замінюють) замість свідоцтва про базову загальну середню освіту видається табель успішності.

2.6. Особам, які закінчили основну школу з досягненнями у навчанні високого рівня (10, 11, 12 балів), видається свідоцтво про базову загальну середню освіту з відзнакою.

2.7. Підвищення результатів річного та підсумкового оцінювання шляхом переатестації не дає підстав для одержання свідоцтва з відзнакою.

2.8. Учням, які закінчили 11 (12)-й клас і пройшли державну підсумкову атестацію, згідно з рішенням педагогічної ради загальноосвітнього навчального закладу та наказу директора видається атестат про повну загальну середню освіту.

2.9. Учням загальноосвітніх навчальних закладів, які нагороджені золотою медаллю «За високі досягнення у навчанні» або срібною медаллю «За досягнення у навчанні», видається атестат про повну загальну середню освіту особливого зразка.

2.10. Випускникам 9-х, 11 (12)-х класів, які не атестовані хоча б з одного предмета, видається табель успішності, в якому з таких предметів робиться запис «не атестований(на)»,

2.11. Разом із свідоцтвом, атестатом видаються додатки до них, де зазначаються досягнення учнів у навчанні в балах, що записуються тільки словами (дванадцять, одинадцять, десять і т.д.).

2.12. Учням, які за станом здоров'я зараховані до спеціальної групи з фізичної культури, у додатку до документа про базову або повну загальну середню освіту робиться запис «зараховано».

2.13. Учням, які за станом здоров'я звільнені від занять з фізичної культури, трудового навчання, допризовної підготовки, у додатку до документа про базову або повну загальну середню освіту робиться запис «звільнений(на)».

2.14. До додатка до свідоцтва про базову загальну середню освіту заносяться усі предмети інваріантної та варіативної частини навчального плану основної школи.

2.15. До додатка до атестата про повну загальну середню освіту заносяться усі предмети інваріантної та варіативної частини навчального плану старшої школи.

2.16. Випускникам основної та старшої школи, які в поточному навчальному році не вивчали українську мову і проходили державну підсумкову атестацію з мови навчання, у додатку до документа про базову або повну загальну середню освіту робиться запис «не вивчав(ла)».

2.17. Учням, звільненим від державної підсумкової атестації, в додаток до свідоцтва або атестата підсумкові оцінки виставляються за результатами річного оцінювання і в графі про державну підсумкову атестацію робиться запис «звільнений(на)».

2.18. Записи в додатку до свідоцтва про базову загальну середню освіту та атестата про повну загальну середню освіту робляться розбірливо чорною тушшю чи пастою або в комп'ютерному (друкованому) варіанті. Будь-які виправлення у документах про освіту не допускаються. Документи, оформлені з порушенням зазначених вимог, вважаються недійсними.

2.19. Додатки до документів про освіту підписуються директором загальноосвітнього навчального закладу і завіряються печаткою. Відбиток печатки повинен мати чітке відображення повної назви загальноосвітнього навчального закладу.

2.20. Свідоцтво про базову загальну середню освіту та атестат про повну загальну середню освіту реєструються у книгах обліку та видачі зазначених документів.

Заступник начальника департаменту розвитку дошкільної,
загальної середньої та позашкільної освіти
П. Б. Полянський

Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 20 лютого 2002 р. № 128

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
6 березня 2002 р. за № 229/6517

Зміни тексту:	*Наказ зареєстровано*	*№ 844/7132*	*24.10.2002*
	МОН	*№ 572*	*09.10.2002*

На виконання статті 14 Закону України «Про дошкільну освіту» та статті 14 Закону України «Про загальну середню освіту» **наказую:**

1. Затвердити Нормативи наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах згідно з додатками 1 та 2.

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти України від 10.09.97 № 341 «Про нормативи граничної наповнюваності класів, груп, гуртків і нормативи поділу класів при вивченні окремих предметів у середніх закладах освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06.10.97 за № 453/2257.

3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступників Державного секретаря Богомолова А.Г. та Науменка Г.Г.

Державний секретар
В.О. Зайчук

Погоджено:
Міністерство фінансів України
Міністерство охорони здоров'я України

Додаток 1
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 20 лютого 2002 р. № 128

(додаток змінено Наказ зареєстровано № 844/7132 24.10.2002
МОН № 572 09.10.2002)

Нормативи наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів

Показники	Наповненість не повинна перевищувати
1. Дошкільні навчальні заклади (ясла-садки) компенсуючого типу:	
спеціальні	
групи для дітей:	
глухих, сліпих, із складними вадами розвитку	6
зі зниженим слухом, з порушенням опорно-рухового апарату, глибоко розумово відсталих	8
з важкими порушеннями мови, затримкою психічного розвитку, косоокістю і амбліопією, зі зниженим зором, розумово відсталих і хворих на сколіоз	10
з фонетико-фонематичним недорозвитком мови	12
санаторні	
групи для дітей:	
до трьох років	15
від трьох і старше років	20
2. Загальноосвітні школи-інтернати групи для дітей дошкільного віку	20
1—12-й класи та виховні групи для дітей шкільного віку	25
3. Навчальні інтернатні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	
дошкільні групи для дітей одного віку	20
дошкільні групи різновікові	15

1—9-й класи та виховні групи	25
10—12-й класи та виховні групи	20
4. Спеціальні загальноосвітні школи (школи-інтернати)*	
1 — 12-й класи та виховні групи для дітей:	
глухих, сліпих зі зниженим слухом, з наслідками поліомієліту і церебральним паралічем, глибоко розумово відсталих	8
розумово відсталих зі зниженим зором, з важкими порушеннями мови	10
розумово відсталих, із затримкою психічного розвитку	12
із складними вадами розвитку	6
5. Школи соціальної реабілітації групи (класи)	18
6. Загальноосвітні санаторні школи (школи-інтернати) 1—12-й класи та виховні групи	20
7. Групи подовженого дня	30

* Наповнюваність дошкільних груп спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) відповідає наповнюваності груп спеціальних дошкільних закладів для дітей з відповідними вадами розвитку.

Мінімальна наповнюваність груп при проведенні факультативних занять та курсів за вибором у загальноосвітніх навчальних закладах міської місцевості становить 8 чоловік, сільської місцевості — 4 чоловіки.

Начальник департаменту економіки та соціального розвитку
П. М. Куліков

Додаток 2
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 20 лютого 2002 р. № 128

(додаток змінено Наказ зареєстровано МОН № 844/7132 № 572 24.10.2002 09.10.2002)

Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах

При вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах для посилення індивідуальної роботи з учнями запроваджується поділ класів на групи.

Предмети, для вивчення яких класи підлягають поділу на групи	При кількості учнів у класі
1	2
1. При проведенні уроків з трудового навчання (крім загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, санаторних та спеціальних загальноосвітніх шкіл /шкіл-інтернатів/)	
5—9-й класи:	
міська місцевість	більше 27
сільська місцевість	більше 25
10—12-й класи	більше 27
2. При вивченні державної (незалежно від мови навчання) та інших мов (включаючи іноземну мову), які не є мовами навчання, а вивчаються як предмет	більше 27
3. При вивченні мов національних меншин (наприклад, російської та кримсько-татарської, молдавської та угорської, російської та болгарської тощо)	дві групи з кількістю не менше 8 учнів у кожній
4. При вивченні різних іноземних мов	дві групи з кількістю не менше 8 учнів у кожній
5. При проведенні семінарських, лабораторних і практичних занять за лекційною формою навчання з профільних дисциплін у спеціалізованих школах (школах-інтернатах), гімназіях, ліцеях, колегіумах*	більше 27
6. При проведенні уроків з основ здоров'я та фізичної культури у 10 — 12-му класах (окремо для хлопців і дівчат)	більше 27, але не менше 8 учнів у групі
7. При проведенні практичних занять з інформатики з використанням комп'ютерів	клас ділиться на 2 групи, але не менше 8 учнів у групі
8. При поглибленому вивченні іноземної мови з 1-го класу 1 — 12-й класи	клас ділиться на групи з 8 — 10 чол. у кожній (не більше 3 груп)
9. При поглибленому вивченні іноземної мови з 7-го класу 7 — 12-й класи	більше 27

1	2
10. При проведенні уроків з трудового навчання у 5 — 12-му класах у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) (у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) для розумово відсталих дітей у 4 — 10 (11)-му класах)	більше 7
11. При вивченні державної мови та інших мов, що вивчаються як предмет (включаючи іноземну мову), при проведенні уроків з трудового навчання і основ здоров'я та фізичної культури	
у загальноосвітніх санаторних школах (школах-інтернатах)	20
у загальноосвітніх школах-інтернатах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування:	
1 — 9-й класи	25
10 — 12-й класи	20

* Поділ здійснюється за рішенням педагогічної ради закладу за умови, що граничнодопустиме навчальне навантаження на учня не перевищуватиме загальну кількість годин, передбачених навчальним планом для даного класу з урахуванням поділу.

Заняття з лікувальної фізкультури в загальноосвітніх санаторних школах (школах-інтернатах) проводяться за групами з кількістю учнів не менше 7 чоловік.

Заняття з лікувальної фізкультури в спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) проводяться за групами та індивідуально. Наповнюваність груп 4 — 6 чоловік згідно з медичними показаннями учнів.

Наповнюваність груп та поділ їх на підгрупи при організації трудової підготовки учнів у міжшкільному навчально-виробничому комбінаті встановлюється в межах коштів, передбачених комбінату загальноосвітніми навчальними закладами на таку підготовку учнів.

Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів розповсюджується і на вечірні (змінні) школи.

Начальник департаменту економіки
та соціального розвитку
П. М. Куліков

Про затвердження Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності

НАКАЗ
Міністерства освіти України
від 18 серпня 1998 р. № 305

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
24 вересня 1998 р. за № 598/3038

Відповідно до Закону «Про освіту» та на виконання рішення колегії Міністерства освіти України від 29 липня 1998 року «Про стан і перспективи проведення учнівських олімпіад» і з метою створення належних умов для виявлення та підтримки обдарованої молоді, розвитку її інтересів, схильностей та природних обдарувань **наказую:**

1. Затвердити Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності (додається).

2. Структурним підрозділам Міністерства освіти України, Інституту змісту і методів навчання спільно з Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій забезпечити організацію і проведення учнівських олімпіад, турнірів і конкурсів відповідно до цього Положення.

3. Вважати таким, що втратило чинність, Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси страхової майстерності, затверджене відповідно наказом Міністерства освіти України від 15.02.95 р. № 39, зареєстроване в Мін'юсті 12.04.95 р. за № 101/637.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Савченко О.Я.

Міністр
М. З. Згуровський

Затверджено
наказом Міністерства освіти України
від 18 серпня 1998 р. № 305

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
24 вересня 1998 р. за № 598/3038

Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності

1. Загальні положення

1.1. Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових дисциплін проводяться щороку серед учнів середніх і професійно-технічних закладів освіти з таких базових дисциплін: українська мова та література, історія, основи правознавства, іноземні мови (англійська, німецька, французька, іспанська), математика, фізика, хімія, біологія, географія, основи інформатики і обчислювальної техніки, трудове навчання, основи економіки.

Всеукраїнські конкурси фахової майстерності, олімпіади зі спеціальних дисциплін проводяться щороку серед учнів випускних груп професійно-технічних закладів освіти.

Всеукраїнські конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт членів Малої академії наук та наукових товариств учнів проводяться щороку за такими профілями:

- філології та мистецтвознавства;
- фізико-математичний;
- обчислювальної техніки і програмування;
- хіміко-біологічний;
- історико-географічний;
- техніко-технологічний.

Всеукраїнські турніри юних фізиків, астрономів, математиків, хіміків, істориків проводяться щороку серед учнів середніх і професійно-технічних закладів освіти з відповідних дисциплін. З ініціативи організаційних комітетів та за наявності відповідних фінансових можливостей проводиться турнір юних винахідників і раціоналізаторів (базова дисципліна — фізика),

При виникненні потреби та за наявності фінансових можливостей за наказом Міністерства освіти України можуть проводитись олімпіади, турніри та конкурси (державного масштабу) з інших базових і спеціальних дисциплін, а також спеціальні комплексні олімпіади для учнів початкової школи. Правила проведення таких олімпіад, конкурсів та турнірів затверджуються Міністерством освіти України.

Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій можуть проводитись олімпіади з мови і літератури національних меншин, що проживають в Україні, та інші олімпіади, конкурси, турніри.

За бажанням учасник має право, на загальних засадах, брати участь у змаганнях серед учнів старших (порівняно з класом (курсом) фактичного навчання) класів (курсів).

Студенти вищих закладів освіти будь-якого рівня акредитації не мають права змагатись в учнівських олімпіадах, турнірах, конкурсах на будь-яких етапах.

1.2. Основними завданнями учнівських олімпіад з базових і спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і турнірів є:

- стимулювання творчого самовдосконалення дітей, учнівської молоді;
- виявлення та розвиток обдарованих учнів та надання їм допомоги у виборі професії, залучення їх до навчання у вищих закладах освіти країни;
- формування творчого покоління молодих науковців та практиків для різних галузей суспільного життя;
- підвищення інтересу до поглибленого вивчення базових, спеціальних та фахових дисциплін, прищеплення широким колам учнівської молоді навичок дослідницької роботи;
- пропаганда досягнень науки, техніки та новітніх технологій, популяризація серед молоді робітничих професій;
- підведення підсумків роботи факультативів, гуртків, секцій, учнівських наукових товариств, активізація всіх форм позакласної та позашкільної роботи з учнями;
- підвищення рівня викладання базових, спеціальних та фахових дисциплін, фахової підготовки учнів;
- виявлення, поширення і впровадження в навчально-виховний процес сучасних прийомів і методів навчання;
- залучення професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів вищих закладів освіти, працівників наукових закладів України до активної допомоги навчально-виховним закладам у справі поліпшення стану викладання дисциплін і підвищення рівня знань, умінь та навичок учнівської молоді;
- формування команд для участі в міжнародних олімпіадах, конкурсах та турнірах.

1.3. Керівником Всеукраїнських учнівських олімпіад, конкурсів і турнірів є Міністерство освіти України.

1.4. Організатором та координатором Всеукраїнських учнівських олімпіад і турнірів є Інститут змісту і методів навчання Міністерства освіти України, на який покладається відповідальність за організаційно-методичне забезпечення проведення відповідних змагань.

1.5. Міністерство освіти України спільно (на рівних засадах) з Інститутом змісту і методів навчання Міністерства освіти України здійснюють контроль за дотриманням вимог даного Положення при проведенні всіх етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, конкурсів і турнірів.

1.6. Для організації та проведення олімпіад, конкурсів і турнірів створюються організаційні комітети, а для перевірки виконання завдань — журі. До проведення Всеукраїнських конкурсів-захистів залучається Координаційна науково-методична рада Малої академії наук та представники наукових товариств учнів.

1.7. Для складання завдань олімпіад, конкурсів, турнірів оргкомітети створюють комісії, до яких входять фахівці відповідної галузі у складі не більше п'яти осіб. Члени комісії несуть персональну відповідальність за науковий рівень змісту завдань та їх секретність до моменту оприлюднення. Надання підготовлених завдань будь-якій особі, яка не є членом комісії, категорично забороняється.

1.8. Для консультацій щодо розв'язання спірних питань в роботі журі (правильність перевірки та об'єктивність оцінювання робіт і визначення переможців олімпіад, конкурсів і турнірів) призначаються експерти-консультанти.

1.9. Переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових і спеціальних дисциплін, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт та конкурсів фахової майстерності визначають в особистій першості. Переможців Всеукраїнських турнірів визначають за результатами командної першості, а за умови, що всі змагання відповідного етапу турніру проходили в особистій першості, — переможці турніру визначаються в особистій першості.

1.10. В олімпіадах, конкурсах і турнірах за згоди Міністерства освіти України у відповідності до чинного законодавства можуть брати участь учні середніх закладів освіти зарубіжних країн.

1.11. Всеукраїнські учнівські олімпіади всіх етапів, конкурси і турніри є очною формою змагань.

1.12. Учасники олімпіад, конкурсів, турнірів, за їх бажанням, отримують завдання і дають на них відповідь державною або іншою (національних меншин) мовою.

1.13. Вчителі середніх закладів освіти, викладачі та майстри виробничого навчання професійно-технічних закладів освіти, викладачі та наукові працівники вищих закладів освіти, наукових установ, працівники органів освіти, методичних та інших установ і організацій, які брали активну участь у підготовці учнів до змагань та проведенні цих заходів, можуть бути відзначені відомчими та іншими державними нагородами.

2. Проведення олімпіад, конкурсів і турнірів

2.1. Олімпіади з базових дисциплін проводяться в чотири етапи:

I етап — шкільні (училищні), II етап — районні (міські), III етап — обласні (в Автономній Республіці Крим — республіканські, у містах Києві та Севастополі — міські) та IV етап — на державному рівні. Проведення олімпіад I, II, III етапів, відповідно, з різних предметів одночасно забороняється. На всіх етапах завдання готуються окремо для кожного класу (курсу).

Конкурси фахової майстерності та олімпіади зі спеціальних дисциплін проводяться у три етапи: I етап — училищні (районні (міські) — не проводяться), II етап — обласні (в Автономній Республіці Крим — республіканські, у Києві та Севастополі — міські) та III етап — на державному рівні.

Конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт проводяться в три етапи: I етап — районні (міські), II етап — обласні (в Автономній Республіці Крим — республіканські, у Києві та Севастополі — міські) та III етап — на державному рівні.

Турніри проводяться в два етапи: I етап — між командами середніх та професійно-технічних закладів освіти та II етап — фінальний — на державному рівні.

Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій у відповідності до чинного Положення розробляють Положення про проведення I, II, III етапів олімпіад з базових дисциплін, I, II етапів конкурсів, олімпіад зі спеціальних дисциплін та I етапу турнірів.

2.2. І етап: шкільні (училищні) олімпіади — з базових та училищні — зі спеціальних дисциплін, конкурси фахової майстерності, міжшкільний (міжучилищний) етап турнірів.

2.2.1. І етап олімпіад з базових дисциплін проводиться у жовтні, конкурсів фахової майстерності та олімпіад зі спеціальних дисциплін — у березні, турнірів — у вересні-листопаді поточного року.

2.2.2. Персональний склад оргкомітетів та журі, експерти-консультанти І етапу олімпіад, конкурсів і турнірів, а також рішення відповідних оргкомітетів затверджуються наказами керівника закладу освіти.

2.2.3. Завдання для учасників олімпіад і конкурсів готують комісії, склад яких затверджується наказом керівника закладу освіти.

Турніри проводяться за завданнями оргкомітетів, які надсилаються до середніх та професійно-технічних закладів освіти до 15 серпня поточного року.

2.2.4. Звіти про проведення олімпіад з базових дисциплін та заявки на участь команд у наступному етапі оргкомітети І етапу надсилають до районних (міських) оргкомітетів до 1 листопада поточного року.

Звіти про проведення олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурси фахової майстерності та заявки на участь команд в наступному етапі оргкомітети І етапу надсилають оргкомітетам обласних (в Автономній Республіці Крим — республіканським, в містах Києві та Севастополі — міським) олімпіад і конкурсів до 1 квітня наступного року.

Оргкомітети фінальних етапів турнірів розглядають заявки учасників і результати їх виступів у І етапі та надсилають учасникам запрошення для участі у фінальному етапі турнірів.

2.3. ІІ етап: районні (міські) олімпіади з базових дисциплін; І етап: районні (міські) конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт.

2.3.1. ІІ етап олімпіад з базових дисциплін та І етап конкурсів-захистів проводяться щороку у листопаді-грудні за завданнями обласних (в Автономній Республіці Крим — республіканського, у містах Києві та Севастополі — відповідно міжрегіонального та міського) інститутів удосконалення вчителів (післядипломної освіти), територіальних відділень Малої академії наук, розробленими спільно з журі. Кількість турів олімпіад, їхня тривалість та форми проведення визначаються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій разом з оргкомітетами та журі відповідних олімпіад. Для складання завдань олімпіад створюються комісії, які затверджуються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

2.3.2. Персональний склад оргкомітетів і журі, в тому числі голови і його заступників, секретаря, експертів-консультантів олімпіад і конкурсів, а також рішення відповідних оргкомітетів затверджуються наказами відділу освіти районної (міської) державної адміністрації.

2.3.3. Звіти про проведення ІІ етапу олімпіад з базових дисциплін та заявки на участь в ІІІ етапі оргкомітети цих олімпіад надсилають відповідним обласним (в Автономній Республіці Крим — республіканському, в містах Києві та Севастополі — міським) оргкомітетам до 30 грудня поточного року, а про проведення І етапу конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт — до 10 січня наступного року.

2.4. ІІІ етап: обласні олімпіади з базових дисциплін; ІІ етап: обласні олімпіади із спеціальних дисциплін, конкурси фахової майстерності,

конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт (в Автономній Республіці Крим — республіканські, у Києві та Севастополі — міські).

2.4.1. Персональний склад оргкомітетів і журі, в тому числі голови і його заступників, секретаря, експертів-консультантів III етапу олімпіад з базових дисциплін, II етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, а також рішення відповідних оргкомітетів затверджуються наказами Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

2.4.2. III етап олімпіад з базових дисциплін, II етап конкурсів-захистів проводиться у січні-лютому, II етап олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності — у квітні за графіками, які встановлює щорічно Міністерство освіти України.

2.4.3. Умови проведення олімпіад із базових і спеціальних дисциплін і конкурсів фахової майстерності визначаються і затверджуються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. В умовах визначається кількісний склад, пропорційність представленості навчально-виховних закладів в олімпіадах і конкурсах, місце та інші питання їх проведення з урахуванням місцевих можливостей. Кожна олімпіада проводиться в межах одного міста (містечка, селища).

2.4.4. Олімпіади з базових та спеціальних дисциплін, конкурси фахової майстерності та конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт проводяться за завданнями або рекомендаціями Міністерства освіти України та, у разі необхідності, за безпосередньої участі його представника, який стежить за дотриманням вимог даного Положення. Олімпіади з математики, фізики, хімії, інформатики і обчислювальної техніки проводяться не менше ніж у два тури. Кількість турів інших змагань, їх тривалість та форми проведення визначає Міністерство освіти України разом з оргкомітетами та журі відповідних олімпіад. Якщо Міністерством освіти України надано тільки рекомендації щодо підготовки олімпіадних завдань, то для їх складання створюються комісії, які затверджуються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

2.4.5. Звіти про проведення III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін (додаток 1), заявки на участь команд у IV етапі олімпіад з базових дисциплін (додаток 2) оргкомітети надсилають до Інституту змісту і методів навчання Міністерства освіти України та оргкомітетам Всеукраїнських олімпіад (за місцем проведення) до 5 березня поточного року. Заявки на участь команд у III етапі конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт — Управлінню гуманітарної освіти та виховання Міністерства освіти України до 10 березня поточного року. Заявки на участь у III етапі олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності (додаток 3) оргкомітети надсилають до Головного управління професійно-технічної освіти Міністерства освіти України до 1 травня поточного року.

2.4.6. Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій проводять відбірково-тренувальні збори переможців III етапу олімпіад з базових дисциплін та II етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін і конкурсів — для формування, відповідно, складу команд на IV

етап олімпіад з базових дисциплін, III етап олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, самостійно визначаючи кількісний склад учасників, тривалість та порядок проведення зборів. Персональний склад учасників зборів визначається за результатами, досягнутими (балами, набраними) на відповідних змаганнях. Остаточний склад команд, що братимуть участь у наступному етапі змагань, формується з урахуванням результатів проведення відбірково-тренувальних зборів.

2.5. IV етап — Державні олімпіади з базових дисциплін; III етап — Державні олімпіади зі спеціальних дисциплін, конкурси фахової майстерності, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт; фінальний етап турнірів.

2.5.1. Персональні склади оргкомітетів, журі та експерти-консультанти олімпіад, конкурсів і турнірів, а також рішення відповідних оргкомітетів затверджуються наказами Міністерства освіти України.

2.5.2. Олімпіади з базових і спеціальних дисциплін і конкурси фахової майстерності проводяться у два-три тури. Кількість турів (теоретичний, практичний, експериментальний), форми (письмові роботи, співбесіди тощо) та час їх проведення визначає Міністерство освіти України спільно з оргкомітетами та журі відповідних олімпіад і конкурсів,

2.5.3. Програма роботи кожної секції конкурсу-захисту наукових робіт передбачає три тури:

I — конкурс науково-дослідницьких робіт,

II — захист науково-дослідницьких робіт,

III — виконання контрольних завдань з базових дисциплін. 2.5.4. Фінальні етапи турнірів включають проведення:

— відбіркового конкурсу, на якому у формі наукових диспутів обговорюються результати розв'язання завдань першого етапу турнірів, в яких безпосередню участь беруть учні, студенти, викладачі, вчені;

— чвертьфінальних та напівфінальних конкурсів;

— конкурсу капітанів;

— фіналу, як заходу підбиття підсумків.

Правила та умови проведення Всеукраїнських турнірів щорічно затверджуються Міністерством освіти України.

2.5.5. Заклад освіти, на базі якого проводиться олімпіада, конкурс або турнір, готує приміщення і територію, ділянки на підприємствах, матеріально-технічну базу, технічну і технологічну документацію, створює безпечні умови для виконання олімпіадних і конкурсних завдань, виділяє, за потреби, для членів журі і оргкомітету спецодяг і захисні засоби.

Обладнання (механізми, машини, агрегати), інструменти, реактиви тощо для проведення олімпіад, турнірів, конкурсів повинні бути однотипними або однакової продуктивності (потужності, вантажопідйомності, швидкості і т. ін.) та по можливості, новими і найбільш поширеними, попередньо випробуваними і відрегульованими.

2.5.6. Завдання для проведення олімпіад, конкурсів і турнірів готують комісії, персональний склад яких затверджує Міністерство освіти України. Олімпіадні завдання, як правило, складаються з авторських задач і вправ (тестів).

За умови, що з відповідної дисципліни (фаху) проводиться Міжнародна олімпіада, конкурс або турнір, програму, за якою готуються за-

вдання останнього етапу відповідної олімпіади, конкурсу, турніру може бути розширено з урахуванням програми Міжнародних змагань.

Для забезпечення проведення експериментального туру олімпіад з фізики, хімії, біології за рішенням оргкомітетів відповідних олімпіад, команди-учасниці привозять до місця проведення олімпіад комплекти приладів та реактивів (з шкільного обладнання, за технічними характеристиками безпечними та обумовленими оргкомітетом), у кількості, яка уможливлює виконання завдань усіма членами команди.

2.5.7. Вимоги до написання і оформлення науково-дослідницьких робіт членів Малої академії наук і наукових товариств учнів додаються до Умов проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт, які щорічно затверджуються Міністерством освіти України.

2.5.8. Конкурси фахової майстерності передбачають виконання їхніми учасниками теоретичного і практичного завдань, зміст яких має відповідати вимогам навчальних програм і єдиного тарифно-кваліфікаційного довідника професій і робіт, за розрядом, класом, категорією не нижче випускних, з яких здійснюється підготовка кваліфікованих робітників у професійних навчально-виховних закладах.

Теоретичні знання учасників конкурсів перевіряються шляхом письмового опитування.

2.6. Практичні та експериментальні завдання для олімпіад, турнірів та конкурсів складаються так, щоб забезпечити рівні можливості виконання їх всіма учасниками і сприяти повному виявленню кожним із них досягнутого рівня знань, вмінь та фахової майстерності.

2.7. При виконанні завдань з математики не дозволяється користуватися довідковими таблицями, калькуляторами, логарифмічною лінійкою та іншими обчислювальними засобами.

На практичних турах олімпіад дозволяється користуватися лише обладнанням, програмним забезпеченням та друкованими матеріалами, що надаються оргкомітетом. Завдання олімпіади з основ інформатики та обчислювальної техніки виконуються на ЕОМ — сумісних комп'ютерах.

При виконанні письмових робіт, які підлягають зашифровуванню, забороняється використання будь-яких позначок, різних кольорів написання, копіювального чи міліметрового паперу тощо (якщо це не передбачено умовами виконання завдання), які сприяли б дешифруванню роботи.

При виконанні практичних завдань на конкурсах фахової майстерності можна користуватися власними інструментами і пристроями.

2.8. За результатами IV етапу олімпіад з базових дисциплін та III етапу конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт та II (фінального) етапу турнірів визначаються кандидати для участі у відповідних Міжнародних олімпіадах, конкурсах і турнірах, якщо такі проводяться.

Для підготовки команд школярів України до участі у Міжнародних олімпіадах, конкурсах і турнірах Інститут змісту і методів навчання Міністерства освіти України проводить осінні настановчі, зимові навчально-тренувальні та весняні відбірково-тренувальні збори. До участі в осінніх та зимових зборах запрошуються учні з числа переможців відповідної олімпіади минулого навчального року. Для визначення остаточного складу команд проводяться весняні відбірково-тренувальні збори.

До складу учасників весняних відбірково-тренувальних зборів, незалежно від класу навчання, входять лише переможці IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад поточного навчального року, які змагались серед учнів одинадцятих (випускних) класів (курсів).

Кількісний склад учасників відбірково-тренувальних зборів, які є кандидатами на участь у відповідних Міжнародних змаганнях поточного року, не повинен перевищувати подвійної кількості учнів, що входять до складу команди України згідно з правилами відповідної Міжнародної олімпіади, конкурсу або турніру. Понад зазначену кількість до числа учасників відбірково-тренувальних зборів, які є кандидатами на участь у відповідних Міжнародних змаганнях поточного року, включаються переможці відповідних Міжнародних змагань минулого року, якщо вони є учнями середніх закладів освіти.

2.9. Персональний склад членів та керівників команд школярів України для участі в Міжнародних олімпіадах, конкурсах та турнірах затверджується наказом Міністерства освіти України.

3. Учасники олімпіад, конкурсів і турнірів

3.1. Учні мають право брати участь у кількох предметних олімпіадах. До участі в II, III та IV етапах олімпіади допускаються тільки учні, які стали переможцями попереднього етапу відповідної олімпіади. Кількісний склад учасників наступного етапу олімпіади визначає оргкомітет наступного етапу, а персональний склад — оргкомітет попереднього етапу відповідної олімпіади спільно з журі.

3.2. На всіх етапах олімпіад, конкурсів, турнірів учні мають право брати участь в змаганнях за клас (курс), не молодший ніж клас (курс) їх навчання в школі (училищі). Учасники змагань виступають у складі команд, сформованих відповідно до адміністративно-територіального підпорядкування закладів освіти, в яких навчаються учні.

3.3. У I етапі олімпіад з базових і спеціальних дисциплін беруть участь усі учні школи або училища, які бажають, у конкурсах фахової майстерності — всі учні, які бажають і мають відповідний допуск до роботи з механізмами та обладнанням, у I етапі турнірів — команди учнів одного закладу освіти. Будь-які обмеження права участі школярів в I етапі олімпіад з базових дисциплін забороняються. Перелік дисциплін, з яких проводиться олімпіада, та класів (курсів), які беруть участь у змаганнях, визначається відповідним оргкомітетом закладу освіти.

3.4. У II етапі олімпіад з базових дисциплін беруть участь:

3.4.1. Учні середніх закладів освіти, що стали переможцями I етапу олімпіад відповідно:

— з математики	6—11 класів
— з української мови і літератури, фізики та географії	7—11 класів
— з історії, хімії, основ інформатики і обчислювальної техніки, іноземних мов, біології та трудового навчання	8—11 класів
— з основ правознавства, основ економіки	9—11 класів

3.4.2. Учні відповідних курсів професійно-технічних закладів освіти, що стали переможцями I етапу відповідних олімпіад.

3.4.3. Учні Українського фізико-математичного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка в олімпіадах, зазначених в пункті 3.4.1, крім олімпіад з математики, фізики, хімії, основ інформатики і обчислювальної техніки, які проходять в Московському районі м. Києва.

3.5. У III етапі олімпіад з базових дисциплін беруть участь:

3.5.1. Учні середніх закладів освіти, що стали переможцями II етапу олімпіад і включені до складу команди району (міста), відповідно:

— з математики	7—11 класів
— з української мови і літератури, фізики, географії, хімії, основ інформатики і обчислювальної техніки, біології, історії	8—11 класів
— з основ правознавства, іноземних мов, трудового навчання, основ економіки	9—11 класів

3.5.2. Учні відповідних курсів професійно-технічних закладів освіти, що стали переможцями II етапу відповідних олімпіад і включені до складу команди району (міста).

3.5.3. Учні Українського фізико-математичного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка в м. Києві (або області за місцем постійного проживання учнів, якщо олімпіади проходять під час канікул). Учні Українського фізико-математичного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка беруть участь в III етапі олімпіад з математики, фізики, хімії, основ інформатики і обчислювальної техніки в м. Києві у складі окремих команд. Роботи учасників (перевірені журі) передаються до ліцею для визначення кандидатів на участь в IV етапі відповідних олімпіад.

3.5.4. Формування команд, визначення кількісного складу учасників та умови проведення II і III етапів олімпіад і конкурсів з кожної дисципліни або профілю здійснюють, у суворій відповідності з цим Положенням, відділи освіти районних (міських) державних адміністрацій, управління освіти обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, в Автономній Республіці Крим — Міністерство освіти.

3.6. У IV етапі олімпіад з базових дисциплін беруть участь обласні (від Автономної Республіки Крим — республіканська), Київська та Севастопольська міські команди, сформовані з учнів середніх закладів освіти та I—III курсів професійно-технічних закладів освіти, а також в олімпіадах з математики, фізики, хімії, основ інформатики і обчислювальної техніки — команди учнів Українського фізико-математичного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка.

IV етап олімпіад з базових дисциплін проводиться для учнів відповідно:

— з української мови і літератури, історії, математики, фізики, хімії, біології, географії	8—11 класів
— з основ правознавства, іноземних мов, основ інформатики і обчислювальної техніки, основ економіки	9—11 класів
— трудового навчання	9 та 11 класів

Кількісний склад кожної команди визначається відповідно до її рейтингу. До складу команд включають учнів, які за станом здоров'я можуть бути допущені до участі у змаганнях та брали участь у попередньому III етапі олімпіад і стали переможцями.

3.7. У III етапі олімпіад зі спеціальних дисциплін і конкурсів фахової майстерності беруть участь переможці II етапу цих олімпіад і конкурсів із числа учнів випускних курсів професійно-технічних закладів освіти.

3.8. Кількісний склад учасників III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і фінального етапу турнірів та їхнє представництво у командах від Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя визначаються відповідними умовами їх проведення, які затверджуються Міністерством освіти України.

3.9. У IV етапі олімпіад з базових дисциплін можуть брати участь за погодженням з Міністерством освіти України переможці заочних телевізійних та інших олімпіад (державного масштабу), конкурсів науково-методичних та фахових журналів, а також команди інших держав. Переможці зазначених олімпіад та конкурсів включаються понад рейтингову кількість, визначену згідно з пунктом 8.9 даного Положення, до складу команд областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя або Українського фізико-математичного ліцею відповідно до місця знаходження закладу освіти, в якому вони навчаються.

3.10. Будь-які винятки щодо участі школярів у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з базових і спеціальних дисциплін, турнірах, конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт та конкурсах фахової майстерності, не передбачені даним Положенням, є неприпустимими.

3.11. До місця проведення олімпіад, конкурсів і турнірів учні прибувають організовано у супроводі керівника команди, маючи при собі паспорт або свідоцтво про народження, учнівський квиток, медичну довідку про відсутність інфекційних хвороб та контакту з інфекційними хворими, посвідчення про допуск до роботи на відповідних машинах та обладнанні.

3.12. Керівник команди, як правило, призначається з числа вчителів, майстрів виробничого навчання, викладачів закладів освіти, які брали активну участь у підготовці учнів до олімпіад, конкурсів і турнірів, в їх проведенні і не є членами журі або оргкомітету відповідного етапу змагань.

3.13. Команду чисельністю не менше 6 чоловік супроводжує двоє дорослих, які є керівниками команди.

3.14. Керівники команди адміністративно відповідають за життя та здоров'я членів команди.

3.15. На олімпіади зі спеціальних дисциплін і конкурси фахової майстерності прибувають представники професійно-технічних закладів освіти, кількість яких визначається із розрахунку — один майстер чи викладач від кожного закладу освіти, що скерував учня на олімпіаду або конкурс. Представник може бути призначений керівником відповідної команди.

3.16. Керівники команд, представники закладів освіти повинні забезпечити своєчасне оформлення належних документів, прибуття учнів на олімпіаду, конкурс або турнір і повернення їх до закладів освіти, належну морально-психологічну підтримку і допомогу.

3.17. Керівники команд після прибуття на олімпіаду, конкурс або турнір подають до оргкомітету копії звіту та заявки на право участі ко-

манди у них, творчі роботи учнів для участі в огляді-конкурсі, якщо такий передбачено програмою олімпіади або конкурсу. До заявки на олімпіаду з основ інформатики і обчислювальної техніки включаються відомості про комп'ютерну мову програмування для кожного учня.

3.18. За відсутності звіту та заявки, неправильного їх оформлення або порушення строку їх подання, питання про участь команди в олімпіаді, конкурсі або турнірі вирішується оргкомітетом.

3.19. Категорично забороняється втручання батьків учасників та інших сторонніх осіб в перебіг змагань, проживання та харчування разом з учасниками змагань, участь у перевірці робіт та розгляді апеляцій.

3.20. Учасники олімпіад, конкурсів і турнірів до початку змагань мають бути ознайомлені з порядком і умовами їх проведення, обладнанням, інструментами, матеріалами, характером і обсягом виконуваних робіт, видами і формами морального і матеріального заохочення тощо.

3.21. Учасники олімпіад, конкурсів і турнірів повинні суворо дотримуватись вимог їх проведення, норм і правил техніки безпеки, виконувати рішення оргкомітету і журі, виявляти бережливість у використанні обладнання, приладів, інструментів тощо. У разі порушення цих вимог спільним рішенням оргкомітету та журі вони можуть бути усунуті від змагань та дискваліфіковані.

3.22. Учасники олімпіад, конкурсів і турнірів всіх етапів мають право ознайомитись з відповідями (розв'язками) завдань, запропонованими журі, та з попередніми результатами (до підбиття остаточних підсумків) оцінки робіт учасників. У разі виникнення суперечливих питань учасники мають право після завершення всіх турів відповідного етапу змагань подавати до журі апеляції з приводу правильності та об'єктивності оцінки виконаних ними завдань і одержати відповідь в усній формі. Питання про допуск до розгляду суті апеляції членами журі вирішується спільно представником оргкомітету, відповідальним за дотримання вимог чинного Положення, та експертом-консультантом; дозволу одного з них достатньо для розгляду апеляції.

3.23. Порядок і особливості проведення конкурсів-захистів Малої академії наук та склад їх учасників визначається Умовами проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт, учнів-членів Малої академії наук України, які щорічно затверджуються Міністерством освіти України.

4. Нагородження учасників олімпіад, конкурсів і турнірів

4.1. Переможцями відповідного етапу вважаються учні, нагороджені дипломами I, II та III ступенів.

4.2. Прізвища та імена переможців і учасників змагань записуються в дипломах у називному відмінку.

4.3. Переможці I і II етапів олімпіад, конкурсів і I етапу турнірів визначаються відповідними оргкомітетами на основі рекомендацій журі.

4.4. Переможці III етапу олімпіад з базових дисциплін, II етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт нагороджуються дипломами I, II, III ступенів окремо за класами (курсами) або за відповідними спеціалізаціями у кількості, яка не перевищує 30% числа учасників змагань відповідного класу (курсу) з орієнтовним розподілом кількості дипломів у співвідношенні 1 : 2 : 3, але переможцем не може бути учасник, який за сумарним результатом виступів на всіх обов'язкових турах

відповідного етапу олімпіади набрав менше ніж третину від максимально можливої сумарної (за всіма обов'язковими турами) кількості балів. Решті учасників вручаються дипломи учасника.

Результати проведення III етапу олімпіад з базових дисциплін, II етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт затверджуються відповідними наказами Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти обласних, у містах Києві та Севастополі — міських державних адміністрацій.

Кращі роботи учасників олімпіад і конкурсів можуть бути відзначені спеціальними дипломами або призами.

4.5. Окремо, згідно з зазначеними в пункті 4.4 вимогами, Головним управлінням освіти Київської міської державної адміністрації нагороджуються члени команд Українського фізико-математичного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка, що стали переможцями III етапу олімпіад з математики, фізики, хімії, основ інформатики і обчислювальної техніки в м. Києві. При визначенні кількості переможців III етапу зазначених олімпіад в м. Києві (згідно з пунктом 4.4) кількість переможців від Українського фізико-математичного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка не враховується.

4.6. Переможці IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і фінального етапу турнірів нагороджуються дипломами I, II, III ступенів окремо за класами (курсами) або за профілями у кількості, що не перевищує 50% загальної кількості учасників змагань відповідного класу (курсу), з орієнтовним розподілом їх у співвідношенні 1 : 2 ; 3, але переможцем не може бути учасник, який за сумарним результатом виступів на всіх обов'язкових турах відповідного етапу олімпіади набрав менше ніж третину від максимально можливої сумарної (за всіма обов'язковими турами) кількості балів. Решта учасників нагороджується дипломами учасника.

Кількість переможців IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і фінального етапу турнірів, нагороджених дипломами I ступеня, не повинна перевищувати однієї шостої, а нагороджених дипломами II ступеня — однієї третини від кількості переможців відповідних змагань окремо за класами (курсами) або за профілями.

4.7. Дипломи переможців та учасників IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і фінального етапу турнірів підписуються головами оргкомітетів та журі і завіряються, відповідно до місця проведення змагань, гербовою печаткою Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти обласних, в містах Києві та Севастополі міських державних адміністрацій. У разі втрати диплом не поновлюється і дублікат не видається.

4.8. Результати проведення IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад із спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і фінального етапу турнірів затверджуються наказами Міністерства освіти України.

4.9. Зазначені в пункті 4.6 дипломи є основними документами, що підтверджують перемогу (участь) у відповідних змаганнях і дають право

на пільги при вступі до вищих закладів освіти України, якщо це передбачено чинними Правилами вступу до вищих закладів освіти України.

4.10. Учасники весняних відбірково-тренувальних зборів з підготовки до Міжнародних олімпіад, конкурсів та турнірів звільняються від випускних (перевідних) екзаменів.

4.11. Учасники олімпіад, конкурсів і турнірів можуть бути нагороджені спеціальними призами відповідних оргкомітетів, журі, благодійних фондів, спонсорів тощо.

4.12. Багаторазові переможці олімпіад, конкурсів, турнірів можуть бути нагороджені спеціальними стипендіями установ та закладів, громадських благодійних та інших організацій і фондів.

5. Оргкомітети олімпіад, конкурсів, турнірів

5.1. Оргкомітет створюється із числа керівників установ та організацій, що проводять олімпіади, конкурси і турніри, працівників методичних установ, представників місцевих органів державної влади, громадських організацій, товариств, благодійних фондів тощо.

При проведенні конкурсів, пов'язаних з роботою на об'єктах, що підлягають нагляду спеціальних організацій і відомств, до складу оргкомітетів включаються представники цих організацій і відомств.

5.2. Очолює оргкомітет голова, який має заступників і секретаря. Голова оргкомітету здійснює розподіл доручень між його членами та керує роботою з організації проведення відповідної олімпіади, конкурсу або турніру.

5.3. При проведенні IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності і конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт та фінального етапу турнірів до складу оргкомітету входить представник Інституту змісту і методів навчання або Міністерства освіти України, на якого покладається відповідальність за координування та узгодження дій оргкомітету і відповідного журі під час підготовки та проведення заходів, а також — за дотриманням вимог чинного Положення.

5.4. IV етап олімпіад з базових дисциплін проводиться в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі за графіком, складеним на 5 років і затвердженим Колегією або наказом Міністерства освіти України. Головами оргкомітетів призначаються, відповідно, Міністр освіти Автономної Республіки Крим, начальники управлінь освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

За погодженням з державними адміністраціями, головами оргкомітетів можуть призначатись заступники голів цих державних адміністрацій, а начальники управлінь освіти — їх заступниками. Одним із заступників голови оргкомітету призначається директор відповідного інституту післядипломної освіти (підвищення кваліфікації вчителів).

5.5. Оргкомітети:

5.5.1. Проводять організаційну роботу з підготовки і проведення олімпіад, турнірів та конкурсів.

5.5.2. Визначають і забезпечують порядок проведення олімпіад, турнірів та конкурсів.

5.5.3. Розподіляють робочі місця між учасниками конкурсів фахової майстерності відповідно до результатів жеребкування.

5.5.4. Розробляють і затверджують Правила проведення турнірів і Умови проведення олімпіад зі спеціальних дисциплін та конкурсів фахової майстерності.

5.5.5. Створюють мандатну комісію, яка проводить реєстрацію учасників олімпіад, конкурсів і турнірів, перевіряє відповідність складів команд до зазначеного в поданих заявках, наявність і правильність оформлення документів, приймає рішення про допуск учнів до участі у конкурсі фахової майстерності, визначає жеребкуванням стартові номери його учасників.

5.5.6. Створюють робочі групи для проведення олімпіад зі спеціальних дисциплін і конкурсів фахової майстерності.

5.5.7. Готують документацію для проведення олімпіад, конкурсів і турнірів (програми, посвідчення учасників, бланки протоколів, звіти тощо).

5.5.8. Формують склад учасників олімпіад, конкурсів і турнірів із числа переможців попереднього етапу за результатами їх виступів на змаганнях або за результатами відбірково-тренувальних зборів.

5.5.9. За поданням журі, суворо дотримуючись чинного Положення, приймають рішення щодо визначення переможців змагань та нагородження переможців і учасників олімпіад, конкурсів і турнірів, визначають персональний склад учасників відбірково-тренувальних зборів та остаточний склад команд для участі у наступному етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад, конкурсів і турнірів, готують документацію про результати виступу команд, їх представництво на наступний етап.

5.5.10. Складають звіти про проведення олімпіад, турнірів та конкурсів. Рішення за підсумками проведення олімпіад, конкурсів, турнірів підписується головами оргкомітету, журі та секретарем і завіряється, відповідно до місця проведення змагань, печаткою органу управління освітою, на який покладено відповідальність за їх проведення.

В Рішенні обов'язково вказується;

— прізвище та ім'я (в називному відмінку) переможців і учасників змагань, назва закладу освіти та клас (курс) навчання;
— прізвище, ім'я кандидатів до складу команди для участі в наступному етапі змагань (в тому числі — до збірної команди України на відповідні Міжнародні олімпіади, конкурси, турніри, якщо такі поводяться);
— короткий аналіз та висновки щодо результатів та рівня проведення олімпіади, конкурсу, турніру.

5.5.11. При порушенні учасниками олімпіад, конкурсів і турнірів даного Положення позбавляють їх права участі в них.

5.5.12. Сприяють висвітленню результатів олімпіад, конкурсів і турнірів у засобах масової інформації та періодичній пресі.

5.6. Секретар оргкомітету олімпіади, конкурсу або турніру забезпечує ведення належної документації.

5.6.1. Документація фінальних етапів олімпіад, конкурсів, турнірів та роботи учасників зберігається протягом року в Інституті змісту і методів навчання Міністерства освіти України.

6. Журі олімпіад, конкурсів, турнірів

6.1. Журі формується з фахівців відповідного профілю з числа наукових працівників академічних установ та вищих закладів освіти, викладачів, учителів, методистів тощо. Його очолює голова, який має одного або кількох заступників; решта — члени журі, доручення між якими розподіляє голова або його заступник.

6.1.1. Кількість членів журі не повинна перевищувати третини від кількості школярів, які беруть участь у відповідній олімпіаді, конкурсі, турнірі.

6.1.2. До складу журі IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів та фінальних етапів турнірів не можуть входити особи, діти та інші родичі або учні яких беруть участь у відповідних змаганнях.

6.1.3. До складу журі IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів та фінальних етапів турнірів не може входити більше ніж 15% від загального числа членів журі відповідних змагань, працівників однієї установи або закладу освіти.

6.2. Голова журі:

6.2.1. Бере участь у формуванні складу журі.

6.2.2. Несе відповідальність за об'єктивність перевірки та оцінювання робіт учасників олімпіади, конкурсу або турніру.

6.2.3. Очолює комісію зі складання завдань для олімпіад, конкурсів або турнірів.

6.3. Журі олімпіад, конкурсів і турнірів:

6.3.1. Перевіряє і оцінює рівень якості учнівських робіт.

6.3.2. Після змагань проводить консультації для учасників олімпіад, турнірів, конкурсів і керівників команд щодо розв'язування запропонованих завдань, розглядає апеляції.

6.3.3. Аналізує рівень підготовки учасників олімпіад, турнірів та конкурсів, готує подання оргкомітету про нагородження переможців, складає відповідний звіт.

6.3.4. Рекомендує кандидатів до складу команд для участі у наступному етапі олімпіад, конкурсів і турнірів.

6.3.5. Рекомендує персональний склад учасників відбірково-тренувальних зборів команд України з підготовки до відповідних Міжнародних олімпіад, конкурсів, турнірів.

7. Робочі групи олімпіад зі спеціальних дисциплін і конкурсів фахової майстерності

7.1. Робочі групи створюються із числа інженерно-педагогічних працівників професійно-технічних закладів освіти, працівників підприємств і організацій, на базі яких проводиться олімпіада або конкурс.

7.2. Кількість робочих груп та їхній склад визначаються залежно від конкретних умов проведення олімпіади або конкурсу. Очолює робочу групу керівник.

7.3. Керівником робочої групи призначається, як правило, старший майстер професійно-технічного закладу освіти, в обов'язки якого входить організація проведення інструктажу учасників олімпіади або конкурсу з техніки безпеки з оформленням відповідного протоколу.

7.4. Робочі групи:

7.4.1. Забезпечують справність обладнання, машин, механізмів, агрегатів, режим їх експлуатації, перевіряють наявність на робочих місцях учасників потрібних інструментів, приладів, матеріалів, що використовуються в процесі проведення олімпіади або конкурсу.

7.4.2. Стежать за дотриманням учасниками конкурсів правил техніки безпеки.

7.4.3. Беруть участь, за потреби, в технологічному процесі, контролюють процес виконання учасниками олімпіад або конкурсу робіт, готують необхідні матеріали на розгляд журі.

8. Порядок визначення кількісного складу команд

8.1. Кількісний склад команд, що беруть участь у III етапах олімпіад з базових і спеціальних дисциплін, турнірах та конкурсах фахової майстерності, визначається відповідними оргкомітетами.

8.2. Кількісний склад команд на IV етапі олімпіад з базових дисциплін визначається відповідно до рейтингу команд.

8.3. На IV етапі олімпіад з базових дисциплін команді-учасниці надається право включення до її складу, понад належну за рейтингом кількість, одного додаткового учасника за кожний диплом I ступеня, отриманий членом цієї команди на IV етапі відповідної олімпіади минулого року.

8.4. Дія пункту 8.3 не поширюється на команди, які мали переможців, нагороджених дипломом першого ступеня в позаминулому році, навіть якщо минулого року відповідні олімпіади не проводились.

8.5. Рейтинг команд на Всеукраїнських учнівських олімпіадах з базових дисциплін визначається за результатами їх виступів протягом двох останніх років.

8.6. За кожний диплом, отриманий членом команди, нараховується така кількість балів:

Диплом I ступеня — 5 балів; Диплом II ступеня — 3 бали; Диплом III ступеня — 1 бал.

8.7. Щорічний рейтинг команди R_1 визначається як частка від ділення загальної кількості балів (ЗКБ), набраних усіма переможцями, які є членами даної команди, до загальної кількості членів команди (n), які фактично брали участь у змаганнях, тобто:

$$R_1 = \frac{ЗКБ}{n}$$

У випадку включення відповідно до пункту 3.9 даного Положення, з дозволу Міністерства освіти України, додаткових членів до складу команди, їхні результати враховуються при обчисленні рейтингу команди, за винятком випадків, коли керівником відповідної команди до початку змагань було подано представнику Міністерства освіти України або Інституту змісту і методів навчання, відповідальному за дотримання вимог даного Положення, письмову заяву з проханням про неврахування результатів виступу членів команди, включених до її складу відповідно до пункту 3.9 чинного Положення.

8.8. Загальний рейтинг команди Rзаг визначається як сума рейтингів за останні два роки, тобто:

$$R_{заг} = R_2 + R_1.$$

За рейтингом складається список команд, починаючи з команди, яка має найвищий рейтинг.

8.9. На наступний рік формування команд IV етапу олімпіад з базових дисциплін, з урахуванням кількості класів, що беруть в них участь, здійснюється таким чином:

8.9.1. З української мови та літератури, історії, математики, фізики, хімії, біології, географії (беруть участь учні 8—11 класів), без урахування додаткових членів команди з числа переможців, які попереднього року одержали диплом I ступеня, команда, яка розташована на 1 місці у списку, формує свій склад у кількості не більше 11-ти осіб;

команди, які посіли відповідно:

II—III місця — із 9-ти осіб;

IV—VI місця — із 8-ми осіб;

VII—X місця — із 7-ми осіб;

XI—XV місця — із 6-ти осіб.

Решта команд формується у складі не більше 4-х учнів.

8.9.2. З іноземних мов (англійська, німецька, французька, іспанська), основ правознавства, основ інформатики і обчислювальної техніки, основ економіки (беруть участь учні 9—11 класів), без урахування додаткових членів команди за рахунок переможців, які попереднього року одержали диплом I ступеня, команда, яка розташована на 1 місці у списку, формує свій склад у кількості не більше 9-ти осіб;

команди, які посіли відповідно:

II—III місця — із 7-ми осіб;

IV—VI місця — із 6-ти осіб;

VII—X місця — із 5-ти осіб;

XI—XV місця — із 4-х осіб.

Решта команд формуються у складі по більше 3-х учнів.

8.9.3. З трудового навчання (беруть участь учні 9 та 11 класів), без урахування додаткових членів команди з числа переможців, які попереднього року одержали диплом 1 ступеня, команда, яка розташована на 1 місці у списку, формує свій склад у кількості не більше 6-ти осіб;

команди, які посіли відповідно;

II—IV місця — із 5-ти осіб;

V—IX місця — із 4-х осіб;

X— XV місця — із 3-х осіб.

Решта команд формуються у складі не більше 2-х учнів.

За однакового рейтингу команди у списку розташовуються в алфавітному порядку, а кількісний склад цих команд визначається як округлене до цілого числа середнє арифметичне між представництвом, що відповідає їх фактичному місцю у списку команд.

8.9.4. Якщо певна олімпіада не проводилась протягом двох останніх років, то склад усіх команд, що братимуть участь в цьогорічній, формується у кількості, що відповідає кількісному складу команди, яка розташована на XI місці в рейтинговому списку, складеному для відповідної олімпіади.

Якщо олімпіада проводилась в один з двох попередніх років, то рейтинг команд визначається за результатами виступу учнів цього року.

8.9.5. До складу команд, що посіли I—VI місце (на олімпіаді з трудового навчання 1—IV місце), обов'язково включається по 2 учні, а решти — по одному учню із класу (курсу).

9. Фінансування олімпіад, конкурсів і турнірів

9.1. Проведення олімпіад, конкурсів і турнірів фінансується за рахунок місцевих бюджетів органів державного управління освітою та Міністерства освіти України.

9.2. Витрати на проїзд (в обидва кінці), харчування в дорозі, відрядження супровідників, проведення навчально-тренувальних зборів кандидатів до складу команд на наступний етап олімпіад, конкурсів і турнірів несуть органи або заклади освіти, які направляють команду або окремих учасників на олімпіаду, конкурс або турнір, а на проживання, харчування, культурне обслуговування учасників олімпіад, конкурсів і турнірів, оплату роботи членів журі і оргкомітету, експертів-консультантів, заохочення учасників — органи освіти і заклади, на які покладається їх проведення.

9.3. Харчування учасників I—III етапів олімпіад з базових дисциплін, I—II етапів олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності та конкурсів-захистів науково-дослідннцьких робіт проводиться за нормами, передбаченими для вихованців шкіл-інтернатів, IV етапу олімпіад з базових дисциплін, III етапу олімпіад зі спеціальних дисциплін, конкурсів фахової майстерності, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт і фінальних етапів турнірів — за нормами для вихованців училищ фізичної культури.

9.4. За працівниками установ та закладів освіти, які залучаються до проведення олімпіад, конкурсів і турнірів, зберігаються норми відшкодування витрат на службові відрядження, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

9.5. До роботи зі складання завдань для олімпіад, конкурсів і турнірів всіх етапів та до участі в роботі оргкомітету і журі можуть залучатися працівники різних закладів, установ та організацій на договірних підставах з оплатою праці відповідно до чинного законодавства.

Додаток 1
до п.2.4.5 Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності

Звіт про проведення III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін у _____ / _____ навчальному році

_____ _____
(назва олімпіади) (Автономної Республіки Крим, області, міста)

1. Відомості про учасників олімпіад:

Кількість закладів освіти, учні яких брали участь у I етапі олімпіади			Класи	Кількість учасників олімпіад за етапами									Кількість переможців III етапу за ступенями дипломів		
				I			II			III					
міських	сільських (селищних)	спеціалізованих*		міських	сільських (селищних)	спеціалізованих*	міських	сільських (селищних)	спеціалізованих*	міських	сільських (селищних)	спеціалізованих*	I	II	III
			7												
			8												
			9												
			10												
			11												
			Разом												

2. Коротко подаються відомості про організацію і проведення олімпіад, виконання учасниками завдань, участь учителів і працівників закладів освіти, вносяться пропозиції щодо поліпшення роботи олімпіади.

Начальник управління освіти _____
Голова оргкомітету олімпіади _____
Голова журі олімпіади _____
М.П. «____» _____ _____ року

* Заклади освіти для розвитку здібностей обдарованих і талановитих дітей.

Додаток 2
до п.2.4.5 Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності

Заявка
на участь команди _____
(Автономної Республіки Крим, області, міста)

у IV етапі Всеукраїнської олімпіади з _____
у _____ році.

За рішенням оргкомітету і журі III етапу Всеукраїнської олімпіади на IV етап Всеукраїнської олімпіади направляються такі учні-переможці III етапу олімпіади:

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові учня	Число, місяць (прописом), рік народження	Назва закладу освіти	Клас (курс) навчання	Клас (курс), за який буде виконувати завдання на олімпіаді	Місце, зайняте на III етапі конкурсу (олімпіади)	Прізвище, ім'я та по батькові працівника, який підготував учня	Додаткова інформація (комп'ютерна мова програмування тощо)

Керівником команди призначено _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
Начальник управління освіти _____
Голова оргкомітету олімпіади _____
Голова журі олімпіади _____
М.П. «____» _____ _____ року

Додаток 3
до п.2.4.5 Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності

Заявка

на участь учнів професійно-технічних закладів освіти

_____

(Автономної Республіки Крим, області, міста)

у III етапі Всеукраїнської олімпіади зі спеціальної дисципліни _____,
конкурсу фахової майстерності
за професією _____ у _____ році.

За рішенням оргкомітету II етапу олімпіади з _____ _____, конкурсу фахової майстерності на III етап Всеукраїнської олімпіади, конкурсу направляються:

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові учня	Число, місяць (прописом), рік народження	Назва професійно-технічного закладу освіти	Курс навчання	Місце, зайняте на II етапі конкурсу (олімпіади)	Прізвище, ім'я та по батькові майстра виробничого навчання, що підготував учня	Прізвище, ім'я та по батькові майстра виробничого навчання, який супроводжує учня

Начальник управління освіти _____
Голова оргкомітету олімпіади _____
Голова журі олімпіади _____
М.П. «____» _____ _____ року

Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання

ПОСТАНОВА
Кабінету Міністрів України
від 16 листопада 2000 р. № 1717

На виконання статей 12, 15 і 31 Закону України «Про загальну середню освіту» Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Здійснити перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання для учнів, які почнуть навчатися у першому класі 2001 року і в наступні роки, у три етапи:

- перший етап з 1 вересня 2001 р. — у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня;
- другий етап з 1 вересня 2005 р. — у загальноосвітніх навчальних закладах II ступеня;
- третій етап з 1 вересня 2007 р. — у гімназіях, ліцеях, колегіумах, спеціалізованих школах та з 1 вересня 2008 року в інших загальноосвітніх навчальних закладах III ступеня (за винятком учнів, які вступили до першого класу чотирирічної початкової школи у 1999 році).

2. Затвердити Державний стандарт початкової загальної освіти (додається).

Дозволити Міністерству освіти і науки вносити до зазначеного Державного стандарту зміни не принципового характеру. Установити, що до затвердження державних стандартів базової і повної середньої освіти діють навчальні плани та програми, затверджені Міністерством освіти і науки, які прирівнюються до цих стандартів.

3. Міністерству освіти і науки, Академії педагогічних наук, Національній академії наук:

- здійснити протягом 2000—2002 років заходи, спрямовані на оновлення змісту загальної середньої освіти, відповідно до нової структури середньої загальноосвітньої школи, розробити навчальні плани і програми для загальноосвітніх навчальних закладів різних типів;
- забезпечити оновлення змісту, перехід на нову структуру та обсяги підготовки педагогічних кадрів відповідно до потреб системи загальної середньої освіти;
- розробити до 2003 року Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти, спеціальної загальної середньої освіти дітей з особливими потребами;
- запровадити ефективну форму державної підсумкової атестації випускників загальноосвітніх навчальних закладів I, II і III ступенів;
- забезпечити конкурсний відбір підручників, навчальних посібників, іншої навчально-методичної літератури відповідно до нового змісту навчання і потреб загальноосвітніх навчальних закладів;
- вжити заходів до розроблення і впровадження у навчальний процес нових засобів навчання і педагогічних технологій, інформатизації середньої освіти та комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів;

- привести нормативно-правові акти в терміни, визначені пунктом 1 цієї постанови, у відповідність з новим змістом, структурою і 12-річним терміном навчання.

4. Міністерству охорони здоров'я, Міністерству освіти і науки внести до 1 вересня 2001 р. зміни і доповнення до Державних санітарних правил і норм «Устаткування, утримання загальноосвітніх навчально-виховних закладів та організація навчально-виховного процесу».

5. Міністерству фінансів, Міністерству економіки під час формування Державного бюджету України та Державної програми економічного і соціального розвитку України передбачати щороку кошти на забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів підручниками, наочними посібниками, комп'ютерною технікою з відповідним програмним забезпеченням, іншими засобами навчання та навчальним обладнанням.

6. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

- розробити за погодженням з Міністерством освіти і науки та затвердити до 1 січня 2001 р. регіональні плани переходу загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання;
- до 1 вересня 2001 р. оптимізувати мережу загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до освітніх потреб населення та соціально-демографічної ситуації в регіоні, розширювати можливості надання учням додаткових освітніх послуг;
- вжити заходів до гарантованого забезпечення підручниками і навчальними посібниками учнів загальноосвітніх навчальних закладів;
- здійснити підготовку і перепідготовку педагогічних працівників для організації навчання в загальноосвітніх навчальних закладах за новим змістом і структурою загальної середньої освіти;
- забезпечити підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення та інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, оснащення їх необхідним обладнанням і устаткуванням.

7. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 5 серпня 1998 р. № 1239.

Про затвердження Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів»

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 11 грудня 2000 р. № 579

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 грудня 2000 р. за № 923/5144

Відповідно до статті 23 Закону України «Про загальну середню освіту» та з метою забезпечення належної організації й проведення нагородження учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти похваль-

ним листом «За високі досягнення у навчанні» та похвальною грамотою «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» **наказую:**

1. Затвердити Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» (додається).

2. Визнати таким, що втратило чинність, Положення про похвальний лист «За відмінні успіхи у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі успіхи у вивченні окремих предметів», затверджене наказом Міністерства освіти України від 06.02.96 № 38 та зареєстроване у Міністерстві юстиції України 21.02.96 за № 88/1113.

3. Міністрові освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» до відома місцевих органів управління освітою та керівників навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності та забезпечити виконання вимог цього Положення.

4. Даний наказ та Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 11 грудня 2000 р. № 579

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 грудня 2000 р. за № 923/5144

Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів»

1. Похвальним листом «За високі досягнення у навчанні» нагороджуються учні 5—8-х та 10-х класів навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які мають високі досягнення (10—12 балів) у вивченні всіх предметів за відповідний навчальний рік.

2. Похвальною грамотою «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів» нагороджуються випускники навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які досягли особливих успіхів у вивченні одного чи декількох предметів (на рівні 12 балів). Такою нагородою відзначаються, насамперед, переможці міжнародних, всеукраїнських, обласних олімпіад, конкурсів, змагань.

3. За умов дотримання п. 1 і 2 Положення похвальними листами і похвальними грамотами можуть нагороджуватися учні, які навчаються за індивідуальною формою.

4. Рішення про нагородження учнів приймається на спільному засіданні педагогічної ради і ради навчального закладу і затверджується наказом директора навчального закладу.

5. Підвищення результатів річного оцінювання шляхом переатестації не дає підстав для нагородження учнів похвальним листом чи похвальною грамотою.

6. Дія цього Положення поширюється на всі типи навчальних закладів системи загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форми власності.

7. Нагородження учнів похвальним листом і похвальною грамотою відбувається в урочистій обстановці із залученням представників громадськості.

Начальник департаменту розвитку
дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти
В. П. Романенко

Про затвердження Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні»

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 13 грудня 2000 р. № 584

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 грудня 2000 р. за № 924/5145

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про загальну середню освіту» та з метою забезпечення належної організації та проведення нагородження випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти золотого медаллю «За високі досягнення у навчанні» та срібною медаллю «За досягнення у навчанні» **наказую:**

1. Затвердити Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні» (додається).

2. Визнати таким, що втратило чинність, Положення про золоту медаль «За особливі успіхи у навчанні» та про срібну медаль «За успіхи у навчанні», затверджене наказом Міністерства освіти України від 03.02.98 № 33 та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 04.02.98 за № 71/2511.

3. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні» до відома місцевих органів управління освітою та керівників навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності і забезпечити виконання вимог цього Положення.

4. Надрукувати даний наказ в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки».

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 13 грудня 2000 р. № 584

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 грудня 2000 р. за № 924/5145

Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні»

1. Загальні положення

1.1. Відповідно до ст. 23 Закону України «Про загальну середню освіту» для учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти встановлюються різні види морального стимулювання за високі досягнення у навчанні.

1.2. Нагородження золотою медаллю «За високі досягнення у навчанні» (далі — Золота медаль) та срібною медаллю «За досягнення у навчанні» (далі — Срібна медаль) є видом морального стимулювання випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти (далі — навчальні заклади) усіх типів і форм власності.

1.3. З метою стимулювання випускників навчальних закладів, здійснення контролю щодо об'єктивності оцінювання їх досягнень за підсумками навчання у 10 (11)-х класах рішенням педагогічної ради визначаються претенденти на нагородження Золотою або Срібною медалями.

2. Вимоги до претендентів на нагородження Золотою або Срібною медалями

2.1. Золотою медаллю нагороджуються випускники навчальних закладів, які за період навчання у 10, 11 (12)-х класах досягли високих успіхів у навчанні і за результатами семестрового, річного оцінювання та державної підсумкової атестації мають досягнення у навчанні (10, 11, 12 балів) з предметів навчального плану.

2.2. Срібною медаллю нагороджуються випускники навчальних закладів, які за період навчання у 10, 11 (12)-х класах досягли високих успіхів у навчанні і за результатами семестрового, річного оцінювання та державної підсумкової атестації мають досягнення у навчанні (10, 11, 12 балів) та достатній рівень (не нижче 8 балів) не більше ніж з двох предметів навчального плану.

2.3. Рішення про представлення випускників загальноосвітніх навчальних закладів до нагородження Золотою або Срібною медалями приймається на спільному засіданні педагогічної ради та ради навчального

закладу, погоджується з місцевим органом управління освітою і затверджується наказом директора навчального закладу.

Спільне засідання вважається правочинним, якщо в ньому беруть участь не менше половини від кількісного складу педагогічної ради й ради навчального закладу.

2.4. Учні, які продовжують здобувати повну загальну середню освіту в професійно-технічних та вищих навчальних закладах I—II рівнів акредитації, за умови дотримання п. 2.1, 2.2 цього Положення, нагороджуються Золотою та Срібною медалями.

Рішення про представлення випускників професійно-технічних та вищих навчальних закладів I—II рівнів акредитації до нагородження Золотою або Срібною медалями приймається педагогічною радою, погоджується з відповідним органом управління освітою й затверджується наказом директора навчального закладу.

2.5. Підвищення результатів семестрового та річного оцінювання шляхом переатестації не дає підстав для нагородження випускників Золотою або Срібною медалями.

2.6. Претенденти на нагородження Золотою або Срібною медалями не можуть бути звільнені від державної підсумкової атестації.

2.7. Особи, які державну підсумкову атестацію здійснювали екстерном, не можуть нагороджуватися Золотою або Срібною медалями.

3. Особливі умови нагородження

За рішенням Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій за умов дотримання вимог пунктів 2.1, 2.2 цього Положення можуть нагороджуватися Золотою або Срібною медалями випускники, які:

— звільнені за станом здоров'я від занять з фізичної культури, трудового навчання, допризовної підготовки або зараховані до спеціальної групи занять з фізичної культури;
— згідно з наказом Міністерства освіти і науки України під час проведення державної підсумкової атестації брали участь у міжнародних заходах: олімпіадах, спортивних змаганнях, конкурсах або у весняних відбірково-тренувальних зборах для підготовки до олімпіад;
— звільнені від державної підсумкової атестації з відповідного предмета як призери IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад, III етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук;
— перебували на навчанні за індивідуальною формою і прискорено опанували програмовий матеріал за курс повної загальної середньої освіти.

4. Контроль за дотриманням вимог щодо присудження медалей

Контроль за правильністю присудження Золотої та Срібної медалей покладається на Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які здійснюють:

— вибіркові перевірки документації навчальних закладів щодо виконання навчальних планів і програм та відповідності оцінювання досягнень у навчанні претендентів на нагородження згідно з вимогами пунктів 2.1, 2.2 цього Положення;

— організацію перевірки письмових робіт претендентів на нагородження Золотою або Срібною медалями.

5. Нагородження випускників навчальних закладів

Випускникам навчальних закладів, нагородженим Золотою або Срібною медалями, на урочистих зборах із залученням представників громадськості вручаються документ про повну загальну середню освіту особливого зразка та відповідна медаль.

Начальник департаменту розвитку дошкільної,
загальної середньої та позашкільної освіти
В. П. Романенко

Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 14 грудня 2000 р. № 588

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 грудня 2000 р. за № 925/5146

Відповідно до статті 34 Закону України «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964 «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад» **наказую:**

1. Затвердити Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти (додається).

2. Визнати такими, що втратили чинність, Положення про державну атестацію (екстернат) для одержання документів про загальну середню освіту, затверджене наказом Міністерства освіти України від 27.03.97 № 87 і зареєстроване в Міністерстві юстиції України 21.04.97 за № 151/1953, та Інструкцію про екзамени, переведення та випуск учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України, затверджену наказом Міністерства освіти України від 29.01.96 № 24 та зареєстровану в Міністерстві юстиції України 21.02.96 за № 87/1112.

3. Ввести в дію Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти з 2000/2001 навчального року.

4. Науково-методичному центру середньої освіти Міністерства освіти і науки України (Ляшенко О.І.) протягом 2001 — 2003 років розробити положення про центри незалежного тестування, їх методичне забезпечення, функціонування та експериментальну апробацію.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 14 грудня 2000 р. № 588

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
19 грудня 2000 р. за № 925/5146

Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти

Загальні положення

Державна підсумкова атестація учнів (вихованців) (далі — атестація) — це форма контролю за відповідністю освітнього рівня випускників загальноосвітніх навчальних закладів I, II, III ступенів навчальним програмам. Атестація проводиться відповідно до статті 34 Закону України «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання».

Зміст, форми й терміни атестації щорічно визначаються Міністерством освіти і науки України.

Перелік предметів, з яких здійснюється атестація, та порядок звільнення від неї визначаються цим Положенням.

Учням, які закінчили загальноосвітній навчальний заклад повного ступеня, видається про це відповідний документ:

— по закінченні початкової школи — табель успішності;
— по закінченні основної школи — свідоцтво про базову загальну середню освіту (за бажанням учнів);
— по закінченні навчального закладу системи загальної середньої освіти — атестат про повну загальну середню освіту.

Особам, які закінчили основну школу з навчальними досягненнями високого рівня (10, 11, 12 балів), видається свідоцтво про базову загальну середню освіту особливого зразка.

Особам, нагородженим Золотою або Срібною медалями, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.97 № 1260 видається документ про повну загальну середню освіту особливого зразка.

1. Проведення атестації

1.1. Атестація проводиться в навчальних закладах системи загальної середньої освіти з навчальних предметів інваріантної частини Типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України.

1.2. Атестація випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти може за їх бажанням проводитися на базі вищих навчальних закладів (для випускників, які вступатимуть до вузів), за умови, що випускник має досягнення у навчанні на достатньому та високому рівні, та за згодою педагогічної ради загальноосвітнього навчального закладу.

1.3. Завдання та збірники завдань для атестації розробляються й затверджуються Міністерством освіти і науки України.

1.4. Результати атестації оцінюються за 12-бальною шкалою відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі

загальної середньої освіти, затверджених Міністерством освіти і науки України.

1.5. Річні оцінки з предметів, з яких учень не проходить атестацію, є підсумковими.

1.6. Підсумкові оцінки з предметів, з яких учень проходить атестацію, виставляються на підставі атестаційних та річних оцінок з урахуванням оцінок за семестри.

1.7. Учні мають право на повторну атестацію з метою підвищення оцінки.

Повторна атестація може проводитися у будь-який час, але не раніше ніж через 10 днів після закінчення атестації і не пізніше початку нового навчального року.

Конкретні строки повторної атестації встановлюють Міністерство освіти Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Матеріали й завдання для повторної атестації розробляє Міністерство освіти і науки України.

1.8. Учні (екстерни), які хворіли під час проведення атестації і видужали до її закінчення, зобов'язані подати медичну довідку, на підставі якої їм надається право продовжити атестацію у поточному навчальному році.

1.9. Атестація включається у структуру навчального року.

2. Державні атестаційні комісії

2.1. Для проведення атестації, не пізніше ніж за два тижні до її початку, в навчальних закладах місцевим органом управління освітою створюються державні атестаційні комісії (далі — комісії) у складі:

— голови (керівник навчального закладу або його заступник з навчально-виховної роботи, у виняткових випадках — учитель) та членів комісії: учитель, який викладає предмет у даному класі, асистент — учитель цього ж циклу предметів — у загальноосвітніх навчальних закладах II ступеня (відповідного класу гімназії, ліцею, коледжу);

— голови (керівник навчального закладу або його заступник з навчально-виховної роботи, або представник відповідного органу управління освітою) та членів комісії: учителя, який викладає предмет у даному класі, та не менше двох інших членів комісії — у загальноосвітніх навчальних закладах III ступеня.

2.2. При проведенні атестації у вищому навчальному закладі, як це передбачено в пункті 2.1, ректор вищого навчального закладу, на базі якого проходить атестація, призначає голову комісії та затверджує її склад.

2.3. На голів комісій покладається відповідальність за об'єктивність проведення атестації та дотримання порядку її проведення.

2.4. Головою комісії не може бути керівник навчального закладу (його заступник), який викладає у даному класі предмет, з якого проводиться атестація.

2.5. За наявності паралельних класів (груп) у навчальному закладі може бути створено декілька комісій з предмета.

2.6. У випускних класах навчальних закладів системи загальної середньої освіти комісії можуть створюватися спільно з вищими навчальними закладами.

2.7. За рішенням місцевого органу управління освітою до складу комісії понад визначену в п. 2.1 норму можуть входити учителі інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти, науковці, представники професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів.

2.8. Під час проведення атестації можуть бути присутніми лише особи, уповноважені органами управління освітою.

2.9. Втручання у проведення атестації та визначення її результатів з боку осіб, які не є членами комісії, не допускається. Зауваження та пропозиції щодо процедури проведення атестації можуть подаватися у письмовій формі до районної апеляційної комісії не пізніше наступного робочого дня після проведення атестації.

2.10. Результати атестації заносяться до протоколу встановленого зразка.

2.11. Звіти комісій про результати атестації та матеріали атестації зберігаються відповідно до вимог інструкції з ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I—III ступенів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 23.06.2000 №240.

3. Атестація у початковій школі

3.1. У початковій школі атестації підлягають результати навчальної діяльності учнів третіх (четвертих) класів з державної мови (українська мова і читання) та математики. У навчальних закладах з мовами навчання національних меншин можуть підлягати атестації результати навчальної діяльності з мови навчання.

3.2. Атестація результатів навчальної діяльності учнів з державної мови, якщо вони вивчали її лише у двох останніх класах початкової школи, здійснюється за бажанням учнів, їх батьків (осіб, які їх замінюють).

3.3. Оцінка за атестацію з цих предметів виставляється за результатами річного оцінювання, яке здійснюється на підставі оцінок за підсумкові письмові роботи з урахуванням семестрового оцінювання навчальних досягнень учнів.

3.4. У загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня проведення підсумкових письмових робіт відбувається за участі осіб, уповноважених відповідними органами управління освітою, та фахівців.

3.5. Педагогічна рада навчального закладу на підставі результатів навчальної діяльності учня ухвалює рішення про переведення його до основної школи або дає рекомендації щодо доцільності підвищення учнем рівня його результатів з окремих предметів та за згодою батьків або осіб, які їх заміняють, вирішує питання про залишення учня на повторний курс навчання.

4. Атестація в основній школі

4.1. Атестація в основній школі проводиться з державної мови (письмово), математики (письмово), географії, біології, а також іноземної мови чи іншого гуманітарного предмета за вибором навчального закладу (у навчальних закладах з мовами навчання національних меншин атестація може проводитись з мови навчання) у формі, визначеній Міністерством освіти і науки України: усне опитування, комплексне завдання, письмова робота, поєднання усних та письмових робіт за збірниками завдань, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

4.2. Випускники основної школи, які в поточному навчальному році не вивчали державну мову, замість атестації з цього предмета можуть проходити атестацію з мови навчання.

5. Атестація у старшій школі

5.1. Атестація у старшій школі проводиться з державної мови (письмово), історії України та трьох предметів (у тому числі в навчальних закладах з мовами навчання національних меншин — з мови навчання) за вибором учнів.

5.2. Випускники, які в поточному навчальному році не вивчали державну мову, замість атестації з цього предмета можуть проходити атестацію з мови навчання.

5.3. У загальноосвітніх навчальних закладах з мовами навчання національних меншин, спеціалізованих школах, ліцеях, гімназіях, колегіумах, класах з поглибленим вивченням окремих предметів перелік предметів за вибором може бути доповнений навчальними предметами варіативної частини навчальних планів.

5.4. Атестація з кожного з предметів проводиться у формі, визначеній Міністерством освіти і науки України (усне опитування, комплексне завдання, письмова робота, поєднання усних та письмових робіт за збірниками завдань, затвердженими Міністерством освіти і науки України).

5.5. У навчальних закладах системи загальної середньої освіти, що працюють з вищими навчальними закладами у складі навчальних або навчально-науково-виробничих об'єднань або за угодами з ними, дозволяється поєднувати атестацію зі вступними іспитами до вищого навчального закладу.

У такому разі за погодженням з Міністерством освіти і науки України завдання для атестації з профільних предметів можуть бути доповнені (з обов'язкових для атестації предметів) або замінені (з предметів, які учень сам обирає на атестацію) завданнями вищого навчального закладу та завчасно доведені до відома випускників.

5.6. Атестація випускника відбувається лише в конкретному вищому навчальному закладі, до якого він вступає, і лише з профільних для цього вузу предметів.

За терміном така атестація повинна відбуватися раніше атестації у навчальних закладах системи загальної середньої освіти.

5.7. Результати атестації у вищому навчальному закладі є одночасно результатами атестації за підсумками навчання випускника в навчальному закладі системи загальної середньої освіти.

Результати повідомляються у письмовій формі директору навчального закладу, де навчається випускник. Вони виставляються в атестат про повну загальну середню освіту й зараховуються як результати вступних іспитів до вищого навчального закладу.

5.8. Випускник навчального закладу системи загальної середньої освіти подає заяву (анкету) на ім'я керівника навчального закладу, де він навчається, із зазначенням повної назви вищого навчального закладу, де він має намір проходити атестацію.

Заяву (анкету) такого ж змісту, а також витяг із рішення педагогічної ради навчального закладу про згоду на проходження атестації випускником у вищому навчальному закладі випускник повинен подати до вищого навчального закладу.

5.9. Випускникові видається атестаційний лист за підписом голови комісії, завірений печаткою вищого навчального закладу, де випускник проходив атестацію.

5.10. Педагогічна рада навчального закладу, де навчається випускник, на підставі отриманого повідомлення про результати атестації у вищому навчальному закладі приймає рішення про здобуття випускником повної загальної середньої освіти.

6. Атестація екстернів

6.1. Екстернат у системі загальної середньої освіти є різновидом індивідуальної форми навчання, що забезпечує гарантоване Конституцією України право громадян на здобуття повної загальної середньої освіти й організовується відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, цього Положення.

6.2. Екстерн — особа, яка самостійно опановує навчальні програми і якій надається можливість проходження підсумкової та державної підсумкової атестації в навчальних закладах системи загальної середньої освіти.

6.3. Отримання базової загальної середньої освіти або повної загальної середньої освіти у формі екстернату не обмежується віком.

6.4. Відмова з боку керівників навчального закладу, а також місцевих органів управління освітою в атестації екстернів з метою отримання базової загальної середньої освіти або повної загальної середньої освіти не допускається.

6.5. Громадяни України, які навчалися й отримали документ про відповідний рівень освіти за кордоном, з метою отримання документа державного зразка про базову або повну загальну середню освіту зобов'язані пройти атестацію екстерном.

За наявності міждержавної угоди про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту атестація екстерна не здійснюється, крім випадків, коли на атестації наполягає екстерн.

6.6. Можливість пройти атестацію й отримати відповідний документ про освіту мають екстерни, які:

— з будь-яких причин не мають змоги відвідувати навчальні заняття в загальноосвітньому навчальному закладі;
— навчаються за індивідуальною формою;
— отримали документ про відповідний рівень загальної середньої освіти за кордоном;
— прискорено опанували програмовий матеріал відповідного класу, ступеня навчання;
— не завершили навчання в навчальному закладі системи загальної середньої освіти;
— є іноземцями та особами без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах,

6.7. Зарахування повнолітніх громадян до навчального закладу на екстернат здійснюється за їх особистою заявою, а неповнолітніх громадян — за заявою батьків або осіб, які їх замінюють, погоджується з місцевим органом управління освітою і затверджується наказом керівника навчального закладу.

6.8. Приймання заяв від екстернів на проходження атестації починається з жовтня місяця поточного навчального року й закінчується, як правило, не пізніше ніж за три місяці до початку атестації.

6.9. Атестація проводиться в навчальному закладі системи загальної середньої освіти за місцем проживання екстернів або в навчальному закладі, визначеному відповідним органом управління освітою.

6.10. До атестації за курс повної загальної середньої освіти допускаються екстерни, які мають свідоцтво про базову загальну середню освіту.

6.11. Адміністрація навчального закладу, у якому здійснюється атестація, зобов'язана ознайомити екстерна, батьків або осіб, які їх замінюють, з цим Положенням, порядком проведення атестації.

6.12. Перед атестацією проводиться підсумкова атестація з предметів інваріантної частини навчального плану.

Проходження підсумкової атестації є передумовою для проходження екстерном атестації.

6.13. Рішення про допуск екстерна до атестації приймається педагогічною радою навчального закладу, затверджується наказом директора.

6.14. Підсумкову атестацію та атестацію екстерн проходить в одному навчальному закладі.

Підставою для завершення атестації в іншому навчальному закладі є довідка з попереднього місця її проходження, що підписується керівником навчального закладу, головою Комісії і завіряється печаткою навчального закладу.

6.15. У разі незгоди екстерна, батьків або осіб, які їх замінюють, з результатами підсумкової атестації чи атестації їм надається право оскаржити їх на загальних підставах.

6.16. Результати атестації екстерна фіксуються в окремому протоколі, у правому верхньому кутку якого зазначено: «Екстернат».

6.17. За результатами атестації на підставі рішення педагогічної ради, яка оформлюється наказом керівника навчального закладу, екстернам видаються свідоцтво про базову загальну середню освіту та атестат про повну загальну середню освіту.

6.18. Видача свідоцтва про базову загальну середню освіту, атестата про повну загальну середню освіту реєструється у книзі обліку цих документів. Запис про видачу свідоцтва про базову загальну середню освіту та атестата про повну загальну середню освіту заноситься у книгу в графі «Рік вступу до даного закладу» «екстерн».

6.19. Екстерни, які пройшли атестацію на атестат про повну загальну середню освіту, золотою медаллю «За високі досягнення у навчанні» та срібною медаллю «За досягнення у навчанні» не нагороджуються.

7. Атестація за результатами річного оцінювання

7.1. Атестація учнів загальноосвітніх санаторних шкіл-інтернатів для хворих дітей у період їх перебування у цих закладах, спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей з наслідками поліомієліту і церебральним паралічем, складними порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку, глухих і зі слабим слухом, сліпих і слабозорих, а також учнів вечірніх (змінних) спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих і слабозорих, глухих і зі слабим слухом здійснюється на основі річного оцінювання у випускному класі.

7.2. Учні, які за станом здоров'я звільняються від атестації, мають право атестуватися за результатами річного оцінювання у випускному класі.

Для проходження атестації в цьому випадку необхідно подати до комісії такі документи:

1) заява батьків учня або осіб, які їх заміняють;

2) довідка лікарсько-контрольної комісії, завірена печаткою лікувальної установи.

7.3. За рішеннями Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки, охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій учні, які проживають (проживали) у зонах безумовного чи гарантованого добровільного відселення у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС та зонах стихійною лиха, можуть бути атестовані за результатами річного оцінювання у випускному класі.

Підставою для звільнення від атестації є рішення педагогічної ради, видається наказ керівника навчального закладу.

7.4. Учні випускних класів, які беруть участь у міжнародних олімпіадах, спортивних змаганнях, конкурсах, виставках, що мають статус міжнародних і проходять у період атестації, атестуються за результатами річного оцінювання.

7.5. Учасники міжнародних олімпіад, спортивних змагань, конкурсів, призери III та учасники IV етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, III етапу конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт Малої академії наук звільняються від атестації з предметів, з яких вони стали призерами. До атестата про повну загальну середню освіту виставляється з цих предметів підсумкова оцінка 12 балів.

7.6. Учасники весняних відбірково-тренувальних зборів з підготовки до олімпіад, змагань, конкурсів, які мають статус міжнародних, звільняються від атестації; підсумкові оцінки їм виставляються за результатами річного оцінювання.

8. Апеляційні комісії. Подання та розгляд апеляцій

8.1. Для забезпечення об'єктивного проведення атестації відповідними органами управління освітою створюються апеляційні комісії з кожного предмета.

8.2. Чисельність і склад апеляційних комісій затверджуються відповідними органами управління освітою органів місцевого самоврядування або виконавчої влади.

8.3. Результати атестації можуть бути оскаржені до апеляційної комісії учнями, їх батьками або особами, які їх замінюють, протягом 10 днів після її проведення.

9. Контроль за дотриманням вимог проведення атестації

9.1. Контроль за дотриманням вимог організації та проведення атестації покладається на відповідні органи управління освітою.

9.2. Наслідки проведення атестації щорічно до 15 липня узагальнюються та аналізуються відповідними органами управління освітою.

9.3. Узагальнена інформація Міністерству освіти і науки України подається відповідними органами управління освітою до 1 серпня.

Начальник головного управління змісту освіти
П. Б. Полянський

Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 20 грудня 2002 р. № 732

Зареєстровано
а Міністерстві юстиції України
8 січня 2003 р. за № 9/7330

Зміни тексту:	*Наказ зареєстровано*	*№ 288/7609*	*10.04.2003*
	МОН	*№ 61*	*05.02.2003*

Відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», з метою здобуття учнями загальної середньої освіти за індивідуальною формою навчання з урахуванням індивідуальних здібностей та обдарувань, стану здоров'я, демографічної ситуації **наказую:**

1. Затвердити Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах (додається).

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України від 05.09.2000 № 430 «Про затвердження Тимчасового положення про індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 29 вересня 2000 року за № 669/4890.

3. Міністру освіти Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах до відома керівників навчальних закладів і забезпечити його виконання.

4. Цей наказ та Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Державного секретаря Науменка Г.Г.

Міністр
В. Г. Кремень

Погоджено:
Заступник Державного секретаря Міністерства
праці та соціальної політики України
М. О. Солдатенко

Міністр економіки та з питань
європейської інтеграції України
О. В. Шлапак

Міністр охорони здоров'я України
В. Ф. Москаленко

Заступник Державного секретаря
Міністерства фінансів України
О. С. Яременко

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 20 грудня 2002 р. № 732

Зареєстровано
а Міністерстві юстиції України
8 січня 2003 р. за № 9/7330

Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах

Зміни тексту:	*Наказ зареєстровано*	*№ 288/7609*	*10.04.2003*
	МОН	*№ 61*	*05.02.2003*

1. Загальні положення

1.1. Положення про індивідуальну форму навчання (далі — індивідуальне навчання) в системі загальної середньої освіти розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 964, та інших нормативно-правових актів.

1.2. Індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти є однією з форм організації навчально-виховного процесу і впроваджується для забезпечення права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти з урахуванням індивідуальних здібностей та обдарувань, стану здоров'я, демографічної ситуації, організації їх навчання.

1.3. Відносини між навчальним закладом і батьками або особами, які їх замінюють, з усіх питань організації індивідуального навчання регулюються цим Положенням.

1.4. Індивідуальне навчання здійснюється у загальноосвітніх навчальних закладах (далі — навчальні заклади) усіх типів і форм власності.

1.5. Учні, які навчаються індивідуально, є учасниками навчально-виховного процесу одного із навчальних закладів, їх права та обов'язки визначаються законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та іншими нормативно-правовими актами.

1.6. Підставою для організації індивідуального навчання є;

— заява батьків або осіб, які їх замінюють;
— наказ директора навчального закладу;
— погодження місцевого органу управління освітою.

1.7. Право на індивідуальне навчання мають учні:

— які за станом здоров'я не можуть відвідувати навчальний заклад;
— яким необхідно пройти лікування у лікувальному закладі більше одного місяця;
— які мають високий навчальний потенціал і можуть прискорено закінчити школу;
— які проживають у селах і селищах (коли кількість учнів у класі становить менше 5 осіб);
— які не встигають протягом двох років навчання у школі I ступеня;
— які потребують корекції фізичного та (або) розумового (психічного) розвитку (у разі, якщо батьки або особи, які їх замінюють, відмовляються направляти дитину до відповідної спеціальної загальноосвітньої школи (школи-інтернату).

2. Організація індивідуального навчання

2.1. Для організації індивідуального навчання учнів, які за станом здоров'я не можуть відвідувати навчальний заклад, крім документів, визначених у п. 1.6, додається довідка, завірена печаткою лікарсько-консультативної комісії та печаткою лікувального закладу. Здійснюється навчання за індивідуальним навчальним планом, затвердженим директором навчального закладу (у міру потреби протягом навчального року).

2.2. Індивідуальне навчання учнів, яким необхідно пройти лікування у лікувальному закладі більше одного місяця, організовується на базі найближчого за розташуванням до місця лікування навчального закладу, визначеного місцевим органом управління освітою, і починається не раніше 3—5 днів після того, як хворий поступає до лікувального закладу. При наявності у групі 5 і більше осіб навчання здійснюється за груповою формою (у міру потреби протягом навчального року).

Контингент таких учнів ураховується в статистичних звітах тих шкіл, де вони навчаються постійно та не відраховуються зі складу учнів навчального закладу, до якого вони зараховані.

Результати виконання індивідуального навчального плану та програм, досягнення учнів у навчанні фіксуються у довідці (додається), підписаній директором навчального закладу, який організовує індивідуальне навчання.

2.3. Індивідуальне навчання учнів, які мають високий навчальний потенціал і можуть прискорено закінчити школу, крім документів, визначених у п.1.6, здійснюється на підставі рішення ради навчального закладу за індивідуальним навчальним планом, затвердженим директором навчального закладу на початку навчального року (на один рік).

2.4. Індивідуальне навчання учнів, які проживають у селах і селищах (коли кількість учнів у класі становить менше 5 осіб), організовується за індивідуальним навчальним планом, затвердженим місцевим органом управління освітою (з початку навчального року).

2.5. Для організації індивідуального навчання учнів, які не встигають протягом двох років навчання у школі I ступеня, які потребують корекції фізичного та (або) розумового (психічного) розвитку, крім документів, визначених у п.1.6, додається рішення психолого-медико-педагогічної консультації. Такі учні можуть продовжити навчання за індивідуальним навчальним планом та програмами.

2.6. Після закінчення терміну індивідуального навчання учень може продовжувати заняття у навчальному закладі, учнем якого він є, на загальних підставах.

2.7. Індивідуальне навчання здійснюється педагогічними працівниками, які мають відповідну педагогічну освіту, їх склад затверджується наказом директора навчального закладу, розклад навчальних занять погоджується (письмово) з батьками учнів.

2.8. Індивідуальні навчальні плани складаються на основі типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України. Освітній рівень учнів, які навчалися за індивідуальною формою, має відповідати вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти.

2.9. Виконання індивідуального навчального плану та програм, досягнення учнів у навчанні фіксуються в окремих журналах встановленого зразка.

2.10. У разі здійснення індивідуального навчання за однотипними індивідуальними навчальними програмами учнів 1—4-х класів на окремих заняттях можна об'єднувати в групи чисельністю не більше 5 осіб.

3. Оцінювання навчальних досягнень учнів

3.1. Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється педагогічними працівниками відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти.

За результатами річного оцінювання та атестації учням 2—4, 5—8, 10 (11)-х класів, які навчаються індивідуально, видається табель успішності.

3.2. Учні, які пройшли державну підсумкову атестацію, отримують свідоцтво про базову загальну середню освіту, атестат про повну загальну середню освіту згідно з чинним законодавством.

3.3. Звільненню від підсумкової державної атестації підлягають учні, які навчалися індивідуально за станом здоров'я або з інших поважних причин. Звільнення здійснюється у встановленому порядку.

3.4. У разі незгоди учня, батьків або осіб, які їх замінюють, з результатами річного та підсумкового оцінювання вони можуть оскаржити їх у відповідному органі управління освітою у порядку, встановленому чинним законодавством.

3.5. Учні, які навчалися за індивідуальною формою навчання і мають високі результати у вивченні навчальних предметів, можуть нагороджуватися похвальним листом «За високі досягнення у навчанні» та похвальною грамотою «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів», відповідно до Положення про похвальний лист «За високі досягнення у навчанні» та похвальну грамоту «За особливі досягнення у вивченні окремих предметів», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 11.12.2000 № 579 та зареєстрованого Мін'юстом від 19.12.2000 за № 923/5144.

3.6. Учні, які за станом здоров'я не можуть відвідувати навчальний заклад, яким необхідно пройти лікування у лікувальному закладі більше одного місяця, які проживають у селах і селищах, можуть нагороджуватися золотою медаллю «За високі досягнення у навчанні» або срібною медаллю «За досягнення у навчанні», відповідно до Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 13.12.2000 № 584 та зареєстрованого Мін'юстом України 19.12.2000 за № 924/5145.

3.7. Золотою медаллю «За високі досягнення у навчанні» або срібною медаллю «За досягнення у навчанні» нагороджуються учні, які мають високий навчальний потенціал і прискорено закінчують школу.

4. Фінансування закладів освіти

4.1. Фінансування індивідуального навчання учнів здійснюється коштом відповідного бюджету.

4.2. Кількість годин для організації індивідуального навчання відповідно до кількості предметів інваріантної частини навчального плану визначається наказом директора та затверджується відповідним органом управління освітою: 1 — 4-ті кл. — 5 год. на тиждень,

(абзац змінено: Наказ зареєстровано № 288/7609 10.04.2003; МОН № 61 05.02.2003)

5 — 9-ті кл. — 8 год. на тиждень,

10 — 12-ті кл. — 12 год. на тиждень за умови виконання вимог Державного стандарту освіти.

4.3. За бажанням учнів, батьків або осіб, які їх замінюють, кількість годин на індивідуальне навчання понад установлену норму може бути збільшена шляхом надання платних послуг навчальним закладом згідно з переліком платних послуг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.97 № 38.

4.4. Оплата праці педагогічних працівників за проведення індивідуального навчання здійснюється відповідно до законодавства України та нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України.

Заступник начальника Головного управління нормативного забезпечення та взаємодії з регіонами
Є. Р. Чернишова

Додаток
до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах

Довідка

Видана _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) під час лікування _____
(повна назва лікувального закладу)

навчався (лася) за індивідуальною формою в _____
_____
(повна назва загальноосвітнього навчального закладу, спроможного організовувати індивідуальне навчання)

і мав (мала) такі навчальні досягнення:

предмети:
бали:

Директор _____ _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

М.П. «___» _____ _____ року

Про внесення змін до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 15.10.2004 № 797

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
2 листопада 2004 р. за № 1400/9999

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», з метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти НАКАЗУЮ:

1. Унести зміни до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.12.2002 № 732 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08.01.2003 за № 9/7330, із змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 05.02.2003 № 61 та зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 10.04.2003 за № 288/7609:

пункт 4.2 після абзацу п'ятого доповнити новими абзацами такого змісту: «Кількість годин для організації індивідуального навчання учнів, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, відповідно до кількості предметів інваріантної складової навчального плану за умови виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти та Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, визначається наказом директора навчального закладу, затверджується відповідним органом управління освітою і становить:

1–4-ті кл. — 10 год. на тиждень на кожного учня,
5–9-ті кл. — 14 год. на тиждень на кожного учня,
10–12-ті кл. — 16 год. на тиждень на кожного учня».

2. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В.Г.Кремень

Про затвердження Типових навчальних планів для організації профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 20 травня 2003 р. № 306

На виконання статей 15 і 16 Закону України «Про загальну середню освіту» та положень Концепції загальної середньої освіти щодо створення організаційно-методичних передумов для переведення старшої школи на профільне навчання **наказую:**

1. Затвердити Типові навчальні плани для профільного навчання на III ступені загальноосвітніх навчальних закладів (додатки 1—3, пояснювальна записка).

2. Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Полянський П.Б.) спільно з Науково-методичним центром середньої освіти (Завалевський Ю.І.) і відповідними підрозділами Академії педагогічних наук України забезпечити розроблення до 1 серпня 2003 року навчальних програм та методичних рекомендацій щодо здійснення профільного навчання у старшій школі.

3. Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій відповідно до пункту 13 Положення про загальноосвітній навчальний заклад на основі Типових навчальних планів організувати підготовку робочих навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів та забезпечити необхідні умови щодо їх реалізації у 2003/2004 навчальному році.

4. Типові навчальні плани для профільного навчання на III ступені загальноосвітніх навчальних закладів опублікувати в Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника державного секретаря Огнев'юка В.О.

Міністр
В.Г. Кремень

Додаток 1
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 20 травня 2003 р. № 306

Типовий навчальний план для профільного навчання на III ступені загальноосвітніх навчальних закладів (українська мова навчання)

Профілі	Кількість годин на тиждень за профілями навчання															
	універсал.		філологічний		суспільно-гуманіт.		художньо-естетичн.		фізико-мате-мат.		природничий		технологічн.		спортивний	
1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Навчальні предмети	10	11	10	11	10	11	10	11	10	11	30	11	10	11	10	11
Українська мова	2	2	2+(3)	2+(3)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Українська література	2	2	2+(1)	2+(1)	2	2	2	2,5	3	3	3	3	3	3	3	3
Зарубіжна література	2	2	2+(1)	2+(1)	2	2	2	2,5								
Іноземна мова	2	2	3+(2)	3+(2)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Друга іноземна мова			(3)	(3)												
Математика	4	4	3	3	3	3	3	3	6	6	4	4	3	3	3	3
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1+(1)	1+(1)	1+{1)	1+(1)	1	1

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Історія України	2	1,5	1,5	1,5	3	4	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Всесвітня історія	1,5	1,5	1,5	1,5	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Людина і суспільство / Основи філософії		(1)		(1)	2	2		(1)		(1)		(1)		(1)		(1)
Географія	1		1		1	1	1		1		2	1+(1)	1		1	
Основи економіки	1		1		2	1	1		1		1		1		1	
Біологія	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1+(1)	2	2
Фізика	3	3,5	2	2	2	2	2	2	5	5	4	4	3	3,5	3	2,5
Астрономія		0,5								1		1		0,5		0,5
Хімія	2	2	1	1	1	1	.	1	2	2	3	3	2	1+(1)	1	1
Художня культура / Основи естетики					1	1	5	5							1	1
Фізична культура і здоров'я, ДПЮ, ОБЖ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	7	7

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Трудове навчання / технології	2	2											5+(1)	5+(1)		
Креслення										1				1		
Разом	29,5	30	30	30	31	31	30	30	30	31	31	31	31	31	29	28
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів та предметів за вибором, факультативні, індивідуальні та групові заняття	8,5	8	8	8	7	7	8	8	8	7	7	7	7	7	9	10
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:																
5-денний робочий тиждень	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
6-денний робочий тиждень	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36
Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38

Примітки:

1. За рішенням навчального закладу у класах філологічного профілю запроваджується поглиблене вивчення предметів мовно-літературного циклу або іноземних мов (додаткові години позначені у дужках).
2. Друга година з інформатики використовується за наявності комп'ютерного забезпечення.
3. Предмет «Людина і суспільство» або «Основи філософії» вводиться за наявності відповідного навчально-методичного забезпечення.

Додаток 2
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 20 травня 2003 р. № 306

Типовий навчальний план для профільного навчання на III ступені загальноосвітніх навчальних закладів (навчання мовами національних меншин)

Профілі	Кількість годин на тиждень за профілями навчання															
	універсал.		філологіч-ний		суспільно-гуманітарн.		художньо -естетичн.		фізико-математ.		природ-ничий		технологічн.		спортивний	
1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Навчальні предмети	10	11	10	11	10	11	10	11	10	11	10	11	10	11	10	11
Українська мова	3	3	2+(1)	2+ (2)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Українська література			2+(1)	3+(1)	2	2	2	2	1		1	1	1	1	‘	1
Рідна мова (мова навчання)	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1
Література (рідна і зарубіжна)	3	3	3+(1)	3+{1)	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Іноземна мова	2	2	3+(2)	3+(2)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2
Математика	4	4	3	3	3	3	3	3	6	6	4	4	3	3	3	3

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1+(1)	1+(1)	1+(1)	1+(1)	1	1
Історія України	2	1,5	1,5	1,5	3	3+(1)	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Всесвітня історія	1,5	1,5	1.5	1,5	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Людина і суспільство / Основи філософії		(1)		(1)	1+(1)	2		(1)		(1)		(1)		(1)		(1)
Географія	1		1		1	1	1		1		2	1+(1)	1		1	
Основи економіки	1		1		1+(1)	1	1		1		1		1		1	
Біологія	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1+(1)	2	2
Фізика	3	3,5	2	2	2	2	2	2	5	5	4	4	3	3,5	3	2,5
Астрономія		0,5								1		1		0,5		0,5
Хімія	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	3	3	2	1+(I)	1	1
Художня культура / Основи естетики					1	1	5	5							1	1
Фізична культура і здоров'я, ДПЮ, ОБЖ	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	7	7

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Трудове навчання / технології	2	2											5+(1)	5+(1)		
Креслення										1				1		
Разом	30,5	31	31	31	31	32	31	31	31	32	32	32	32	; 32	38	29
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів та предметів за вибором, факультативні, індивідуальні та групові заняття	7,5	7	7	7	7	6	7	7	7	6	6	6	6	! 6	8	9
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:																
5-денний робочий тиждень	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
6-денний робочий тиждень	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38

Примітки:

1. За рішенням навчального закладу у класах філологічного профілю запроваджується поглиблене вивчення предметів мовно-літературного циклу або іноземних мов (додаткові години позначені у дужках).
2. Друга година з інформатики використовується за наявності комп'ютерного забезпечення.
3. Предмет «Людина і суспільство» або «Основи філософії» вводиться за наявності відповідного навчально-методичного забезпечення.

Додаток 3
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 20 травня 2003 р. № 306

Типовий навчальний план для профільного навчання на III ступені однокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів (гуманітарний та природничо-математичний напрями)

№ з/п	Класи, напрями	Кількість годин на тиждень у класах					
		10 клас			11 клас		
		усім класом	в групах додатково		усім класом	в групах додатково	
			гуманітарн.	прир.-математ.		гуманітарн.	прир.-математ.
1	2	3	4	5	6	7	8
	Навчальні предмети						
Мови і література у ЗНЗ з українською мовою навчання							
1	Українська мова і література	4	2		4	2	
2	Зарубіжна література	2			2		
3	Іноземна мова	2	1 + (1)		2	1 + (1)	
Мови і література у ЗНЗ з навчанням мовами національних меншин							
1	Українська мова і література	3	1		3	1	
2	Рідна мова (мова навчання) і література (інтегр.)	3	1		3	1	
3	Іноземна мова	2	1 + (1)		2	1 + (1)	

1	2	3	4	5	6	7	8
Інші навчальні предмети							
4	Математика	3		2 + (1)	3		2+(1)
5	Інформатика	1		1	1		1
6	Історія України, всесвітня історія	3	1 + (1)		3	1 + (1)	
7	Людина і суспільство/Основи філософії					(1)	
3	Географія	1				(1)	
9	Основи економіки		1				
10	Біологія	1		1 + (1)	2		1
11	Фізика, астрономія	3		1 + (1)	3		1 + (1)
12	Хімія	2		(1)	2		(1)
13	Фізична культура і здоров'я, ДПЮ, ОБЖ	3			3		
14	Трудове навчання/технології	2			2		
	Разом	27	6	6	27	6	6
	Загальне навантаження на учня	33			33		
	Факультативи, індивідуальні та групові заняття і консультації (використовуються в групах)	3			3		
	Всього фінансується покласно	39			39		

Примітки:

1. Так само може запроваджуватись профільне навчання за іншими напрямами: гуманітарним і технологічним, природничим і психолого-педагогічним тощо.
2. За таким навчальним планом може здійснюватись профільне навчання також у 2-комплектній школі.

Додаток
до наказу Міністерства освіти і науки України
від 20 травня 2003 р. № 306

Пояснювальна записка

Типові навчальні плани для профільного навчання на III ступені загальноосвітніх навчальних закладів підготовлені в доповнення до діючих Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 — 2004/2005 навчальні роки (наказ МОН від 25.04.2001 р. № 342), Типових навчальних планів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов та предметів художньо-естетичного циклу (наказ МОН від 16.07.2001 р. № 516), а також Типових навчальних планів початкової школи (наказ МОН від 28.02.2001 р. № 96), за якими й надалі будуть працювати загальноосвітні навчальні заклади України.

Запропоновані варіанти Типових навчальних планів (додатки 1, 2) розроблені на реалізацію стратегії Національної доктрини розвитку освіти щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти, положень Концепції загальної середньої освіти щодо переорієнтації навчально-виховного процесу на особистість дитини та з метою опрацювання й апробації методології переведення старшої школи на профільне навчання. Ці плани дають змогу в залежності від потреб учнів формувати старші класи за напрямами і профілями, зокрема: універсальним, філологічним, суспільно-гуманітарним, художньо-естетичним, фізико-математичним, природничим, технологічним, спортивним.

За необхідності загальноосвітні навчальні заклади можуть укладати робочі навчальні плани з іншими профілями: хіміко-біологічним, правовим, економіко-географічним, технічним, екологічним тощо. Проте в шкільній практиці не слід захоплюватись вузькою спеціалізацією навчального процесу, оскільки основне завдання загальної середньої освіти — широка загальноосвітня підготовка учнів.

При неможливості чи відсутності потреб в організації профільного навчання використовується загальноосвітній варіант навчального плану — універсальний, у якому навчальний час рівномірно розподілений між базовими навчальними предметами.

Залежно від бажання учнів, кількості паралельних класів, кадрового та навчально-методичного забезпечення у старшій школі може вводитись один або декілька профілів (однопрофільна, багатопрофільна школа). Близькі за змістом профілі можуть структуруватись у напрями диференціації навчального процесу: гуманітарний, природничо-математичний, естетичний тощо.

Для недопущення перевантаження учнів має враховуватись їх навчання в інших типах навчальних закладів, зокрема позашкільних (художніх, музичних, спортивних школах тощо). В окремих випадках у загальноосвітніх навчальних закладах дозволяється зараховувати результати навчання з відповідних предметів (музика, основи естетики, фізична культура тощо) у позашкільних закладах.

У сільській однокомплектній школі основними напрямами диференціації навчання є введення поглибленого вивчення окремих предметів, доповнення інваріантної складової навчальних планів додатковими предметами та курсами за вибором учнів, факультативами.

Ефективною формою диференціації навчально-виховного процесу, організації профільного навчання у однокомплектній, а часто і двокомплектній старшій школі є у класах різнопрофільних груп за рахунок часткового ущільнення інваріантної складової та використання годин варіативної складової навчального плану (додаток 3). При цьому базове ядро навчальних предметів (27 годин) вивчається разом усім класом за єдиними навчальними програмами, а частина часу (6 годин) — окремо групами за програмами відповідних профілів (напрямів).

Для здійснення профільного навчання також використовуються Типові навчальні плани спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов та предметів художньо-естетичного циклу (наказ МОН від 16.07.2001 р. № 516), Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 — 2004/2005 навчальні роки (наказ МОН від 25.04.2001 р. № 342 — додатки 5, 6, 7). За цими самими Типовими планами організовується навчальний процес у основній школі (додатки 3, 4), а також у вечірніх (змінних) загальноосвітніх школах (додатки 8, 9).

Робочі навчальні плани на 2003/2004 навчальний рік складають загальноосвітні навчальні заклади на основі Типових варіантів і затверджуються відповідним органом управління освітою. Експериментальні та індивідуальні варіанти навчальних планів погоджуються з Міністерством освіти і науки України і затверджуються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. При складанні робочих навчальних планів спеціалізованих шкіл, загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів, крім Типових, можуть використовуватись також аналогічні варіанти навчальних планів, розроблених і затверджених Міністерством освіти протягом 1993—1999 рр. (Інформаційний збірник МОН України. 1993 р. № 9–10, 1998 р. № 10, 1999 р. № 17, 2000 р. № 9). При цьому необхідно дотримуватись гранично допустимого навчального навантаження учнів, а також загальної покласної кількості годин, які не повинні перевищувати меж, встановлених Типовими навчальними планами.

Повноцінність загальної середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної частин навчального плану, які обов'язково фінансуються з відповідних бюджетів.

Особлива увага має приділятись вивченню учнями української мови як державної, а також іноземних мов, оволодінню комп'ютерною грамотністю.

Обсяг і глибина вивчення курсу інформатики залежить від умов роботи закладу, оснащення його комп'ютерною технікою. Час на його вивчення може бути збільшений на одну годину.

Цикл суспільних предметів доповнюється обов'язковими курсами «Людина і суспільство» або «Основи філософії», які вводяться поступово, за наявності відповідного кадрового та навчально-методичного забезпечення.

За наявності навчально-методичного забезпечення і готовності вчителів у класах філологічного, суспільно-гуманітарного, спортивного, художньо-естетичного профілів замість предметів біології, фізики, астрономії, хімії може вивчатись інтегрований курс «Природознавство». Аналогічно, в класах фізико-математичного, природничого, технологічного профілів може вивчатись інтегрований курс «Література».

Курси з астрономії, креслення, основ безпеки життєдіяльності можуть вивчатись автономно або інтегровано з відповідними навчальними пред-

метами. Якщо курси з креслення, основ безпеки життєдіяльності вивчаються як окремі предмети, то на ці цілі використовується час з варіативної складової (в обсягах, передбачених навчальними програмами).

На виконання Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та Указу Президента України від 09.10.2001 р. № 941/2001 «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні» місцеві органи управління освітою та педагогічні колективи мають здійснити заходи щодо створення умов для введення третьої години занять з основ здоров'я та фізичної культури. Залежно від особливостей роботи та можливостей навчального закладу реалізація цього завдання може здійснюватись за рахунок варіативної складової навчального плану, позакласних занять, додатково залучених коштів.

Допризовна підготовка та медично-санітарна підготовка учнів здійснюється за удосконаленими навчальними програмами у 10 і 11-му класах (по одній годині на тиждень). За наявності матеріально-технічного та кадрового забезпечення ці заняття можуть проводитись у кінці навчального року в рахунок навчальної практики учнів, у т.ч. з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр вищих навчальних закладів, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-патріотичних оздоровчих таборів тощо.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту» 2003/2004 навчальний рік починається 1 вересня святом — День знань і закінчується, включаючи проведення навчальної практики, підсумкового оцінювання і державної підсумкової атестації навчальних досягнень учнів, в 1—4 класах — 31 травня, 5—8, 10 класах — 18 червня, 9, 11(12) класах — 21 червня.

Навчальні заняття організовуються за семестровою системою: I семестр — з 1 вересня по 26 грудня, II семестр — з 12 січня по 31 травня.

Протягом навчального року для учнів проводяться канікули: орієнтовно осінні з 3 по 9 листопада, зимові з 29 грудня по 11 січня, весняні з 15 по 21 березня та протягом 2-х днів у травні (термін визначає навчальний заклад).

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Мінімальна наповнюваність груп для факультативних занять у міських загальноосвітніх навчальних закладах становить вісім, сільських — чотири учні.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 20.02.2002 р. № 128.

Згідно рішень місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при наповнюваності, меншій від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Навчальний рік завершується проведенням навчальних екскурсій, навчальної практики та підсумкової атестації учнів.

Навчальні екскурсії та навчальна практика учнів організовуються відповідно до інструктивно-методичного листа Міністерства освіти і науки від 07.03.2001 р. № 1/9–97. У загальноосвітніх навчальних закладах з професійним навчанням та навчально-виробничих комбінатах навчально-виробнича практика проводиться згідно з програмами про-

фільних дисциплін. У вечірніх (змінних) школах навчальна практика запроваджується лише для непрацюючої учнівської молоді.

Залежно від місцевих умов та специфіки навчального процесу навчальна практика частково або повністю може проводитись під час навчального року, а в окремих випадках — у літній період. Зокрема, при шестиденному режимі занять основні види і форми навчальної практики можуть включатися у зміст навчальних програм і реалізовуватися протягом навчального року.

У випускних 9 і 11 (12) класах з 3 по 21 червня проводиться державна підсумкова атестація навчальних досягнень учнів відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 14.12.2000 р. № 588.

З урахуванням регіональних особливостей, кліматичних умов за погодженням з відповідними місцевими органами управління освітою можуть змінюватись структура навчального року та графік учнівських канікул. При цьому залишається незмінною загальна кількість навчального часу, що зумовлюється виконанням навчальних програм (у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня — 175 робочих днів, II—III ступенів — 190 робочих днів).

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти
П. Б. Полянський

Про затвердження Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 19 червня 2003 р. № 389

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
4 липня 2003 р. за № 547/7868

З метою забезпечення належної організації та проведення конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) відповідно до п. 3 ст. 18 Закону України «Про загальну середню освіту» **наказую:**

1. Затвердити Інструкцію про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) (додається).

2. Визнати такою, що втратила чинність, Інструкцію про порядок прийому учнів до загальноосвітніх навчально-виховних закладів на конкурсній основі, затверджену наказом Міністерства освіти України від 20.07.94 № 236 та зареєстровану в Міністерстві юстиції України 08.08.94 за № 184/393.

3. Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести Інструкцію до відома місцевих органів управління освітою, керівників загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності та забезпечити виконання її вимог.

4. Цей наказ та Інструкцію про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) опублікувати в інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника державного секретаря Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 19 червня 2003 р. № 389

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
4 липня 2003р. за № 547/7868

Інструкція про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)*

1. Загальні положення

1.1. Приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) державної та комунальної форми власності здійснюється на конкурсній основі.

Приймання до загальноосвітніх класів більш ранніх ступенів навчання, що залежно від потреб населення та місцевих умов можуть входити до складу гімназій, ліцеїв, колегіумів, відбувається без конкурсу.

1.2. Порядок приймання дітей (учнів, вихованців) до загальноосвітніх навчальних закладів (далі — навчальні заклади} приватної форми власності визначається директором навчального закладу та затверджується його засновником (власником).

1.3. Відповідно до цієї Інструкції, Положення про загальноосвітній навчальний заклад та на підставі Статуту навчального закладу робочі групи з числа педагогічних працівників розробляють Правила конкурсного приймання, що обговорюються на спільному засіданні педагогічної ради і ради навчального закладу, схвалюються ними та затверджуються директором навчального закладу за погодженням з відповідним органом управління освітою**.

---

* Крім військових ліцеїв та ліцеїв а посиленою військово-фізичною підготовкою.

** Для загальноосвітніх навчальних закладів, підпорядкованих інший центральним органам виконавчої влади, функції органу управління освітою виконує відповідний центральний орган виконавчої влади.

1.4. У конкурсному відборі (конкурсі) можуть брати участь діти (учні, вихованці) незалежно від місця проживання.

1.5. Конкурсні випробування здійснюються на безоплатній основі.

2. Організація конкурсу

2.1. Правила конкурсного приймання оголошуються не пізніше ніж за два місяці до його початку. Оголошення щодо умов і термінів проведення конкурсу розміщується у приміщенні навчального закладу, що здійснює приймання. Зміст оголошення доводиться до відома населення через місцеві засоби масової інформації.

2.2. Не пізніше ніж за місяць до початку конкурсу в приміщенні навчального закладу вивішується перелік питань з навчальних предметів, за якими проводитимуться випробування, а також теми творчих робіт із зазначенням вимог до їх змісту, порядку оформлення та подання.

2.3. Випробування в рамках основного конкурсного приймання проводяться лише після закінчення навчального року (червень-липень). За наявності вільних місць допускається додаткове конкурсне приймання (серпень), яке має бути організоване таким чином, щоб зарахування дітей (учнів, вихованців) відбулося не пізніше ніж за тиждень до початку нового навчального року.

2.4. Додаткове конкурсне приймання може, як виняток, відбуватися протягом навчального року за наявності вільних місць за таких самих умов, що й основний. При цьому наповнюваність класів не повинна перевищувати 30 учнів.

2.5. Для проведення конкурсних випробувань у навчальному закладі створюється конкурсна комісія (у гімназіях, ліцеях, колегіумах — приймальна, у спеціалізованих школах (школах-інтернатах) — педагогічна), склад якої затверджується наказом директора навчального закладу за погодженням з радою навчального закладу. До складу конкурсної комісії залучається практичний психолог. Головою конкурсної комісії є директор навчального закладу або його заступник.

2.6. Якщо умовами конкурсу передбачено проведення випробувань із загальноосвітніх предметів, то з кожного предмета створюється предметна комісія зі складу членів конкурсної комісії; її склад затверджується наказом директора навчального закладу.

2.7. До участі в конкурсі допускаються діти (учні, вихованці) на підставі особистої заяви (для неповнолітніх — заяви батьків або осіб, які їх замінюють), що подається на ім'я директора навчального закладу, табеля успішності учня (крім дітей, які вступають до 1-го класу) або свідоцтва про базову загальну середню освіту, якщо учень вступає на I курс ліцею, колегіуму (що відповідає 10-му класу старшої школи).

Для участі в конкурсі дітей, які вступають до 1-го класу спеціалізованої школи (школи-інтернату), крім заяви, подаються копія свідоцтва про народження та медична картка дитини встановленого зразка.

2.8. До конкурсної комісії можна подавати копії дипломів, грамот, інших документів, які підтверджують здібності учнів з обраної спеціалізації та відображають їх навчальні та/або творчі досягнення.

2.9. Не дозволяється вимагати від учнів характеристик з попереднього місця навчання, довідок з місця роботи батьків тощо.

2.10. Адміністрація навчального закладу може встановлювати особливі (пільгові) умови конкурсу для дітей-сиріт, дітей, позбавлених

батьківського піклування, дітей-інвалідів, дітей, які постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, інших категорій дітей, що має бути відображено в Правилах конкурсного приймання до навчального закладу.

3. Проведення конкурсу

3.1. Конкурсне приймання дітей, які вступають до 1-го класу спеціалізованої школи (школи-інтернату), проводиться у терміни, визначені навчальним закладом, у формі співбесіди (додаток 1) з дитиною в присутності її батьків або осіб, які їх замінюють.

3.2. Співбесіда з дитиною, яка вступає до 1-го класу спеціалізованої школи (школи-інтернату), повинна включати виконання спеціальних діагностичних завдань для перевірки рівня загального розвитку дитини, її функціональної готовності до систематичного навчання та здатності до вивчення дисциплін відповідно до спеціалізації закладу.

Такі завдання розробляє педагогічна комісія на основі матеріалів, запропонованих центрами практичної психології і соціальної роботи (психологічними службами), та затверджує директор навчального закладу за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Не допускається перевірка знань та умінь дитини понад обсяги державних вимог навчально-виховних програм дошкільного навчального закладу.

3.3. Чисельність педагогічної комісії для співбесіди з дитиною, яка вступає до 1-го класу спеціалізованої школи (школи-інтернату), не може перевищувати трьох осіб, включаючи практичного психолога.

Чисельність педагогічної комісії, що здійснює конкурсне приймання до спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів), підпорядкованих іншим центральним органам виконавчої влади, установлюється засновником (власником).

Співбесіда не повинна тривати більше ніж 30 хвилин.

3.4. Конкурсні випробування для учнів (вихованців), які вступають до 1-го класу гімназії (що відповідає 5-му класу основної школи), проводяться з навчальних предметів, що відповідають спеціалізації закладу, в усній або письмовій формах (співбесіда, диктант, тестування, письмова робота, усне опитування за білетами тощо).

Адміністрація гімназії самостійно визначає чисельність приймальної та предметної комісій, а також види, форми проведення та кількість конкурсних випробувань, але не більше двох з урахуванням співбесіди (додаток 1).

3.5. Конкурсні випробування для учнів (вихованців), які вступають до I курсу ліцею, колегіуму (що відповідає 10-му класу старшої школи), проводяться з навчальних предметів, що відповідають спеціалізації закладу, в усній або письмовій формах (співбесіда, диктант, тестування — у тому числі комп'ютерне, письмова робота, усне опитування за білетами, захист творчих робіт тощо).

Адміністрація ліцею, колегіуму самостійно визначає чисельність приймальної та предметних комісій, а також види, форми проведення та кількість конкурсних випробувань, але не більше трьох з урахуванням співбесіди (додаток 1).

3.6. Конкурсні випробування для учнів (вихованців), які вступають до інших класів гімназій, ліцеїв, колегіумів (крім загальноосвітніх класів більш ранніх ступенів навчання), спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів), проводяться за умови наявності вільних місць, як правило, під час основного конкурсного приймання.

Адміністрація навчального закладу самостійно визначає умови і порядок проведення конкурсного приймання таких учнів.

Приймання учнів (вихованців) до навчального закладу того самого типу та/або за спеціалізацією, за якою дитина навчалася раніше, може відбуватися за співбесідою.

3.7. Співбесіда як один з видів конкурсних випробувань з учнями, які вступають до гімназії, ліцею, колегіуму, передбачає виконання спеціальних діагностичних завдань для виявлення здібностей і нахилів дитини, рівня її інтелекту та наявності творчого потенціалу.

Такі завдання з урахуванням спеціалізації навчального закладу розробляє конкурсна комісія на основі матеріалів, запропонованих центрами практичної психології і соціальної роботи (психологічними службами), та затверджує директор навчального закладу за погодженням з відповідним органом управління освітою.

3.8. Білети, тексти диктантів, варіанти письмових завдань (тестів), теми творчих робіт для конкурсних випробувань, зміст яких має відповідати навчальним програмам середньої загальноосвітньої школи відповідного класу, розробляються методичними об'єднаннями вчителів (методичними комісіями, кафедрами) та затверджуються директором навчального закладу за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Можливе часткове використання творчих завдань.

3.9. Не допускається застосовувати ті самі варіанти завдань для випробувань, що відбуваються у різні дні.

3.10. Конкурсні завдання зберігаються у директора навчального закладу в запечатаному конверті, що його відкриває в день випробування голова предметної комісії у присутності її членів та вступників.

3.11. Для проведення конкурсного випробування у письмовій формі вступникам видається папір зі штампом навчального закладу;

передбачається, що першу сторінку буде відділено від самої письмової роботи.

Після закінчення випробування письмові роботи шифруються головою предметної комісії та передаються для перевірки членам цієї комісії без титульної сторінки. Дешифрування робіт здійснюється головою предметної комісії після виставлення балів.

3.12. Для проведення усного випробування вступникам видається папір зі штампом навчального закладу для підготовки до відповіді (складання тез або плану відповіді, запису основних визначень, законів, формул, малюнків, схем, розв'язання задач тощо).

3.13. Обсяг і тривалість написання вступниками письмових робіт, підготовки до усного опитування за білетами, інших видів випробувань визначає голова конкурсної комісії для кожної вікової групи окремо.

3.14. Письмові роботи учасників конкурсу та аркуші із записами, зробленими вступниками під час підготовки до усної відповіді, зберігаються у навчальному закладі протягом року. Місце їх зберігання визначає директор навчального закладу.

3.15. Результати конкурсних випробувань (у тому числі співбесіди) оформляються у вигляді протоколів (додаток 2) відповідної комісії, які зберігаються в тому самому порядку, що й протоколи державної підсумкової атестації учнів (вихованців).

3.16. Результати усного випробування оголошуються в той самий день, письмового — не пізніше ніж через три дні після його проведення.

Списки вступників з виставленими балами вивішуються у приміщенні навчального закладу для загального ознайомлення.

3.17. Учасники міжнародних олімпіад, конкурсів, спортивних змагань, призери та учасники III—IV етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, а також учасники II та III етапів конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт Малої академії наук поточного року звільняються від конкурсного випробування з відповідного предмета. У такому разі учневі виставляється до протоколу максимальна кількість балів.

3.18. Учні-випускники 9-х класів, які за результатами навчання отримали свідоцтво про базову загальну середню освіту з відзнакою, звільняються від одного випробування (на вибір вступника) з виставленням до протоколу максимальної кількості балів.

3.19. З категоріями учнів, зазначеними в пунктах 3.17—3.18, допускається проведення тільки одного випробування — співбесіди. Якщо за результатами співбесіди учень не підтверджує своїх попередніх досягнень, він бере участь у конкурсних випробуваннях на загальних умовах.

3.20. Діти (учні, вихованці), які хворіли під час проведення конкурсу, зобов'язані подати медичну довідку, на підставі чого їм надається право участі в повторних конкурсних випробуваннях, терміни проведення яких визначає директор навчального закладу.

3.21. Діти (учні, вихованці), які не з'явились на конкурсне випробування без поважних причин, до наступних випробувань не допускаються.

4. Порядок зарахування

4.1. Діти (учні, вихованці), які згідно з рейтингом пройшли конкурс, зараховуються до навчального закладу наказом директора на підставі рішення конкурсної комісії. Зарахування дітей (учнів, вихованців) проводиться протягом 5 днів після оголошення результатів конкурсу.

4.2. До навчального закладу подаються такі документи: копія свідоцтва про народження (паспорта), особова справа, медична картка (довідка) встановленого зразка.

4.3. Якщо учні, їх батьки або особи, які їх замінюють, не згодні з рішенням конкурсної комісії, вони можуть звернутися до голови цієї комісії з апеляцією. Апеляція подається протягом тижня після оголошення результатів конкурсу і розглядається протягом трьох днів з дня її подання. Для розгляду апеляцій створюється апеляційна комісія, чисельність та склад якої визначаються навчальним закладом за погодженням з відповідним органом управління освітою. Проведення додаткових випробувань під час розгляду апеляції забороняється.

4.4. У разі якщо висновки апеляційної комісії не задовольняють осіб, які подали апеляцію, останні можуть звернутися до відповідного органу управління освітою, який створює свою апеляційну комісію, рішення якої є остаточним.

4.5. Учні (вихованці), які за підсумками конкурсу не зараховані до гімназії, ліцею, колегіуму, спеціалізованої школи (школи-інтернату), продовжують навчання у закладі, де вони навчалися до участі в конкурсі. Діти, які не пройшли конкурсу для зарахування до 1-го класу спеціалізованої школи (школи-інтернату), вступають до іншого загальноосвітнього навчального закладу.

4.6. Діти (учні, вихованці), які зараховані до гімназії, ліцею, колегіуму, спеціалізованої школи (школи-інтернату), але не приступили до

занять без поважних причин протягом 10 днів від їх початку, відраховуються з навчального закладу. На звільнені місця може проводитися додаткове конкурсне приймання.

4.7. Учень має право брати участь у конкурсних випробуваннях, що їх проводять декілька загальноосвітніх навчальних закладів, але для зарахування до визначеного ним навчального закладу вступник повинен надати оригінал документа про освіту (та інші відповідні документи) не пізніше ніж протягом 5 днів після закінчення конкурсу в цьому закладі.

5. Контроль за проведенням конкурсу

5.1. Директор навчального закладу несе персональну відповідальність за дотримання вимог даної Інструкції.

5.2. Контроль за організацією та проведенням конкурсу, порядком зарахування дітей (учнів, вихованців) до гімназії, ліцею, колегіуму, спеціалізованої ніколи (школи-інтернату) за його результатами покладається на відповідний орган управління освітою.

5.3. При порушенні навчальним закладом вимог даної Інструкції та Правил конкурсного приймання, розроблених навчальним закладом, рішенням відповідного органу управління освітою результати конкурсу визнаються недійсними. У такому разі орган управління освітою, що приймав це рішення, організовує і проводить повторний конкурс, результати якого є остаточними.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти
П. Б. Полянський

Додаток 1
до Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей
(учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів,
спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)

Таблиця Визначення кількості конкурсних випробувань, що відбуваються під час приймання до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)

Тип загальноосвітнього навчального закладу	З якого класу відбувається приймання	Кількість конкурсних випробувань
1	2	3
Спеціалізована школа (школа-інтернат)	1-й клас	Одне (співбесіда)
Гімназія	1-й клас гімназії (5-й клас основної школи)	Не більше двох (з урахуванням співбесіди)

1	2	3
Ліцей	I курс (10-й клас старшої школи)	Не більше трьох (з урахуванням співбесіди)
Колегіум	I курс (10-й клас старшої школи)	Не більше трьох (з урахуванням співбесіди)

Додаток 2
до Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)

Протокол

конкурсного випробування з _____ _____ для вступу до _____ класу (курсу) _____

(Повна назва загальноосвітнього навчального закладу)

_____

(район, місто, область)

Прізвище, ім'я, по батькові осіб, які проводили конкурсне випробування: _____

_____

Зміст конкурсного випробування: _____

_____

_____

_____

оголошено _____ о _____ год. _____ хв.

(в усній або письмовій формі)

Необхідний для проведення текст:

_____

_____

_____

_____

_____

(назва диктанту, № білетів, завдань, тестів, тем, творчих робіт тощо)

Конкурсне випробування розпочалося о _____ год. _____ хв.

До конкурсного випробування допущено _____ чол., не з'явилося _____ чол., у тому числі:

_____

_____

(прізвища, імена відсутніх)

Результати конкурсного випробування:

№	Прізвище, ім'я, по батькові осіб, які проходять конкурсне випробування	Номер білета, завдання тощо	Кількість балів	Примітка

Окрема думка членів комісії:

_____
_____
_____
_____

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Дата проведення конкурсного випробування «____» _____ _____ р.

Голова конкурсної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ _____
_____ _____
_____ _____

Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 21 липня 2003 р. № 486

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
7 жовтня 2003 р. за № 903/8224

На виконання Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті та Цільової комплексної програми «Фізичне виховання — здоров'я нації» **наказую:**

1. Затвердити Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів, Регламент проведення спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів у навчальних закладах, Регламент участі навчальних закладів у районних (міських), обласних, Кримських, республіканських, міських (Києва і Севастополя) та Всеукраїнських змаганнях, що додаються.

2. Запровадити, починаючи з 2003/2004 навчального року, у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладах проведення обов'язкових фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів.

3. Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України (Операйло С.І.) забезпечити проведення спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів у навчальних закладах України згідно з календарем спортивно-масових заходів Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України.

4. Наказ опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України».

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника державного секретаря Огнев'юка В.О.

Міністр
В. Г. Кремень

Про затвердження Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 20 липня 2004 р. № 601

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
9 вересня 2004 р. за № 1121/9720

Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» з метою підвищення рівня організації навчально-виховного процесу і оснащення навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів **наказую:**

1 . Затвердити Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів (додається).

2. Міністру освіти і науки Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій довести наказ до відома керівників місцевих органів управління освітою та керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

3. Положення про навчальні кабінети загальноосвітнього навчального закладу опублікувати в «Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України» та розмістити на сайті Міністерства.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В. О.

Міністр
В.Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 20 липня 2004 р. № 601

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
9 вересня 2004 р. за № 1121/9720

Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів

1. Загальні положення

Положення про навчальні кабінети (далі — кабінети) розроблено відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

Дія цього Положення поширюється на навчальні кабінети, що існують і створюються у загальноосвітніх навчальних закладах.

Це Положення визначає загальні та спеціальні вимоги до матеріально-технічного оснащення кабінетів згідно із санітарно-гігієнічними правилами та нормами і є обов'язковим для їх організації в загальноосвітніх навчальних закладах (далі — заклади) незалежно від типу та форми власності.

Кабінетом вважається класна кімната закладу зі створеним навчальним середовищем, оснащеним сучасними засобами навчання та шкільним обладнанням.

2. Мета, завдання та основні форми організації навчальних кабінетів

2.1. Основна мета створення кабінетів полягає у забезпеченні оптимальних умов для організації навчально-виховного процесу та реалізації завдань відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року за № 24.

2.2. Завданням функціонування навчальних кабінетів є створення передумов для:

- організації індивідуального та диференційованого навчання;
- реалізації практично-дійової і творчої складових змісту навчання;
- забезпечення в старшій школі профільного і поглибленого навчання;
- організації роботи гуртків та факультативів;
- проведення засідань шкільних методичних об'єднань;
- індивідуальної підготовки вчителя до занять та підвищення його науково-методичного рівня.

2.3. Перед початком навчального року проводиться огляд кабінетів з метою визначення стану готовності їх до проведення занять.

2.4. Державні санітарні правила і норми облаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу мають відповідати вимогам, затвердженим постановою Головного державного санітарного лікаря України від 14.08.2001 № 63 (далі — ДСанПіН 5.5.2.008–01), та ДБН В.2.2–3–97 «Будинки та споруди навчальних закладів».

3. Типи навчальних кабінетів

3.1. Організація навчальних кабінетів передбачає:

- визначення предметної специфіки;
- розміщення кабінетів;
- оснащення засобами навчання та шкільним обладнанням за єдиними вимогами до упорядкування та удосконалення організаційно-педагогічних умов функціонування цих кабінетів.

3.2. У закладах можуть створюватись такі типи навчальних кабінетів:

- кабінети з окремих предметів;
- комбіновані кабінети з декількох споріднених предметів — класна кімната з набором навчально-методичної інформації та матеріально-технічного забезпечення для декількох предметів.

3.3. У закладах створюються кабінети: фізики, інформатики, біології, хімії, майстерень трудового навчання, обслуговуючої праці з лабораторними приміщеннями, що прилягають до цих кабінетів, спортивні, актові зали та інші кабінети відповідно до умов і потреб закладу.

Лабораторні приміщення повинні мати вихід до кабінету та окремий вихід у коридор чи на подвір'я школи.

3.4. Переважно у початкових школах і загальноосвітніх навчальних закладах з малою наповнюваністю класів можуть створюватися комбіновані кабінети для викладання споріднених предметів.

Найбільш доцільним є поєднання предметів, що належать до однієї освітньої галузі, мають споріднене обладнання, наприклад хімії та біології, фізики й астрономії, біології і природознавства, правознавства та історії, мови й літератури тощо.

3.5. Майстерні для проведення занять з технічних та обслуговуючих видів праці і комбіновані кабінети розміщують на першому поверсі, як правило, ізольовано від інших основних приміщень, і вони повинні мати окремий вихід на шкільне подвір'я.

3.6. У загальноосвітніх навчальних закладах з допрофесійним або професійним навчанням обладнується кабінет з відповідних навчальних дисциплін (за умови, що школа не обслуговується міжшкільним навчально-виробничим комбінатом).

3.7. Фізкультурно-спортивні зали належить розміщувати не вище другого поверху, актові — не вище третього згідно з ДБН В.2.2–3–97 п.3.8.

3.8. Для дотримання безпечності руху учнів під час перерв, розміщення кабінетів (якщо у школі існує кабінетна система) на поверхах здійснюється шляхом поєднання на одному поверсі (в одному блоці або секції закладу) кабінетів для 5—9 класів, для 10—12 класів — на іншому (в іншому блоці або секції).

Класні кімнати для учнів 1 класів слід розміщувати не вище другого поверху, а 2—4 — не вище третього згідно з ДБН В.2.2–3–97 п.3.29.

3.9. Розташування кабінетів може змінюватись відповідно до зміни спеціалізації навчального закладу, співвідношення класів та кількості учнів у них чи з інших причин.

4. Матеріально-технічне забезпечення навчальних кабінетів

4.1. Комплектація кабінетів обладнанням здійснюється відповідно до типових переліків навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання та обладнання загального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів.

4.2. Шкільні меблі та їх розміщення у кабінетах (класних кімнатах) та майстернях має відповідати санітарно-гігієнічним правилам та нор-

мам (п. 8.2 ДСанПіН 5.5.2.008–01) і здійснюватися відповідно до вимог ДБН В.2.2–3–97 «Будинки та споруди навчальних закладів».

У класних кімнатах та кабінетах початкової, основної і старшої школи встановлюються шкільні меблі: парти, (одно-) двомісні учнівські столи та стільці учнівські, в кабінетах хімії, фізики та біології — спеціальні двомісні лабораторні столи, прикріплені до підлоги (трьох розмірів за 4, 5, 6 ростовими групами).

Шкільні меблі мають шість розмірів за ростовими групами та маркуванням їх у вигляді ліній відповідного кольору. Зріст учнів до 115 см (1-а група) — лінія оранжевого кольору, 115—130 см (2-а група) — фіолетового, 130—145 см (3-а група) — жовтого, 146–160 см (4-а група) — червоного, 161—175 см (5-а група) — зеленого і більше 175 см (6-а група) — блакитного.

Парти (столи учнівські) повинні бути тільки стандартні, при цьому стіл і стілець мають бути однієї групи (п. 8.2 ДСанПіН 5.5.2.008–01).

У кожному кабінеті (класній кімнаті) слід передбачити наявність меблів двох-трьох розмірів з перевагою одного з них або трансформативні столи зі зміною висоти згідно з антропомітричними даними школярів. У класних кімнатах повинна бути нанесена кольорова мірна вертикальна лінійка для визначення учням необхідного розміру меблів (п. 8.2 ДСанПіН 5,5.2.008–01).

4.3. Робочі місця вчителів фізики, хімії, біології та трудового навчання монтуються на підвищенні, обладнуються демонстраційним столом (у кабінетах хімії та біології з препараторською частиною — висотою 75 см). Тумби стола оснащують спеціальними пристроями (ящиками) для зберігання інструментів, хімічного посуду, мікропрепаратів і приладів, що використовуються для проведення дослідів. До демонстраційної частини стола (висотою 90 см) підводять електричний струм, воду і каналізацію. Робочі площі столів повинні бути покриті спеціальними матеріалами, стійкими до механічних та термічних пошкоджень, хімічних реактивів. У кабінеті хімії та біології робоче місце вчителя доцільно обладнати витяжною шафою з вільним доступом до неї.

У кабінеті хімії необхідно обладнати демонстраційний стіл витяжною шафою (розміром 64 х 85 х 250 см) під кутом 45°, додатковим місцевим освітленням, підведенням гарячої та холодної проточної води відповідно до вимог ДСанПін 5.5,2.008–01.

4.4. Кабінет фізики забезпечується системою електрообладнання із загальних стаціонарних та спеціалізованих взаємозв'язаних електричних пристроїв і джерел, які вмикаються до мережі змінного трифазного струму (з фазною напругою 127 В або 220 В) та однофазного (від 5 В до 250 В), постійного струму з напругою від 0 до 100 В. У лаборантській встановлюється центральний щиток, від якого подається однофазний і трифазний струм на розподільний щиток, з випрямлячем і регулятором напруги (розміщеним поряд з класною дошкою).

До учнівських столів у кабінеті фізики підводиться постійний електричний струм (до 42 В).

4.5. У кожному кабінеті (класній кімнаті) розміщується класна (аудиторна) дошка різних видів: на одну, три або п'ять робочих площ у розгорнутому або складеному вигляді.

Середній щит класної (аудиторної) дошки на три або п'ять робочих площ може бути використаний для демонстрації екранно-звукових засобів навчання на навісному екрані.

На окремих робочих площах залежно від специфіки предмета може бути:

- розташовано набірне полотно для демонстрації розрізних карток зі словами, літерами, складами, реченнями, цифрами та лічильним матеріалом тощо — для початкових класів;
- нанесено контурну карту України або півкуль — для кабінету географії;
- нанесено графічну сітку для проведення уроків каліграфічного письма — для початкової школи;
- накреслено графічну сітку для побудови графіків — у кабінетах математики і фізики.

Одна з робочих площ може мати магнітну основу з кріпленнями для демонстрації навчально-наочних посібників (таблиць, карт, моделей-аплікацій тощо).

Робочі площі на звороті дошки можуть бути покриті білим кольором для нанесення написів за допомогою спеціальних фломастерів.

Поряд з класною (аудиторною) дошкою в кабінетах галузі технологій і математики розміщують демонстраційні креслярські інструменти.

4.6. Лабораторні приміщення відповідно до специфіки обладнуються: витяжною шафою, секційними шафами для збереження приладів та лабораторного посуду, металевими шафами або сейфами для збереження хімічних реактивів, рукомийником, столом для підготовки дослідів, приладів і навчально-наочних посібників для занять, однотумбовим столом для роботи вчителя та лаборанта, столом з пристроями для зберігання матеріалів та інструментів для ремонту приладів, пристроями для миття і сушіння посуду та дистилятором, які монтуються на стіні,

4.7. Хімічний посуд зберігається у лабораторних приміщеннях, розташовується окремо у залежності від розміру, виду і матеріалу (пластмаса, скло, метал), з якого він виготовлений.

Посуд для збереження реактивів повинен мати етикетки з чітким і яскравим написом їх назви. Усі шафи для зберігання хімічних реактивів повинні замикатися.

Хімічні реактиви зберігаються та розміщуються залежно від їх властивостей (гігроскопічні реактиви, легкі, горючі і органічні речовини, кислоти).

На посуді з отруйними речовинами має бути етикетка з написом «Отрута», з горючими — етикетка з написом червоного кольору та знаком оклику — «Вогненебезпечно!».

4.8. Місця зберігання засобів навчання нумеруються і позначаються назвами на етикетках, що заносяться до інвентарної книги.

4.9. Усі матеріальні цінності кабінету обліковуються в інвентарній книзі встановленого зразка, яка повинна бути прошнурована, пронумерована та скріплена печаткою (додаток 1).

4.10. Матеріальні об'єкти (предмети) і матеріали, що витрачаються в процесі роботи (хімреактиви, посуд, міндобрива тощо) заносяться до матеріальної книги (додаток 2).

4.11. Облік та списання морально та фізично застарілого обладнання, навчально-наочних посібників проводиться відповідно до інструкцій, затверджених Міністерством фінансів України.

4.12. Кабінети і майстерні мають бути забезпечені:

- аптечкою з набором медикаментів для надання першої медичної допомоги;

- первинними засобами пожежогасіння відповідно до Правил пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України.

4.13. Вимоги пожежної безпеки для всіх навчальних приміщень визначаються НАПБ В.О 1.050–98/920 Правила пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України, затверджених спільним наказом Міносвіти України і Головного управління Державної пожежної охорони МВС України від 30.09.98 № 348/70, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17.12.98 за № 800/3240 (із змінами і доповненнями).

5. Навчально-методичне забезпечення навчальних кабінетів

5.1. Навчально-методичне забезпечення кабінетів складається з навчальних програм, підручників, навчальних та методичних посібників (не менше одного примірника кожної назви) з предмету, типовими переліками навчально-наочних посібників та обладнання загального призначення, зразків навчально-наочних посібників, навчального обладнання у кількості відповідно до вимог зазначених переліків.

5.2. Розподіл та збереження засобів навчання і навчального обладнання здійснюються згідно з вимогами навчальних програм за розділами, темами і класами відповідно до класифікаційних груп, у кабінеті (класній кімнаті), лабораторних приміщеннях по секціях меблів спеціального призначення.

5.3. У кабінеті (класній кімнаті) створюється тематична картотека дидактичних та навчально-методичних матеріалів, навчально-наочних посібників, навчального обладнання, розподілених за темами та розділами навчальних програм. Картки розміщуються в алфавітному порядку.

5.4. У кабінеті фізики, інформатики, хімії, майстернях трудового навчання, обслуговуючої праці має бути інструкція і журнали ввідного та періодичного інструктажу з техніки безпеки, пожежної безпеки.

5.5. Додатково кабінети можуть бути оснащені:

- підручниками та навчальними посібниками для кожного учня;
- фаховими журналами;
- інформаційними збірниками Міністерства освіти і науки України;
- бібліотечкою суспільно-політичної, науково-популярної, довідково-інформаційної і методичної літератури;
- матеріалами перспективного педагогічного досвіду, розробками відкритих уроків та виховних заходів;
- інструкціями для виконання лабораторних і практичних робіт, дослідів, спостережень, фізичного практикуму тощо;
- краєзнавчими матеріалами;
- інструментами і матеріалами для відновлення і виготовлення саморобних засобів навчання.

6. Оформлення навчальних кабінетів

6.1. На вхідних дверях кабінету повинен бути відповідний напис на табличці з назвою кабінету: «Кабінет фізики», «Кабінет хімії», «Кабінет інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчання» тощо.

Крім того, на вхідних дверях класної кімнати може бути цифрове позначення та літера класу, за якою закріплений даний клас початкової школи, наприклад «1-А клас».

6.2. Для оформлення кабінетів передбачено створення навчально-методичних експозицій змінного та постійного характеру.

6.3. До постійних експозицій відповідно до спеціалізації кабінету належать:

- державна символіка;
- інструкція з безпеки праці та пожежної безпеки, правила роботи в кабінеті;
- портрети видатних учених, письменників, композиторів;
- таблиці сталих величин, основних формул;
- еволюція органічного світу та його класифікація;
- таблиця періодичної системи елементів Д. Менделєєва, електрохімічний ряд напруг металів, розчинність солей, основ і кислот;
- системи вимірювання фізичних одиниць;
- політична карта світу, політико-адміністративна карта України, фізична карта України тощо.

6.4. У класних кімнатах початкової школи необхідно розмістити:

- правила пожежної безпеки та дорожнього руху;
- класний куточок, де записано права і обов'язки школярів, правила поведінки учнів, органи самоврядування, відображено життя колективу класу.

6.5. У секційних шафах кабінетів демонструються прилади, колекції, муляжі тощо.

6.6. До експозицій змінного характеру належать:

- виставка кращих робіт учнів;
- матеріали до теми наступних уроків, орієнтовні завдання тематичного оцінювання, державної атестації;
- додаткова інформація відповідно до навчальної програми, зокрема, про життєвий і творчий шлях письменників, учених, висвітлення поточних подій у нашій країні та за її межами;
- матеріали краєзнавчого характеру;
- результати експериментальної та дослідницької роботи учнів;
- результати учнівських олімпіад, конкурсів, турнірів тощо.

Матеріали експозицій оновлюються при переході до вивчення нової теми.

6.7. Для розташування експозицій використовуються змінні пластинчасті, перфоровані або решітчасті стенди, що розміщують на стінах.

6.8. Навчальні кабінети загальноосвітнього навчального закладу повинні бути забезпечені настінними термометрами або психрометрами.

7. Керівництво навчальним кабінетом

7.1. Роботою кабінету керує завідувач, якого призначає директор з числа досвідчених учителів наказом по загальноосвітньому навчальному закладу.

7.2. Завідувач кабінету несе відповідальність за упорядкування, зберігання й використання навчально-наочних посібників, обладнання та інших матеріальних цінностей.

7.3. До обов'язків завідувача кабінетом належать:

- складання перспективного плану оснащення кабінету;
- забезпечення умов для проведення уроків;
- сприяння оновленню та удосконаленню матеріальної бази кабінету;
- систематизація та каталогізація матеріальних об'єктів;

- забезпечення дотримання в кабінеті правил електричної та пожежної безпеки, чистоти, порядку тощо;
- систематичне ведення інвентарної книги із занесенням до неї відповідних змін про нові надходження, витрати та списання матеріальних цінностей;
- керування і контроль за роботою лаборанта, надання йому практичної допомоги та сприяння підвищенню рівня його кваліфікації.

7.4. Розмір посадового окладу (ставки заробітної плати) завідувача кабінетом (майстернею) загальноосвітніх навчальних закладів встановлюється згідно з наказом МОН України від 29.03.2001 № 161, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 03.04.2001 за № 303/5494.

7.5. Перспективний план оснащення кабінету засобами навчання та шкільним обладнанням складає завідувач кабінету за погодженням з директором закладу, у разі необхідності (закупівля і встановлення нового складного обладнання) — з місцевим органом управління освітою, органами державної санітарно-епідеміологічної служби та пожежної охорони.

У відповідності до Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу, затвердженого наказом МОН України від 05.02.2001 № 45 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.01.2001 за № 146/5337 і в межах, що належать до компетенції піклувальної ради, робота і матеріально-технічне оснащення навчальних кабінетів контролюються і спрямовуються піклувальною радою загальноосвітнього навчального закладу.

7.6. За згодою директора (заступника директора) закладу приміщення кабінетів можуть використовуватись для проведення уроків з інших предметів, виховних заходів, батьківських зборів.

7.7. Лаборант несе перед завідувачем кабінету відповідальність за належне зберігання навчального обладнання, навчально-наочних посібників, посуду, хімічних реактивів і матеріалів тощо.

7.8. До обов'язків лаборанта належать:

- систематичне вдосконалення своїх знань, практичних умінь і навичок із забезпечення викладання навчального предмета;
- забезпечення в приміщенні навчального кабінету чистоти повітря і порядку розміщення засобів навчання і шкільного обладнання;
- сприяння справності навчального обладнання;
- збереження в належному порядку протипожежних засобів і засобів першої медичної допомоги;
- утримання навчального обладнання в робочому стані і забезпечення безпеки під час виконання учнями лабораторних і практичних робіт, фізичного практикуму;
- дотримання вимог правил пожежної безпеки;
- допомога вчителю в організації проведення демонстраційних дослідів, лабораторних і практичних робіт, позаурочної роботи з навчального предмета;
- щоденне наведення загального порядку в лабораторії, дотримання вимог з техніки безпеки під час закриття кранів для води, вимикання струму на розподільному щиту, освітлення, нагрівальних приладів, миття лабораторного посуду тощо.

Перший заступник Директора Департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти
Я. П. Корнієнко

Додаток 1
до п. 4.9 розділу 4 Положення

Форма інвентарної книги

№ п/п	Назва предмета	Інвентарний номер	Коли придбано	Кількість і вартість	Час і причина списання

Додаток 2
до п. 4.10 розділу 4 Положення

Форма матеріальної книги

№ п/п	Назва реактиву, матеріалу	Специфіка реакції (чистота, концентрація)	Одиниці вимірювання	Наявність (за роками)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
01135, м. Київ, проспект Перемоги, 10, тел. (044) 216 2442, факс (044) 236 1049

Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій

Про типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 — 2004/2005 навчальні роки

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 25.04.2001 р. № 342

На виконання Закону України «Про загальну середню освіту» (ст.15 п.2,3; ст. 16), постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 р. № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» **наказую:**

1. Затвердити Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 — 2004/2005 навчальні роки (перехідні варіанти — додатки 1—9, пояснювальна записка).

2. Департаменту розвитку дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти (Романенко В.П.) спільно з Науково-методичним цент-

ром середньої освіти і відповідними підрозділами АПН України забезпечити своєчасну підготовку навчальних програм.

3. Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, відділам (управлінням) освіти районних державних адміністрацій і виконкомів міських рад, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів організувати підготовку робочих навчальних планів на основі Типових варіантів та забезпечити необхідні умови щодо їх реалізації у новому навчальному році.

Встановити, що обсяги навчального навантаження використовуються в межах фондів заробітної плати, затверджених у кошторисах доходів і видатків навчальних закладів.

4. Опублікувати Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002–2004/2005 навчальні роки у Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В.О.

Міністр
В.Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 25.04.2001 р. № 342

Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 — 2004/2005 навчальні роки. Пояснювальна записка

Загальні засади

Перехідні типові навчальні плани враховують основні вимоги законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 р. № 1717 і передбачають поступовий перехід, починаючи з 2001/2002 навчального року, на нову структуру і оновлений зміст загальної середньої освіти.

Вони у значній мірі зберігають наступність традицій вітчизняної школи і водночас більш повно враховують сучасне соціальне замовлення на шкільну освіту.

Перехідні типові навчальні плани зорієнтовані на роботу загальноосвітніх навчальних закладів I–III ступенів за 5-денним навчальним тижнем. У спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладах з поглибленим вивченням навчальних предметів, гімназіях, ліцеях, колегіумах, школах з виробничим (професійним) навчанням, інтернатних закладах, навчально-виробничих комбінатах може запроваджуватись 6-денний робочий тиждень.

Відповідно до мов навчання у системі загальної середньої освіти України передбачено по два типи перехідних навчальних планів для кожного ступеня навчання: для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (додатки 1,3,5) і закладів з навчанням мовами національних меншин (додатки 2,4,6).

Згідно із Законом України «Про загальну середню освіту» і постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 р. № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» з 2001/2002 навчального року вводяться нова сітка годин і нові навчальні програми у перших класах 4-річної початкової школи, припиняється набір учнів до 1-х класів 3-річної початкової школи (додатки 1,2). Інші класи початкової школи послідовно переходять на нові навчальні плани і програми у наступні три роки. Основна і старша школи у перехідний період продовжуватимуть працювати за 11-річною структурою, але за оновленими навчальними програмами.

Додатки 5,6 передбачають передумови для профільного навчання у старшій школі.

Крім зазначених вище варіантів, розроблено спеціальний типовий план-схему для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів, гімназій, ліцеїв, колегіумів та інших спеціалізованих шкіл (додаток 7). За цим планом також може формуватись мережа різнопрофільних класів у старшій школі.

Оскільки основне завдання шкільної освіти — широка загальноосвітня підготовка учнів, а не їх вузька спеціалізація, у старшій школі виділено 4 основні напрями диференціації навчання: загальноосвітній, гуманітарний, природничо-математичний і технологічний (додатки 5, 6). За необхідності, в робочих навчальних планах вони можуть конкретизуватись у профілі: філологічний, фізико-математичний, суспільно-гуманітарний, природничий, художньо-естетичний, спортивний тощо. Ці та інші профілі можуть формуватись також за навчальним планом-схемою (додаток 7).

За окремими типовими навчальними планами (додатки 8, 9) організовується навчальний процес у вечірніх (змінних) загальноосвітніх школах з очною і заочною формами навчання.

Загальноосвітні навчальні заклади на основі типових навчальних планів складають робочі навчальні плани на кожен навчальний рік, які затверджуються відповідним органом управління освітою.

Експериментальні та індивідуальні варіанти навчальних планів погоджуються з Міністерством освіти і науки України і затверджуються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

При складанні робочих навчальних планів спеціалізованих шкіл, загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів, крім перехідних типових, можуть використовуватись також аналогічні варіанти навчальних планів, розроблених і затверджених Міністерством освіти протягом 1993–1999 рр. (Інформаційний збірник МО України, 1993 р. № 9–10, 1998 р. № 10, 1999 р. № 17, 2000 р. № 9). При цьому необхідно дотримуватись гранично допустимого навчального навантаження учнів, а також загальної покласної кількості годин, які не повинні перевищувати меж, встановлених перехідними типовими навчальними планами.

Перехідні типові навчальні плани включають інваріантну частину, сформовану на державному рівні, спільну для усіх загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну частину, у якій передбачені додаткові години на предмети

інваріантної частини, предмети та курси за вибором, факультативні, індивідуальні та групові заняття. Зміст варіативної складової конкретизується самостійно навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону та індивідуальних освітніх потреб учнів.

Повноцінність загальної середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної частин навчального плану.

Структура навчального року

2001/2002 навчальний рік починається 1 вересня святом — День знань і закінчується, включаючи проведення навчальної практики, підсумкового оцінювання і державної підсумкової атестації навчальних досягнень учнів, в 1—4 класах — 31 травня, 5—8 класах — 18 червня, 9—11(12) класах — 21 червня.

Навчальні заняття організовуються за семестровою системою: I семестр — з 1 вересня по 27 грудня, II семестр — з 14 січня по 31 травня.

Протягом навчального року для учнів проводяться канікули орієнтовно: осінні з 29 жовтня по 4 листопада, зимові з 28 грудня по 13 січня, весняні з 27 по 31 березня.

Для учнів початкових класів з 27 по 31 травня організовуються навчальні екскурсії в природу, на виробництво, заняття на навчально-дослідних ділянках, суспільно корисна праця (тривалістю не більше 3 годин на день).

З 1 по 12 червня протягом 10 днів проводиться навчальна практика: для учнів 5—6 класів по 3 години на день, 7—8 класів — по 4 години, 10-х класів — по 5 годин на день; а після її завершення з 13 по 18 червня здійснюється підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів цих класів.

У випускних 9 і 11 (12) класах з 3 по 21 червня проводиться державна підсумкова атестація навчальних досягнень учнів відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.12.2000 р. № 588.

Навчальні екскурсії та навчальна практика учнів організовуються відповідно до інструктивно-методичного листа Міносвіти і науки України від 07.03.2001 р. № 1/9–97. У загальноосвітніх навчальних закладах з професійним навчанням та навчально-виробничих комбінатах навчально-виробнича практика проводиться згідно з програмами профільних дисциплін. У вечірніх (змінних) школах навчальна практика запроваджується лише для непрацюючої учнівської молоді.

В залежності від місцевих умов та специфіки навчального процесу навчальна практика частково або повністю може проводитись під час навчального року, а в окремих випадках — у літній період. Зокрема, при 6-денному режимі занять основні види і форми навчальної практики можуть включатися у зміст навчальних програм і реалізовуватися протягом навчального року.

З урахуванням регіональних особливостей, кліматичних умов за погодженням з відповідними місцевими органами управління освітою можуть змінюватись структура навчального року та графік учнівських канікул. При цьому залишається незмінною загальна кількість навчального часу, що обумовлюється виконанням навчальних програм (у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня —175 робочих днів, II—III ступенів — 190 робочих днів).

Порядок вивчення окремих предметів

Методологічною основою загальної середньої освіти є пріоритет загальнолюдських і національних цінностей, переорієнтація навчально-виховного процесу на особистість дитини.

Особлива увага має приділятись вивченню учнями української мови, вітчизняної історії та культури, опануванню принаймні однією з іноземних мов, комп'ютерною грамотністю.

Основними варіантами навчальних планів передбачено вивчення іноземної мови з 5-го класу. Проте за рішенням ради навчального закладу і за наявності відповідного кадрового та навчально-методичного забезпечення її вивчення може розпочинатися з 2-го чи навіть з 1-го класів.

За вибором навчального закладу у початкових класах за наявності методичного забезпечення можуть вивчатись інтегровані курси «Я і Україна» або «Довкілля» чи «Ознайомлення з навколишнім» (1—2 кл.) та «Природознавство» (3—4 кл.), а в основній школі — «Рідний край» (5 кл.), або «Природознавство» (5 кл.), або «Довкілля» (5—6 кл.).

Обсяг і глибина вивчення курсу інформатики залежить від умов роботи закладу, оснащення його комп'ютерною технікою. Час на його вивчення може бути збільшений на 1 годину в 10 і 11 класах.

Цикл суспільних предметів доповнюється обов'язковими курсами «Основи економіки» та «Людина і суспільство» (або «Основи філософії»), які вводяться поступово, за наявності відповідного педагогічного та навчально-методичного забезпечення.

Курси з астрономії, креслення, основ безпеки життєдіяльності можуть вивчатись автономно або інтегровано з відповідними навчальними предметами. Це ж стосується і курсів літератури, особливо у старших класах природничо-математичного та технологічного напрямів (профілів). Якщо курси з креслення (8, 9 кл.), ОБЖ (10, 11 кл.) вивчаються як окремі предмети, то на ці цілі використовується час з варіативної складової (в обсягах, передбачених навчальними програмами).

За наявності відповідного навчально-методичного забезпечення і готовності вчителів може вивчатись також інтегрований курс «Природознавство» в гуманітарних класах старшої школи (замість предметів біології, фізики, астрономії, хімії).

Допризовна підготовка учнів-юнаків та медично-санітарна підготовка учениць здійснюється за удосконаленими навчальними програмами у 10 і 11-му класах (по 1 годині на тиждень). За наявності матеріально-технічного та кадрового забезпечення ці заняття можуть проводитись у кінці навчального року в рахунок навчальної практики учнів, у т.ч. з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр вищих навчальних закладів, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-патріотичних оздоровчих таборів тощо.

У спеціалізованих школах (класах), гімназіях, ліцеях, колегіумах зміст трудової підготовки та навчально-виробничої практики узгоджується з програмами профільних навчальних предметів. Години трудового навчання (технологій) у старшій школі можуть використовуватись для введення профільних спецкурсів.

За необхідності години варіативної складової частково можуть використовуватись на збільшення обсягу часу предметів інваріантної складової. Зокрема, з урахуванням резерву варіативної складової у загальноосвітніх навчальних закладах, які працюють за 6-денним робочим

тижнем, навчальні предмети можуть вивчатися в обсягах попередніх років.

Предмети та курси за вибором визначаються дирекцією школи в межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб учнів, а також можливостей закладу щодо навчально-методичного та кадрового забезпечення. Крім поглиблення предметів інваріантної складової, вони можуть включати вивчення: українознавства, мов національних меншин, ділової англійської мови, другої іноземної мови, хореографії, історії і культури рідного краю, основ екології, креслення, основ етики і естетики, валеології, вибору професії, основ підприємництва тощо.

Зазначений перелік таких предметів може доповнюватись педагогічним колективом, зокрема в гімназіях, ліцеях та інших спеціалізованих закладах з урахуванням їх профілю (логіка, риторика, латина, мистецтво, основи психології та педагогіки тощо).

Основними формами організації навчального процесу у вечірній (змінній) загальноосвітній школі з заочною формою навчання є групові консультації та заліки.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Мінімальна наповнюваність груп для факультативних занять і курсів за вибором у міських загальноосвітніх навчальних закладах становить 8, сільських — 4 учні. За меншої кількості учнів можуть створюватись міжкласні та міжшкільні факультативи і курси за вибором учнів.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міносвіти України від 10.09.1997 р. № 341.

У сільських малокомплектних школах допускається поділ старших класів на профільні групи при вивченні предметів різних профілів (у межах передбаченого на ці цілі ліміту годин, у т.ч. з використанням часу варіативної складової).

Згідно рішень місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при наповнюваності, меншій від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Департамент розвитку дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти

Додаток 1

Типовий навчальний план початкової школи з українською мовою навчання на 2001/2002 навчальний рік (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
		4-річна ПШ				3-річна ПШ	
		1	2	3	4	2	3
	Інваріантна складова						
1	Українська мова	8	7,5	7	7	8	8
2	Іноземна мова або мова національної меншини	-	(1)	(2)	(2)	(1)	(2)
3	Математика	3	4	4	4	4,5	4,5
4	Я і Україна / Ознайомлення з навколишнім, природознавство/ Довкілля	1	1	1,5	1,5	1	1
5	Музика	1	1	1	1	1	1
6	Образотворче мистецтво	1	1	1	1	1	1
7	Трудове навчання	2	1	1	1	1	1
8	Основи здоров'я і фізична культура	3	2	2	2	2	2
9	Основи безпеки життєдіяльності	-	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	Разом	**19**	**19**	**20**	**20**	**20**	**21**
	Варіантна складова						
	Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття	2	4	4	4	4	4
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без урахування індивідуальних та групових занять): •5-денний робочий тиждень •6- денний робочий тиждень	 20 20	 21 22	 22 23	 22 23	 22 23	 22 23
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**21**	**23**	**24**	**24**	**24**	**25**

Примітки:

1. Вивчення іноземної мови або мови національної меншини розпочинається з 2-го (в окремих випадках з 1-го) класу поступово за наявності відповідного навчально-методичного забезпечення. У наступних класах вивчення цього предмета запроваджується послідовно у наступні 2—3 роки. За відсутності зазначених вище умов ці години переводяться у варіативну складову.

2. Навчальні плани початкової школи на 2002/2003 і наступні навчальні роки складаються на основі Типового навчального плану, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 28.02.2001 р. № 96 та цього варіанта.

Додаток 2

Типовий навчальний план початкової школи з навчанням мовами національних меншин на 2001/2002 навчальний рік (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
		4-річна ПШ				3-річна ПШ	
		1	2	3	4	2	3
1	2	3	4	5	6	7	8
	Інваріантна складова						
1	Рідна мова (мова навчання)	6	6,5	6	6	7	6
2	Українська мова	3	3	3	3	3	4
3	Математика	3	4	4	4	4,5	4,5
4	Я і Україна / Ознайомлення з навколишнім, природознавство / Довкілля	1	1	1,5	1,5	1	1
5	Музика	1	1	1	1	1	1
6	Образотворче мистецтво	1	1	1	1	1	1
7	Трудове навчання	2	1	1	1	1	1
8	Основи здоров'я і фізична культура	3	2	2	2	2	2
9	Основи безпеки життєдіяльності	-	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	Разом	**20**	**20**	**20**	**20**	**21**	**21**
	Варіативна складова						

1	2	3	4	5	6	7	8
	Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття	1	3	4	4	4	4
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без урахування індивідуальних та групових занять); • 5-денний робочий тиждень • 6-денний робочий тиждень	 20 20	 22 23	 22 23	 23 24	 22 23	 23 24
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**21**	**23**	**24**	**24**	**25**	**25**

Примітки:

1. Іноземна мова може вивчатись за рахунок часу варіативної складової.
2. Навчальні плани початкової школи на 2002/2003 і наступні навчальні роки складаються на основі Типового навчального плану, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 28.02.2001 р. № 96, та цього варіанта.

Додаток 3

Типовий навчальний план II ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7
	Інваріантна складова					
1.	Українська мова і література	6	5	5	5	4,5
2.	Зарубіжна література	2	2	2	2	2
3.	Іноземна мова	4	3	3	3	3
4.	Математика	4	4,5	4,5	4,5	4,5
5.	Історія України	1	-	1	1	2

1	2	3	4	5	6	7
6.	Всесвітня історія	-	2	1	1	1
7.	Правознавство	-	-	-	-	1,5
8.	Рідний край / Природознавство / Довкілля*	1	*			
9	Біологія	-	2	2	2	1,5
10.	Географія	-	2	2	2	2
11.	Фізика	-	-	2	2	2,5
12.	Хімія	-	-	-	2	2
13.	Музика	1	1	1	1	-
14.	Образотворче мистецтво	1	1	1	-	-
15.	Фізична культура і здоров'я	2	2	2	2	2
16.	Основи безпеки життєдіяльності	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
17.	Трудове навчання, креслення	2	2	2	2	2
	Разом	**24,5**	**27**	**29**	**30**	**31**
	Варіативна складова					
	Додатковий час на предмети інваріантної складової, предмети за вибором, факультативи, додаткові індивідуальні та групові заняття	4,5	5	5	6	6
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без урахування факультативів, додаткових занять): • 5-денний робочий тиждень • 6-денний робочий тиждень	 26 28	 29 31	 31 33	 32 34	 32 35
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**29**	**32**	**34**	**36**	**37**

Примітка:

* Інтегрований курс «Довкілля» може вивчатися у 5—6 класах (в 6-му класі за рахунок предметів «Біологія» та «Географія»).

Додаток 4

Типовий навчальний план II ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7
	Інваріантна складова					
1	Рідна мова (мова навчання) і література[1]	5,5	4,5	4	4,5	4
2	Українська мова і література	5	4,5	4	4	3,5
3	Іноземна мова	4	3	3	3	3
4	Математика	4	4,5	4,5	4,5	4,5
5	Історія України	1		1	1	2
6	Всесвітня історія	-	2	1	1	1
7	Правознавство	-	-	-	-	1,5
8	Рідний край / Природознавство / Довкілля	1	*			
9	Біологія	-	2	2	2	1,5
10	Географія	-	2	2	2	2
11	Фізика	-	-	2	2	2,5
12	Хімія	-	-	-	2	2
13	Музика	1	1	1	1	-
14	Образотворче мистецтво	1	1	1	-	-
15	Фізична культура і здоров'я	2	2	2	2	2
16	Основи безпеки життєдіяльності	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
17	Трудове навчання, креслення	2	2	2	2	2
	Разом	**27**	**29**	**30**	**31,5**	**32**
	Варіативна складова Додатковий час на предмети інваріантної складової, предмети за вибором, факультативи, додаткові індивідуальні та групові заняття	3	4	4	4,5	5 .

1	2	3	4	5	6	7
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без урахування факультативів, додаткових занять): • 5-денний робочий тиждень • 6-денний робочий тиждень	 28 29	 31 32	 32 33	 33 35	 33 36
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**30**	**33**	**34**	**36**	**37**

Примітки:

1. Курс літератури інтегрований (включає літературу відповідної національної меншини і зарубіжну літературу).

2.* Порядок вивчення інтегрованого курсу «Довкілля» такий, як і в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання.

Додаток 5

Типовий навчальний план III ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах за напрямами навчання							
		загальноосвітній		гуманітарний		природно-математичний		технологічний	
		10	11	10	11	10	11	10	11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Українська мова		2	2+(1)	2+(1)	2	2	2	2
2.	Українська література	2	2	3+(1)	3+(1)	2	2	2	2
3.	Зарубіжна література	2	2	2	2				
4.	Іноземна мова	2	2	3	3	2	2	2	2
5.	Друга іноземна мова або мова національної меншини			(3)	(4)	•			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.	Математика	4	4	3	3	4+(3)	4+(3)	3	3
7.	Інформатика	1+1*	1+1*	1+(1)	1+(1)	1+1*	1+1*	1	1
8.	Історія України	2	1,5	2+(1)	1,5+(1)	1	1	1	1
9.	Всесвітня історія	1,5	1,5	1,5	1,5+(1)	1	1	1	1
10.	Людина і суспільство/ Основи філософії		(1)		1+(1)		1		1
11.	Географія	1		1+(1)		1+(1)	(1)	1	
12.	Основи економіки	(1)		.1		1		1	1
13.	Біологія, основи екології	1	2	1	1	1+(1)	2+(1,5)	1	2
14.	Фізика	3	3,5	2	2	3+(1)	4+(1,5)	3	3,5
15.	Астрономія		0,5				1		0,5
16.	Хімія	2	2	1	1	2+(1)	2	2	2
17.	Худ. культура / Основи етики / Основи естетики			1+(1)	1+(1)				
18.	Фізична культура і здоров 'я, ДПЮ,ОБЖ	3	3	3	3	3	3	3	3
19.	Трудове навчання / технології	2	2					5	5
20.	Креслення					1		1	
	Разом	**29,5+(1)**	**30+(1)**	**31,5**	**31**	**29**	**36**	**29**	**30**
	Додатковий час на поглиблення знань з предметів, профільне навч., заняття за вибором, факультативні, індивідуальні і групові заняття	7,5	7	6,5	7	9	8	9	8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня:								
	5-денний робочий тиждень	33	33	33	33	33	33	33	33
	6-денний робочий тиждень	36	36	36	36	36	36	36	36
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**

Примітки:

1.* Друга година з інформатики використовується за наявності комп'ютерного забезпечення.

2. У класах гуманітарного напряму за рішенням навчального закладу вводиться вивчення другої іноземної мови (мови національних меншин) або посилюються предмети мовно-літературного чи суспільно-гуманітарного циклів (додаткові години позначені у дужках).

3. Аналогічно, у класах природничо-математичного напряму посилюються предмети природничого чи математичного циклів (додаткові години позначені в дужках).

4. У класах гуманітарного напряму за вибором навчального закладу можуть вивчатися предмети «Художня культура», або «Основи етики», або «Основи естетики» (з урахуванням навчально-методичного забезпечення).

Додаток 6

Типовий навчальний план III ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах за напрямами навчання							
		загальноосвітній		гуманітарний		природничо-математичний		технологічний	
		10	11	10	11	10	11	10	11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Рідна мова (мова навчання)	1	1	2	2	1	1	1	1
2.	Література	3	3	3+(1)	3+(1)	2	2	2	1
3.	Українська мова	2	2	2+(1)	2+(1)	2	2	2	2
4.	Українська література	1	1	2+(1)	2+(1)	I	1	1	1
5.	Іноземна мова	2	2	3	3+(1)	2	2	2	2
6.	Математика	4	4	3	3	4+(3)	4+(3)	3	3
7.	Інформатика	1+1*	1+1*	1+(1)	1+(1)	1+1*	1+1*	1	1
8.	Історія України	2	1,5	2+(1)	1,5+(1)	1	1	1	1
9.	Всесвітня історія	1,5	1,5	1,5	1,5+(1)	1	1	1	1
10.	Людина і суспільство/ Основи філософії		(1)		1+(1)		1		1
11.	Географія	1		1+(1)		1+(1)	(1)	1	
12.	Основи економіки	(1)		1		1		1	1
13.	Біологія, основи екології	1	2	1	1	1+(1)	2+(1,5)	1	2
14.	Фізика	3	3,5	2	2	3+0)	4+(1,5)	3	3,5
15.	Астрономія		0,5				1		0.5
16.	Хімія	2	2	1	1	2+(1)	2	2	2
17.	Худ. культура /Основи етики / Основи естетики			1+(1)	1+(1)				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18.	Фізична культура і здоров'я, ДПЮ, ОБЖ	3	3	3	3	3	3	3	3
19.	Трудове навчання / технології	2	2					5	5
20.	Креслення					1		1	
	Разом	**30,5+(1)**	**31+(1)**	**31,5**	**31**	**31**	**31**	**31**	**31**
	Додатк. час на поглибл. знань з предметів, профільне навч., заняття за вибором, факультативні, інд. і групові заняття	6,5	6	6,5	7	7	7	7	7
	Граничне допустиме навчальне навантаження на учня:								
	5-денний робочий тиждень	33	33	33	33	33	33	33	33
	6-денний робочий тиждень	36	36	36	36	36	36	36	36
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**

Примітки:

1. Література — інтегрований курс (включає літературу відповідної національної меншини і зарубіжну літературу, які можуть вивчатись і як самостійні предмети).

2.* Друга година з інформатики використовується за наявності комп'ютерного забезпечення.

3. У класах гуманітарного напряму посилюються предмети мовно-літературного або суспільно-гуманітарного циклів, аналогічно у класах природничо-математичного напряму — предмети фізико-математичного або природничого циклів (додаткові години позначені в дужках).

4. У класах гуманітарного напряму за вибором навчального закладу можуть вивчатися предмети «Художня культура», або «Основи етики», або «Основи естетики» (з урахуванням навчально-методичного забезпечення).

Додаток 7

Типовий навчальний план-схема загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням предметів, гімназій, ліцеїв, колегіумів спеціалізованих шкіл та профільних класів

Кількість годин на тиждень у класах							
Навчальні предмети	5	6	7	8	9	10	11
Навчальні предмети інваріантної складової (плануються за додатком 3 або 4 відповідно)	24–27	27–28	29–30	30–31	31–32	29–30	30–31
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення профільного навчання, додаткових предметів та курсів за вибором	4	5	4	4	4	6	5
Факультативні, індивідуальні і групові заняття та консультації	2	2	2	2	3	4	4
Гранично допустиме навчальне навантаження на учнів: • 5-денний робочий тиждень • 6-денний робочий тиждень	 28 30	 31 33	 32 34	 33 35	 33 36	 33 36	 33 36
Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**32**	**35**	**36**	**37**	**38**	**39**	**3.9**

Примітка.

Для складання робочих навчальних планів спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладів, гімназій, ліцеїв, колегіумів можуть використовуватись також відповідні варіанти навчальних планів, затверджених Міносвіти України протягом 1993–1999 рр. з внесенням коректив щодо гранично допустимого і максимального обсягу навчального навантаження.

Додаток 8

Типовий навчальний план вечірньої (змінної) загальноосвітньої школи (перехідний). Очна форма навчання

№	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах								
		II ступінь				III ступінь				
		6	7	8	9	3-річ. строк навчання			2-річ. строк навч.	
						10	11	12	10	11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Мовно-літературний цикл у школах з українською мовою навчання										
1.	Українська мова і література	5	4	4	4	3	3	4	4	5
2.	Зарубіжна література	1	1	1	1	2	2	1	2	1
3.	Іноземна мова	2	2	2	1	2	2	2	2	2
Мовно-літературний цикл у школах з російською мовою навчання										
1.	Російська мова і література	3	3	3	3	3	3	3	4	4
2.	Українська мова і література	3	3	3	3	3	3	3	3	3
3.	Іноземна мова	2	1	1	1	2	2	2	2	2
Інші предмети										
4.	Математика, інформатика	4	4	3,5	3,5	3	3	3	4	4
5.	Історія України	—	1	1	1	1	1	1	1	1,5
6.	Всесвітня історія	2	1	1	1	1	1	1	1,5	1
7.	Правознавство	—	—	—	1	—	—	—	—	—
8.	Географія, основи економіки	2	2	1	1	1,5	1	—	1	1
9.	Біологія	1	1	1	1	—	1	1	1	1
10.	Фізика, астрономія	—	2	1,5	2	2	2	3	2,5	3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11.	Хімія	—	—	2	1,5	1,5	1	1	2	1.5
	Разом	**17**	**18**	**18**	**18–19**	**17–18**	**17–18**	**17–18**	**21–22**	**21–22**
	Курси за вибором, факультативи, консультації	4	4	4	3–4	4–5	4–5	4–5	3–4	3–4
	Всього	**21**	**22**	**22**	**22**	**22**	**22**	**22**	**25**	**25**

Примітка: До старшої школи з 2-річним строком навчання приймаються учні, які здобули базову загальну середню освіту з підсумковими оцінками достатнього та високого рівнів.

Додаток 9

Типовий навчальний план вечірньої (змінної) загальноосвітньої школи (перехідний). Заочна форма навчання. (Групові консультації та заліки)

№	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах								
		II ступінь				III ступінь				
		6	7	8	9	3-річ. строк навчання			2-річ. строк навч.	
						10	11	12	10	11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Мовно-літературний цикл у школах з українською мовою навчання										
1.	Українська мова і література	3	2,5	2	3	3	3	3	3	3
2.	Зарубіжна література	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3.	Іноземна мова	1	1,5	1	1	1	1	1	1.5	1,5
Мовно-літературний цикл у школах з російською мовою навчання										
1.	Російська мова і література	2	1,5	1	2	2	2	2	2	2
2.	Українська мова і література	2	2	2	2	2	2	2	2	2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3.	Іноземна мова	1	1,5	1	1	1	1	1	1,5	1,5
Інші предмети										
4.	Математика, інформатика	3	3	3	2	2	2	2	3	3
5.	Історія (України і всесвітня), правознавство	2	1	1	2	2	1	2	2	2
6.	Географія	1	1	1	1	1	—	—	1	—
7.	Біологія	1	1	1	1	—	1	—	—	1
8.	Фізика, астрономія	—	1	1	1	1	2	2	2	2
9.	Хімія	—	—	1	1	1	1	1	1,5	1,5
	Разом	**12**	**12**	**12**	**13**	**12**	**12**	**12**	**15**	**15**
	Факультативи	—	—	—	—	2	2	2	2	2
	Всього	**12**	**12**	**12**	**13**	**14**	**14**	**14**	**17**	**17**
	Кількість обов'язкових заліків протягом навчального року	27	27	27	27	27	27	27	30	30

Примітки: 1. Зазначена в графі «Разом» кількість академічних годин на тиждень відводиться для кожної групи чисельністю не менше 9 заочників. При меншій кількості учнів, які навчаються за програмою певного класу, навчальний час встановлюється з розрахунку 1 академічної години на тиждень на кожного учня (на усі види робіт).

2. У групах з кількістю 16 і більше заочників відводиться додатково час для проведення індивідуальних консультацій з української, російської, іноземної мов, історії, математики, фізики і хімії (по 0.5 академічної години на тиждень на кожен з цих предметів).

Додаток 1
до листа Міністерства освіти і науки України

Типовий навчальний план початкової школи з українською мовою навчання

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		1	2	3	4
Мови і література	Українська мова	8	7	7	7
	Іноземна мова	-	1	2	2
Математика	Математика	3	4	4	4
Людина і світ	Я і Україна	1	1	2	2
Мистецтво	Музика	1	1	І	1
	Образотворче мистецтво	1	1	1	1
Технології	Трудове навчання / Художня праця	2	1	і	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3	3	3	3
	Основи здоров'я	1	1	1	1
Разом		**20**	**20**	**22**	**22**
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		1	1	2	2
Сумарна кількість годин інваріантної і варіативної складових		21	21	24	24
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		20	20	22,5	22,5
Граничний обсяг домашнього завдання		–	45 хв.	70 хв.	90 хв.

Типовий навчальний план початкової школи з українською мовою навчання з вивченням російської чи іншої мови національної меншини

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		1	2	3	4
Мови і література	Українська мова	7	6	5	5
	Російська чи інша мова національної меншини	1	1	2	2
	Іноземна мова	–	1	2	2
Математика	Математика	3	4	4	4
Людина і світ	Я і Україна	1	1	2	2
Мистецтво	Музика	1	1	1	I
	Образотворче мистецтво	1	1	1	1
Технології	Трудове навчання / Художня праця	2	1	1	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3	3	3	3
	Основи здоров'я	1	1	1	1
Разом		**20**	**20**	**22**	**22**
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		I	1	2	2
Сумарна кількість годин інваріантної і варіативної складових		21	21	24	24
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		20	20	22,5	22,5
Граничний обсяг домашнього завдання		–	45 хв.	70 хв.	90 хв.

Типовий навчальний план початкової школи з навчанням російською чи іншою мовою національної меншини

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		1	2	3	4
Мови і література	Мова навчання	6	5	5	5
	Українська мова	3	3	4	4
	Іноземна мова	–	1	2	2
Математика	Математика	3	4	4	4
Людина і світ	Я і Україна	1	1	2	2
Мистецтво	Музика	1	1	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1	1	1
Технології	Трудове навчання / Художня праця	2	1	1	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3	3	3	3
	Основи здоров'я	0,5	0,5	0,5	0,5
Разом		**20,5**	**20,5**	**23,5**	**23,5**
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		0,5	0,5	0.5	0,5
Сумарна кількість годин інваріантної і варіативної складових		21	21	24	24
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		20	20	22,5	22,5
Граничний обсяг домашнього завдання		-	45 хв.	70 хв.	90 хв.

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
		5 клас
Мови і літератури	Українська мова	3,5
	Українська література	2
	Іноземна мова	3,5
	Зарубіжна література	2
Суспільство-знавство	Історія України	1
	Етика	1
Естетична культура	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Математика	Математика	4
Природознавство	Природознавство	1
Технології	Трудове навчання	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1
	Фізична культура	2,5
Разом		**24,5**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		2,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		24
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Додаток 2
до листа Міністерства освіти і науки України

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням російської чи іншої мови національних меншин (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
		5 клас
Мови і літератури	Українська мова	3,5
	Іноземна мова	3,5
	Російська чи інша мова національної меншини	2
	Українська література	2
	Зарубіжна література	2
Суспільствознавство	Історія України	1
	Етика	1
Естетична культура	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Математика	Математика	4
Природознавство	Природознавство	I
Технології	Трудове навчання	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1
	Фізична культура	2
Разом		**26**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		1
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		27
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.
2. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням російської чи іншої мови національних меншин може вивчатися інтегрований курс «Література» або окремий курс «Зарубіжна література».
3. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням російської чи іншої мови національних меншин за рахунок загального навантаження учнів збільшено гранично допустиме навантаження до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
		5
Мови і літератури	Українська мова	3,5
	Іноземна мова	3,5
	Друга іноземна мова	0
	Українська література	2
	Зарубіжна література	2
Суспільствознавство	Історія України	1
	Етика	1
Естетична культура	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Математика	Математика	4
Природознавство	Природознавство	1
Технології	Трудове навчання	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1
	Фізична культура	2
Разом		**26**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		1
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		27
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

2. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням двох іноземних мов за рахунок загального навантаження учнів збільшено гранично допустиме навантаження до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською чи іншими мовами національних меншин (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
		5 клас
Мови і літератури	Українська мова	3
	Іноземна мова	3
	Російська чи інша мова національної меншини	3
	Українська література	2
	Зарубіжна література та література національної меншини	2
Суспільствознавство	Історія України	1
	Етика	1
Естетична культура	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Математика	Математика	4
Природознавство	Природознавство	1
Технології	Трудове навчання	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1
	Фізична культура	2,5
Разом		**26,5**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		0,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		27
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

2. У ЗНЗ з навчанням російською чи іншими мовами національних меншин за рахунок загального навантаження учнів збільшено гранично допустиме навантаження до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Додаток 3
до листа Міністерства освіти і науки України

Типовий навчальний план II ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		6	7	8	9
1	2	3	4	5	6
	Інваріантна складова				
1.	Українська мова і література	5	5	5	4,5
2.	Зарубіжна література	2	2	2	2
3.	Іноземна мова	3	3	3	3
4.	Математика	4,5	4,5	4,5	4,5
5.	Історія України	-	1	1	2
6.	Всесвітня історія	2	1	1	1
7.	Правознавство	-	-	-	1,5
8.	Довкілля*	*	-	-	-
9.	Біологія	2	2	2	1,5
10.	Географія	2	2	2	2
11.	Фізика	-	2	2	2,5
12.	Хімія	-	-	2	2
13.	Музика	1	1	1	-
14.	Образотворче мистецтво	1	1	-	-
15.	Фізична культура	2	2	2	2
16.	Основи безпеки життєдіяльності	0,5	0,5	0,5	0,5

1	2	3	4	5	6
17.	Трудове навчання, креслення	2	2	2	2
	Разом	**27**	**29**	**30**	**31**
	Варіативна складова				
	Додаткові години на предмет інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття	5	5	6	6
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без урахування факультативів, додаткових занять):				
	5-денний робочий тиждень	29	31	32	32
	6-денний робочий тиждень	31	33	34	35
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**32**	**34**	**36**	**37**

* Інтегрований курс «Довкілля» може вивчатися у 6 класах за рахунок предметів «Біологія» та «Географія».

Типовий навчальний план II ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською чи іншою мовою національної меншини (перехідний)

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		6	7	8	9
1	2	3	4	5	6
	Інваріантна складова				
1.	Українська мова і література	4,5	4	4	3,5
2.	Мова навчання та література	4,5	4	4,5	4
3.	Іноземна мова	3	3	3	3
4.	Математика	4,5	4,5	4,5	4,5
5.	Історія України	-	1	1	2

1	2	3	4	5	6
6.	Всесвітня історія	2	1	1	1
7.	Правознавство	-	-	-	1,5
8.	Довкілля*	*	-	-	-
9.	Біологія	2	2	2	1,5
10.	Географія	2	2	2	2
11.	Фізика	—	2	2	2,5
12.	Хімія	—	—	2	2
13.	Музика	1	1	1	—
14.	Образотворче мистецтво	1	1	—	—
15.	Фізична культура	2	2	2	2
16.	Основи безпеки життєдіяльності	0,5	0,5	0,5	0,5
17.	Трудове навчання, креслення	2	2	2	2
	Разом	**29**	**30**	**31,5**	**32**
	Варіативна складова				
	Додаткові години на предмет інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття	4	4	4,5	5
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без урахування факультативів, додаткових занять):				
	5 -денний робочий тиждень	31	32	33	33
	6-денний робочий тиждень	31	33	34	35
	Всього фінансується покласно (без урахування поділу класів на групи)	**33**	**34**	**36**	**37**

Примітки.

1. Курс літератури інтегрований (включає літературу відповідної національної меншини і зарубіжну літературу).

2. * Порядок вивчення інтегрованого курсу «Довкілля» такий, як і в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання.

Типовий навчальний план спеціалізованих загальноосвітніх шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Загальноосвітній цикл												
Українська мова	7	7	7	7	3,5	3	3	2	2	2	2	2
Українська література	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2
Зарубіжна література	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Історія України	—	—	—	—	1	1	1	1,5	1	1	1	2
Всесвітня історія	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Я і Україна	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Етика	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Правознавство	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
Економіка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Людина і світ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Музичне мистецтво	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—
Образотворче мистецтво	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—
Художня культура	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—
Естетика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Математика	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	2
Природознавство	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Біологія	—	—	—	—	—	—	2	2	3	1,5	2	—
Географія	—	—	—	—	—	2	2	1,5	1,5	1,5	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Фізика	—	—	—	—	—	—	1	2	2	2	2	—
Астрономія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Хімія	—	—	—	—	—	—	1	2	2	1	1	—
Людина і природа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Трудове навчання	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
Інформатика	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
Фізична культура	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2	2	2	2	2	2	2
Основи здоров'я	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	—	—	—
Захист Вітчизни	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
Разом	**17,5**	**18,5**	**18,5**	**18,5**	**19**	**21,5**	**23,5**	**23,5**	**26**	**22**	**21**	**17**
2. Цикл профільних предметів												
Іноземна мова	3	3	3	4	5	5	5	5	5	5	5	5
Друга іноземна мова	—	—	—	—	3	3	3	3	3	3	3	3
Література країни, мова якої вивчається	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Країнознавство	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
Спецкурси (ділова іноземна мова,технічний переклад, ін.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Разом	**3**	**3**	**3**	**4**	**8**	**8**	**8**	**8**	**8**	**11**	**11**	**13**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття, консультації	0,5	0,5	1,5	1,5		0,5	0,5	1,5		1	1	3
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня	20	21	23	23	27	30	32	33	33	33	33	33
Всього (без урахування поділу на групи)	**21**	**22**	**23**	**24**	**27**	**30**	**32**	**33**	**34**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навчального навантаження учнів.

2. Друга година на вивчення зарубіжної літератури компенсується вивченням предметів профільного циклу, зокрема іноземних мов і літератур.

3. У спеціалізованих школах з навчанням російською чи іншими мовами національних меншин час на вивчення української та рідної мов і літератур визначається згідно з додатком 3 до наказу МОН України від 01.03.2004р.№ 162 та додатками 4,21 до наказу МОН України від 09.03.2005р.№ 145. За необхідності може використовуватись також час варіативної складової та частково на вивчення другої іноземної мови.

Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів 12-річної школи

НАКАЗ
Міністерства освіти і науки України
від 23 лютого 2004 р. № 132

На виконання Закону України «Про загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» № 1717 від 16.11.2000 р. та «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» № 24 від 14.01.2004 р. **наказую:**

1. Затвердити Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів для основної та старшої школи (додатки 1—24).

2. Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Полянський П.Б.), Інституту навчальної літератури (Удод О.А.) та Науково-методичному центру середньої освіти (Завалевський Ю.І.) спільно з відповідними підрозділами Академії педагогічних наук України забезпечити своєчасну підготовку та видання комплекту навчальної літератури для основної та старшої школи.

3. Міністерству освіти Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій, відділам (управлінням) освіти районних державних адміністрацій і виконкомів міських рад, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів забезпечити необхідні умови щодо поетапного переходу основної і старшої школи на новий зміст та структуру навчання.

4. Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів опублікувати в Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України, газеті «Освіта України», розмістити на сайті міністерства.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра Огнев'юка В. О.

Міністр
В.Г. Кремень

Затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України
від 23 лютого 2004 р. № 132

Типові навчальні плани для основної та старшої школи загальноосвітніх навчальних закладів у структурі 12-річної школи

Пояснювальна записка

Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів II і III ступенів розроблені на виконання Закону України «Про загальну середню освіту», Національної доктрини розвитку освіти, постанов Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» від 16.11.2000 р. № 1717 та «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» від 14.01.2004р. № 24. Вони враховують вимоги Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа) та Концепції профільного навчання щодо організації навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Типові навчальні плани основної і старшої школи передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану через навчальні предмети і курси. Вони включають інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для усіх загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову, в якій передбачені додаткові години на предмети та курси за вибором, факультативи, індивідуальні та групові заняття.

Відповідно до основних типів загальноосвітніх навчальних закладів передбачено окремі варіанти типових навчальних планів основної школи (додаток 1), старшої школи (додатки 6—17), для навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин (додатки 4, 21), для навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин (додатки 2, 19), для навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов (додатки 3, 20), спеціалізованих шкіл, ліцеїв, гімназій, колегіумів та класів з поглибленим вивченням окремих предметів (додаток 24), для однокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів (додаток 18), для вечірньої (змінної) загальноосвітньої школи (очна та заочна форми навчання) (додатки 22—23).

Інваріантна складова типового навчального плану основної школи (додатки 1—4) забезпечує реалізацію змісту шкільної освіти на рівні Державного стандарту. Типовий навчальний план старшої школи (додатки 6—17) реалізує зміст освіти у залежності від обраного профілю навчання.

Кожен з профілів передбачає вивчення предметів на одному із трьох рівнів (додаток 5):

- рівні стандарту — навчальні предмети не є профільними чи базовими (наприклад, математика у художньо-естетичному профілі, історія у фізико-математичному профілі);
- академічному рівні — навчальні предмети не є профільними, але є базовими чи наближеними до профільних (наприклад, хімія у фізичному профілі);

- профільному рівні, який передбачає поглиблене вивчення відповідних предметів, орієнтацію їх змісту на майбутню професію (наприклад, мови та літератури на філологічному профілі).

Водночас, в окремих навчальних планах передбачено вивчення предметів на рівні, що розширює зміст рівня стандарту, або академічного рівня. Наприклад, вивчення фізики у хіміко-технологічному профілі, або математики — в економічному.

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлено відповідно до вимог Закону України «Про загальну середню освіту». Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

У загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин, з вивченням двох іноземних мов, з навчанням мовами національних меншин, спеціалізованих школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах дозволяється за рахунок загального навантаження збільшувати гранично допустиме навантаження учнів до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм, встановлених Міністерством охорони здоров'я України.

Ефективним засобом диференціації навчання у старшій школі є профільне навчання, яке має на меті забезпечити більш глибоку підготовку старшокласників у тій галузі знань і діяльності, до яких у них сформувались стійкі інтереси і здібності.

З цією метою передбачені спеціальні навчальні плани (додатки 7—17), які дають змогу в залежності від потреб учнів комплектувати старші класи за напрямами диференціації: природничо-математичним, філологічним, суспільно-гуманітарним, художньо-естетичним, технологічним, спортивним. Напрями диференціації конкретизуються в окремі профілі навчання:

фізичний, математичний, біолого-хімічний, економічний, географічний, екологічний, правовий, історико-філологічний, інформаційно-технологічний, тощо. При цьому недоцільною є вузька спеціалізація змісту навчального процесу, оскільки основне завдання загальної середньої освіти — широка загальноосвітня підготовка учнів.

Одним із перспективних шляхів запровадження профільного навчання є створення різнопрофільних гімназій, ліцеїв, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів), навчально-виховних комплексів та об'єднань — шкільних округів.

За неможливості організації профільного навчання використовується варіант навчального плану, складеного відповідно до академічного рівня змісту освіти (додаток 6). Цей варіант навчального плану є універсальним. У ньому навчальний час рівномірно розподілений між базовими навчальними предметами. Тут основними напрямами диференціації навчання є незначне розширення вивчення окремих предметів, доповнення інваріантної складової навчальних планів додатковими предметами та курсами за вибором учнів, факультативами; запровадження індивідуальної форми навчання.

В одно-двокомплектній старшій школі (додаток 18) доцільним є створення у класах різнопрофільних груп за рахунок використання годин варіативної складової. При цьому базове ядро навчальних предметів вивчається разом усіма учнями класу за єдиними навчальними програ-

мами, а частина часу (близько 20%) — окремо у групах за програмами відповідних профілів (напрямів).

З метою недопущення перевантаження учнів необхідно враховувати їх навчання в навчальних закладах іншого типу, зокрема в позашкільних (художніх, музичних, спортивних школах тощо). В окремих випадках у загальноосвітніх навчальних закладах дозволяється зараховувати учням результати їх навчання з відповідних предметів (музика, основи естетики, фізична культура та ін.) у позашкільних закладах.

Якість загальної середньої освіти забезпечується через реалізацію інваріантної та варіативної частин навчального плану, які обов'язково фінансуються з відповідних бюджетів.

Предмети та курси за вибором визначаються загальноосвітнім навчальним закладом у межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб учнів, а також рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу. Крім профільних предметів інваріантної складової, можуть вивчатися: історія і культура рідного краю, довкілля, мови національних меншин, ділова англійська мова, друга іноземна мова, хореографія, креслення, валеологія, безпека життєдіяльності, громадянський вибір тощо.

Зазначений перелік таких предметів може доповнюватись з урахуванням профілю навчального закладу: логіка, риторика, латина, медицина, педагогіка тощо.

В основній школі освітня галузь «Естетична культура» може реалізуватись через окремі навчальні предмети «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» або інтегрований курс «Мистецтво».

За належного навчально-методичного та кадрового забезпечення у старших класах природничо-математичного, технологічного напрямів та у навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин (додатки 7, 8, 9, 14) можуть вивчатися інтегровані курси «Література», «Історія».

Водночас, за таких же умов у старших класах суспільно-гуманітарного, філологічного та художньо-естетичного профілів навчання може вивчатися замість окремих предметів (астрономії, біології, фізики, хімії) інтегрований курс «Природознавство» (додатки 11, 13, 16).

Заняття з основ захисту Вітчизни та медично-санітарної підготовки можуть проводитись у кінці навчального року у рамках навчальної практики учнів, у т.ч. з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр вищих навчальних закладів, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-патріотичних оздоровчих таборів тощо.

У типових навчальних планах для 12-річної школи передбачено вивчення нових навчальних предметів.

Так, в основній школі у 5—6 класах вивчається етика — шкільний предмет про норми поведінки та загальнолюдські моральні цінності.

Також у 5—6 класах значно розширено пропедевтичний інтегрований курс «Природознавство», який передбачає формування в учнів пізнавального інтересу до предметів природничого циклу та створення уявлення про цілісність світу.

У 5—9 класах загальноосвітніх навчальних закладів запроваджено вивчення курсу «Основи здоров'я» — предмет, що інтегрує знання з валеології та безпеки життєдіяльності і має на меті навчити школярів бути здоровими.

У 5—8 класах вивчається новий інтегрований курс «Мистецтво», зміст якого побудований на основі поліхудожнього та полікультурного підходів до художньо-естетичної освіти.

Обов'язковим є вивчення у 9 класі інформатики — навчального предмета, покликаного сформувати в учнів уявлення про основні інформаційні процеси в природі, суспільстві, техніці, функціонування засобів інформаційних та комунікативних технологій, основні компоненти програмного забезпечення; виробити в школярів уміння та навички використання інформаційних технологій. Вивчення інформатики продовжується у старшій школі. Водночас, у 7 та 8 класах за наявності комп'ютерної техніки у межах галузі «Технологія» також може вивчатися інформатика.

Нові предмети у старшій школі, що їх реалізує галузь «Суспільствознавство», об'єднуються в єдиний цикл громадянської освіти. Так, в 10, 11 класах вивчаються відповідно предмети правознавство та економіка, логічним продовженням яких у 12 класі є курс «Людина і світ». Він передбачає опанування школярами принципів демократії, формування якостей, притаманних громадянинові демократичного суспільства.

У профілях суспільно-гуманітарного художньо-естетичного напрямів також передбачається вивчення філософії. Цей шкільний предмет покликаний познайомити школярів з найбільш загальними законами розвитку природи та людського суспільства. У профілях суспільно-гуманітарного напряму доречним є вивчення курсу психології.

Щорічні робочі навчальні плани складаються загальноосвітніми навчальними закладами на основі Типових навчальних планів і затверджуються відповідним органом управління освітою. Експериментальні та індивідуальні варіанти навчальних планів погоджуються Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій і затверджуються Міністерством освіти і науки України.

У професійно-технічних навчальних закладах розподіл навчального часу з природничо-математичних та суспільно-гуманітарних дисциплін здійснюється на рівні стандарту типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів (додаток № 5).

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 20.02.2002 р.№ 128.

Згідно рішень місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при наповнюваності, меншій від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Затверджені навчальні плани запроваджуватимуться поступово, починаючи з 2005/2006 навчального року.

Заступник міністра
В. О. Огнев'юк

Додаток 1

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
		5	6	7	8	9	5—9
1	2	3	4	5	6	7	8
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3	3	2	2	13,5
	Українська література	2	2	2	2	2	10
	Іноземна мова	3,5	3	3	2	2	13,5
	Зарубіжна література	1	1	1	1	1	5
Суспільствознавство	Історія України	1	1	1	1,5	1,5	6
	Всесвітня історія	—	1	1	1	1	4
	Етика	1	1	—	—	—	2
Естетична культура	Музичне мистецтво	1	1	1	1	—	4
	Образотворче мистецтво	1	1	1	—	—	3
	Художня культура	—	—	—	—	1	1
Математика	Математика	4	4	—	—	—	8
	Алгебра	—	—	2,5	2	2	6,5
	Геометрія	—	—	1,5	2	2	5,5
Природознавство	Природознавство	1	1	—	—	—	2
	Біологія	—	—	2	2	3	7
	Географія	—	2	2	1,5	1,5	7
	Фізика	—	—	1	2	2	5
	Хімія	—	—	1	2	2	5
Технології	Трудове навчання	1	1	2	2	1	7
	Інформатика	—	—	—	—	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	0,5	0,5	4
	Фізична культура	2,5	2,5	2,5	3	3	13,5
Разом		**23,5**	**25,5**	**28,5**	**27,5**	**28,5**	**133,5**

1	2	3	4	5	6	7	8
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		3,5	3,5	2,5	6,5	5,5	21,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		24	25	26	27	28	130
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**	**29**	**31**	**34**	**34**	**155**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Додаток 2

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
		5	6	7	8	9	5—9
1	2	3	4	5	6	7	8
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3	3	2	2	13,5
	Іноземна мова	3,5	3	3	2	2	13,5
	Мова національної меншини	2	2	2	2	2	10
	Українська література	2	2	2	2	2	10
	Література	1	1	1	1	1	5
Суспільствознавство	Історія України	1	1	1	1,5	1,5	6
	Всесвітня історія	—	1	1	1	1	4
	Етика	1	1	—	—	—	2
Естетична культура	Музичне мистецтво	1	1	1	1	—	4
	Образотворче мистецтво	1	1	1	—	—	3
	Художня культура	—	—	—	—	1	1

1	2	3	4	5	6	7	8
Математика	Математика	4	4	—	—	—	8
	Алгебра	—	—	2,5	2	2	6,5
	Геометрія	—	—	1,5	2	2	5,5
Природознавство	Природознавство	1	1	—	—	—	2
	Біологія	—	—	2	2	3	7
	Географія	—	2	2	1,5	1,5	7
	Фізика	—	—	1	2	2	5
	Хімія	—	—	1	2	2	5
Технології	Трудове навчання	1	1	2	2	1	7
	Інформатика	—	—	—	—	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	0,5	0,5	4
	Фізична культура	2,5	2,5	2,5	3	3	13,5
Разом		**25,5**	**27,5**	**30,5**	**29,5**	**30,5**	**143,5**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		1,5	1,5	0,5	4,5	3,5	11,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		27	29	31	33	33	153
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**	**29**	**31**	**34**	**34**	**155**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

2. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням мови національних меншин може вивчатися інтегрований курс «Література» або окремий курс «Зарубіжна література».

3. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням мови національних меншин за рахунок загального навантаження учнів збільшено гранично допустиме навантаження до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
		5	6	7	8	9	5—9
1	2	3	4	5	6	7	8
Мови і літератури	Українська мова	3,5	3	3	2	2	13,5
	Іноземна мова	3,5	3	3	2	2	13,5
	Друга іноземна мова	2	2	2	2	2	10
	Українська література	2	2	2	2	2	10
	Література	1	1	1	1	1	5
Суспільствознавство	Історія України	1	1	1	1,5	1,5	6
	Всесвітня історія	—	1	1	1	1	4
	Етика	1	1	—	—	—	2
Естетична культура	Музичне мистецтво	1	1	1	1	—	4
	Образотворче мистецтво	1	1	1	—	—	3
	Художня культура	—	—	—	—	1	1
Математика	Математика	4	4	—	—	—	8
	Алгебра	—	—	2,5	2	2	6,5
	Геометрія	—	—	1,5	2	2	5,5
Природознавство	Природознавство	1	1	—	—	—	2
	Біологія	—	—	2	2	3	7
	Географія	—	2	2	1,5	1,5	7
	Фізика	—	—	1	2	2	5
	Хімія	—	—	1	2	2	5
Технології	Трудове навчання	1	1	2	2	1	7
	Інформатика	—	—	—	—	1	1

1	2	3	4	5	6	7	8
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	0,5	0,5	4
	Фізична культура	2,5	2,5	2,5	3	3	13,5
Разом		**23,5**	**26**	**27**	**28**	**29**	**143,5**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		3,5	3	4	6	3	11,5
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		24	25	26	27	28	153
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**	**29**	**31**	**34**	**34**	**155**

Примітка:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.
2. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням двох іноземних мов може вивчатися інтегрований курс «Література» або окремий курс «Зарубіжна література».
3. У ЗНЗ з українською мовою навчання та вивченням двох іноземних мов за рахунок загального навантаження учнів збільшено гранично допустиме навантаження до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Додаток 4

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин (основна школа у структурі 12-річної)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
		5	6	7	8	9	5—9
1	2	3	4	5	6	7	8
Мови і літератури	Українська мова	3	3	2	2	2	12
	Іноземна мова	3	3	2	2	2	12
	Мова національної меншини	3	2	2	2,5	2,5	12
	Українська література	2	2	2	2	2	10
	Зарубіжна література та література національної меншини	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	7,5

1	2	3	4	5	6	7	8
Суспільство-знавство	Історія України	1	1	1	1,5	1,5	6
	Всесвітня історія	—	1	1	1	1	4
	Етика	1	1	—	—	—	2
Естетична культура	Музичне мистецтво	1	1	1	1	—	4
	Образотворче мистецтво	1	1	1	—	—	3
	Художня культура	—	—	—	—	1	1
Математика	Математика	4	4	—	—	—	8
	Алгебра	—	—	2,5	2	2	6,5
	Геометрія	—	—	1,5	2	2	5,5
Природознавство	Природознавство	1	1	—	—	—	2
	Біологія	—	—	2	2	3	7
	Географія	—	2	2	1,5	1,5	7
	Фізика	—	—	1	2	2	5
	Хімія	—	—	1	2	2	5
Технології	Трудове навчання	1	1	2	2	1	7
	Інформатика	—	—	—	—	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	0,5	0,5	4
	Фізична культура	2,5	2,5	2,5	3	3	13,5
Разом		**26**	**28**	**29**	**30,5**	**31,5**	**145**
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		1	1	2	3,5	2,5	10
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		27	29	31	33	33	153
Всього (без урахування поділу класів на групи)		**27**	**29**	**31**	**34**	**34**	**155**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

2. У ЗНЗ з навчанням мовами національних меншин за рахунок загального навантаження учнів збільшено гранично допустиме навантаження до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Додаток 5

Таблиця розподілу годин на навчальні предмети за рівнями змісту

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах								
	Рівень стандарту			Академічний рівень			Профільний рівень		
	10	11	12	10	11	12	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Українська мова	1	1	2	2	2	2	4	4	4
Українська література	2	2	2	2	2	2	3	4	4
Іноземна мова	2	2	2	3	3	3	4	4	5
Друга іноземна мова	—	—	—	—	—	—	3	3	3
Зарубіжна література	1	1	1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	2
Історія України	1	1	2	1	1	2	3	3	4
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1	3	3	3
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—	1	—	—	2	2	3
економіка	—	1	—	—	1	—	2	2	3
людина і світ	—	—	1	—	—	1	—	—	2
філософія	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Художня культура	1	1	—	1	1	—	4	4	—
Естетика	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Математика	3	3	2	—	—	—	—	—	—
Алгебра	—	—	—	2	2	2	4	4	4
Геометрія	—	—	—	2	2	2	3	3	3
Астрономія	—	—	1	—	—	1	—	1	1
Біологія	1,5	2	—	1,5	2	1	4	4	4
Географія	1,5	—	—	1,5	1	—	4	4	4
Психологія	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Фізика	2	2	—	3	2	3	5	5	5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Хімія	1	1	—	1	2	1	4	4	4
Людина і природа	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Екологія	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Технології	1	1	1	2	2	—	5	5	5
Інформатика	1	1	1	1	1	2	4	4	4
Креслення	—	—	—	—	—	1	—	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	5	5	6
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	2	2	—
Разом	**24,5**	**23,5**	**19**	**30**	**30**	**27,5**			
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	9,5	9,5	14	4	3	5,5			
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**			

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.
2. В академічному рівні закладено окреме викладання курсів «Алгебра», «Геометрія».

Додаток 6

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа (безпрофільна) у структурі 12-річної)

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
	10	11	12
1	2	3	4
Українська мова	2	2	2
Українська література	2	2	2

1	2	3	4
Іноземна мова	3	3	3
Зарубіжна література	1,5	1,5	1,5
Історія України	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—
економіка	—	1	—
людина і світ	—	—	1
Художня культура	1	1	—
Алгебра	2	2	2
Геометрія	2	2	2
Астрономія	—	—	1
Біологія	1,5	2	1
Географія	1,5	1	—
Фізика	3	2	3
Хімія	1	2	1
Людина і природа	—	—	1
Технології	2	2	—
Інформатика	1	1	2
Креслення	—	—	1
Фізична культура	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—
Разом	**30**	**30**	**27,5**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	4	3	5,5
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Додаток 7

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Природничо-математичний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах								
	Фізико-математичний профіль			Математичний профіль			Фізичний профіль		
	10	11	12	10	11	12	10	11	12
Українська мова	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Іноземна мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Література	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Історія України	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—	1	—	—	1	—	—
економіка	—	1	—	—	1	—	—	1	—
людина і світ	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Алгебра	4	4	4	4	4	4	3	3	3
Геометрія	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Астрономія	—	—	1	—	—	1	—	1	1
Біологія	1,5	2	—	1,5	2	—	1,5	2	—
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—
Фізика	5	5	5	3	2	3	5	5	5
Хімія	1	1	—	1	1	—	1	2	1
Людина і природа	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Технології	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Креслення	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**31**	**30**	**30,5**	**29**	**27**	**28,5**	**29**	**30**	**29,5**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	3	3	2,5	5	6	4,5	5	3	3,5
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Додаток 8

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Природничо-математичний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах											
	Екологічний профіль			Біолого-хімічний профіль			Біолого-фізичний профіль			Біолого-географічний профіль		
	10	11	12	10	11	12	10	11	12	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Українська мова	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Іноземна мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Література	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Історія України	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Громадянська освіта: правознавство	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
економіка	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—
людина і світ	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Математика	3	3	2	—	—	—	—	—	—	3	3	2
Алгебра	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—
Геометрія	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—
Астрономія	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Біологія	2	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Географія	1,5	1	—	1,5	—	—	1,5	—	—	4	4	4
Фізика	2	2	—	2	2	2	5	5	5	2	2	—
Хімія	1	2	1	4	4	4	1	2	1	1	2	1
Екологія	2	2	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Технології	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**27,5**	**28**	**25,5**	**30,5**	**29**	**30,5**	**30,5**	**30**	**30,5**	**29**	**30**	**27,5**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	6,5	5	7,5	3,5	4	2,5	3,5	3	2,5	5	3	5,5
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Додаток 9

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Природничо-математичний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах											
	Біотехнологічний профіль			Хіміко-технологічний профіль			Фізико-хімічний профіль			Агрохімічний профіль		
	10	11	12	10	11	12	10	11	12	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Українська мова	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Іноземна мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Література	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Історія України	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
економіка	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—
людина і світ	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Алгебра	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Геометрія	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Астрономія	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Біологія	4	4	4	1,5	2	1	1,5	2	1	2	3	3
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	1	—
Фізика	2	2	2	2	2	2	5	5	5	2	2	2
Хімія	1	2	1	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Екологія	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Технології	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**28,5**	**28**	**27,5**	**29**	**28**	**27,5**	**31**	**30**		**28,5**	**29**	**29,5**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	5,5	5	5,5	5	5	5,5	3	3	2,5	5,5	4	3,5
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Додаток 10

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Суспільно-гуманітарний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах											
	Історичний профіль			Правовий профіль			Філософський профіль			Економічний профіль		
	10	11	12	10	11	12	10	11	12	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Українська мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2
Українська література	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Іноземна мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Зарубіжна література	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Історія України	3	3	4	2	2	2	2	2	2	1	1	2
Всесвітня історія	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	2	—	—	2	2	3	2	—	—	2	2	3
економіка	—	1	—	—	1	1	—	1	1	2	2	2
людина і світ	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	—	1
філософія	—	—	2	—	—	1	2	2	2	—	—	1
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Естетика	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Математика	3	3	2	3	3	2	3	3	2	—	—	—
Алгебра	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3
Геометрія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Астрономія	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Біологія	1,5	2	—	1,5	2	—	1,5	2	—	1,5	2	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	1	—
Психологія	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Фізика	2	2	—	2	2	—	2	2	—	2	2	—
Хімія	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Екологія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Людина і природа	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Технології	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**30,5**	**28,5**	**28**	**28,5**	**28,5**	**27**	**30,5**	**28,5**	**26**	**29,5**	**29,5**	**29**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	3,5	4,5	5	5,5	4,5	6	3,5	4,5	7	4,5	3,5	4
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Додаток 11

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Суспільно-гуманітарний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах											
	Історичний профіль			Правовий профіль			Філософський профіль			Економічний профіль		
	10	11	12	10	11	12	10	11	12	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Українська мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2
Українська література	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Іноземна мова	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Зарубіжна література	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Історія України	3	3	4	2	2	2	2	2	2	1	1	2
Всесвітня історія	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	2	—	—	2	2	3	2	—	—	2	2	3
економіка	—	1	—	—	1	1	—	1	1	2	2	2
людина і світ	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	—	1
філософія	—	—	2	—	—	1	2	2	2	—	—	1
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Естетика	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Математика	3	3	2	3	3	2	3	3	2	—	—	—
Алгебра	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3
Геометрія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	1	—
Психологія	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Екологія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Природознавство	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Технології	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**29**	**26,5**	**29**	**27**	**26,5**	**28**	**29**	**26,5**	**27**	**28**	**27,5**	**31**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	5	6,5	4	7	6,5	5	5	6,5	6	6	5,5	2
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

2. Типовий навчальний план для суспільно-гуманітарного напряму, у якому передбачено викладання інтегрованого курсу «Природознавство», що об'єднує астрономію, біологію, фізику, хімію та курс «Людина і природа».

Додаток 12

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Філологічний напрям

Навчальні предмети	**Кількість годин на тиждень у класах**								
	Української філології профіль			**Іноземної філології профіль**			**Історико-філологічний профіль**		
	10	**11**	**12**	**10**	**11**	**12**	**10**	**11**	**12**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Українська мова	4	4	4	2	2	2	2	2	2
Українська література	3	4	4	2	2	2	2	2	2
Іноземна мова	2	2	3	4	4	5	4	4	5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Друга іноземна	—	—	—	3	3	3	—	—	—
Зарубіжна література	2	2	2	1,5	1,5	2	1,5	1,5	2
Історія України	1	1	2	1	1	2	2	2	2
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—	1	—	—	1	—	—
економіка	—	1	—	—	1	—	—	1	—
людина і світ	—	—	1	—	—	1	—	—	1
філософія	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Естетика	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Математика	3	3	2	3	3	2	3	3	2
Астрономія	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Біологія	1,5	2	—	1,5	2	—	1,5	2	—
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—
Фізика	2	2	—	2	2	—	2	2	—
Хімія	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Людина і природа	—	—	1	—	—	1	—	—	1
Технології	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**29,5**	**29,5**	**26**	**31**	**30**	**27**	**30**	**29**	**27**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	4,5	3,5	7	3	3	6	4	4	6
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Додаток 13

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Філологічний напрям

Навчальні предмети	**Кількість годин на тиждень у класах**								
	Української філології профіль			**Іноземної філології профіль**			**Історико-філологічний профіль**		
	10	**11**	**12**	**10**	**11**	**12**	**10**	**11**	**12**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Українська мова	4	4	4	2	2	2	2	2	2
Українська література	3	4	4	2	2	2	2	2	2
Іноземна мова	2	2	3	4	4	5	4	4	5
Друга іноземна	—	—	—	3	3	3	—	—	—
Зарубіжна література	2	2	2	1,5	1,5	2	1,5	1,5	2
Історія України	1	1	2	1	1	2	2	2	2
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—	1	—	—	1	—	—
економіка	—	1	—	—	1	—	—	1	—
людина і світ	—	—	1	—	—	1	—	—	1
філософія	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Художня культура	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Естетика	—	—	1	—	—	1	—	—	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Математика	3	3	2	3	3	2	3	3	2
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—	1,5	—	—
Природознавство	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Технології	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Інформатика	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**28**	**27,5**	**27**	**29,5**	**28**	**28**	**28,5**	**27**	**28**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	6	5,5	6	4,5	5	5	5,5	6	5
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

2. Типовий навчальний план для філологічного напряму, у якому передбачено викладання інтегрованого курсу «Природознавство», що об'єднує астрономію, біологію, фізику, хімію та курс «Людина і природа».

Додаток 14

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Технологічний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах					
	Технологічний профіль			Інформаційно-технологічний профіль		
	10	11	12	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7
Українська мова	1	1	2	1	1	2
Іноземна мова	2	2	2	2	2	2

1	2	3	4	5	6	7
Література	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Історія України	1	1	2	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—	1	—	—
економіка	—	1	1	—	1	—
людина і світ	—	—	1	—	—	1
Художня культура	1	1	—	1	1	—
Алгебра	2	2	2	4	4	4
Геометрія	2	2	2	3	3	3
Астрономія	—	—	1	—	—	1
Біологія	1,5	2	—	1,5	2	—
Географія	1,5	—	—	1,5	—	—
Фізика	2	2	2	2	2	—
Хімія	1	2	1	1	1	—
Людина і природа	—	—	1	—	—	1
Технології	5	5	5	1	1	1
Інформатика	1	1	1	4	4	4
Креслення	—	1	1	—	—	1
Фізична культура	2	2	2	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—	1,5	1,5	—
Разом	**29**	**30**	**29,5**	**31**	**30**	**27,5**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	5	3	3,5	3	3	5,5
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Додаток 15

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Художньо-естетичний напрям

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
	Художньо-естетичний профіль		
	10	11	12
1	2	3	4
Українська мова	2	2	2
Українська література	2	2	2
Іноземна мова	2	2	2
Зарубіжна література	1,5	1,5	2
Історія України	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—
економіка	—	1	—
людина і світ	—	—	1
філософія	—	—	2
Художня культура	4	4	—
Естетика	—	—	4
Математика	3	3	2
Астрономія	—	—	1
Біологія	1,5	2	—
Географія	1,5	—	—
Фізика	2	2	—
Хімія	1	1	—
Людина і природа	—	—	1
Технології	1	1	1

1	2	3	4
Інформатика	1	1	1
Фізична культура	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—
Разом	**29**	**28**	**26**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	5	5	7
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Додаток 16

Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (старша школа у структурі 12-річної) Художньо-естетичний напрям

Навчальні предмети	**Кількість годин на тиждень у класах**		
	Художньо-естетичний профіль		
	10	**11**	**12**
1	2	3	4
Українська мова	2	2	2
Українська література	2	2	2
Іноземна мова	2	2	2
Зарубіжна література	1,5	1,5	2
Історія України	1	1	2
Всесвітня історія	1	1	1
Громадянська освіта: правознавство	1	—	—

1	2	3	4
економіка	—	1	—
людина і світ	—	—	1
філософія	—	—	2
Художня культура	4	4	—
Естетика	—	—	4
Математика	3	3	2
Географія	1,5	—	—
Природознавство	3	3	3
Технології	1	1	1
Інформатика	1	1	1
Фізична культура	2	2	2
Захист Вітчизни	1,5	1,5	—
Разом	**27,5**	**26**	**27**
Додатковий час на поглиблене вивчення предметів, введення спецкурсів, факультативів	6,5	7	6
Гранично допустиме навантаження на учня	30	30	30
Всього (без урахування поділу класу на групи)	**34**	**33**	**33**

Примітки:

1. Години фізичної культури освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

2. Типовий навчальний план для художньо-естетичного профілю, у якому передбачено викладання інтегрованого курсу «Природознавство», що об'єднує астрономію, біологію, фізику, хімію та курс «Людина і природа».